

OTHER TALK SCHOOL PROJECTS

DE IMPACT VAN
TRAJECTMATIG WERKEN
ROND **MIGRATIE** EN
BEELDVORMING.

**SCHOOL
ZONDER
RACISME**

**SCHOOL
ZONDER
RACISME**

Inhoud

1. Inleiding	11
2. Probleemstelling	12
3. Samenvatting van de conclusies	13
3.1. Attitudes.....	13
3.2. Kennis.....	15
3.3. Mediawijsheid.....	16
3.4. Ontmoeting.....	16
3.5. Competentiegevoel leerkrachten.....	19
3.6. Contributie.....	20
4. Methodologie	22
4.1. De causale vraag.....	22
4.2. Theory of Change.....	22
4.3. Methodologie van de impactmeting.....	23
5. Beschrijving scholen	25
5.1. School 1:	25
5.1.1. Algemeen:.....	25
5.1.2. Veranderingen leerlingen:.....	25
5.2. School 2:	25
5.2.1. Algemeen:.....	25
5.2.2. Veranderingen leerlingen:.....	26
5.3. School 3:	26
5.3.1. Algemeen:.....	26
5.3.2. Veranderingen leerlingen:.....	26
5.4. School 4:	26
5.4.1. Algemeen:.....	26
5.4.2. Veranderingen leerlingen:.....	27
5.5. School 5:	27
5.5.1. Algemeen:.....	27
5.5.2. Veranderingen leerlingen:.....	27
5.6. School 6:	27
5.6.1. Algemeen:.....	27
5.6.2. Veranderingen leerlingen:.....	28
5.7. School 7:	28
5.7.1. Algemeen:.....	28
5.7.2. Veranderingen leerlingen:.....	28

5.8. School 8:	28
5.8.1. Algemeen:.....	28
5.8.2. Veranderingen leerlingen:.....	29
5.9. School 9:	29
5.9.1. Algemeen:.....	29
5.9.2. Veranderingen leerlingen:.....	29
5.10. School 10:	30
5.10.1. Algemeen:.....	30
6. Verandering in attitudes	30
6.1. Migratie	30
6.1.1. Vragen, matrix, elementen, en categorieën.....	30
6.1.2. Verandering.....	31
6.1.2.1. <i>Leerlingen</i>	31
6.1.2.2. <i>Leerkrachten</i>	51
6.2. Vluchtelingen	52
6.2.1. Vragen, kenschetsing, en somscore.....	52
6.2.2. verandering.....	53
6.2.2.1. <i>Leerlingen</i>	53
6.2.2.2. <i>Leerkrachten</i>	64
7. Veranderingen in kennis	65
7.1. Vragen en kennisniveau.....	65
7.2. Verandering.....	66
7.2.1. Leerlingen.....	66
7.2.1.1. <i>Algemeen</i>	66
7.2.1.2. <i>Per school</i>	66
7.2.1.3. <i>Per onderwijsvorm</i>	70
7.2.2. Leerkrachten.....	73
8. Veranderingen in mediawijsheid	74
8.1. Vragen.....	74
8.2. Verandering.....	74
8.2.1. Leerlingen.....	74
8.2.2. Leerkrachten.....	76
9. Veranderingen in ontmoetingsgraad	78
9.1. Vragen.....	78
9.2. Verandering.....	78
9.2.1. Leerlingen.....	78
9.2.1.1. <i>Algemeen</i>	78
9.2.1.2. <i>Per school</i>	80
9.2.1.3. <i>Per onderwijsvorm</i>	100
9.2.2. Leerkrachten.....	112

10. Verandering in competentiegevoel leerkrachten.....	117
11. Analyse.....	120
11.1. School.....	120
11.1.1. Rol van de leerkracht	120
11.1.2. Schoolomgeving	120
11.1.2.1. Locatie: stad vs. platteland.....	120
11.1.2.2. Diversiteitsgraad.....	120
11.1.2.3. Opportuniteiten.....	121
11.1.3. Schoolcultuur	121
11.2. Buitenschoolse factoren.....	123
11.2.1. Actualiteit (Oekraïne, COVID-19, ...)	123
11.2.2. Thuissituatie.....	124
11.2.3. Vrienden.....	124
11.2.4. Sociale media	124
11.3. Impact project.....	124
11.3.1. Kennis.....	124
11.3.2. Mediawijsheid.....	125
11.3.3. Ontmoeting.....	126
11.3.4. Competentie leerkrachten	126
12. Lessons learned.....	127
12.1. Inzake impactmeting.....	127
12.1.1. Onderschat het niet	127
12.1.2. Baken af wat je wil/moet meten	127
12.1.3. Formuleer en ontwerp vragen met de data-analyse in het achterhoofd.....	127
12.1.4. Voorzie ruimte om te testen.....	128
12.1.5. Hou de causale veronderstellingen in het achterhoofd	128
12.1.6. Voorzie voldoende tijd en budget voor analyse van de data	128
12.1.7. Heb je de expertise niet in huis? Besteed uit!.....	128
12.2. Inzake trajectwerking.....	128
12.2.1. B-stroom en BSO: veel resultaat mee te boeken!	128
12.2.2. Ontmoeting werkt!	129
12.2.3. Kennis is niet noodzakelijk voor positievere attitudes, maar kan een opstap zijn.	129
12.2.4. Vorming voor leerkrachten werkt!.....	129
12.2.5. Leerlingen staan open	129
12.2.6. Participatie werkt, als het werkt.....	130
12.2.7. Je hebt niet alle factoren onder controle	130
12.2.8. Attitudes zijn moeilijker te veranderen dan de andere dimensies.....	130
13. Bijlage: Vragenlijsten	131

Lijst van tabellen en figuren

Figuur 1: Verandering attitudes migratie	13
Figuur 2: Verandering attitudes vluchtelingen.....	13
Figuur 3: Verandering attitudes migratie per school	13
Figuur 4: Verandering attitudes vluchtelingen per school	14
Figuur 5: Verandering attitudes migratie per finaliteit	14
Figuur 6: Verandering attitudes vluchtelingen per finaliteit	14
Figuur 7: Verandering kennisniveau	15
Figuur 8: Verandering kennisniveau per school.....	15
Figuur 9: Verandering kennisniveau per finaliteit.....	15
Figuur 10: Verandering mediawijsheid.....	16
Figuur 11: Verandering ontmoetingsgraad leerlingen	16
Figuur 12: Verandering kwaliteit contact leerlingen	17
Figuur 13: Verandering ontmoetingsgraad leerkrachten.....	17
Figuur 14: Verandering kwaliteit contact leerkrachten.....	17
Figuur 15: Verandering ontmoeting per school	18
Figuur 16: Verandering ontmoeting per finaliteit	18
Figuur 17: Algemeen Competentiegevoel Leerkrachten.....	19
Figuur 18: Matrix migratie-goed/slecht uit de eindmeting van leerlingen	30
Figuur 19: Vergelijking attitudes migratie leerlingen	32
Figuur 20: Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen Algemeen.....	33
Figuur 21: Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen Categorie 'Uitgesproken Positief'	34
Figuur 22: Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen Categorie 'Genuanceerd Positief'	34
Figuur 23: Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen Categorie 'Neutraal'	35
Figuur 24: School 1: Vergelijking attitudes migratie leerlingen.....	36
Figuur 25: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 1 categorie 'Genuanceerd Positief'	36
Figuur 26: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 1 categorie 'Uitgesproken Positief'	37
Figuur 27: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 1 categorie 'Neutraal'	37
Figuur 28: School 2: Vergelijking attitudes migratie leerlingen.....	37
Figuur 29: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 2 categorie 'Uitgesproken Positief'	38
Figuur 30: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 2 categorie 'Genuanceerd Positief'	38
Figuur 31: School 3: Vergelijking attitudes migratie leerlingen	39
Figuur 32: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 3 categorie 'Uitgesproken Positief'	39
Figuur 33: School 4: Vergelijking attitudes migratie leerlingen.....	40
Figuur 34: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 4 categorie 'Uitgesproken Positief'	40
Figuur 35: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 4 categorie 'Genuanceerd Positief'	41
Figuur 36: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 4 categorie 'Neutraal'	41
Figuur 37: School 5: Vergelijking attitudes migratie leerlingen	41
Figuur 38: School 6: Vergelijking attitudes migratie leerlingen.....	42
Figuur 39: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 6 categorie 'Uitgesproken Positief'	43
Figuur 40: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 6 categorie 'Genuanceerd Positief'	43
Figuur 41: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 6 categorie 'Neutraal'	43
Figuur 42: School 7: Vergelijking attitudes migratie leerlingen	44
Figuur 43: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 7 algemeen.....	44

Figuur 44: School 8: Vergelijking attitudes migratie leerlingen.....	45
Figuur 45: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 8 algemeen	45
Figuur 46: School 9: Vergelijking attitudes migratie leerlingen.....	46
Figuur 47: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 9 algemeen	46
Figuur 49: Leerlingen KSO - Vergelijking attitudes migratie.....	48
Figuur 50: Leerlingen TSO - Vergelijking attitudes migratie.....	48
Figuur 51: Leerlingen ASO - Vergelijking attitudes migratie.....	49
Figuur 52: Leerlingen A-stroom - Vergelijking attitudes migratie.....	50
Figuur 53: Leerlingen B-stroom - Vergelijking attitudes migratie.....	50
Figuur 54: Leerkrachten - Vergelijking attitudes migratie.....	51
Figuur 55: Argumentatie attitudes migratie leerkrachten algemeen	52
Figuur 56: Leerlingen: somscore vluchtelingen	53
Figuur 57: School 1: Leerlingen - somscore vluchtelingen	54
Figuur 58: School 2: Leerlingen - somscore vluchtelingen	54
Figuur 59: School 3: Leerlingen - somscore vluchtelingen	55
Figuur 60: School 4: Leerlingen - somscore vluchtelingen.....	56
Figuur 61: School 5: Leerlingen - somscore vluchtelingen	56
Figuur 62: School 6: Leerlingen - somscore vluchtelingen.....	57
Figuur 63: School 7: Leerlingen - somscore vluchtelingen.....	58
Figuur 64: School 8: Leerlingen - somscore vluchtelingen.....	58
Figuur 65: School 9: Leerlingen - somscore vluchtelingen.....	59
Figuur 66: Leerlingen BSO - somscore vluchtelingen	60
Figuur 67: Leerlingen KSO - somscore vluchtelingen.....	60
Figuur 68: Leerlingen TSO - somscore vluchtelingen	61
Figuur 69: Leerlingen ASO - somscore vluchtelingen.....	62
Figuur 70: Leerlingen A-stroom - somscore vluchtelingen.....	62
Figuur 71: Leerlingen B-stroom - somscore vluchtelingen.....	63
Figuur 72: Leerkrachten algemeen - somscore vluchtelingen	64
Figuur 73: Eindmeting leerkrachten vorming/geen vorming - somscore vluchtelingen	64
Figuur 74: Leerlingen algemeen - kennisniveau	66
Figuur 75: School 1 – kennisniveau	66
Figuur 76: School 2 – kennisniveau	67
Figuur 77: School 3 – kennisniveau	67
Figuur 78: School 4 – kennisniveau.....	68
Figuur 79: School 5 - kennisniveau.....	68
Figuur 80: School 6 – kennisniveau.....	68
Figuur 81: School 7 – kennisniveau	69
Figuur 82: School 8 - kennisniveau	69
Figuur 83: School 9 – kennisniveau.....	70
Figuur 84: Leerlingen BSO - kennisniveau	70
Figuur 85: Leerlingen KSO - kennisniveau	71
Figuur 86: Leerlingen TSO – kennisniveau.....	71
Figuur 87: Leerlingen ASO – kennisniveau.....	71
Figuur 88: Leerlingen A-stroom – kennisniveau	72
Figuur 89: Leerlingen B-stroom – kennisniveau	72

Figuur 90: Leerkrachten – kennisniveau.....	73
Figuur 91: Eindmeting leerkrachten vorming/geen vorming - kennisniveau	73
Figuur 92: Leerlingen - Vertrouwen in de media	75
Figuur 93: Leerkrachten - Vertrouwen in de media	76
Figuur 94: Leerkrachten eindmeting vorming/geen vorming - Vertrouwen in de media	77
Figuur 95: Leerlingen - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond.....	78
Figuur 96: Leerlingen - Ontmoetingsgraad vluchtelingen.....	79
Figuur 97: Leerlingen - Kwaliteit contact migratieachtergrond.....	79
Figuur 98: Leerlingen - Kwaliteit contact vluchtelingen.....	80
Figuur 99: School 1 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond.....	81
Figuur 100: School 1 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen.....	81
Figuur 101: School 1 - Kwaliteit contact migratieachtergrond	82
Figuur 102: School 1: Kwaliteit contact vluchtelingen	82
Figuur 103: School 2 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond.....	83
Figuur 104: School 2 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen.....	84
Figuur 105: School 2 - Kwaliteit contact migratieachtergrond.....	84
Figuur 106: School 2 - Kwaliteit contact vluchtelingen	85
Figuur 108: School 3 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen.....	86
Figuur 109: School 3 - Kwaliteit contact migratieachtergrond	86
Figuur 110: School 3 - Kwaliteit contact vluchtelingen	87
Figuur 111: School 4 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond.....	87
Figuur 112: School 4 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen.....	88
Figuur 113: School 4 - Kwaliteit contact migratieachtergrond.....	88
Figuur 114: School 4 - Kwaliteit contact vluchtelingen	89
Figuur 115: School 5 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond	89
Figuur 116: School 5 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen	90
Figuur 117: School 5 - Kwaliteit contact migratieachtergrond	90
Figuur 118: School 5 - Kwaliteit contact vluchtelingen.....	91
Figuur 119: School 6 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond.....	91
Figuur 120: School 6 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen.....	92
Figuur 121: School 6 - Kwaliteit contact migratieachtergrond.....	92
Figuur 122: School 6 - Kwaliteit contact vluchtelingen	93
Figuur 123: School 7 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond.....	93
Figuur 124: School 7 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen	94
Figuur 125: School 7 - Kwaliteit contact migratieachtergrond.....	94
Figuur 126: School 7 - Kwaliteit contact vluchtelingen.....	95
Figuur 127: School 8 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond.....	95
Figuur 128: School 8 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen.....	96
Figuur 129: School 8 - Kwaliteit contact migratieachtergrond.....	96
Figuur 130: School 8 - Kwaliteit contact vluchtelingen.....	97
Figuur 131: School 9 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond.....	97
Figuur 132: School 9 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen.....	98
Figuur 133: School 9 - Kwaliteit contact migratieachtergrond.....	98
Figuur 134: School 9 - Kwaliteit contact vluchtelingen	99
Figuur 135: Leerlingen BSO - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond.....	100

Figuur 136: Leerlingen BSO - Ontmoetingsgraad vluchtelingen.....	100
Figuur 137: Leerlingen BSO - Kwaliteit contact migratieachtergrond.....	101
Figuur 138: Leerlingen BSO - Kwaliteit contact vluchtelingen.....	101
Figuur 139: Leerlingen KSO - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond.....	102
Figuur 140: Leerlingen KSO - Ontmoetingsgraad vluchtelingen.....	102
Figuur 141: Leerlingen KSO - Kwaliteit contact migratieachtergrond.....	103
Figuur 142: Leerlingen KSO - Kwaliteit contact vluchtelingen.....	103
Figuur 143: Leerlingen TSO - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond.....	104
Figuur 144: Leerlingen TSO - Ontmoetingsgraad vluchtelingen.....	104
Figuur 145: Leerlingen TSO - Kwaliteit contact migratieachtergrond.....	105
Figuur 146: Leerlingen TSO - Kwaliteit contact vluchtelingen.....	105
Figuur 147: Leerlingen ASO - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond.....	106
Figuur 148: Leerlingen ASO - Ontmoetingsgraad vluchtelingen.....	106
Figuur 149: Leerlingen ASO - Kwaliteit contact migratieachtergrond.....	107
Figuur 150: Leerlingen ASO - Kwaliteit contact vluchtelingen.....	107
Figuur 151: Leerlingen A-stroom - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond.....	108
Figuur 153: Leerlingen A-stroom - Kwaliteit contact migratieachtergrond.....	109
Figuur 154: Leerlingen A-stroom - Kwaliteit contact vluchtelingen.....	109
Figuur 155: Leerlingen B-stroom - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond.....	110
Figuur 156: Leerlingen B-stroom - Ontmoetingsgraad vluchtelingen.....	110
Figuur 157: Leerlingen B-stroom - Kwaliteit contact migratieachtergrond.....	111
Figuur 158: Leerlingen B-stroom - Kwaliteit contact vluchtelingen.....	111
Figuur 159: Leerkrachten algemeen - ontmoetingsgraad migratieachtergrond.....	112
Figuur 160: Eindmeting leerkrachten - ontmoetingsgraad migratieachtergrond.....	113
Figuur 161: Leerkrachten algemeen - ontmoetingsgraad vluchtelingen.....	113
Figuur 162: Eindmeting leerkrachten - ontmoetingsgraad vluchtelingen.....	114
Figuur 163: Leerkrachten algemeen - kwaliteit contact migratieachtergrond.....	114
Figuur 164: Leerkrachten eindmeting - kwaliteit contact migratieachtergrond.....	115
Figuur 165: Leerkrachten algemeen - kwaliteit contact vluchtelingen.....	115
Figuur 166: Leerkrachten eindmeting - kwaliteit contact vluchtelingen.....	116
Figuur 167: Leerkrachten - Thema migratie en vluchtelingen.....	117
Figuur 169: Reageren op extreme uitspraken van leerlingen.....	118
Figuur 170: Voldoende kennis om rond het thema te werken.....	119
Figuur 171: Open gesprekken met leerlingen rond de thema's.....	119
Figuur 172: Schoolcultuur - koppelscore leerlingen.....	122
Figuur 173: Schoolcultuur - koppelscore leerkrachten.....	122
Figuur 174: Schoolcultuur - Verschil in perceptie tussen leerlingen en leerkrachten.....	122

Dankwoord

Deze impactmeting zou er nooit gekomen zijn zonder de hulp van enorm veel mensen.

Ten eerste wil ik Jan bedanken, voor alle begeleiding en inzichten, alle overlegmomenten, naleeswerk, en voor de contributieanalyse.

Ten tweede alle collega's en stagiairs die ooit hebben meegewerkt aan dit project – en dat zijn er wel een aantal geweest: Fien, Mirte, Gregory, Fanchon, Ruth, Soumaya, Eddy, en Gregory. Uiteraard ook de collega's die niet rechtstreeks hebben meegewerkt, maar op 101 andere manieren hun steentje hebben bijgedragen: Katrien, Leonee, Farah, Sofie, Kaat, en Liesl.

De collega's van Caritas International België, IOM Belgium, en alle andere partnerorganisaties van Other Talk: Steffi, Nele, Victoria, Ellen, Babken, Rob, Gilles, Kathelijne, Matthias, en Tim. De samenwerking en uitwisseling was steeds fijn, leerrijk, en enorm waardevol.

Vanuit het Lerend Netwerk van Other Talk Onderwijs zijn er ook heel wat organisaties betrokken geweest via brainstormen en feedback: Atlas Antwerpen, JRS Europe, Kazerne Dossin, Kruit, Divers+, Axcen, Europahuis Ryckvelde, VSK, en Red Star Line Museum – om er enkele te noemen.

Uiteraard wil ik ook de enthousiaste leerkrachten en directieleden van de deelnemende scholen bedanken. Zonder hen waren er geen schooltrajecten. En ook de leerlingen die deelgenomen hebben aan de startworkshop en de focusgroepen verdienen een bijzondere vermelding voor hun waardevolle inzichten.

Dan zijn resten me nog vrienden, familie, en geliefden. Die noem ik niet expliciet, ze weten wie ze zijn en wat ze voor me betekenen.

Bedankt!

Arne Carpentier

Pedagogisch Ondersteuner SzR

arne@schoolzonderracisme.be

1. Inleiding

Dit rapport is het resultaat van een project uitgevoerd door School zonder Racisme vzw in het kader van Other Talk-Onderwijs: Other Talk – School Projects.

Other Talk is een programma gecoördineerd door 11.11.11 en Vluchtelingenwerk Vlaanderen. "Other Talk is een zoektocht naar hoe we het gesprek over migratie opnieuw genuanceerd met elkaar kunnen voeren. Concreet zoeken we naar communicatie die verbindt en tegelijkertijd overtuigend een hoopvolle en positieve visie op migratie uitdraagt."¹ Het programma focust zich op het middenveld en op het onderwijs.

Binnen het onderwijsluik kregen twee grote, elkaar ondersteunende projecten vorm. Ten eerste is er 'Teaching Migration'², gecoördineerd door Caritas International België en IOM Belgium, dat zich richt op het ondersteunen van bestaande leerkrachten en leerkrachten in opleiding via respectievelijk een online leerplatform en een toolbox voor lerarenopleiders. Het tweede project 'School Projects' werd gecoördineerd door School zonder Racisme vzw, en organiseerde schooltrajecten in 13 Nederlandstalige scholen in Brussel en Vlaanderen. Hieraan werd een intensieve impactmeting gekoppeld. De resultaten van die impactmeting kan je in dit rapport lezen.

Het '**School Projects**'-project werd uitgevoerd tijdens het schooljaar 2021-2022 en richtte zich op de eerste drie leerjaren van het secundair onderwijs vanuit verschillende onderwijsvormen (A- en B-stroom, KSO (kunstrichtingen), BSO (finaliteit arbeidsmarkt), ASO (doorstroomfinaliteit), en TSO (dubbele finaliteit)). Het project had als doel om ondersteuning te bieden aan leerkrachten en schoolteams bij het trajectmatig werken rond de thema's migratie, vluchtelingen, en mediawijsheid. In 13 secundaire scholen werd een beginmeting uitgevoerd bij leerlingen en leerkrachten, om de beginsituatie in de school in kaart te brengen. Er werden vragen gesteld rond het gevoerde diversiteitsbeleid op school (schoolcultuur), het niveau van kennis rond migratie en vluchtelingen, de ontmoetingsgraad en kwaliteit van ontmoeting met mensen met een migratieachtergrond en vluchtelingen, het mediagebruik en het vertrouwen in de media, en de attitudes ten opzichte van migratie en vluchtelingen. De resultaten van deze beginmeting werden vervolgens gedeeld met een selectie leerkrachten en leerlingen tijdens een startworkshop. De bedoeling hiervan was om samen met de aanwezige leerlingen en leerkrachten gerichte acties voor te stellen voor tijdens het traject. Op basis van deze startworkshop maakte School zonder Racisme vzw per school een verslag met mogelijke acties die de school kon uitvoeren. Hier zaten allerlei interventies in, waaronder workshops, excursies, ontmoetingsmomenten met personen met een migratieachtergrond of een vluchtverhaal, interactieve games en lespakketten. Een gemotiveerde leerkracht/team van leerkrachten werkte hierop verder om een plan van actie op te stellen en uit te voeren. Zo kreeg elk schooltraject een eigen karakter. Na afloop van de trajecten werden er focusgroepen met leerlingen en een eindmeting voor leerlingen en leerkrachten georganiseerd. Samen met de beginmeting vormden deze de basis voor de impactmeting.

Het **rapport van de impactmeting** is opgebouwd als volgt: we beschrijven achtereenvolgens de probleemstelling en de methodologie, en na een korte samenvatting van de resultaten, bespreken we de veranderingen in detail. Daarna gaan we dieper in op de contributieanalyse. Ten slotte formuleren we conclusies, aanbevelingen, en lessons learned.

1 11.11.11. (2022, december 12). *Other Talk on Migration*. Opgehaald van 11.11.11: <https://11.be/othertalk>

2 Meer info op: <https://11.be/teachingmigration>

2. Probleemstelling

Vandaag de dag is er nauwelijks een onderwerp waarover er zoveel geschreven en gedebatteerd wordt, en dat zo gecontesteerd is als migratie. Zoals vaak bij dergelijke complexe thema's, lijkt het publieke debat voorbij te gaan aan nuance, en feiten en cijfers wegen minder hard door dan subjectieve, weinig kritische narratieven. Constructieve interculturele dialoog lijkt soms veraf.

Tegelijk zijn er sterke indicaties dat onderwijs de attitudes ten opzichte van migratie en vluchtelingen kan beïnvloeden, zowel door directe socialisatiemechanismes, als door een indirect effect via een reductie in gevoelens van bedreiging en vooroordelen.³ Onderzoek toont eveneens aan dat een interculturele schoolcultuur en een dito diversiteitsbeleid in scholen de prestatiekloof tussen leerlingen met en zonder migratieachtergrond kan verkleinen, mede via een verhoging van het gevoel zich thuis te voelen op school en het algemeen welzijn van alle leerlingen.⁴

Veel educatieve organisaties gaan hier al mee aan de slag, en hebben een veelheid aan activiteiten, workshops, en lespakketten ontwikkeld om in het secundair onderwijs te werken rond de thema's migratie en vluchtelingen. Er is echter niet veel geweten van wat de werkelijke impact is van deze methodieken en tools op de percepties en de attitudes van zowel leerlingen als leerkrachten. Welke types van interventies hebben het meest impact? Werken alle methodieken op dezelfde manier bij de verschillende finaliteiten? Is er een verschillende aanpak nodig bij een hoog diverse klas ten opzichte van een laag diverse klas?

Het antwoord op deze vragen kan de effectiviteit van kortstondige interventies én langdurige trajectwerking, opgezet door externe educatieve organisaties én door schoolteams zelf, vanzelfsprekend verhogen. Deze impactmeting, uitgevoerd tijdens het Other Talk – School Projects-programma van School zonder Racisme vzw in het schooljaar 2021-2022, wil daartoe een bescheiden aanzet geven.

---

3 Borgonovi, F., & Pokropek, A. (2019). Education and Attitudes Toward Migration in a Cross Country Perspective. *Frontiers in Psychology*, 2224. doi:10.3389/fpsyg.2019.02224 <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.02224/full>

4 Celeste L, Baysu G, Phalet K, Meeussen L, Kende J. Can School Diversity Policies Reduce Belonging and Achievement Gaps Between Minority and Majority Youth? Multiculturalism, Colorblindness, and Assimilationism Assessed. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 2019;45(11):1603-1618. doi:10.1177/01461672198385777

3. Samenvatting van de conclusies

3.1. Attitudes

Een aanzienlijke **meerderheid** van de leerlingen en de leerkrachten toonde zich **bij de beginmeting reeds positief** tegenover zowel vluchtelingen, als in iets mindere mate migratie. Bij de eindmeting neemt het aandeel van deze groep nog lichtjes toe. Vooral **leerkrachten die vorming gevolgd hebben** staan bij de eindmeting aanzienlijk positiever ten opzichte van migratie en vluchtelingen.

Attitude Migratie	Leerlingen begin (n=1239)	Leerlingen eind (n=935)	Alle Leerkrachten begin (n=228)	Alle leerkrachten eind (n=103)	Leerkrachten eind geen vorming (n=69)	Leerkrachten eind vorming (n=34)
Positief	60%	65%	58%	63%	55%	79%
Neutraal	31%	28%	30%	27%	33%	15%
Negatief	9%	6%	12%	10%	12%	6%

Figuur 1: Verandering attitudes migratie

Attitude Vluchtelingen	Leerlingen begin (n=1478)	Leerlingen eind (n=1039)	Alle Leerkrachten begin (n=228)	Alle leerkrachten eind (n=103)	Leerkrachten eind geen vorming (n=69)	Leerkrachten eind vorming (n=34)
Positief	75%	78%	69%	78%	72%	88%
Neutraal	10%	9%	22%	17%	22%	9%
Negatief	14%	13%	9%	5%	6%	3%

Figuur 2: Verandering attitudes vluchtelingen

Deze algemene trend doet zich ook voor bij de meerderheid van de leerlingen van de **individuele scholen**. In vier scholen is er een sterke stijging in de positieve attitudes ten opzichte van migratie. In één school is er een duidelijke daling in de negatieve attitudes ten opzichte van migratie. En in één school is er een duidelijke stijging in de negatieve attitudes ten opzichte van migratie. Op vlak van attitudes ten opzichte van vluchtelingen zien we een gelijkaardige trend. De scholen waarbij een aanzienlijke stijging was in positieve attitudes ten opzichte van migratie, zien ook een aanzienlijke stijging in de positieve attitudes ten opzichte van vluchtelingen. Twee scholen kennen een aanzienlijke daling van de positieve attitudes ten opzichte van vluchtelingen, en bij één school komt daar een stijging van de negatieve attitudes ten opzichte van vluchtelingen bij.

	S1		S2		S3		S4		S5		S6		S7		S8		S9	
Attitude Migratie	B: n=353	E: n=375	B: n=98	E: n=71	B: n=91	E: n=71	B: n=258	E: n=141	B: n=84	E: n=72	B: n=85	E: n=88	B: n=120	E: n=58	B: n=64	E: n=30	B: n=86	E: n=39
Positief	56%	63%	71%	64%	82%	84%	72%	73%	52%	55%	54%	65%	43%	43%	48%	60%	50%	72%
Neutraal	35%	29%	24%	31%	13%	10%	22%	23%	37%	37%	41%	27%	43%	34%	39%	32%	31%	26%
Negatief	8%	6%	4%	4%	4%	6%	6%	4%	11%	7%	5%	8%	14%	22%	13%	8%	19%	3%

Figuur 3: Verandering attitudes migratie per school

Attitude Vluchtelingen	S1		S2		S3		S4		S5		S6		S7		S8		S9	
	B. n=333	E. n=375	B. n=98	E. n=71	B. n=91	E. n=71	B. n=258	E. n=141	B. n=84	E. n=72	B. n=85	E. n=88	B. n=120	E. n=58	B. n=64	E. n=30	B. n=86	E. n=39
Positief	69%	76%	86%	77%	87%	95%	87%	83%	84%	74%	70%	83%	52%	48%	65%	74%	77%	85%
Neutraal	18%	15%	10%	14%	7%	1%	6%	8%	7%	10%	15%	10%	14%	18%	10%	10%	12%	7%
Negatief	13%	9%	4%	9%	6%	4%	7%	9%	8%	17%	15%	8%	34%	34%	25%	16%	12%	7%

Figuur 4: Verandering attitudes vluchtelingen per school

Als we kijken naar **finaliteit**, doet de sterkste stijging in het percentage leerlingen dat zich positief opstelt tegenover migratie zich voor bij de leerlingen in het TSO en ASO. Voor de attitudes ten opzichte van vluchtelingen geldt is dit TSO, BSO, en B-stroom. De attitudes van leerlingen uit het ASO ten opzichte van vluchtelingen worden dan weer negatiever.

Attitude Migratie	BSO (arbeids-finaliteit)		KSO (kunst-richtingen)		TSO (dubbele finaliteit)		ASO (doorstroom-finaliteit)		A-stroom		B-stroom	
	B. n=309	E. n=180	B. n=43	E. n=41	B. n=156	E. n=107	B. n=361	E. n=252	B. n=325	E. n=214	B. n=178	E. n=141
Positief	60%	64%	63%	64%	53%	63%	64%	71%	67%	69%	71%	71%
Neutraal	27%	26%	30%	34%	38%	29%	27%	24%	25%	25%	16%	20%
Negatief	15%	11%	7%	2%	8%	9%	9%	5%	8%	5%	11%	9%

Figuur 5: Verandering attitudes migratie per finaliteit

Attitude Vluchtelingen	BSO (arbeids-finaliteit)		KSO (kunst-richtingen)		TSO (dubbele finaliteit)		ASO (doorstroom-finaliteit)		A-stroom		B-stroom	
	B. n=309	E. n=180	B. n=43	E. n=41	B. n=156	E. n=107	B. n=361	E. n=252	B. n=325	E. n=214	B. n=178	E. n=141
Positief	72%	83%	83%	83%	67%	72%	82%	78%	79%	76%	70%	77%
Neutraal	9%	8%	4%	9%	14%	10%	9%	9%	9%	11%	13%	7%
Negatief	19%	9%	13%	9%	18%	18%	9%	13%	12%	13%	17%	17%

Figuur 6: Verandering attitudes vluchtelingen per finaliteit

3.2. Kennis

Het kennisniveau van zowel leerlingen als leerkrachten was **relatief laag**. Bij leerlingen is er vooral een verschuiving van de categorie zeer slechte kennis naar de categorie slechte kennis. Bij leerkrachten zien we daarnaast ook een duidelijke stijging in de categorieën goede en matige kennis. Bij **leerkrachten die vorming hebben gevolgd** is die stijging iets groter.

Kennisniveau	Leerlingen Begin (n=1769)	Leerlingen Eind (n=1075)	Leerkrachten Begin (n=228)	Alle leerkrachten Eind (n=103)	Leerkrachten die geen vorming volgden Eind (n=69)	Leerkrachten die wel vorming volgden Eind (n=34)
Goed	0%	1%	2%	11%	10%	12%
Matig	2%	5%	6%	15%	13%	18%
Slecht	55%	60%	56%	60%	62%	56%
Zeerslecht	43%	34%	37%	15%	14%	15%

Figuur 7: Verandering kennisniveau

Als we naar het kennisniveau van de leerlingen **per school** kijken zien we dat er sterke variatie is in de veranderingen in kennisniveau. Vijf scholen doen het uitdrukkelijk slechter, en drie scholen beter. In één school blijft het kennisniveau 100% zeer slecht.

Kennisniveau	S1		S2		S3		S4		S5		S6		S7		S8		S9		
	B. n=415	E. n=410	B. n=?	E. n=?	B. n=122	E. n=76	B. n=303	E. n=154	B. n=94	E. n=83	B. n=85	E. n=88	B. n=144	E. n=67	B. n=84	E. n=30	B. n=415	E. n=410	
Goed	0%	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%
Matig	2%	5%	1%	1%	0%	0%	2%	1%	1%	7%	2%	4%	0%	4%	1%	0%	2%	0%	0%
Slecht	63%	94%	98%	5%	0%	0%	92%	3%	99%	93%	98%	89%	0%	89%	27%	20%	34%	20%	0%
Zeerslecht	35%	0%	0%	93%	100%	100%	5%	96%	0%	0%	0%	7%	100%	7%	71%	80%	64%	80%	0%

Figuur 8: Verandering kennisniveau per school

Als we kijken per **finaliteit**, zien we dat BSO, TSO, en B-stroom de grootste vooruitgang boeken. ASO en A-stroom doen het uitgesproken slechter tijdens de eindmeting.

Kennisniveau	BSO (arbeidsfinaliteit)		KSO (kunst-richtingen)		TSO (dubbele finaliteit)		ASO (doorstroomfinaliteit)		A-stroom		B-stroom	
	B. n=371	E. n=200	B. n=47	E. n=46	B. n=171	E. n=118	B. n=405	E. n=262	B. n=381	E. n=236	B. n=85	E. n=88
Goed	0%	1%	0%	2%	0%	1%	0%	0%	1%	0%	0%	1%
Matig	1%	6%	2%	2%	0%	4%	2%	3%	2%	2%	0%	4%
Slecht	36%	77%	94%	93%	64%	81%	71%	48%	88%	51%	64%	81%
Zeerslecht	64%	17%	4%	2%	36%	14%	27%	48%	9%	47%	36%	14%

Figuur 9: Verandering kennisniveau per finaliteit

3.3. Mediawijsheid

Voor **factchecking** en het **vertrouwen in de media** zien we slechts **minieme veranderingen**. Hieronder worden enkel de algemene **gewogen gemiddeldes** meegegeven. Er zijn **geen opvallende verschillen** in veranderingen tussen scholen en tussen finaliteiten.

Als ik een nieuwsbericht zie controleer ik of het klopt	Leerlingen begin (n=1341)	Leerlingen eind (n=955)	Alle Leerkrachten begin (n=222)	Leerkrachten eind geen vorming (n=63)	Leerkrachten eind vorming Eind (n=34)
Gewogen gemiddelde	(2,90)	(2,71)	(3,71)	(3,60)	(3,97)
Ik geloof het nieuws op TV	Leerlingen begin (n=1389)	Leerlingen eind (n=977)	Alle Leerkrachten begin (n=222)	Leerkrachten eind geen vorming (n=63)	Leerkrachten eind vorming Eind (n=34)
Gewogen gemiddelde	(3,55)	(3,56)	(3,63)	(3,60)	(3,64)
Ik geloof het nieuws in de krant	Leerlingen begin (n=1366)	Leerlingen eind (n=973)	Alle Leerkrachten begin (n=222)	Leerkrachten eind geen vorming (n=63)	Leerkrachten eind vorming Eind (n=34)
Gewogen gemiddelde	(3,31)	(3,41)	(3,36)	(3,29)	(3,23)
Ik geloof het nieuws op sociale media	Leerlingen begin (n=1371)	Leerlingen eind (n=972)	Alle Leerkrachten begin (n=222)	Leerkrachten eind geen vorming (n=63)	Leerkrachten eind vorming Eind (n=34)
Gewogen gemiddelde	(2,87)	(2,84)	(2,44)	(2,53)	(2,38)

Figuur 10: Verandering mediawijsheid

3.4. Ontmoeting

De **ontmoetingsgraad** – gedefinieerd als de kwantiteit van contact met mensen met een migratieachtergrond en/of vluchtverhaal – stijgt zowel bij leerlingen als bij leerkrachten (zie Figuur 11 en Figuur 13). De ontmoetingsgraad met vluchtelingen is algemeen iets lager.

Ook de **kwaliteit van het contact** werd positiever (Figuur 12 en 14). Hieronder eerst de samenvatting van de veranderingen bij **leerlingen**:

Ontmoetingsgraad leerlingen	Een vriend van mezelf is iemand met migratieachtergrond		Bij mijn hobby's kom ik mensen met een migratieachtergrond tegen		Ik kijk naar programma's met personen met migratieachtergrond	
	Begin (n=1576)	Eind (n=1093)	Begin (n=1576)	Eind (n=1093)	Begin (n=1576)	Eind (n=1093)
Ja	54%	67%	36%	47%	32%	63%
Nee	27%	18%	36%	26%	39%	14%
Ik weet het niet	20%	15%	29%	27%	28%	23%
Ontmoetingsgraad leerlingen	Een vriend van mezelf is een vluchteling		Bij mijn hobby's kom ik vluchtelingen tegen		Ik kijk naar programma's met vluchtelingen	
	Begin (n=1576)	Eind (n=1093)	Begin (n=1576)	Eind (n=1093)	Begin (n=1576)	Eind (n=1093)
Ja	21%	38%	15%	23%	20%	47%
Nee	68%	46%	62%	46%	56%	23%
Ik weet het niet	11%	17%	23%	31%	24%	30%

Figuur 11: Verandering ontmoetingsgraad leerlingen

Kwaliteit contact leerlingen	Mijn contacten met mensen met migratieachtergrond		Mijn contacten met vluchtelingen	
	Begin (n=?)	Eind (n=?)	Begin (n=?)	Eind (n=?)
Positief	75%	85%	63%	70%
Neutraal	17%	8%	21%	17%
Negatief	8%	7%	16%	13%

Figuur 12: Verandering kwaliteit contact leerlingen

En hieronder de samenvatting van de veranderingen bij **leerkrachten**:

Ontmoetingsgraad leerkrachten	Een vriend van mezelf is iemand met migratieachtergrond			Bij mijn hobby's kom ik mensen met een migratieachtergrond tegen			Ik kijk naar programma's met personen met migratieachtergrond		
	Begin (n=252)	Eind geen vorming (n=76)	Eind vorming (n=34)	Begin (n=252)	Eind geen vorming (n=76)	Eind vorming (n=34)	Begin (n=252)	Eind geen vorming (n=76)	Eind vorming (n=34)
Ja	46%	53%	76%	54%	57%	73%	37%	29%	44%
Nee	50%	47%	24%	40%	37%	21%	51%	55%	50%
Ik weet het niet	4%	0%	0%	6%	7%	6%	12%	16%	6%

Ontmoetingsgraad leerkrachten	Een vriend van mezelf is vluchteling			Bij mijn hobby's kom ik vluchtelingen tegen			Ik kijk naar programma's met vluchtelingen		
	Begin (n=252)	Eind geen vorming (n=76)	Eind vorming (n=34)	Begin (n=252)	Eind geen vorming (n=76)	Eind vorming (n=34)	Begin (n=252)	Eind geen vorming (n=76)	Eind vorming (n=34)
Ja	46%	53%	76%	54%	57%	73%	37%	29%	44%
Nee	50%	47%	24%	40%	37%	21%	51%	55%	50%
Ik weet het niet	4%	0%	0%	6%	7%	6%	12%	16%	6%

Figuur 13: Verandering ontmoetingsgraad leerkrachten

Kwaliteit contact leerkrachten	Mijn contacten met mensen met migratieachtergrond			Mijn contacten met vluchtelingen		
	Begin (n=252)	Eind geen vorming (n=76)	Eind vorming (n=34)	Begin (n=252)	Eind geen vorming (n=76)	Eind vorming (n=34)
Positief	83%	86%	97%	56%	59%	79%
Neutraal	13%	12%	0%	39%	37%	18%
Negatief	4%	2%	3%	5%	4%	3%

Figuur 14: Verandering kwaliteit contact leerkrachten

Als we kijken naar de veranderingen bij leerlingen **per school** zien we opnieuw duidelijke variatie. Vijf scholen zien over de ganse lijn positieve veranderingen (+). Bij de overige vier zien we een combinatie van positieve veranderingen, negatieve veranderingen (-), en/of geen verandering (+/-).

	Ontmoetingsgraad mensen met een migratieachtergrond	Ontmoetingsgraad vluchtelingen	Kwaliteit contact mensen met een migratieachtergrond	Kwaliteit contact vluchtelingen
School 1	+	+	+	+
School 2	+/-	-	-	-
School 3	+	+	+	+
School 4	+	+	+	+
School 5	+	-	+/-	+/-
School 6	+	+	+	-(neutraler)
School 7	+	+	+	+
School 8	+/-	+/-	+	+
School 9	+	+	+	+

Figuur 15: Verandering ontmoeting per school

Als we de **finaliteiten** vergelijken zien we over de ganse lijn positieve veranderingen, behalve in de kwaliteit van het contact met vluchtelingen bij KSO- en TSO-leerlingen. Vooral bij leerlingen van de B-stroom zijn de veranderingen groot.

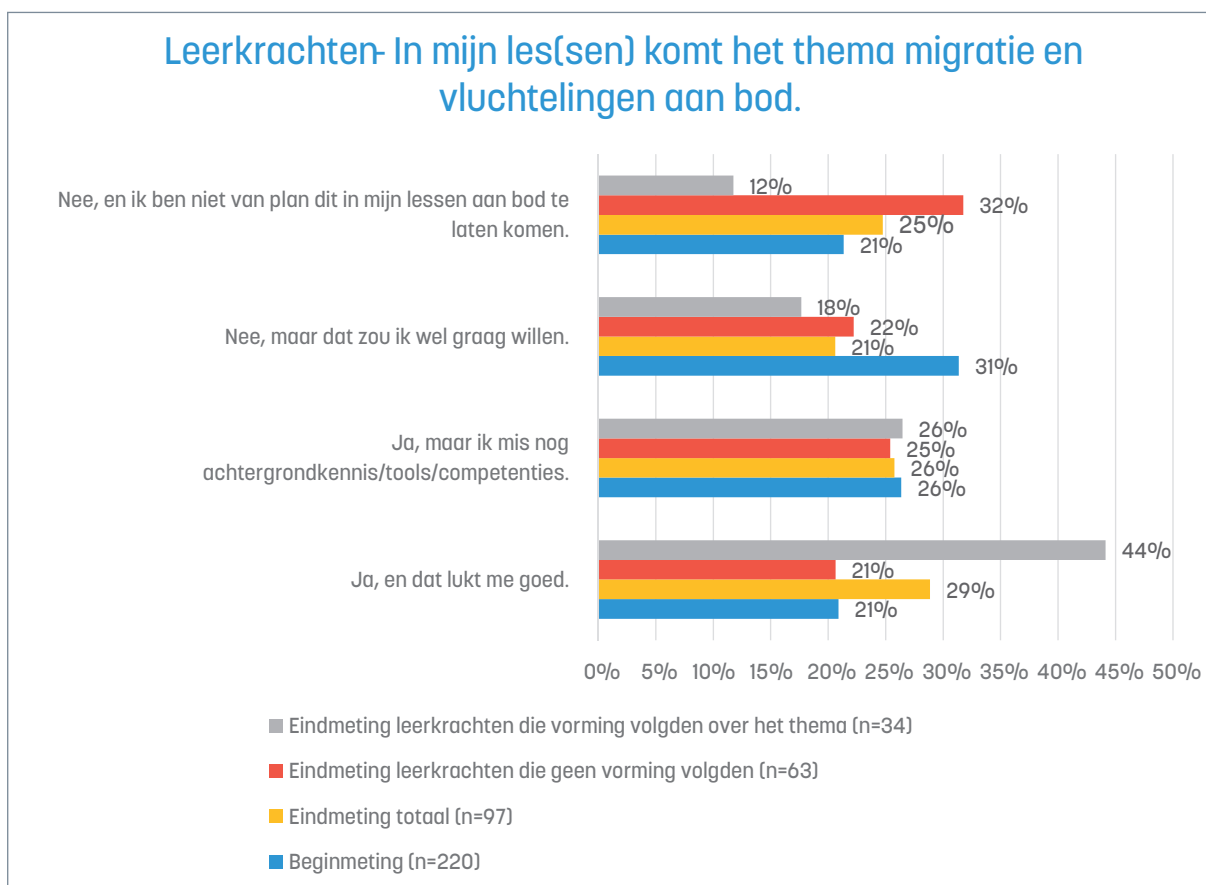
	Ontmoetingsgraad mensen met een migratieachtergrond	Ontmoetingsgraad vluchtelingen	Kwaliteit contact mensen met een migratieachtergrond	Kwaliteit contact vluchtelingen
BSO	+	+	+	+
KSO	+	+	+	-(neutraler)
TSO	+	+	+	-
ASO	+	+	+	+
A-stroom	+	+	+	+
B-stroom	+	+	+	+

Figuur 16: Verandering ontmoeting per finaliteit

3.5. Competentiegevoel leerkrachten

Het gevoel van competentie bij leerkrachten om met thema's zoals migratie en vluchtelingen om te gaan op school en in de klas, groeit duidelijk en opvallend bij leerkrachten die deelnamen aan **vormingen** over deze thema's in het kader van het project. Het competentiegevoel van leerkrachten die geen vorming volgden blijft grotendeels hetzelfde of verschuift slecht lichtjes.

Hieronder tonen we enkel de antwoorden op de **algemene competentievraag**:

Figuur 17: Algemeen Competentiegevoel Leerkrachten

3.6. Contributie

Hieronder de samenvatting van de **contributieanalyse**.

Contributieclaim: Het traject en educatief aanbod binnen het Other Talk-project, onder begeleiding van School Zonder Racisme vzw, heeft kunnen bijdragen tot een positieve verandering bij leerlingen en leerkrachten inzake kennis, attitude, en praktijk rond het thema migratie.			
Type hypothese	Het mechanisme	Waarschijnlijkheid dat dit mechanisme speelde (zeker, vrijwel zeker, onzeker, niet)	Bijdrage tot de verandering (Groot, redelijk, niet)
Project mechanism	Een diverse mix van activiteiten gericht op kennisverwerving, ontmoeting en versterken van mediawijsheid dragen bij tot sterkere feitelijke kennis	Zeker Blijkt uit de activiteitenkalenders van de scholen	Groot Meerderheid van survey respondenten scoort tijdens eindmeting hoger op feitelijke kennis. In alle focusgroepen kan een (beperkt) aantal leerlingen voorbeelden geven van wat ze geleerd hebben tijdens specifieke projectactiviteiten. Leerkrachten die een vorming volgden scoren bij eindmeting aanzienlijk hoger op kennisvragen.
Project mechanism	Een diverse mix van activiteiten gericht op kennisverwerving, ontmoeting en versterken van mediawijsheid dragen bij tot meer kritisch denken	Zeker Blijkt uit de activiteitenkalenders van de scholen	Redelijk Beperkt aantal scholen waar tijdens de focusgroepen erop gewezen wordt dat kritisch denken versterkt werd door deelname aan een workshop (bv. kritische reflectie over racistische uitspraken en vooroordelen). Leerkrachten die vorming volgden voelen zich in grotere mate geneigd om aan factchecking te doen.
Project mechanism	Een diverse mix van activiteiten gericht op kennisverwerving, ontmoeting en versterken van mediawijsheid dragen bij tot meer positieve attitude tegenover migratie en vluchtelingen	Zeker Blijkt uit de activiteitenkalenders van de scholen	Groot Meerderheid respondenten (leerlingen en leerkrachten) staan bij eindmeting positiever ten opzichte van migratie en vluchtelingen. Voor leerkrachten die vorming volgden is deze verschuiving sterk uitgesproken. Tijdens focusgroepen in 3 scholen kan een beperkt aantal deelnemers voorbeelden geven van positieve verandering in attitude t.g.v. projectactiviteiten. Algemene stijging van zowel ontmoetingsgraad en kwaliteit van de contactmomenten bij leerkrachten en leerlingen, hetgeen volgens onderzoek een sterke basis biedt voor het ontwikkelen van positieve attitude.
Project mechanism	Deelname aan de projectactiviteiten draagt ertoe bij dat leerkrachten zich toegerust weten met de nodige capaciteit en instrumenten om met hun leerlingen rond mediawijsheid en het thema migratie en vluchtelingen aan de slag te gaan alsook om zich bewust te worden van en op een kritische manier om te gaan met hun eigen vooroordelen rond migratie.	Vrijwel zeker Blijkt uit de groep leerkrachten die in de survey aangeven dat ze een vorming volgden in het kader van het project. Tijdens verschillende focusgroepen was een leerkracht aanwezig.	Groot Leerkrachten die deelgenomen hebben aan een vorming van het project scoren beduidend hoger wat betreft hun competentiegevoel om met de thema's migratie en vluchtelingen aan de slag te gaan en deze thema's aan bod te laten komen in hun klas. Zij voelen zich ook meer in staat om kritisch te reflecteren op hun eigen praktijk en competenties om rond het thema migratie en vluchtelingen te werken.
Rival mechanism	Versterkte kennis, perceptie, en attitude wordt gevoeld door activiteiten van andere organisaties die rond migratie en diversiteit werken of door andere actoren vanuit de omgeving (bv. ouders, vrienden, vroegere school, ...)	Zeker Expliciete verwijzing naar dit mechanisme tijdens de focusgroepen	Groot Bij meerderheid van de focusgroepen zijn er getuigenissen van leerlingen die aangeven dat hun kennis, perceptie en attitude rond migratie en vluchtelingen deels ook bepaald wordt door andere actoren of factoren buiten het project (bv. ouders, vroegere school, lessen of schoolactiviteiten die niet deel uitmaken van het project, eigen ervaringen met racistische incidenten, externe factoren zoals oorlog in Oekraïne.....)

Type hypothese	Het mechanisme	Waarschijnlijkheid dat dit mechanisme speelde (zeker, vrijwel zeker, onzeker, niet)	Bijdrage tot de verandering (Groot, redelijk, niet)
Cooperating mechanism	Aanwezigheid van een schoolbeleid rond racisme, kinderrechten of wereldburgerschap kan de implementatie alsook de resultaten van de trajecten beïnvloeden	Zeër waarschijnlijk In alle scholen herkennen leerlingen en leerkrachten de aanwezigheid van de drie diversiteitsvisies (interculturaliteit, assimilatie, en kleurenblind)	Matig Een beperkt aantal leerlingen in de focusgroepen geven aan dat ze zich door interculturele activiteiten meer thuis voelen op school. Er wordt tegelijk aangegeven dat het niet oppervlakkig mag blijven (bv. één interculturele dag). De school waar het sterkst de interculturele visie werd ervaren is ook de enige school waar leerlingen tijdens de focusgroepen voorbeelden konden geven over hoe men op een positieve manier kan omgaan met racisme en pesten.
Influencing factor	Een negatieve schoolcultuur (bv. pestgedrag of racistische opmerkingen die niet doortastend worden aangepakt, weinig erkenning van culturele identiteit, ...) versterkt negatieve houdingen tegenover migratie en vluchtelingen.	Zeker Verwijzing naar dit mechanisme tijdens focusgroepen.	Redelijk In meerderheid van de scholen wordt tijdens focusgroepen verwezen naar elementen van een negatieve schoolcultuur (bv. gesprek over racisme niet voldoende gevoerd, te weinig doortastend optreden bij racistische incidenten, verwarring over afspraken rond taalbeleid wat kan leiden tot conflicten,....). Op basis van de contacttheorie kan er vanuit gegaan worden dat dit aanleiding kan geven tot weinig kwalitatieve contactmomenten, wat nefast kan zijn voor de attitudevorming tov. mensen met een migratieachtergrond.
Influencing factor	Beperkte capaciteit van leerkracht kan er voor zorgen dat activiteiten rond kennis, ontmoeting of mediawijsheid een negatieve invloed hebben op de kennis, attitude, en mediawijsheid van LLn	Vrijwel zeker Een beperkt aantal getuigenissen over dit mechanisme tijdens de focusgroepen.	Laag Een aantal getuigenissen van leerlingen (in 2 scholen) die verwijzen naar het feit dat leerkrachten niet de nodige knowhow en empathie hebben om rond racisme of de thema's migratie en vluchtelingen te werken. Dit kan leiden tot een negatief effect ten gevolge van de interventie.
Influencing factor	Belangrijke contextuele gebeurtenissen (zoals Corona en de oorlog in Oekraïne en daarmee gepaard gaande toename van fake news en collectieve angst), zetten leerlingen ertoe aan om meer aan factchecking te doen of demotiveert hen om het nieuws te volgen.	Zeker Expliciete verwijzing naar dit mechanisme tijdens de focusgroepen	Matig In bepaalde focusgroepen wordt verwezen naar de invloed van de ouders of van externe factoren zoals Corona en de oorlog in Oekraïne die een rol hebben gespeeld in het aanzetten van leerlingen om kritischer te staan tegenover bepaalde berichtgeving en om aan factchecking te doen. Voorbeeld: Een leerling geeft aan dat het nieuws over de oorlog te eng is en een van de redenen waarom ze het nieuws niet meer volgt.
<p>Conclusie: Via een diverse mix van activiteiten gericht op het versterken van feitelijke kennis, ontmoeting, mediawijsheid, en met aandacht voor de schoolcultuur is het Other Talk – School Projects-programma er met zekerheid in geslaagd om bij minstens een beperkt deel van de deelnemers aan deze activiteiten in een meerderheid van de scholen bij te dragen tot een algemene versterking van de feitelijke kennis, versterkte mediawijsheid, en een meer open houding tegenover migratie en vluchtelingen. Ook zijn er sterke indicaties dat de activiteiten bij een beperkt aantal respondenten hebben bijgedragen tot meer kritisch denken, voornamelijk rond racistische uitspraken en stereotypering. Dit kan worden aangetoond door de algemene positieve trends in de meerderheid van de scholen en bij de leerkrachten in het algemeen, alsook door de verschillende getuigenissen van leerlingen die tijdens de focusgroepen voorbeelden van verandering kunnen geven en deze in bepaalde gevallen ook linken aan specifieke activiteiten waaraan ze hebben deelgenomen. Tevens is het project erin geslaagd om het competentiegevoel van leerkrachten te versterken, hetgeen ook in lijn ligt met positieve trends inzake hun kennis en attitude. Tevens tonen de resultaten aan dat een negatieve schoolcultuur inzake diversiteit, alsook het onvermogen of de onbereidheid van leerkrachten om met deze thema's om te gaan, de bijdrage van het project kan tegenwerken. Ten slotte hebben contextuele factoren zoals de oorlog in Oekraïne en Corona een niet onbelangrijke invloed die in sommige gevallen positief (bv. leerlingen aanzetten om factchecking te doen) en in andere gevallen negatief kan zijn (leerlingen die het nieuws niet meer durven volgen).</p>			

4. Methodologie

4.1. De causale vraag

De **causale vraag** van deze impactmeting kan als volgt samengevat worden: In welke mate en op welke manier heeft het project (met educatief aanbod van SzR, lessen, films, activiteiten door de school georganiseerd, en interventies door andere organisaties) kunnen bijdragen tot een positieve verandering bij leerlingen en leerkrachten inzake kennis, attitude, en gedrag rond het thema migratie/vluchtelingen?

4.2. Theory of Change

Het onderstaande schema visualiseert de **veranderingstheorie** van het School Zonder Racisme project.

De controlesfeer omvat School zonder Racisme en andere educatieve organisaties (o.a. Caritas en IOM) die binnen het project een educatief aanbod voorzien op maat van de deelnemende scholen. Dit aanbod omvat activiteiten gericht op 1) het versterken van **feitelijke kennis** over migratie; 2) het faciliteren van **ontmoeting** met personen met een migratieachtergrond; 3) het versterken van **mediawijsheid**; en 4) activiteiten gericht op het interculturaliseren van de schoolcultuur. Via deze activiteiten wil het project bij haar directe doelgroep in de directe invloedssfeer bijdragen tot een positieve verandering inzake kennis, houding, en gedrag rond het thema migratie. De directe doelgroepen zijn de leerlingen en de leerkrachten die deelnemen aan de aangeboden educatieve activiteiten.

De keuze om in te zetten op kennis, ontmoeting, en mediawijsheid is gebaseerd op de volgende causale veronderstellingen:

- Onderzoek⁵ toont aan dat de kennis rond migratie bij jongeren eerder beperkt is. Bovendien wordt veel onjuiste informatie en 'fake news' rond dit thema verspreid. Het versterken van feitelijke kennis kan een opstap zijn naar een meer genuanceerde en ruimere kijk op het thema migratie en een meer positieve en geïnformeerde houding hierover.
- Zoals ook werd aangetoond in wetenschappelijk onderzoek⁶, en conform met de contacthypothese van Allport⁷, kunnen ontmoetingsmomenten, indien ervaren als positief, bijdragen tot een meer positieve houding tegenover personen met een migratieachtergrond en vluchtelingen alsook een vermindering van gevoelens van bedreiging en vooroordelen.
- Onderzoek wijst op het belang en de impact van mediawijsheid en percepties op het gebied van migratie en vluchtelingen⁸. Op basis hiervan wordt er in het project vanuit gegaan dat het versterken van mediawijsheid ertoe kan bijdragen dat leerlingen (en leerkrachten) hun mediagebruik aanpassen en meer kritisch kunnen omgaan met de manier waarop migratie en de vluchtelingproblematiek geframed worden via diverse mediakanalen.
- Deelname aan de projectactiviteiten draagt ertoe bij dat leerkrachten zich toegerust weten met de nodige capaciteit en instrumenten om met hun leerlingen rond mediawijsheid en het thema migratie aan de slag te gaan, alsook om zich bewust te worden van en op een kritische manier om te gaan met hun eigen vooroordelen rond migratie.⁹

5 https://11.be/sites/default/files/2021-02/Other_Talk-attitudes-migratie-mediagebruik-jongeren.pdf

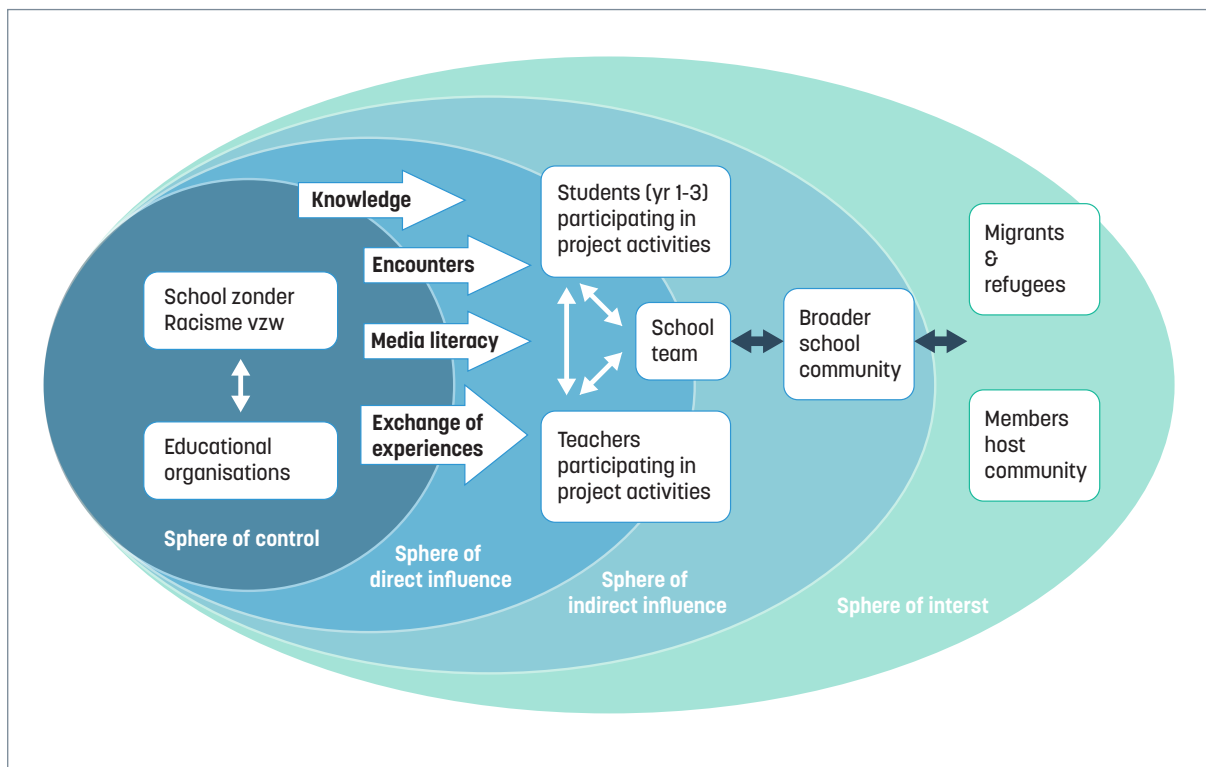
6 De Coninck, D., Matthys, K., d'Haenens, L., & De Cock, R. (2021). Understanding public attitudes towards immigrants and refugees. Evidence from Belgium, France, Sweden and the Netherlands. ([weblink](#))

7 Allport, G. W. (1954). The nature of prejudice. Cambridge, MA: Perseus Books

8 Pathak-Shelat, Manisha. (2018). Social Media and Youth: Implications for Global Citizenship Education. 10.1057/978-1-137-59733-5_34.

9 Deze causale veronderstelling is voornamelijk gebaseerd op de opgebouwde ervaring van School zonder Racisme, en van andere geconsulteerde educatieve organisaties.

Het is uiteindelijk de bedoeling dat de veranderingen bij de directe doelgroepen op hun beurt een effect hebben op de bredere schoolgemeenschap (indirecte invloedssfeer) en van daaruit een positieve invloed hebben binnen de bredere samenleving (bv. sterkere sociale cohesie en verminderde polarisatie) en dit zowel bij mensen met als mensen zonder migratieachtergrond (interessesfeer). Het opvolgen van deze effecten behoort echter niet tot de scope van het project.

4.3. Methodologie van de impactmeting

Gezien de complexe verandering die het project nastreefde, werd voor de impactevaluatie gebruik gemaakt van een **mixed approach** met zowel kwantitatieve als kwalitatieve onderzoeksmethoden – waaronder surveys, focusgroepen en elementen van contributieanalyse. Een dergelijke aanpak zorgt ervoor dat er binnen het evaluatieproces rekening wordt gehouden met de persoonlijke percepties van de respondenten, waardoor de verschillende rivaliserende oorzakelijke mechanismen en beïnvloedende factoren die mogelijks bijdragen aan zowel verwachte als onverwachte veranderingen in de doelgroepen kunnen worden verkend.

Tijdens een **begin- en eindmeting** werd bij de leerlingen en leerkrachten gepeild naar de volgende vijf dimensies: schoolcultuur, kennis, mediawijsheid, ontmoetingsgraad, en attitudes. Deze domeinen zijn gekozen vanuit bovenstaande causale veronderstellingen rond kennis, ontmoeting, en mediawijsheid, en het effect dat ze hebben op de attitudes. De dimensie 'schoolcultuur' werd toegevoegd, gezien onderzoek aantoont dat een interculturele schoolcultuur en een dito diversiteitsbeleid in scholen de prestatiekloof tussen leerlingen met en zonder migratieachtergrond kan verkleinen, mede via een verhoging van het gevoel zich thuis te voelen op school en het algemeen welzijn van alle leerlingen.¹⁰ Zo konden we ook de impact van de schoolcultuur op zowel het verloop van het project, als het veranderingsproces dat tot stand komt door het project in kaart brengen.

¹⁰ Celeste L, Baysu G, Phalet K, Meeussen L, Kende J. Can School Diversity Policies Reduce Belonging and Achievement Gaps Between Minority and Majority Youth? Multiculturalism, Colorblindness, and Assimilationism Assessed. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 2019;45(11):1603-1618. doi:10.1177/01461672198385777

De **beginmeting** omvatte een surveybevraging van leerlingen in 9 scholen en leerkrachten in 10 scholen. In één BuSO-school werden enkel leerkrachten bevroegd, gezien het begrip van de vragenlijst door de leerlingen erg laag was. Deze werd beantwoord door 1632 leerlingen en 295 leerkrachten. De **eindmeting** omvatte een gelijkaardige survey bevraging in de 9 scholen (10 voor leerkrachten) en werd beantwoord door 1174 leerlingen en 127 leerkrachten.

Daarnaast werden in 7 van de 10 deelnemende scholen **focusgroepen** met leerlingen georganiseerd. In 3 scholen konden de focusgroepen niet doorgaan door onvoorziene omstandigheden. De groepen werden samengesteld door de scholen, waarbij niet steeds rekening werd gehouden met de instructies die School zonder Racisme had meegegeven.

Tijdens de focusgroepen ging een begeleider van School zonder Racisme het gesprek aan met de leerlingen op een semigestructureerde wijze: Eerst werd er nagegaan wat er de leerlingen was bijgebleven van het traject. Daarna werden de interventies samen met de leerlingen overlopen, en werden er specifieke vragen gesteld rond kennis en mediawijsheid. Ten slotte werden

Hieronder een beknopt overzicht van de georganiseerde focusgroepen:

- **School 1:** Twee focusgroepen (één in het 2e jaar (10 leerlingen) en één in het 3e jaar (8 leerlingen)), telkens met gemengde groepen uit verschillende klassen.
- **School 4:** Twee focusgroepen (één klas uit het 1e jaar A-stroom (23 leerlingen) en één klas uit het 3e jaar ASO (20 leerlingen)).
- **School 5:** Twee focusgroepen uit 3e jaar (gemengde groepen, 10 en 11 leerlingen).
- **School 6:** Twee focusgroepen uit het 3e jaar (transcripten verloren gegaan, uit geluidsopname niet duidelijk hoeveel leerlingen aanwezig).
- **School 7:** Twee focusgroepen gemengd uit 1e, 2e, en 3e jaar (2x 11 leerlingen).
- **School 8:** Twee focusgroepen (één klas uit het 2e jaar B-stroom (10 leerlingen) en één klas uit het 3e jaar BSO (38 leerlingen)).
- **School 10:** Drie focusgroepen, BuSO, klasgroepen uit 2e, 3e, en 4e jaar (telkens een 8-tal leerlingen).

5. Beschrijving scholen

Hieronder geven we een beknopte **beschrijving van de deelnemende scholen** (locatie, koepel, studieaanbod, diversiteitsgraad van leerlingen- en leerkrachtenpopulatie, de schoolcultuur, en eventuele bijzonderheden). Daarnaast geven we ook een beperkte samenvatting van de waargenomen veranderingen bij leerlingen in elke school. Voor leerkrachten kunnen we de veranderingen niet weergeven per school.

Voor een overzicht van de activiteiten die per school werden georganiseerd, gelieve contact op te nemen met School zonder Racisme vzw via arne@schoolzonderracisme.be of info@schoolzonderracisme.be.

5.1. School 1:

5.1.1. Algemeen:

Locatie:	Centrumstad, West-Vlaanderen
Koepel:	GO!
Studieaanbod:	A-stroom, B-stroom, ASO, TSO, BSO
Diversiteitsgraad Leerlingen:	42% MA, 58% geen MA
Diversiteitsgraad Leerkrachten:	13% MA, 87% geen MA
Schoolcultuur:	Zowel leerlingen als leerkrachten zien zowel gematigde kleurenblinde als interculturele elementen. Assimilatievisie is gematigd afwezig.
Bijzonderheden:	Het project werd getrokken door een gemotiveerde leerkracht, die de steun had van andere leerkrachten (die bv. de thema's reeds in hun lessen integreren), en een projectcoördinator.

5.1.2. Veranderingen leerlingen:

Attitudes Migratie:	Stijging in de categorieën 'Uitgesproken Positief' en 'Genuanceerd Negatief'
Attitudes Vluchtelingen:	Stijging positieve attitudes.
Kennis:	Voornamelijk verschuiving van 'Zeer slecht' naar 'Slecht'
Ontmoeting:	<ul style="list-style-type: none"> • Duidelijke stijging in de ontmoetingsgraad van zowel migranten als vluchtelingen. • Contact met migranten is veel positiever. • Contact met vluchtelingen licht positiever.

5.2. School 2:

5.2.1. Algemeen:

Locatie:	Brussel
Koepel:	GO!
Studieaanbod:	A-stroom en ASO
Diversiteitsgraad Leerlingen:	85% MA, 15% geen MA
Diversiteitsgraad Leerkrachten:	12% MA, 88% geen MA
Schoolcultuur:	<ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen zien elementen van zowel de kleurenblinde als de interculturele visie. Leerkrachten voornamelijk interculturele elementen. • Assimilatievisie is relatief sterk afwezig.
Bijzonderheden:	De school heeft een duidelijk meertaligheidsbeleid.

5.2.2. Veranderingen leerlingen:

Attitudes Migratie:	<ul style="list-style-type: none"> Daling in de categorieën 'Uitgesproken Positief' en 'Gevanceerd Negatief'. Stijging in de categorie 'Neutraal'.
Attitudes Vluchtelingen:	Daling positieve attitudes. Stijging neutrale en negatieve attitudes.
Kennis:	Kennisniveau daalt van 'Slecht' naar 'Zeer slecht'.
Ontmoeting:	<ul style="list-style-type: none"> Ontmoetingsgraad migranten blijft nagenoeg gelijk. Ontmoetingsgraad vluchtelingen daalt. Contacten met migranten en vluchtelingen worden licht negatiever.

5.3. School 3:

5.3.1. Algemeen:

Locatie:	Centrumstad, provincie Antwerpen
Koepel:	Katholiek Onderwijs Vlaanderen
Studieaanbod:	B-stroom en BSO
Diversiteitsgraad Leerlingen:	77% MA, 23% geen MA
Diversiteitsgraad Leerkrachten:	13% MA, 88% geen MA
Schoolcultuur:	<ul style="list-style-type: none"> Zowel leerlingen als leerkrachten zien een relatief sterke aanwezigheid van de kleurenblinde en de interculturele visie. Assimilatievisie is licht afwezig.
Bijzonderheden:	Sinds enkele jaren heeft de school veel aandacht voor hun diversiteitsbeleid. Dit na een racistisch incident, waarna ze, onder andere met begeleiding van School zonder Racisme, in actie zijn geschoten. Er waren al heel wat initiatieven op school. Er was één sterke trekker van het project die werd bijgestaan door een gemotiveerde kerngroep.

5.3.2. Veranderingen leerlingen:

Attitudes Migratie:	<ul style="list-style-type: none"> Stijging in de categorie 'Uitgesproken Positief'. Daling in de categorie 'Neutraal'.
Attitudes Vluchtelingen:	Stijging positieve attitudes.
Kennis:	Kennisniveau blijft 'Zeer slecht'.
Ontmoeting:	<ul style="list-style-type: none"> Stijging ontmoetingsgraad voor zowel migranten als vluchtelingen. Contacten met migranten worden licht positiever. Contacten met vluchtelingen duidelijk positiever.

5.4. School 4:

5.4.1. Algemeen:

Locatie:	Kleine stad, provincie Oost-Vlaanderen
Koepel:	GO!
Studieaanbod:	A-stroom, B-stroom en ASO
Diversiteitsgraad Leerlingen:	53% MA, 47% geen MA
Diversiteitsgraad Leerkrachten:	17% MA, 83% geen MA
Schoolcultuur:	<ul style="list-style-type: none"> Zowel leerlingen als leerkrachten zien een relatief sterke aanwezigheid van de kleurenblinde en de interculturele visie. Assimilatievisie is afwezig.
Bijzonderheden:	/

5.4.2. Veranderingen leerlingen:

Attitudes Migratie:	<ul style="list-style-type: none"> Lichte stijging in de categorie 'Uitgesproken Positief'. Voornamelijk een stijging in de categorie 'Neutraal'.
Attitudes Vluchtelingen:	Daling positieve attitudes.
Kennis:	Kennisniveau daalt van 'Slecht' tot 'Zeer slecht'.
Ontmoeting:	<ul style="list-style-type: none"> Stijging ontmoetingsgraad voor zowel migranten als vluchtelingen. Contacten met migranten en vluchtelingen worden positiever.

5.5. School 5:

5.5.1. Algemeen:

Locatie:	Centrumstad, provincie West-Vlaanderen
Koepel:	Katholiek Onderwijs Vlaanderen
Studieaanbod:	TSO, KSO, en BSO
Diversiteitsgraad Leerlingen:	50% MA, 50% geen MA
Diversiteitsgraad Leerkrachten:	6% MA, 94% geen MA
Schoolcultuur:	Zowel leerlingen als leerkrachten zien zowel gematigde kleurenblinde als interculturele elementen. Assimilatievisie is gematigd afwezig.
Bijzonderheden:	<ul style="list-style-type: none"> Tijdens het project waren er drie wissels in opvolging. De OKAN-coördinator veranderde van job. Het project werd verder opgevolgd door de directeur tweede graad. Ook in die functie waren er verschuivingen, waardoor het project uiteindelijk opgevolgd werd door een derde persoon, de directeur tweede graad en OKAN. Het ontmoetingsproject met de OKAN-klassen viel na de eindmeting, waardoor de impact daarvan niet kon worden gemeten.

5.5.2. Veranderingen leerlingen:

Attitudes Migratie:	De veranderingen zijn miniem en niet eenduidig positief of negatief.
Attitudes Vluchtelingen:	Daling positieve attitudes. Stijging negatieve attitudes.
Kennis:	Kleine stijging van de categorie 'Matige Kennis', daling van 'Slechte Kennis'.
Ontmoeting:	<ul style="list-style-type: none"> Ontmoetingsgraad migranten stijgt. Ontmoetingsgraad vluchtelingen daalt, behalve op het bewust kijken naar programma's met vluchtelingen. Contacten met migranten en vluchtelingen worden zowel licht positiever als licht negatiever. Neutrale contacten dalen.

5.6. School 6:

5.6.1. Algemeen:

Locatie:	Centrumstad, provincie West-Vlaanderen
Koepel:	Katholiek Onderwijs Vlaanderen
Studieaanbod:	A-stroom, B-stroom, ASO, TSO, en BSO
Diversiteitsgraad Leerlingen:	27% MA, 73% geen MA
Diversiteitsgraad Leerkrachten:	7% MA, 93% geen MA
Schoolcultuur:	<ul style="list-style-type: none"> Leerlingen percipiëren duidelijk de kleurenblinde visie, en elementen van de interculturele visie. Voor leerkrachten zijn elementen van de kleurenblinde visie aanwezig, en is de interculturele visie slechts zwak aanwezig. De assimilatievisie is bij beide groepen afwezig.
Bijzonderheden:	<ul style="list-style-type: none"> Er was één leerkracht de sterke trekker van het project. Er was steun vanuit het team en de directie. Voor de derde graad heeft de school al een uitgewerkt beleid rond het thema.

5.6.2. Veranderingen leerlingen:

Attitudes Migratie:	Er is een duidelijke stijging in de positieve categorieën.
Attitudes Vluchtelingen:	Duidelijke stijging positieve attitudes.
Kennis:	Niet eenduidig. Zowel een stijging van 'Matige Kennis', als van 'Zeer Slechte Kennis', ten koste van 'Slechte Kennis'.
Ontmoeting:	<ul style="list-style-type: none"> • Sterke stijging van de ontmoetingsgraad bij zowel vluchtelingen als migranten. • Contacten met migranten worden sterk positiever. • Contacten met vluchtelingen worden voornamelijk neutraler.

5.7. School 7:

5.7.1. Algemeen:

Locatie:	Platteland, provincie West-Vlaanderen
Koepel:	GO!
Studieaanbod:	A-stroom, B-stroom, ASO, TSO, en BSO
Diversiteitsgraad Leerlingen:	27% MA, 73% geen MA
Diversiteitsgraad Leerkrachten:	6% MA, 94% geen MA
Schoolcultuur:	<ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen percipiëren de kleurenblinde visie licht, en de interculturele visie is volledig afwezig. • Voor leerkrachten de kleurenblinde visie sterker aanwezig, en is de interculturele visie slechts zwak aanwezig. • De assimilatievisie is bij beide groepen afwezig.
Bijzonderheden:	<ul style="list-style-type: none"> • Er was één leerkracht de gemotiveerde trekker van het project. Ze vond niet super veel steun bij collega's en directie. • In deze school stond het werken rond migratie en vluchtelingen nog in de kinderschoenen.

5.7.2. Veranderingen leerlingen:

Attitudes Migratie:	Voornamelijk een stijging in de negatieve categorieën 'Genuanceerd negatief' en 'Niet positief'.
Attitudes Vluchtelingen:	Stijging in de neutrale attitudes.
Kennis:	Duidelijke stijging van het kennisniveau: Een lichte stijging van 'Matige Kennis', en een hoge stijging van 'Slechte Kennis', tegenover een daling van 'Zeer Slechte Kennis'.
Ontmoeting:	<ul style="list-style-type: none"> • Stijging van de ontmoetingsgraad bij zowel vluchtelingen als migranten. • Zowel contacten met migranten, als met vluchtelingen worden sterk positiever.

5.8. School 8:

5.8.1. Algemeen:

Locatie:	Brussel
Koepel:	GO!
Studieaanbod:	A-stroom, B-stroom, TSO, en BSO
Diversiteitsgraad Leerlingen:	71% MA, 29% geen MA
Diversiteitsgraad Leerkrachten:	18% MA, 82% geen MA
Schoolcultuur:	<ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen percipiëren elementen van de kleurenblinde visie en de interculturele visie. De assimilatievisie is slechts heel licht afwezig. • Leerkrachten percipiëren de kleurenblinde visie en de interculturele visie sterker. De assimilatievisie bij hen iets sterker afwezig.
Bijzonderheden:	<ul style="list-style-type: none"> • Deze school is reeds lange tijd actief rond burgerschapseducatie onder begeleiding van School zonder Racisme vzw, hoewel ze dit de laatste jaren vooral vanuit eigen beweging en met minimale begeleiding doen. • Het is een erg grote school met ook een CVO en OKAN-afdeling.

5.8.2. Veranderingen leerlingen:

Attitudes Migratie:	Duidelijke stijging in de categorie 'Uitgesproken positief'. De categorie 'Uitgesproken negatief' daalt tot 0%.
Attitudes Vluchtelingen:	Duidelijke stijging in positieve attitudes.
Kennis:	Daling in kennisniveau.
Ontmoeting:	<ul style="list-style-type: none"> • Ontmoetingsgraad niet eenduidig: we zien lichte stijgingen, dalingen, en status quo bij de verschillende vragen. • De contacten met zowel migranten als vluchtelingen worden positiever.

5.9. School 9:

5.9.1. Algemeen:

Locatie:	Centrumstad, West-Vlaanderen
Koepel:	Katholiek Onderwijs Vlaanderen
Studieaanbod:	ASO
Diversiteitsgraad Leerlingen:	17% MA, 83% geen MA
Diversiteitsgraad Leerkrachten:	0% MA, 100% geen MA
Schoolcultuur:	<ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen percipiëren duidelijk de kleurenblinde visie en slechts licht de interculturele visie. De assimilatievisie is afwezig. • Leerkrachten percipiëren heel licht de kleurenblinde visie. De interculturele visie is licht afwezig. De assimilatievisie is sterk afwezig.
Bijzonderheden:	<ul style="list-style-type: none"> • Dit is de minst diverse school van de deelnemende scholen. • Er was één leerkracht die het project trok. Door corona-restricties zijn veel geplande activiteiten niet doorgegaan. Het project werd niet echt gedragen vanuit de school. • Eén projectdag is kunnen doorgaan. Deze vond plaats niet lang voor de eindmeting. De leerlingen stonden heel open ten opzichte van de thema's.

5.9.2. Veranderingen leerlingen:

Attitudes Migratie:	Duidelijke stijging in de positieve categorieën.
Attitudes Vluchtelingen:	Duidelijke stijging in positieve attitudes.
Kennis:	Daling in kennisniveau.
Ontmoeting:	<ul style="list-style-type: none"> • Stijging in de ontmoetingsgraad. • De contacten met zowel migranten als vluchtelingen worden sterk positiever.

5.10. School 10:

5.10.1. Algemeen:

Locatie:	Platteland/overgangsgebied, Vlaams-Brabant
Koepel:	Katholiek Onderwijs Vlaanderen
Studieaanbod:	BuSO
Diversiteitsgraad Leerlingen:	48% MA, 52% geen MA
Diversiteitsgraad Leerkrachten:	0% MA, 100% geen MA
Schoolcultuur:	<ul style="list-style-type: none"> • Leerkrachten zien een relatief sterke aanwezigheid van de kleurenblinde en elementen van de interculturele visie. • Assimilatievisie is afwezig.
Bijzonderheden:	<ul style="list-style-type: none"> • Dit is een BuSO-school, OV3, voornamelijk type 9. • Er was een heel gemotiveerd team leerkrachten, dat gewend is om projectmatig te werken. • De school vormde een experiment, gezien dergelijke projecten vaak voorbij gaan aan BuSO, waarin onderzocht werd welke aanpassingen nodig zijn om op BuSO-niveau aan de slag te gaan met deze thema's. Het leerkrachtenteam ondersteunde daarin de begeleiding van School zonder Racisme.

6. Verandering in attitudes

6.1. Migratie

6.1.1. Vragen, matrix, elementen, en categorieën

De attitudes ten opzichte van migratie hebben we gemeten in de enquête door twee stellingen op een Likertschaal te laten beoordelen: 'Migratie is goed voor België' en 'Migratie is slecht voor België'. Door de beoordelingen van beide stellingen in een matrix te plaatsen, ontstonden 25 elementen.

		Migratie = Negatief					
		Helemaal eens	Eens	Niet eens, niet oneens	Oneens	Helemaal oneens	
M i g r a t i e = P o s i t i e f	Helemaal eens	4	2	15	30	149	200
	Eens	2	15	51	220	100	388
	Niet eens, niet oneens	1	11	237	49	13	311
	Oneens	2	21	13	4		40
	Helemaal oneens	11			1	4	16
		20	49	316	304	266	955

Figuur 18: Matrix migratie-goed/slecht uit de eindmeting van leerlingen

We groepeerden de **elementen** volgens eigen inzicht en op basis van de vrije opmerkingen die de respondenten konden geven bij de stellingen¹¹. We gaven de resulterende **categorieën** namen.

In Figuur 18 zien we de antwoorden van leerlingen uit de eindmeting, verdeeld in de matrix. Deze figuur dient hier als voorbeeld om de logica achter de verschillende categorieën te illustreren. We gebruiken de kleurencodes die gebruikt worden in de figuur om de categorieën te beschrijven:

De donkergroene groep is **'Uitgesproken Positief'**. We onderscheiden deze categorie van de lichtgroene groep **'Genuanceerd Positief'** door de verschillende argumenten die worden aangehaald door de respondenten in de opmerkingen: waar de Uitgesproken Positieve groep veel meer beroep doet op het argument 'we zijn allemaal mensen', komen bij de Genuanceerd Positieve groep meer economische en culturele argumenten terug, en worden er meer voorwaarden gesteld aan migratie ('als ze de wet volgen', ...).

Donkerrood is dan **'Uitgesproken Negatief'**. Hier zien we in de opmerkingen heel erg negatieve uitlatingen over Marokkanen, Walen, en vluchtelingen. Bij lichtrood, **'Genuanceerd Negatief'**, zien we dan weer erg vaak het argument terugkeren dat er al te veel mensen in België zijn.

De lichtgele groep is **'Positief én negatief'**. Hier zien we nog meer nuance in de opmerkingen. Er worden zowel argumenten pro gegeven (economisch, cultureel), als argumenten tegen (overbevolking, druk op de sociale zekerheid). De lichtoranje groep is **'Niet negatief of Positief'**. Er zijn geen opmerkingen gegeven door deze respondenten, dus helaas is het gissen naar de redeneringen achter deze categorie antwoorden. Grijs is **'Neutraal'**. In deze categorie zitten respondenten die nog geen mening hebben gevormd, en respondenten die voordelen én nadelen zien van migratie.

Tot slot is er nog de oranje en de gele categorie, respectievelijk **'Niet Positief'** en **'Niet Negatief'**. In de opmerkingen zien we hier nuances, waarbij 'Niet Positief' eerder naar het negatieve leunt, en 'Niet Negatief' naar het positieve.

De verdeling van deze groepen is uiteraard in zekere mate arbitrair. Je zou kunnen argumenteren om bepaalde categorieën samen te nemen. Zo zou je 'Positief én Negatief' en 'Niet Negatief of Positief' samen kunnen nemen met 'Neutraal'. Ook 'Niet Positief' leunt erg dicht bij 'Genuanceerd Negatief', en 'Niet Negatief' zou kunnen aansluiten bij 'Genuanceerd Positief'. We hebben de keuze voor bovenstaande categorieën gemaakt omdat die volgens ons op een zo neutraal mogelijke manier de data weergeeft, en het meeste nuance toelaat.

6.1.2. Verandering

Hieronder beschrijven we de **verandering in attitudes rond migratie** bij leerlingen en leerkrachten.

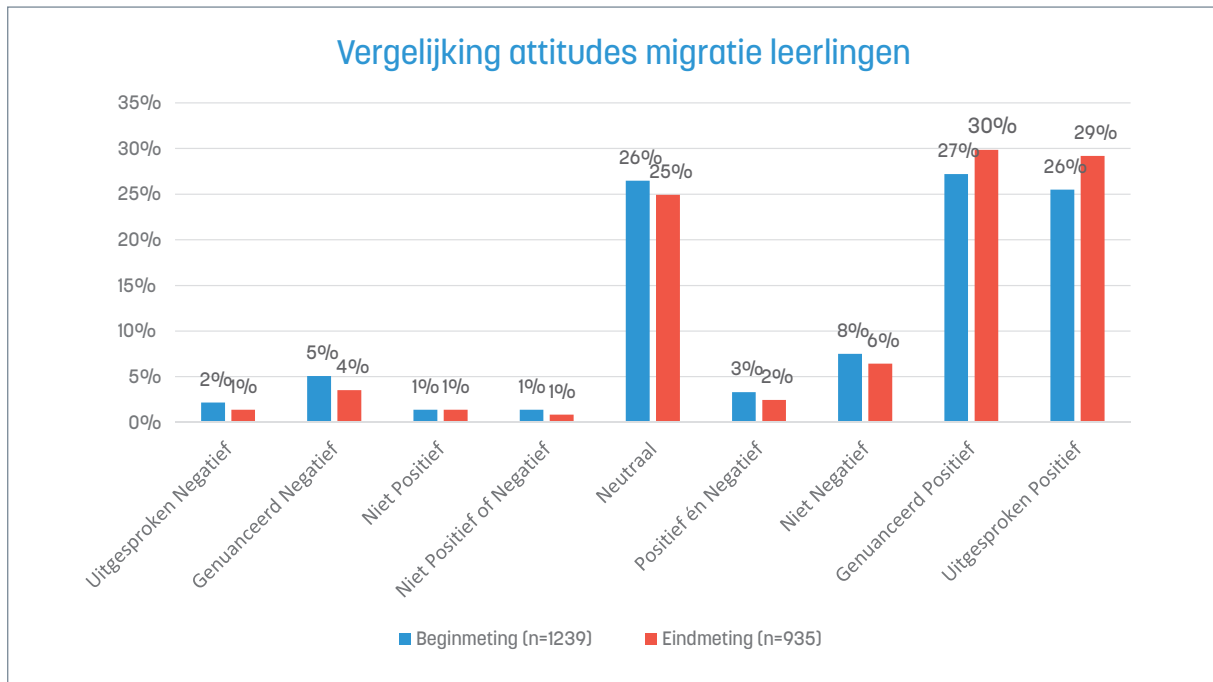
6.1.2.1. Leerlingen

6.1.2.1.1. Globaal

We bekijken ten eerste de **globale verandering** in attitudes bij alle **leerlingen**, over alle scholen heen.

We vergelijken hiervoor de percentages behorende tot de verschillende categorieën (zie Figuur 19). We zien hier een kleine stijging in de categorie 'Uitgesproken Positief' (+ 3%) en 'Genuanceerd Positief' (+ 3%). Daarbij zien we dalingen in de categorieën 'Uitgesproken Negatief' (- 1%), 'Genuanceerd Negatief' (- 2%), 'Positief en Negatief' (- 1%), en 'Niet Negatief' (- 2%), en 'Neutraal' (- 1%).

¹¹ We baseren ons hier op de opmerkingen die bij de beginmeting gemaakt werden om de categorieën te maken. Bij de eindmeting veranderen het soort opmerkingen voor sommige categorieën, maar blijven we dezelfde categorieën gebruiken om de verandering duidelijk in kaart te kunnen brengen.

Figuur 19: Vergelijking attitudes migratie leerlingen

	beginmeting	eindmeting
positief	60%	65%
neutraal	31%	28%
negatief	9%	6%

Wanneer we de categorieën ‘Niet Negatief’, ‘Genuanceerd Positief’, en ‘Uitgesproken Positief’ samen rekenen tot alle **positieve attitudes**, de categorieën ‘Niet Positief of Negatief’, ‘Neutraal’, en ‘Positief én Negatief’ rekenen tot alle **neutrale attitudes**, en de categorieën ‘Niet Positief’, ‘Genuanceerd Negatief’, en ‘Uitgesproken Negatief’ rekenen tot de **negatieve attitudes**, dan zien we dat er een algemene groei is in positieve attitudes (+5%), en een afname in neutrale (-3%) en negatieve attitudes (-3%).¹²

Deze globale verandering is niet super groot. We willen hierbij opmerken dat de leerlingen reeds overwegend positief stonden ten opzichte van migratie, dat er uiteraard verschillen zijn tussen de individuele scholen, en dat er wel een verandering merkbaar is in de opmerkingen/argumentatie die de leerlingen gaven in de survey.

6.1.2.1.2. Argumentatie

Hoewel de verschuivingen tussen de verschillende categorieën dus niet zo groot zijn, zien we in bepaalde categorieën wel een verschuiving in de **argumentatie** die leerlingen gebruiken. Deze argumentatie halen we uit de opmerkingen bij de vragen in de survey. We analyseerden deze opmerkingen en deelden ze op in verschillende types. Sommige opmerkingen hadden elementen van verschillende types argumenten, en worden dus dubbel geteld. Andere waren moeilijker te typeren, waren heel algemeen, of waren zinledig, en werden in het type ‘Andere’ opgenomen. We bekijken enkele opvallende attitudecategorieën in detail.

¹² Door het afronden van de percentages krijgen we soms kleine verschillen of afwijkingen wanneer we alles optellen. Deze cijfers zijn dan ook indicatief. Als we berekeningen maken met de bekomen percentages, gebruiken we echter steeds de reële waarde en niet het afgeronde cijfer. Vandaar dat de optelsom soms niet lijkt te kloppen.

In Figuur 20 zien we de algemene verschuivingen in argumentatie bij alle leerlingen. In de beginmeting geeft 22% van de leerlingen een opmerking, ten opzichte van 27% in de eindmeting. Daarnaast zijn de opvallendste veranderingen dat er bij de eindmeting meer gebruik gemaakt wordt van zowel het culturele ('Meer diversiteit is goed', 'Leren van elkaar', ...) als het economische argument ('Zorgt voor meer werkgelegenheid', 'Opvullen knelpuntberoepen', ...).

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen Algemeen			
Type argument:	Beginmeting (22%)	Eindmeting (27%)	Vershil
Cultureel	17%	25%	+ 8%
Economisch	5%	11%	+ 6%
Mensenrechten	20%	16%	- 4%
Beperken (contra)	14%	15%	+ 1%
Veiligheid (contra)	2%	2%	0 %
Profiteren (contra)	1%	2%	+ 1%
Tradities (contra)	2%	1%	- 1%
Andere	42%	35%	- 7%

Figuur 20: Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen Algemeen

In Figuur 21 zien we de veranderingen in de gebruikte argumentatie bij leerlingen uit de categorie '**Uitgesproken Positief**'.

Ten eerste willen we opmerken dat er in verhouding **meer opmerkingen** werden gegeven bij de eindmeting: 38% van de bevrageden, ten opzichte van 29% bij de beginmeting. Dit wijst er reeds op dat leerlingen een uitgesprokenere mening hebben gevormd tijdens het schooltraject.

Daarnaast zijn er verschuivingen in de types argumenten die leerlingen geven in de opmerkingen. Opvallend hierbij is dat er na afloop van de schooltrajecten minder beroep wordt gedaan op argumenten die verwijzen naar universele **mensenrechten** ('We zijn allemaal mensen', 'Iedereen heeft recht op ...', ...). Daarbij winnen **culturele** argumenten ('Meer diversiteit is goed', 'Leren van elkaar', ...) én **economische** argumenten ('Zorgt voor meer werkgelegenheid', 'Opvullen knelpuntberoepen', ...) aan populariteit. Leerlingen schijnen na afloop van de schooltrajecten dus meer na te denken over de voordelen die migratie biedt, en minder in termen van universele rechten.

Ook opvallend is dat opmerkingen in het type '**Andere**' drastisch afnemen. Ook dit kan erop wijzen dat de leerlingen in deze categorie duidelijker hun mening weten te formuleren.

Tenslotte zien we ook dat contra-argumenten zoals '**Veiligheid**' ('Sommige zijn terroristen', 'Ze moeten zich gedragen', 'Criminaliteit', ...) en '**Beperken**' ('Overbevolking', 'Te veel migratie is ook niet haalbaar', 'Enkel als ze hulp nodig hebben, anders zijn er te veel', ...) afnemen.

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen Categorie 'Uitgesproken Positief'			
Type argument:	Beginmeting (29%)	Eindmeting (38%)	Vershil
Cultureel	32%	40%	+ 8%
Economisch	7%	13%	+ 6%
Mensenrechten	35%	28%	- 7%
Veiligheid (contra)	2%	1%	- 1%
Beperken (contra)	2%	1%	- 1%
Andere	23%	14%	- 9%

Figuur 21: Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen Categorie 'Uitgesproken Positief'

In Figuur 22 zien we de types argumentatie voor de categorie '**Genuanceerd Positief**'.

Ook bij deze categorie zijn er in verhouding meer leerlingen die opmerkingen geven bij de eindmeting: 25% ten opzichte van 22% van de bevrageden.

Hier zien we, zoals verwacht, erg gemengde argumentatie. Het **culturele** argument wordt het meest gebruikt en blijft stabiel over de verschillende metingen heen.

Het **economische** argument wint dan weer sterk aan populariteit, terwijl het '**Mensenrechten**'-argument lichtjes daalt in de eindmeting.

Daarnaast zijn er allerlei contra-argumenten. Deze worden door de leerlingen vaak gebruikt ter aanvulling van de positieve kanten van migratie, als een soort caveat. '**Tradities**' gaat over het mogelijke verlies van Belgische/Vlaamse tradities ten gevolge van bepaalde gevoeligheden bij migrantengemeenschappen (bv. wintermarkt in plaats van kerstmarkt). Bij '**Profiteren**' wordt de bedenking gemaakt dat migranten wel moeten bijdragen aan de maatschappij/de sociale zekerheid. '**Veiligheid**' en '**Beperken**' staan hierboven reeds beschreven. Opvallend is dat zowel 'Profiteren' als 'Beperken' aan populariteit wint na het schooltraject. 'Tradities' en 'Veiligheid' verdwijnen dan weer uit de opmerkingen.

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen Categorie 'Genuanceerd Positief'			
Type argument:	Beginmeting (22%)	Eindmeting (25%)	Vershil
Cultureel	32%	32%	+ 0%
Economisch	4%	13%	+ 9%
Mensenrechten	21%	18%	- 3%
Tradities (contra)	2%	0%	- 2%
Profiteren (contra)	2%	6%	+ 4%
Veiligheid (contra)	3%	0%	- 3%
Beperken (contra)	11%	17%	+ 6%
Andere	33%	34%	+ 1%

Figuur 22: Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen Categorie 'Genuanceerd Positief'

In Figuur 23 zien we de types argumentatie voor de categorie 'Neutraal'.

Hier wordt het merendeel van de opmerkingen onder het type **'Andere'** gebracht. Dit zijn voornamelijk algemene opmerkingen over dat er voor- en nadelen zijn aan migratie, en ook een groot aantal opmerkingen dat de leerling in kwestie geen mening heeft. In de eindmeting neemt dit type opmerkingen wel sterk af. Dit ten voordele van positieve opmerkingen in de categorieën **'Cultureel'** en **'Economisch'**. Ook bedenkingen over overbevolking bij het type **'Beperken'** stijgen sterk bij de eindmeting.

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen Categorie 'Neutraal'			
Type argument:	Beginmeting (23%)	Eindmeting (24%)	Verskil
Cultureel	5%	15%	+ 10%
Economisch	3%	11%	+ 8%
Mensenrechten	13%	9%	- 4%
Tradities (contra)	3%	2%	- 1%
Profiteren (contra)	5%	0%	- 5%
Veiligheid (contra)	5%	7%	+ 2%
Beperken (contra)	23%	33%	+ 10%
Andere	59%	42%	- 17%

Figuur 23: Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen Categorie 'Neutraal'

Bij de andere categorieën zijn de opmerkingen minder rijk of de veranderingen minder opvallend.

Bij de categorieën **'Niet positief of negatief'** en **'Positief én Negatief'** zijn er geen duidelijke veranderingen merkbaar door het lage aantal opmerkingen bij de vragen.

Bij **'Genuanceerd Negatief'** zijn er in de beginmeting weinig opmerkingen (13% van de bevroagden), waarbij er vooral gefocust wordt op **'Beperken'** (70% van de opmerkingen). In de eindmeting zijn er opvallend meer opmerkingen (48% van de bevroagden), en daalt **'Beperken'** tot 50% van de opmerkingen. Verder verschijnen er opmerkingen over cultuurverschillen, "Eerst onze mensen", en dat migratie slecht voor de economie is. Eén opmerking vermeldt het **'Mensenrechten'**-argument.

Bij **'Uitgesproken Negatief'**, ten slotte, zien we het omgekeerde: 32% van deze leerlingen geeft een opmerking bij de beginmeting, ten opzichte van 15% bij de eindmeting. Bij de beginmeting zien we dat 30% gebruik maakt van het **'Beperken'**-argument, waarbij de rest van de opmerkingen anti-Marokkaans of anti-Waals zijn, of migranten afschilderen als stiekeme indringers. Bij de eindmeting zijn de opmerkingen onzinnig.

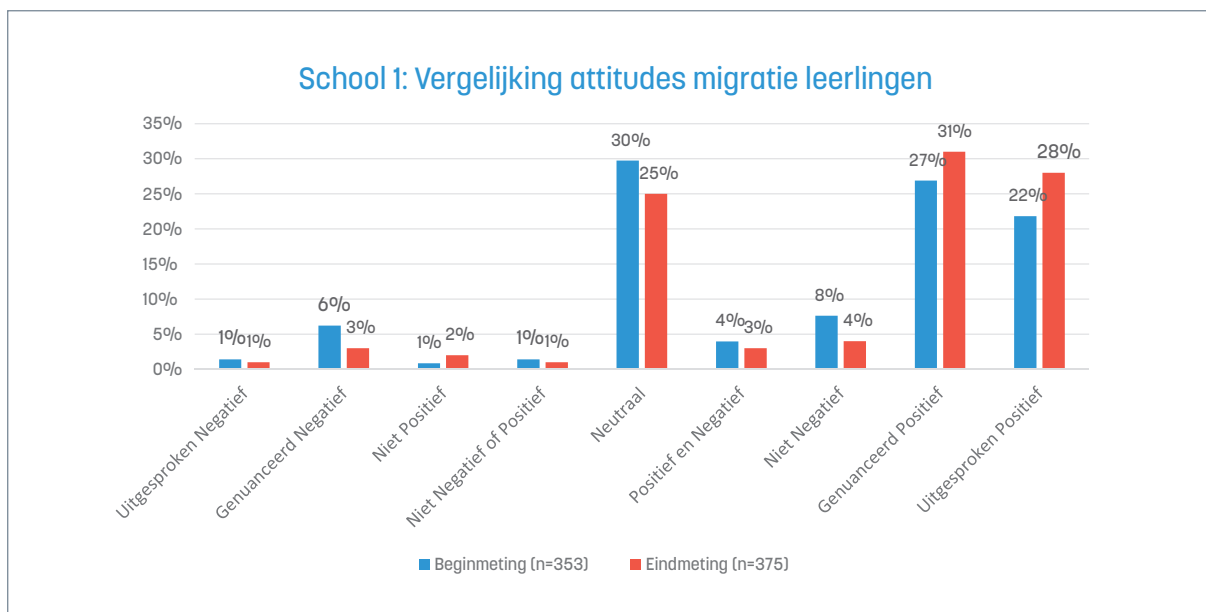
6.1.2.1.3. Vergelijking scholen

Hieronder bekijken we de verandering in attitudes op migratie per school. We zien duidelijke verschillen tussen de scholen.

We vernoemen hier geen namen van scholen. Hierboven bespreken we wel kort het profiel van de scholen. ...?

School 1:

Bij School 1 zien we wel een duidelijke verschuiving. Vooral de categorieën **'Genuanceerd Positief'** (+4%) en **'Uitgesproken Positief'** (+6%) groeien, en de categorieën **'Neutraal'** (-5%), **'Genuanceerd Negatief'** (-3%), en **'Niet Negatief'** (-4%) dalen.

Figuur 24: School 1: Vergelijking attitudes migratie leerlingen

	beginmeting	eindmeting
positief	56%	63%
neutraal	35%	29%
negatief	8%	6%

Algemeen zien we een duidelijke stijging van de **positieve attitudes** (+7%), en een afname van **neutrale** (-6%) en **negatieve attitudes** (-2%).

Hieronder zien we ook de veranderingen in argumentatie voor de categorieën waar het meeste verschuiving is.

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen School 1 Categorie 'Geuanceerd Positief'			
Type argument:	Beginmeting (9%)	Eindmeting (13%)	Vershil
Cultureel	36%	24%	- 12%
Economisch	9%	5%	- 4%
Mensenrechten	0%	14%	+ 14%
Tradities (contra)	9%	5%	- 4%
Veiligheid (contra)	9%	0%	- 9%
Beperken (contra)	0%	5%	+ 5%
Andere	45%	52%	+ 7%

Figuur 25: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 1 categorie 'Geuanceerd Positief'

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen School 1 Categorie 'Uitgesproken Positief'			
Type argument:	Beginmeting (12%)	Eindmeting (30%)	Vershil
Cultureel	22%	28%	+ 6%
Economisch	0%	25%	+ 25%
Mensenrechten	44%	9%	- 35%
Veiligheid (contra)	0%	6%	+ 6%
Andere	33%	28%	- 5%

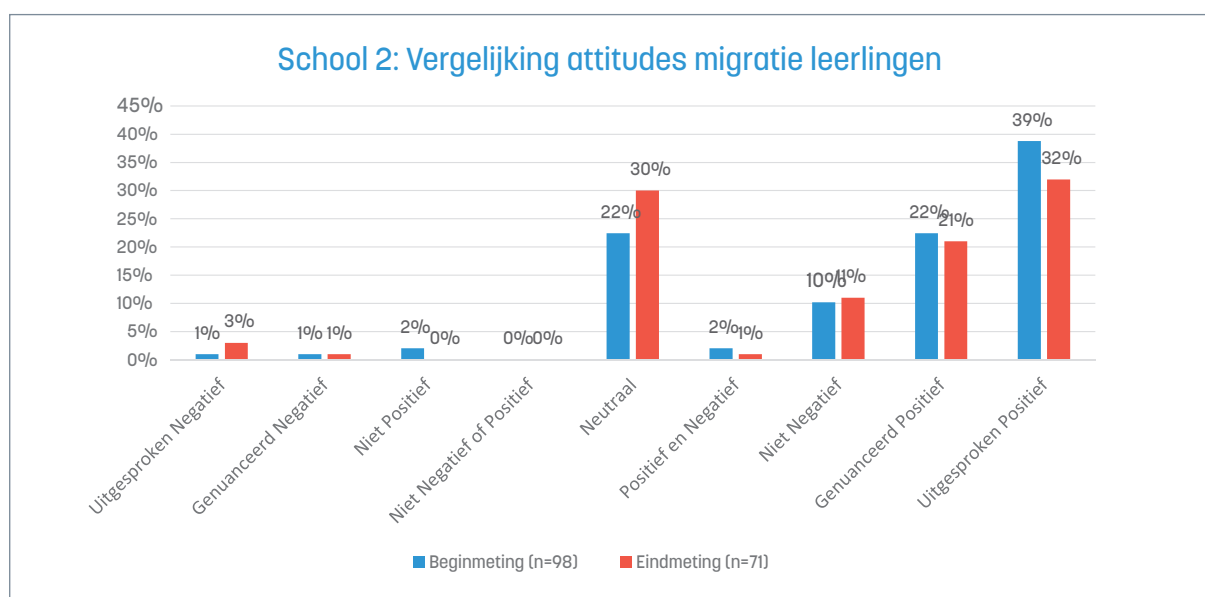
Figuur 26: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 1 categorie 'Uitgesproken Positief'

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen School 1 Categorie 'Neutraal'			
Type argument:	Beginmeting (10%)	Eindmeting (18%)	Vershil
Cultureel	0%	6%	+ 6%
Economisch	0%	18%	+ 18%
Mensenrechten	10%	0%	- 10%
Profiteren (contra)	10%	0%	- 10%
Veiligheid (contra)	10%	6%	- 4%
Beperken (contra)	10%	18%	+ 8%
Andere	70%	52%	- 18%

Figuur 27: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 1 categorie 'Neutraal'

School 2:

Bij School 2 zien we dan weer een verschuiving naar de categorie '**Neutraal**' (+ 8%), terwijl de categorieën '**Genuanceerd Positief**' (- 1%) en vooral '**Uitgesproken Positief**' (- 7%) dalen. Er is zelfs een lichte stijging in de categorie '**Uitgesproken Negatief**' (+ 2%).

Figuur 28: School 2: Vergelijking attitudes migratie leerlingen

	beginmeting	eindmeting
positief	71%	64%
neutraal	24%	31%
negatief	4%	4%

Algemeen dalen de **positieve attitudes** (-7%), en stijgen de **neutrale attitudes** (+7%). De **negatieve attitudes** blijven gelijk.

Hieronder graven we in de argumentatie voor de categorieën 'Uitgesproken Positief' en 'Genuanceerd Positief'. Voor de categorie 'Uitgesproken Negatief' zijn er geen opmerkingen gegeven door leerlingen. Ook voor 'Neutraal' zijn er weinig bruikbare opmerkingen. Algemeen zien we ook een daling in het aantal opmerkingen in de eindmeting in deze school.

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen School 2 Categorie 'Uitgesproken Positief'			
Type argument:	Beginmeting (42%)	Eindmeting (26%)	Vershil
Cultureel	25%	67%	+ 42%
Economisch	0%	17%	+ 17%
Mensenrechten	56%	33%	- 23%
Beperken (contra)	0%	17%	+ 17%
Andere	25%	0%	- 25%

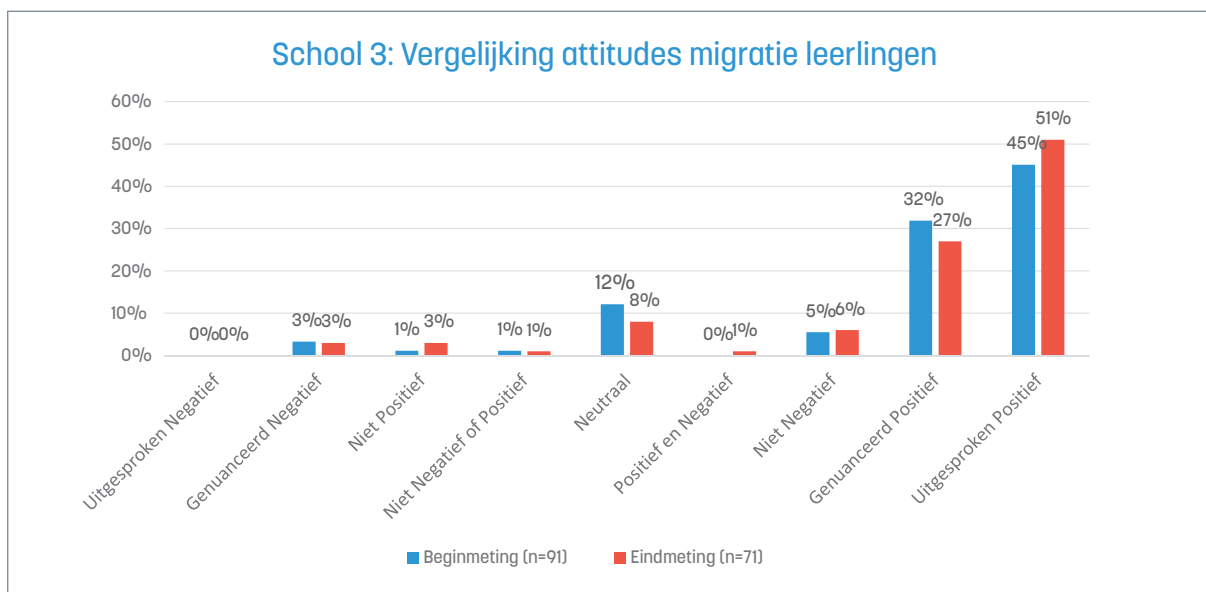
Figuur 29: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 2 categorie 'Uitgesproken Positief'

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen School 2 Categorie 'Genuanceerd Positief'			
Type argument:	Beginmeting (73%)	Eindmeting (7%)	Vershil
Cultureel	19%	100%	+ 81%
Economisch	6%	0%	- 6%
Mensenrechten	6%	100%	+ 94%
Beperken (contra)	13%	0%	- 13%
Andere	62%	0%	- 62%

Figuur 30: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 2 categorie 'Genuanceerd Positief'

School 3:

Bij School 3 merken we vooral een daling in de categorieën **'Neutraal'** (- 4%) en **'Genuanceerd Positief'** (- 5%), en een stijging in de categorie **'Uitgesproken Positief'** (+ 6%).

Figuur 31: School 3: Vergelijking attitudes migratie leerlingen

	beginmeting	eindmeting
positief	82%	84%
neutraal	13%	10%
negatief	4%	6%

Algemeen stijgen de **positieve attitudes** én de **negatieve attitudes** (beide +2%). De **neutrale attitudes** dalen (-3%).

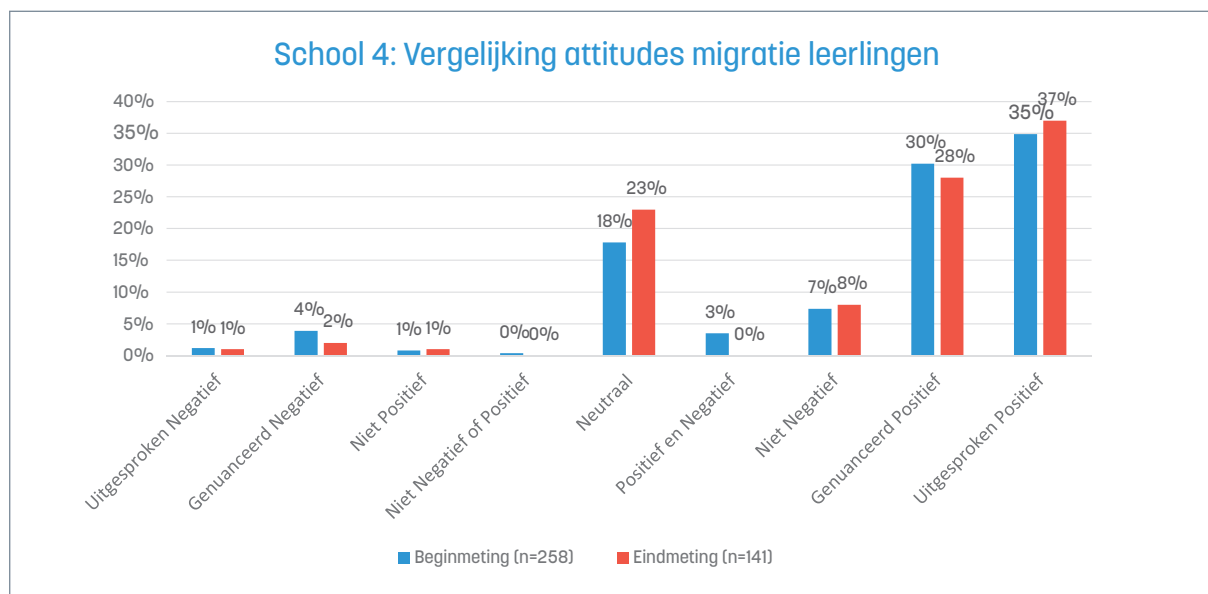
Qua argumentatie leveren enkel de opmerkingen bij de categorie **'Uitgesproken Positief'** interessante inzichten op.

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen School 3 Categorie 'Uitgesproken Positief'			
Type argument:	Beginmeting (46%)	Eindmeting (44%)	Verskil
Cultureel	47%	38%	- 9%
Economisch	11%	0%	- 11%
Mensenrechten	5%	50%	+ 45%
Veiligheid (contra)	5%	0%	- 5%
Andere	21%	6%	- 15%

Figuur 32: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 3 categorie 'Uitgesproken Positief'

School 4:

Op School 4 zien we de opvallendste stijging in categorie ‘**Neutraal**’ (+ 5%), terwijl de categorieën ‘**Genuanceerd Positief**’ en ‘**Uitgesproken Positief**’ respectievelijk 2% dalen en 2% stijgen.

Figuur 33: School 4: Vergelijking attitudes migratie leerlingen

	beginmeting	eindmeting
positief	72%	73%
neutraal	22%	23%
negatief	6%	4%

In algemene termen, zien we slechts kleine verschuivingen: Kleine stijging bij de **positieve attitudes** (+1%) en de **neutrale attitudes** (+1%), een daling bij de **negatieve attitudes** (-2%).

Als we kijken naar de opmerkingen, dan valt op dat het aantal opmerkingen steeds stijgt in de eindmeting. Ook komt er meer nuance in de opmerkingen, en minder algemene opmerkingen van het type ‘Andere’. We bekijken de categorieën ‘**Uitgesproken Positief**’, ‘**Genuanceerd Positief**’, en ‘**Neutraal**’.

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen School 4 Categorie ‘Uitgesproken Positief’			
Type argument:	Beginmeting (28%)	Eindmeting (54%)	Vershil
Cultureel	32%	43%	+ 11%
Economisch	4%	4%	0%
Mensenrechten	24%	46%	+ 22%
Veiligheid (contra)	8%	0%	- 8%
Andere	32%	7%	- 25%

Figuur 34: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 4 categorie ‘Uitgesproken Positief’

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen School 4 Categorie 'Genuanceerd Positief'			
Type argument:	Beginmeting (24%)	Eindmeting (35%)	Vershil
Cultureel	32%	50%	+ 18%
Economisch	5%	7%	+ 7%
Mensenrechten	26%	21%	- 5%
Veiligheid (contra)	26%	14%	- 12%
Andere	32%	14%	- 18%

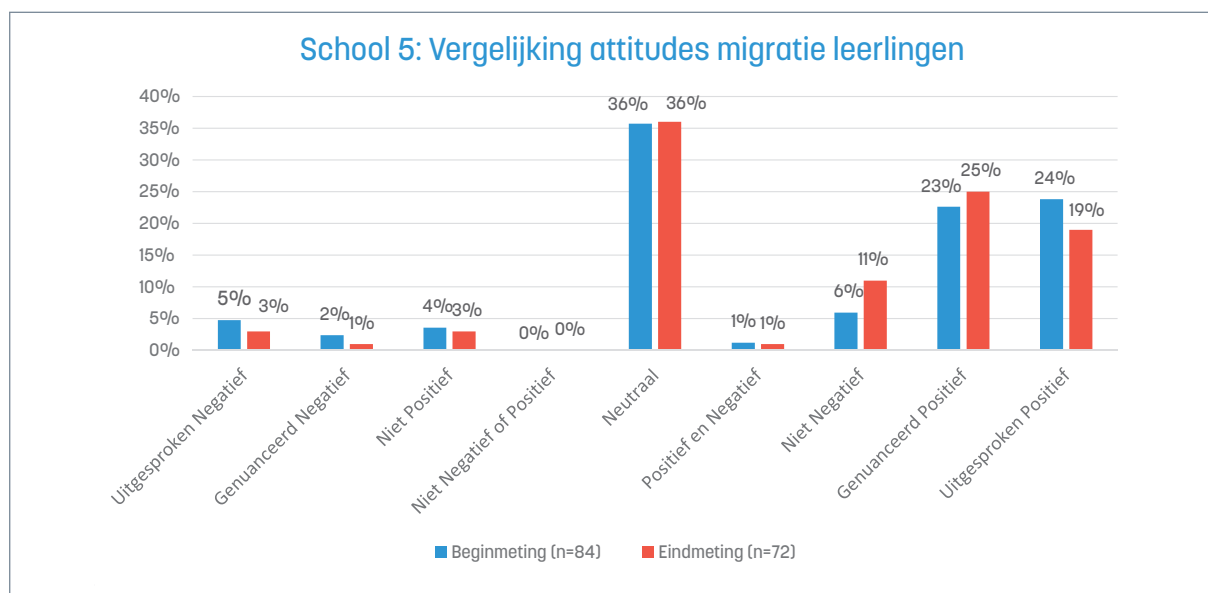
Figuur 35: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 4 categorie 'Genuanceerd Positief'

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen School 4 Categorie 'Neutraal'			
Type argument:	Beginmeting (24%)	Eindmeting (42%)	Vershil
Cultureel	0%	14%	+ 14%
Economisch	9%	7%	- 2%
Mensenrechten	9%	21%	+ 12%
Veiligheid (contra)	9%	0%	- 9%
Beperken (contra)	9%	57%	+ 48%
Andere	64%	36%	- 28%

Figuur 36: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 4 categorie 'Neutraal'

School 5:

Op School 5 zien we lichte dalingen bij de eerder negatieve categorieën en bij de categorie 'Uitgesproken Positief' (- 5%), en een stijging bij de categorieën 'Niet Negatief' (+ 5%) en 'Genuanceerd Positief' (+ 2%).

Figuur 37: School 5: Vergelijking attitudes migratie leerlingen

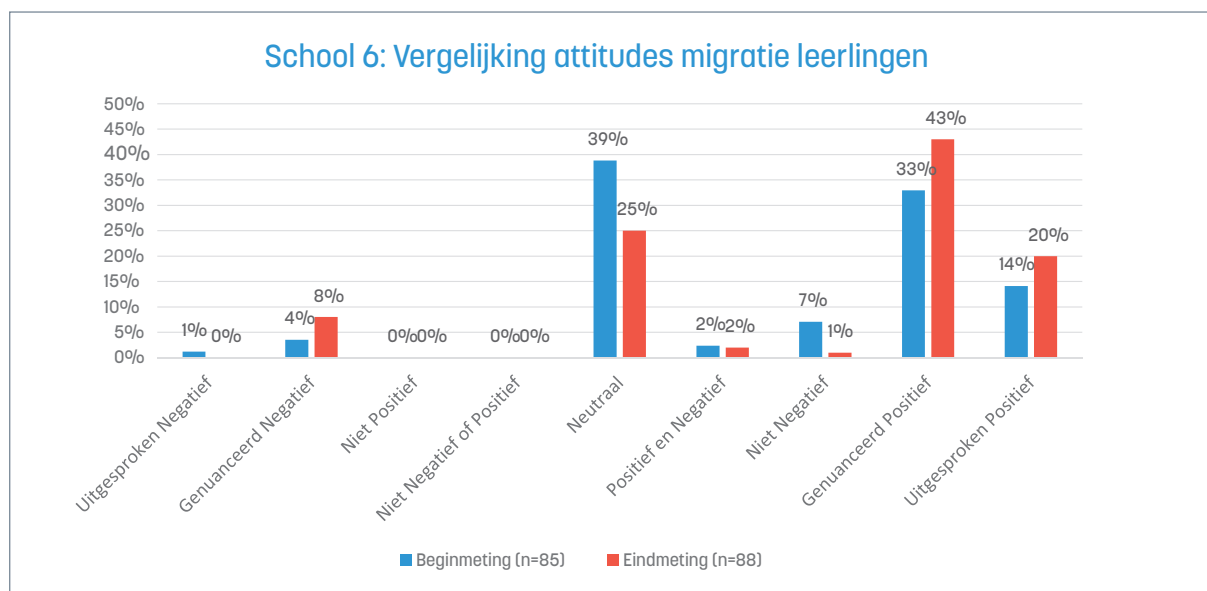
	beginmeting	eindmeting
positief	52%	55%
neutraal	37%	37%
negatief	11%	7%

Algemeen zien we een kleine stijging in de **positieve attitudes** (+3%), ten nadele van de **negatieve attitudes** (-4%). De **neutrale attitudes** blijven nagenoeg gelijk.

Bij de opmerkingen zien we bij de categorieën ‘**Uitgesproken Positief**’ en ‘**Genuanceerd Positief**’ voornamelijk een afname van het type ‘Mensenrechten’ en een toename van het type ‘Andere’. In de andere categorieën zijn geen noemenswaardige veranderingen merkbaar of zijn er te weinig of geen opmerkingen.

School 6:

Bij School 6 zien we een duidelijke stijging in de categorieën ‘**Genuanceerd Positief**’ (+10%) en ‘**Uitgesproken Positief**’ (+6%).

Figuur 38: School 6: Vergelijking attitudes migratie leerlingen

	beginmeting	eindmeting
positief	54%	64%
neutraal	41%	27%
negatief	5%	8%

De algemene, en erg duidelijke stijging van de **positieve attitudes** (+10%) is voornamelijk toe te schrijven aan een daling van de **neutrale attitudes** (-14%). De **negatieve attitudes** stijgen daarentegen ook licht (+3%).

Ook de argumentatie verschuift. Vooral de ‘**Mensenrechten**’-argumenten dalen aanzienlijk.

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen School 6 Categorie 'Uitgesproken Positief'			
Type argument:	Beginmeting (75%)	Eindmeting (50%)	Vershil
Cultureel	22%	33%	+ 11%
Economisch	11%	33%	+ 11%
Mensenrechten	67%	11%	- 56%
Andere	11%	22%	+ 11%

Figuur 39: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 6 categorie 'Uitgesproken Positief'

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen School 6 Categorie 'Genuanceerd Positief'			
Type argument:	Beginmeting (43%)	Eindmeting (45%)	Vershil
Cultureel	58%	35%	- 23%
Economisch	17%	24%	+ 7%
Mensenrechten	17%	6%	- 11%
Veiligheid (contra)	0%	6%	+ 6%
Beperken (contra)	0%	6%	+ 6%
Andere	17%	24%	+ 7%

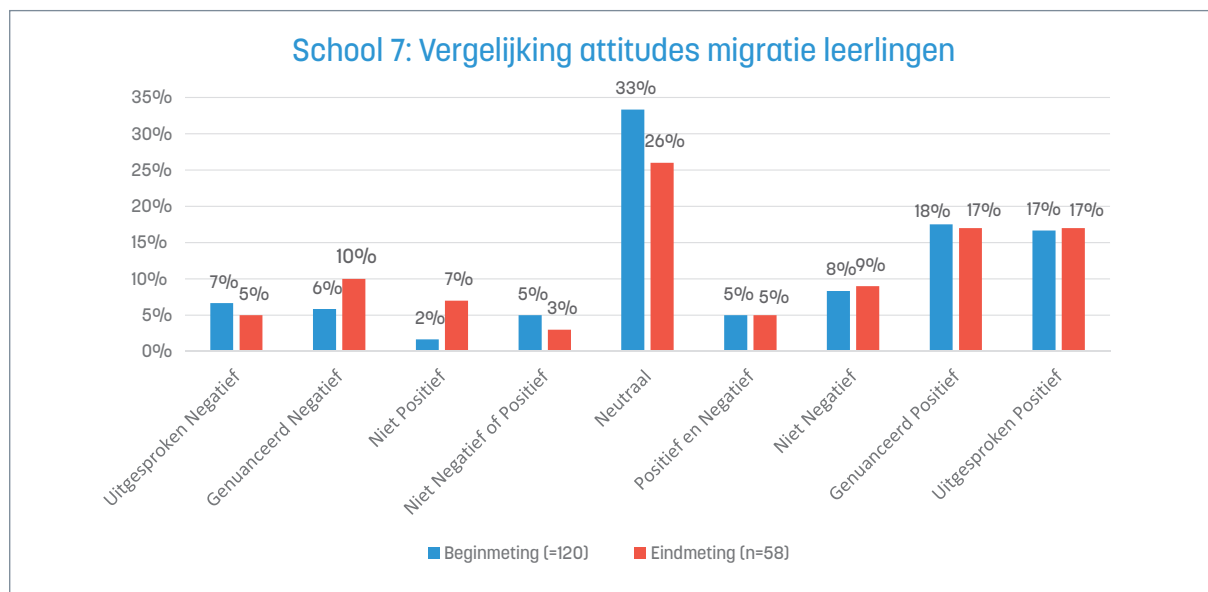
Figuur 40: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 6 categorie 'Genuanceerd Positief'

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen School 6 Categorie 'Neutraal'			
Type argument:	Beginmeting (51%)	Eindmeting (23%)	Vershil
Cultureel	18%	40%	+ 22%
Economisch	6%	20%	- 14%
Mensenrechten	24%	0%	- 24%
Beperken (contra)	18%	60%	+ 42%
Tradities (contra)	6%	0%	- 6%
Andere	60%	20%	- 40%

Figuur 41: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 6 categorie 'Neutraal'

School 7:

Bij School 7 stijgen de negatieve categorieën ‘**Genuanceerd Negatief**’ (+4%) en ‘**Niet Positief**’ (+5%).

Figuur 42: School 7: Vergelijking attitudes migratie leerlingen

	beginmeting	eindmeting
positief	43%	43%
neutraal	43%	34%
negatief	14%	22%

De **positieve attitudes** blijven nagenoeg gelijk. De **negatieve attitudes** stijgen (+8%) ten nadele van de **neutrale attitudes** (-7%).

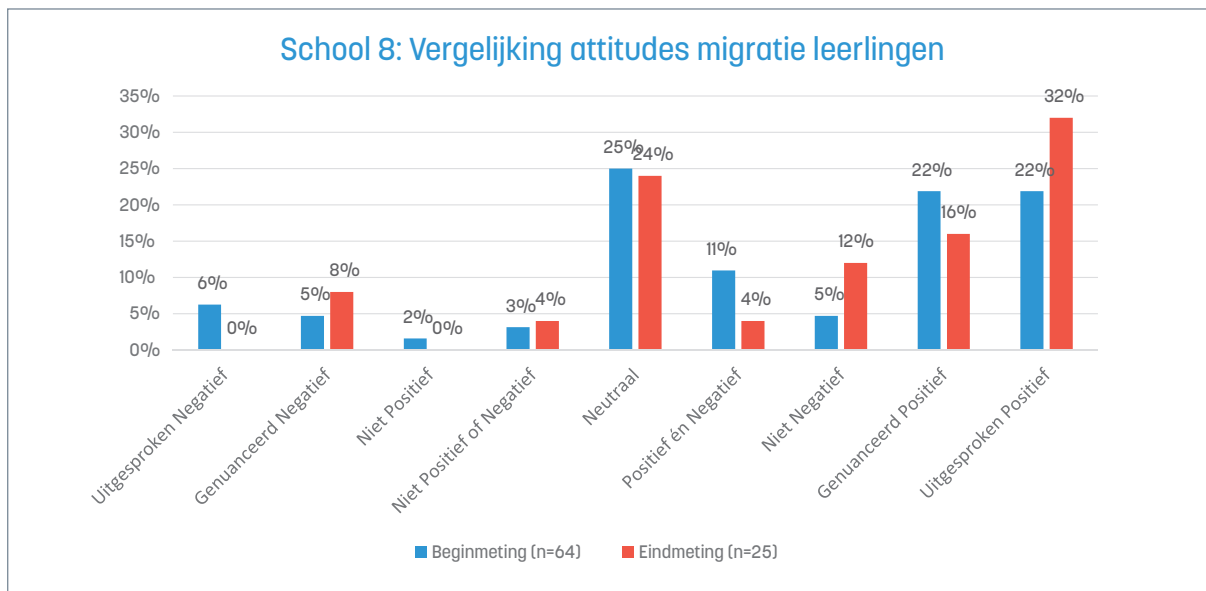
Als we de argumentatie over alle categorieën heen bekijken, dan zien we dat zowel het ‘**Mensenrechten**’-, als het ‘**Beperken**’-argument aan populariteit wint.

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen School 7 Algemeen			
Type argument:	Beginmeting (16%)	Eindmeting (24%)	Verskil
Cultureel	9%	13%	+ 4%
Economisch	9%	0%	- 9%
Mensenrechten	9%	19%	+ 10%
Beperken (contra)	9%	31%	+ 22%
Tradities (contra)	4%	0%	- 4%
Veiligheid (contra)	9%	0%	- 9%
Stiekeme indringer (contra)	9%	0%	- 9%
Andere	43%	31%	- 12%

Figuur 43: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 7 algemeen

School 8:

Bij School 8 zien we een sterke stijging bij de positieve categorieën **'Uitgesproken Positief'** (+10%) en **'Niet Negatief'** (+7%). De negatieve **'Uitgesproken Negatief'** (-6%), de neutrale **'Positief én Negatief'** (-7%), en de positieve categorie **'Genuanceerd Positief'** (-6%) dalen opvallend.

Figuur 44: School 8: Vergelijking attitudes migratie leerlingen

	beginmeting	eindmeting
positief	48%	60%
neutraal	39%	32%
negatief	13%	8%

De **positieve attitudes** worden opvallend beter (+12%). Zowel de **neutrale attitudes** (-7%) als de **negatieve attitudes** (-5%) dalen ten gevolge.

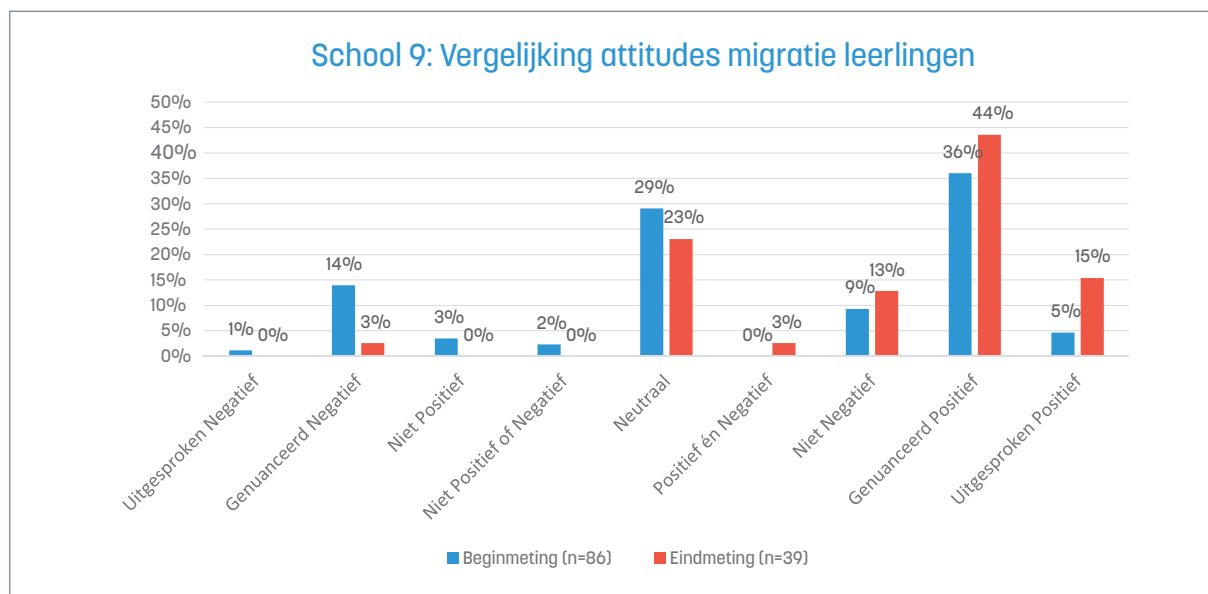
De argumenten in de categorieën **'Mensenrechten'** én **'Beperken'** stijgen allebei sterk.

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen School 8 Algemeen			
Type argument:	Beginmeting (18%)	Eindmeting (19%)	Vershil
Cultureel	7%	0%	- 7%
Mensenrechten	33%	50%	+ 17%
Beperken (contra)	7%	33%	+ 25%
Andere	60%	17%	- 43%

Figuur 45: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 8 algemeen

School 9:

Bij School 9 zien we ook een positieve stijging in de categorieën ‘**Genuanceerd Positief**’ (+8%) en ‘**Uitgesproken Positief**’ (+10%).

Figuur 46: School 9: Vergelijking attitudes migratie leerlingen

	begin	eind
positief	50%	72%
neutraal	31%	26%
negatief	19%	3%

Ook hier zien we een sterke stijging van de **positieve attitudes** (+22%), ten gevolge van een daling van de **neutrale** (-5%) en vooral de **negatieve attitudes** (-16%).

Nagenoeg alle soorten argumenten stijgen in aandeel, behalve ‘**Economisch**’ en ‘**Polarisering**’.

Argumentatie Attitudes Migratie Leerlingen School 9 Algemeen			
Type argument:	Beginmeting (12%)	Eindmeting (15%)	Verskil
Cultureel	10%	17%	+ 7%
Economisch	20%	17%	- 3%
Mensenrechten	0%	17%	+ 17%
Beperken (contra)	10%	17%	+ 7%
Veiligheid (contra)	0%	17%	+ 17%
Profiteren (contra)	0%	17%	+ 17%
Polarisering (contra)	10%	0%	- 10%
Andere	50%	33%	- 17%

Figuur 47: Argumentatie attitudes migratie leerlingen School 9 algemeen

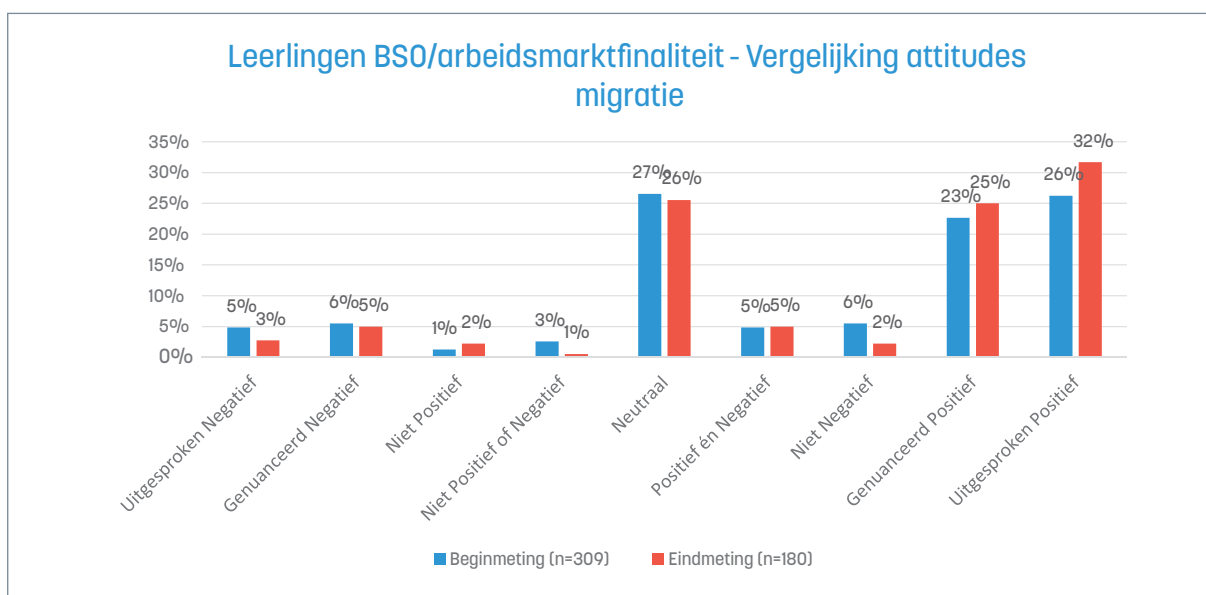
School 10:

Voor School 10 voerden we geen eindmeting uit bij de leerlingen, gezien het begrip van de vragenlijst te laag lag. We organiseerden wel drie focusgroepen met deze leerlingen. Deze werden opgenomen in de algemene analyse.

6.1.2.1.4. Vergelijking onderwijsvorm

Hieronder bekijken we de veranderingen in attitudes ten opzichte van migratie per **onderwijsvorm**.

Bij leerlingen van het **BSO/finaliteit arbeidsmarkt** zien we voornamelijk stijgingen in de categorieën **'Genuanceerd Positief'** en **'Uitgesproken Positief'**.

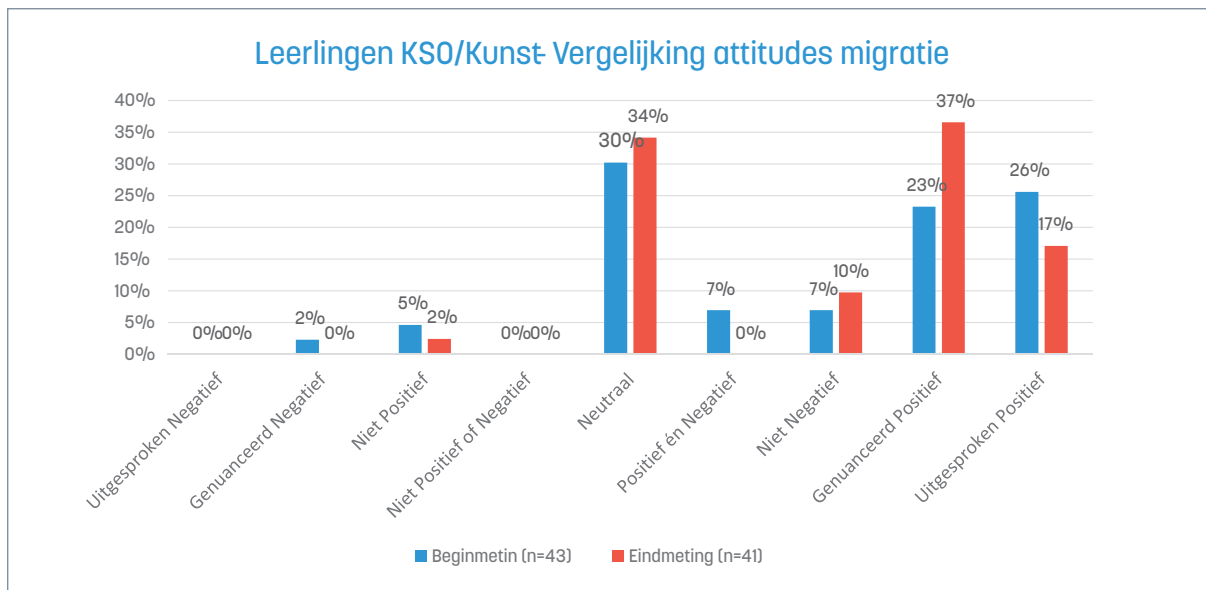

Figuur 48: Leerlingen BSO - Vergelijking attitudes migratie

	beginmeting	eindmeting
positief	54%	59%
neutraal	34%	31%
negatief	12%	10%

Algemeen zien we een stijging in de **positieve attitudes** (+5%), en een daling in de **neutrale** (-3%) en de **negatieve attitudes** (-2%).

Bij de leerlingen van het **KSO/de kunstrichtingen** zijn er veel verschuivingen. De meest opvallende zien we in een grote stijging binnen de categorie **'Genuanceerd Positief'** (+14%) en een grote daling bij zowel **'Positief én Negatief'** (-7%) als **'Uitgesproken Positief'** (-9%).

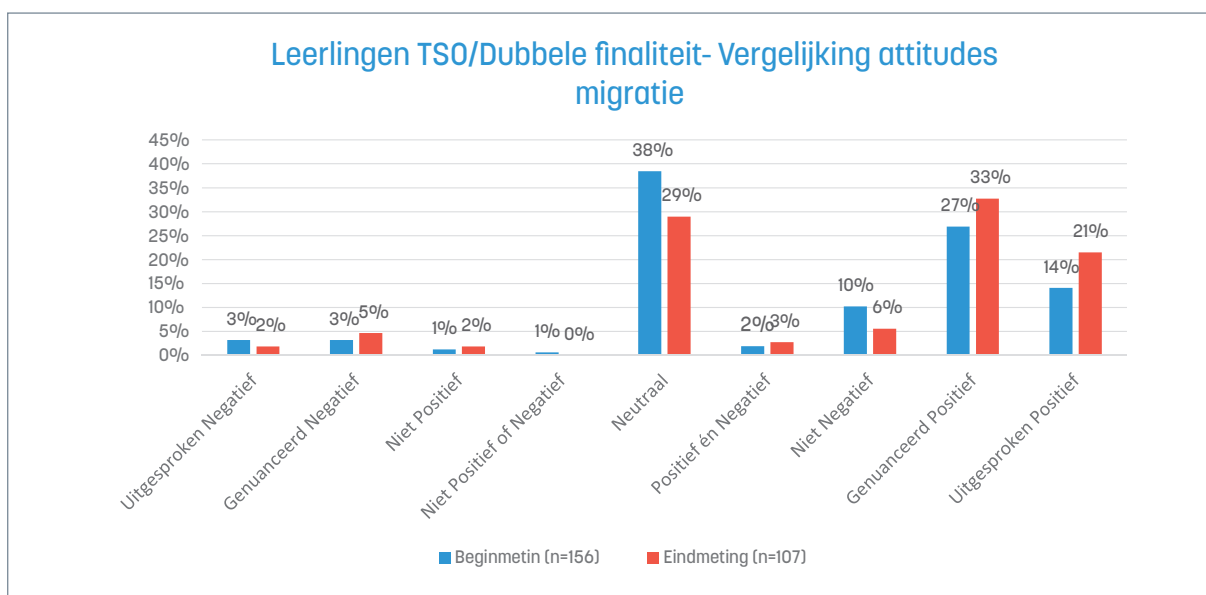

Figuur 49: Leerlingen KSO - Vergelijking attitudes migratie

	beginmeting	eindmeting
positief	56%	63%
neutraal	37%	34%
negatief	7%	2%

Algemeen zien we een stijging in de **positieve attitudes** (+7%), en een daling in zowel de **neutrale attitudes** (-3%) als de **negatieve attitudes** (-5%).

De leerlingen van het **TSO/dubbele finaliteit** zien de opvallendste veranderingen in een daling binnen de categorie **'Neutraal'** (-9%), en een stijging van de categorieën **'Genuanceerd Positief'** (+6%) en **'Uitgesproken Positief'** (+7%).

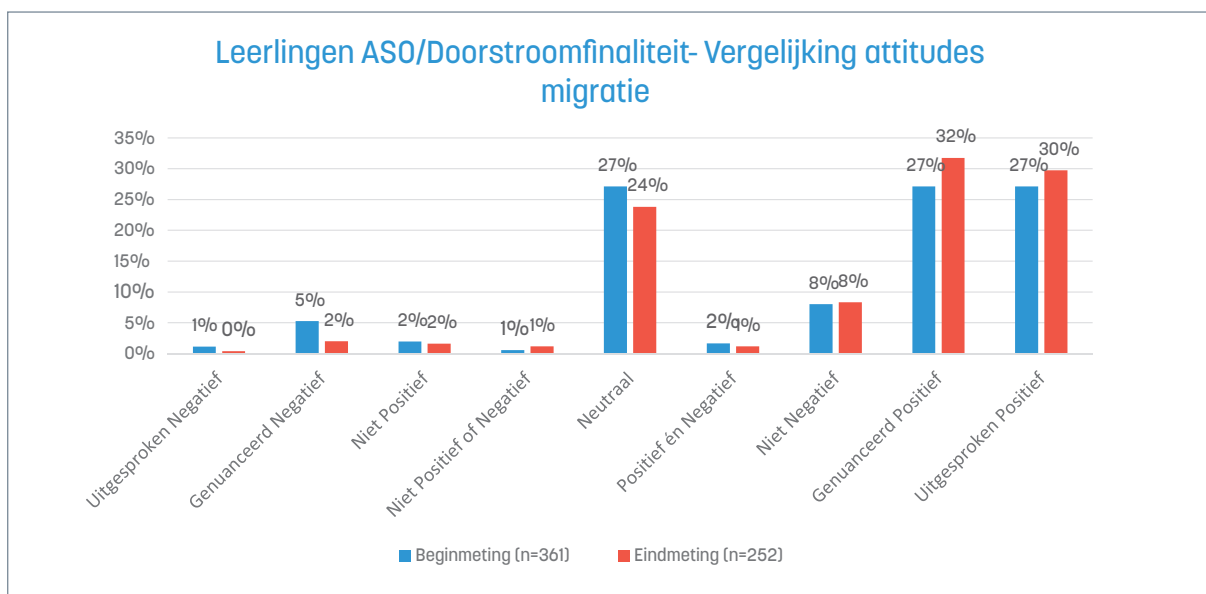
Figuur 50: Leerlingen TSO - Vergelijking attitudes migratie

	beginmeting	eindmeting
positief	51%	60%
neutraal	41%	32%
negatief	8%	8%

Algemeen zien we een sterke stijging in de **positieve attitudes** (+9%), en een daling van de **neutrale attitudes** (-9%). De **negatieve attitudes** blijven stabiel.

De leerlingen uit het **AS0/doorstroomfinaliteit** zien voornamelijk stijgingen in de categorieën **'Genuanceerd Positief'** (+5%) en **'Uitgesproken Positief'** (+3%).

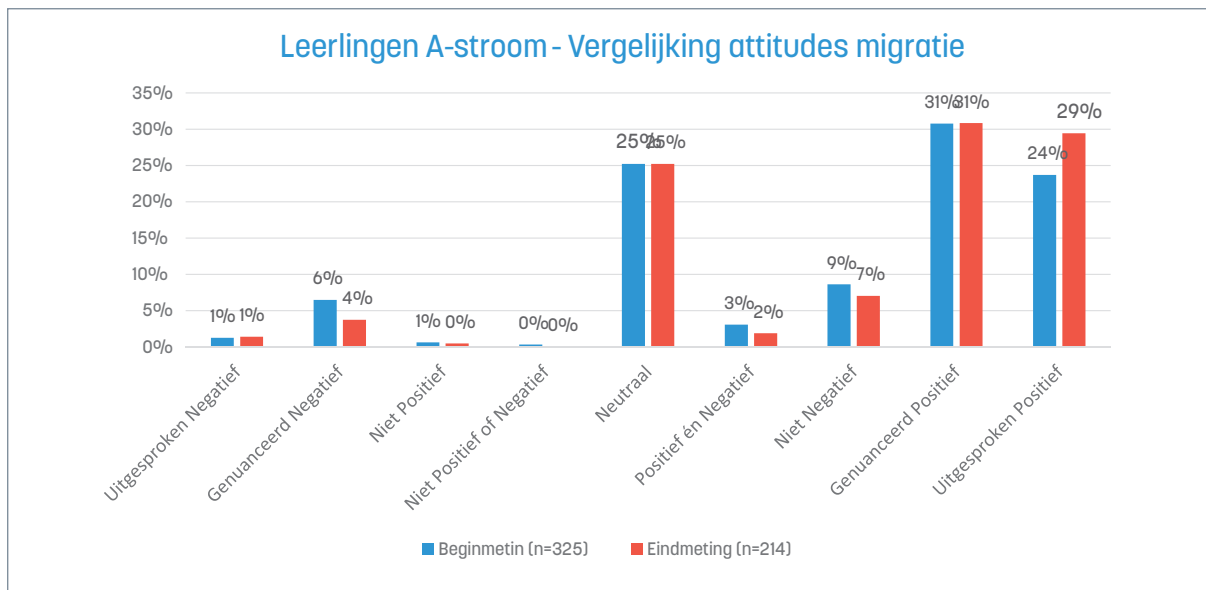

Figuur 51: Leerlingen AS0 - Vergelijking attitudes migratie

	beginmeting	eindmeting
positief	62%	70%
neutraal	29%	26%
negatief	8%	4%

Algemeen zien we een stijging in de **positieve attitudes** (+8%) en een daling in de **neutrale** (-3%) en **negatieve attitudes** (-4%).

De leerlingen van de **A-stroom** zien voornamelijk een stijging in de categorie **'Uitgesproken Positief'** (+5%).

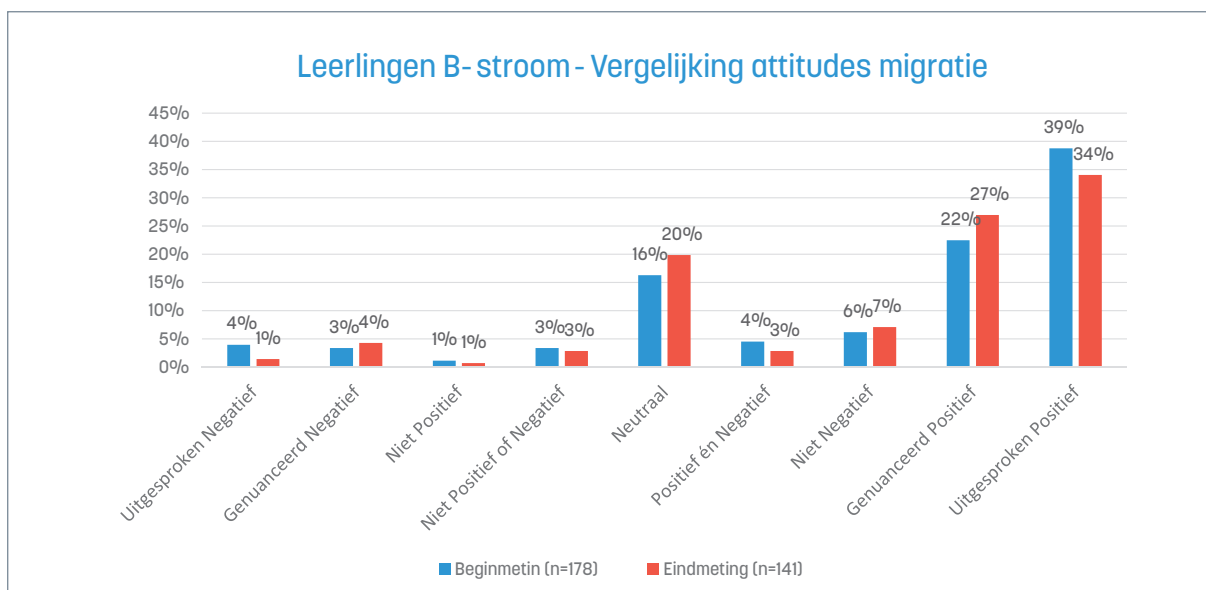

Figuur 52: Leerlingen A-stroom - Vergelijking attitudes migratie

	begin	eind
positief	63%	67%
neutraal	29%	27%
negatief	8%	6%

Algemeen zien we een stijging van de **positieve attitudes** (+4%), en een daling van de **neutrale** (-2%) en de **negatieve attitudes** (-2%).

De leerlingen van de **B-stroom**, ten slotte, zien voornamelijk een stijging van de categorieën **'Neutraal'** (+4%) en **'Genuanceerd Positief'** (+5%), en een daling van de categorie **'Uitgesproken Positief'** (-5%).

Figuur 53: Leerlingen B-stroom - Vergelijking attitudes migratie

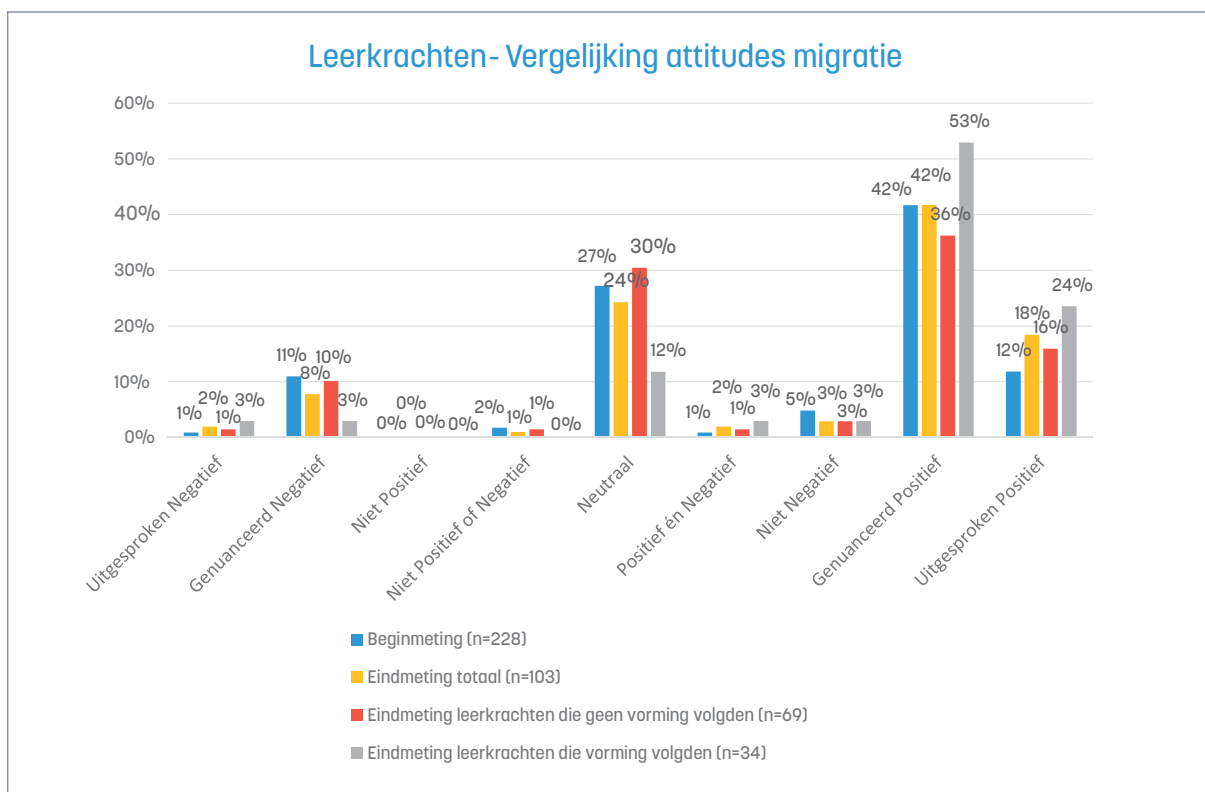
	begin	eind
positief	67%	68%
neutraal	24%	26%
negatief	8%	6%

Algemeen is er slechts een heel lichte stijging in de **positieve** (+1%) en **neutrale attitudes** (+2%), ten opzichte van een lichte daling van de **negatieve attitudes** (-2%)

6.1.2.2. Leerkrachten

6.1.2.2.1. Globaal

Voor **leerkrachten** maken we een onderscheid tussen leerkrachten die **vorming hebben gevolgd** rond de thema's migratie, vluchtelingen, en diversiteit in het kader van hun schooltraject, en leerkrachten die **geen vorming hebben gevolgd**.

Figuur 54: Leerkrachten - Vergelijking attitudes migratie

	beginmeting	eindmeting totaal	eindmeting geen vorming	eindmeting wel vorming
positief	58%	63%	55%	79%
neutraal	30%	27%	33%	15%
negatief	12%	10%	12%	6%

Algemeen zien we bij **leerkrachten die vorming hebben gevolgd** dat er een duidelijke stijging is in **positieve attitudes** (+21%) en een afname in **neutrale** (-15%) en **negatieve attitudes** (-6%). Bij **leerkrachten die geen vorming hebben gevolgd** zien we echter een lichte daling van de **positieve attitudes** (-3%) ten voordele van de **neutrale attitudes** (+3%).

6.1.2.2.2. Argumentatie

We bekijken de argumentatie die de leerkrachten gaven in de opmerkingen.

We moeten hierbij wel opmerken dat het percentage opmerkingen in de eindmeting bijzonder laag was (9%). Hierdoor is het moeilijk om zinvolle vergelijkingen te maken.

Wat wel opvalt is dat bij leerkrachten, in tegenstelling tot bij leerlingen, het type argument **'Polarisering'** wordt toegevoegd. Hier horen opmerkingen bij als 'migratie verdeelt ons in voor- en tegenstanders', 'het zorgt voor conflict in onze maatschappij', en 'meer discussie, meer onenigheid'.

Argumentatie Attitudes Migratie Leerkrachten Algemeen			
Type argument:	Beginmeting (16%)	Eindmeting (9%)	Verschil
Cultureel	33%	0%	- 33%
Economisch	15%	20%	+ 5%
Mensenrechten	7%	0%	- 7%
Beperken (contra)	7%	10%	+ 3%
Veiligheid (contra)	4%	0%	- 4%
Profiteren (contra)	9%	0%	- 9%
Tradities/taal (contra)	11%	40%	+ 29%
Polarisering (contra)	22%	10%	- 12%
Andere	15%	30%	+ 15%

Figuur 55: Argumentatie attitudes migratie leerkrachten algemeen

6.1.2.2.3. Vergelijking scholen

We kunnen geen zinnige vergelijking tussen scholen maken wegens een te lage respons op de enquête.

6.2. Vluchtelingen

6.2.1. Vragen, kenschetsing, en somscore

In de begin- en eindmeting werd gepeild naar een **kenschetsing** van vluchtelingen: de mate waarin leerlingen leerkrachten **positieve of negatieve stereotypen** toeschrijven aan vluchtelingen. We baseren ons hier op het onderzoek van StampMedia (2020)¹³, die zich zelf hebben gebaseerd op ander wetenschappelijk onderzoek¹⁴. We stelden de vraag 'Hoe zou jij vluchtelingen over het algemeen beschrijven?', en dit op **vier sets van kenmerken**:

1. Hardwerkend-Lui
2. Eerlijk-Oneerlijk
3. Betrouwbaar-Onbetrouwbaar
4. Vriendelijk-Vijandig

¹³ StampMedia. (2021). *Other Talk 2021: Een onderzoek naar de attitudes over migratie en mediagebruik bij jongeren in Vlaanderen*. StampMedia.

¹⁴ Hameleers, M. (2019). *Putting Our Own People First: The Content and Effects of Online Right-wing Populist Discourse Surrounding the European Refugee Crisis*. *Mass Communication and Society*, 22(6), 804-826.

De respondenten konden antwoorden op een **beoordelingsschaal** van 0 tot 10, waarbij 0 stond voor de positieve eigenschap, 5 voor neutraal, en 10 voor de negatieve eigenschap.

Door de **somscore** van elke respondent te berekenen op basis van de vier verschillende woordparen te berekenen, krijgen we een algemeen beeld van de mening van de jongeren over de vier kenmerken heen

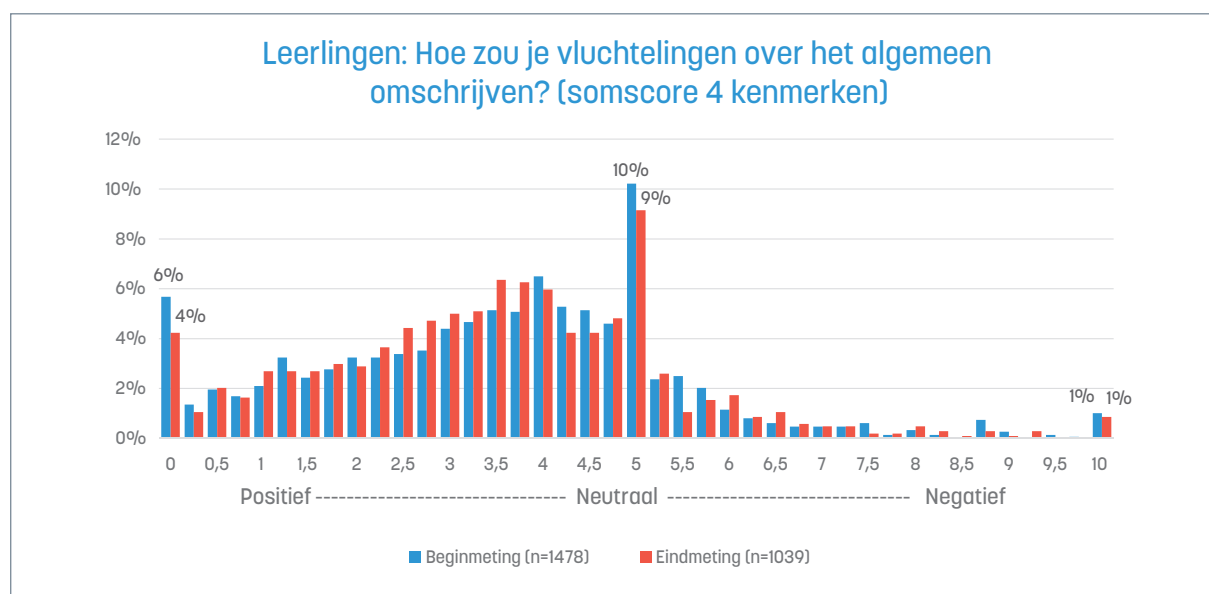
6.2.2. verandering

Hieronder beschrijven we de verandering in attitudes rond vluchtelingen bij leerlingen en leerkrachten.

6.2.2.1. Leerlingen

6.2.2.1.1. Globaal

De globale verandering in attitudes ten opzichte van vluchtelingen bij leerlingen is klein. Via de gekozen meetmethodiek kunnen we daarbij moeilijk tussenposities definiëren zoals bij de attitudes rond migratie. Behalve de extreme posities langs positieve en negatieve kant, en de volledig neutrale groep, kunnen we enkel uitspraken doen over eerder positieve en eerder negatieve attitudes. In de grafieken hieronder zullen we steeds de percentages voor de **extreem positieve**, **neutrale**, en **extreem negatieve** groep aanduiden.

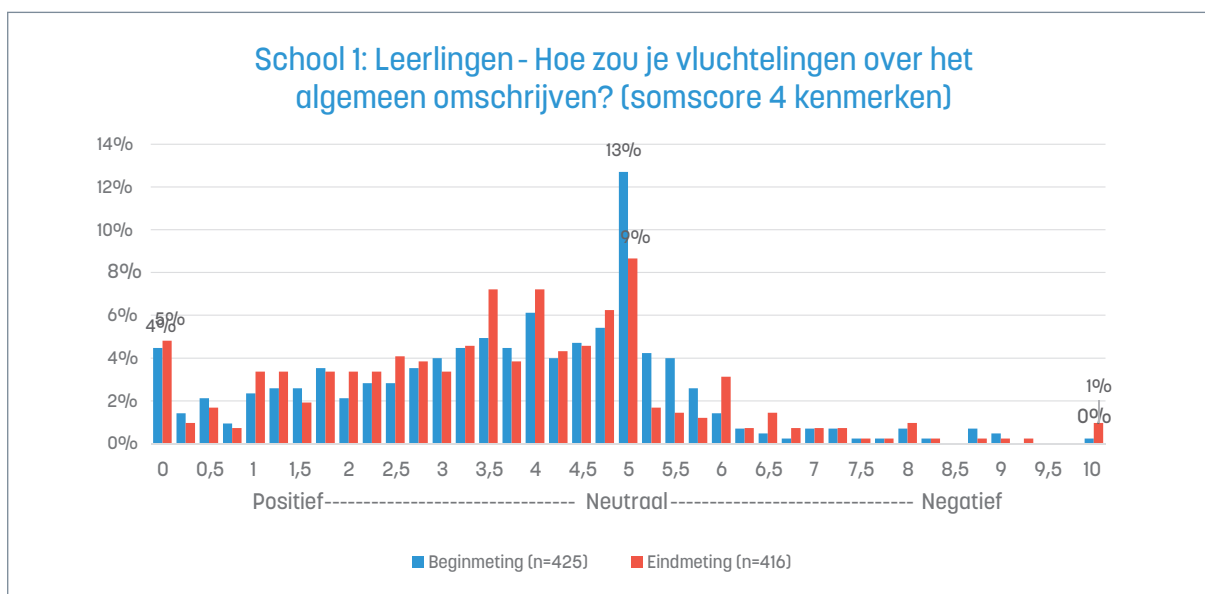
Figuur 56: Leerlingen: somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	75%	78%
neutraal	10%	9%
negatief	14%	13%

In het algemeen stijgt het aandeel van **positieve attitudes** (+3%) lichtjes bij leerlingen. De **neutrale attitudes** (-1%) en de **negatieve attitudes** (-1%) dalen beide lichtjes. De **extreme posities** blijven ongeveer gelijk.

6.2.2.1.2. Vergelijking scholen

School 1

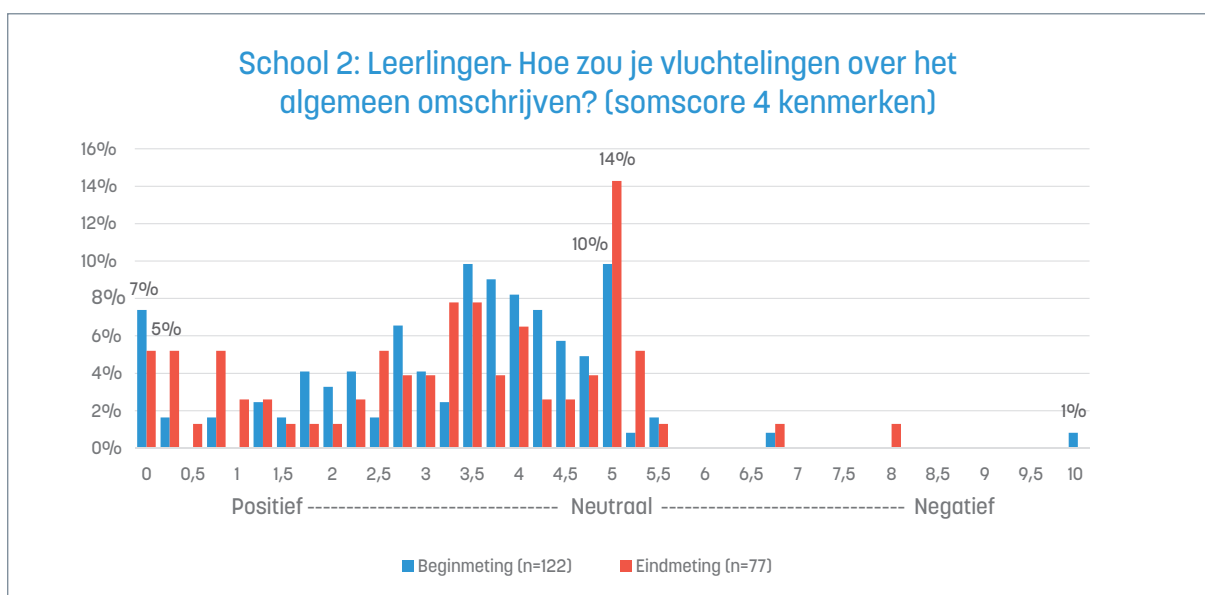

Figuur 57: School 1: Leerlingen - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	69%	76%
neutraal	13%	9%
negatief	18%	15%

Bij School 1 zien we een duidelijke stijging van de **positieve attitudes** (+7%), en een daling van de **neutrale** (-4%) en **negatieve attitudes** (-3%). De **extreme posities** blijven ongeveer gelijk.

School 2

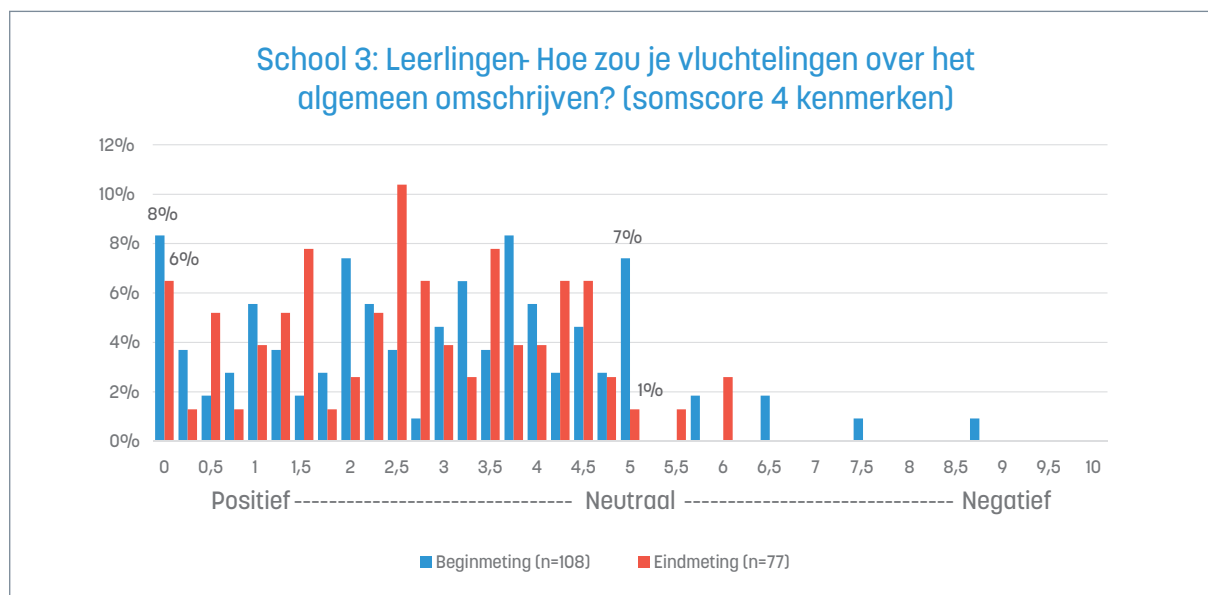

Figuur 58: School 2: Leerlingen - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	86%	77%
neutraal	10%	14%
negatief	4%	9%

Bij School 2 dalen de **positieve attitudes** (-9%) en stijgen zowel de **neutrale** (+4%) als de **negatieve attitudes** (+5%). De **extreme posities** dalen allebei in de eindmeting.

School 3

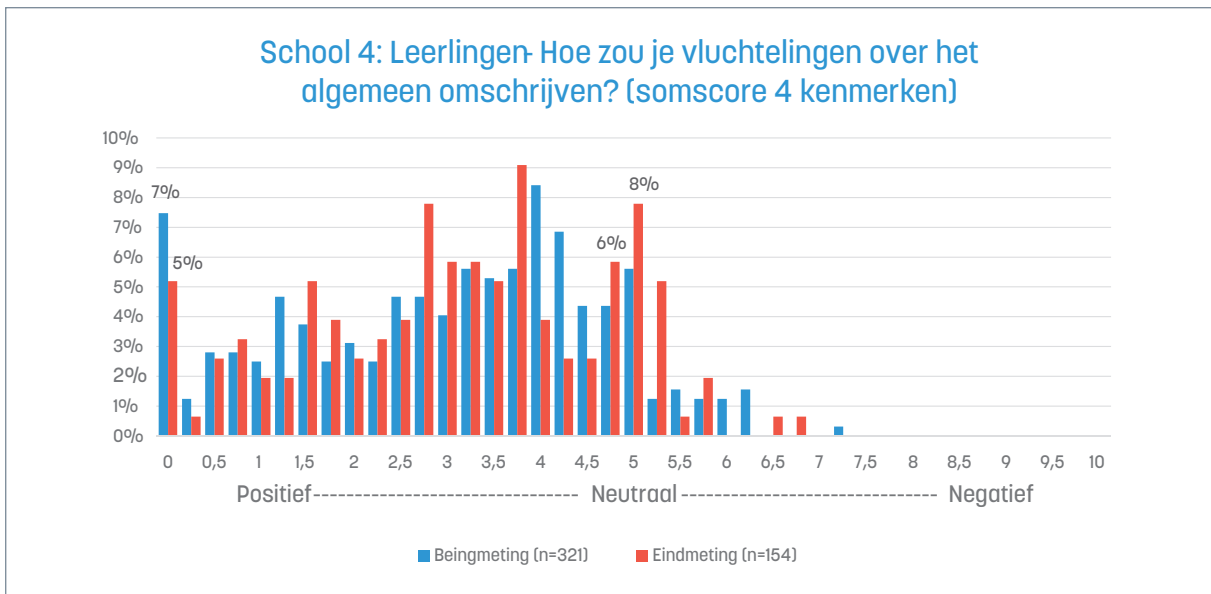

Figuur 59: School 3: Leerlingen - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	87%	95%
neutraal	7%	1%
negatie	6%	4%

Bij School 3 worden de reeds erg **positieve attitudes** nog positiever (+8%). De **neutrale** (-6%) en **negatieve attitudes** (-2%) dalen. De **extreem negatieve** positie is afwezig. De **extreem positieve attitudes** dalen licht (-2%).

School 4

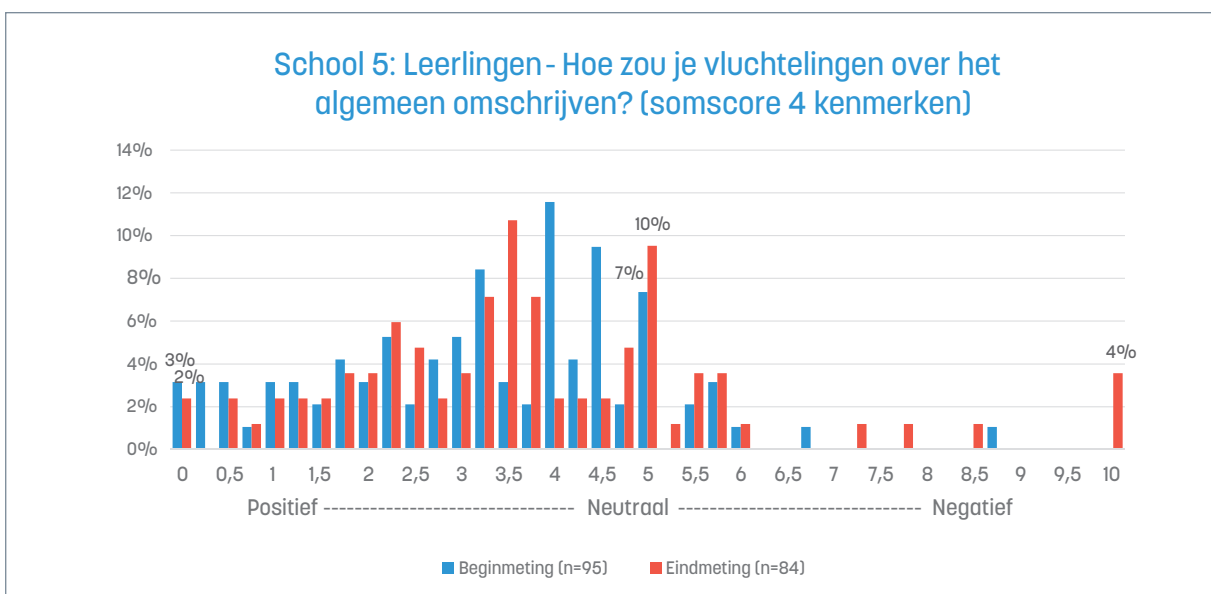

Figuur 60: School 4: Leerlingen - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	87%	83%
neutraal	6%	8%
negatief	7%	9%

In School 4 stonden de leerlingen reeds heel positief ten opzichte van vluchtelingen. Er zijn geen **extreem negatieve attitudes**. De **extreem positieve** en algemeen **positieve attitudes** (-4%) dalen echter, ten voordele van de **neutrale** (+2%) en **negatieve attitudes** (+2%).

School 5

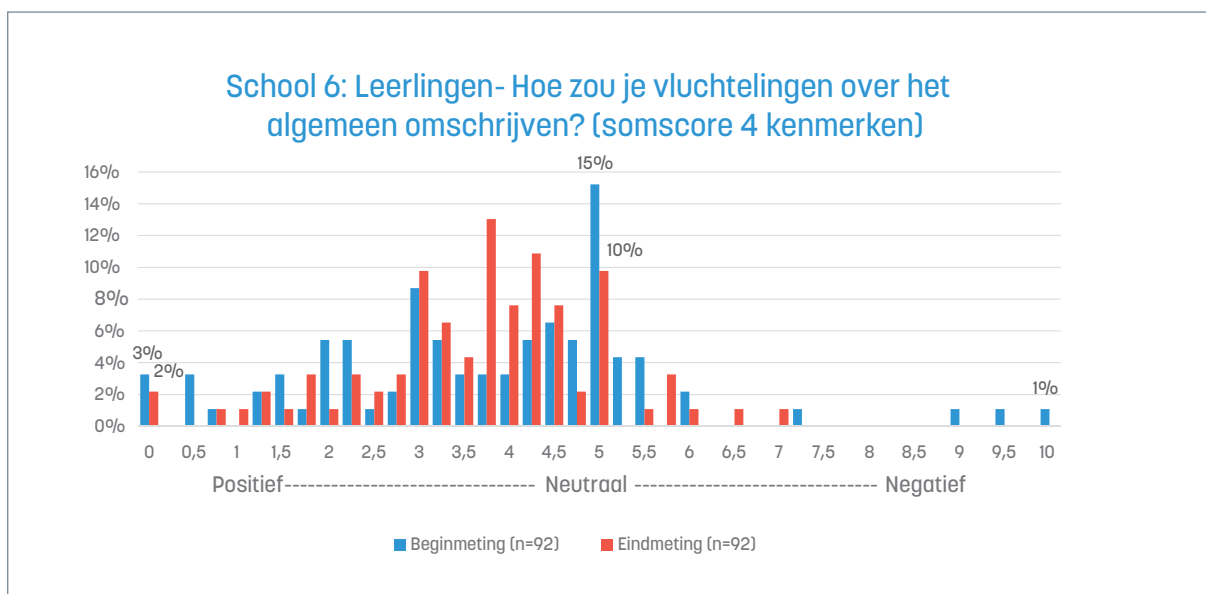
Figuur 61: School 5: Leerlingen - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	84%	74%
neutraal	7%	10%
negatief	8%	17%

In School 5 zien we een sterke daling in de **positieve attitudes** (-10%). De **neutrale attitudes** stijgen licht (+3%). De **negatieve attitudes** stijgen sterk (+9%), waarbij er ook een sterke stijging is in de **extreem negatieve attitudes**.

School 6

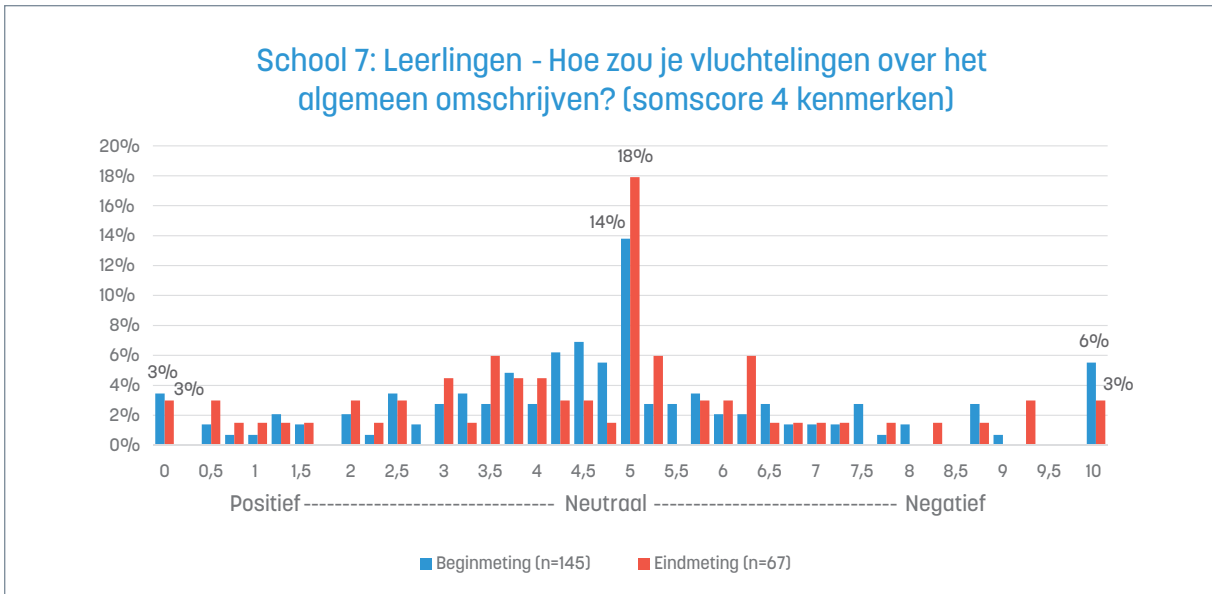

Figuur 62: School 6: Leerlingen - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	70%	83%
neutraal	15%	10%
negatief	15%	8%

Bij School 6 zien we dan weer een sterke stijging in de **positieve attitudes** (+13%), ten gevolge van een daling van zowel de **neutrale** (-5%) als vooral de **negatieve attitudes** (-7%). De **extreme posities** dalen beide licht.

School 7

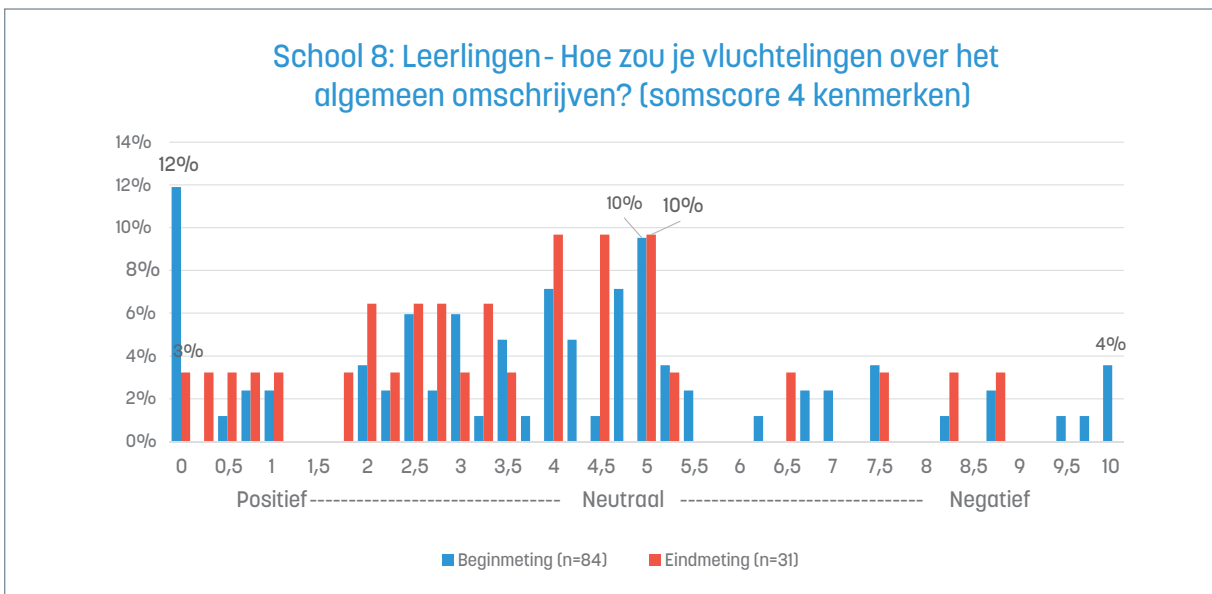

Figuur 63: School 7: Leerlingen - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	52%	48%
neutraal	14%	18%
negatief	34%	34%

In School 7 dalen de reeds lage **positieve attitudes** nog een beetje (-4%). De **neutrale attitudes** (+4%) stijgen en de **negatieve attitudes** blijven gelijk. Voornamelijk de **extreem negatieve attitudes** dalen.

School 8

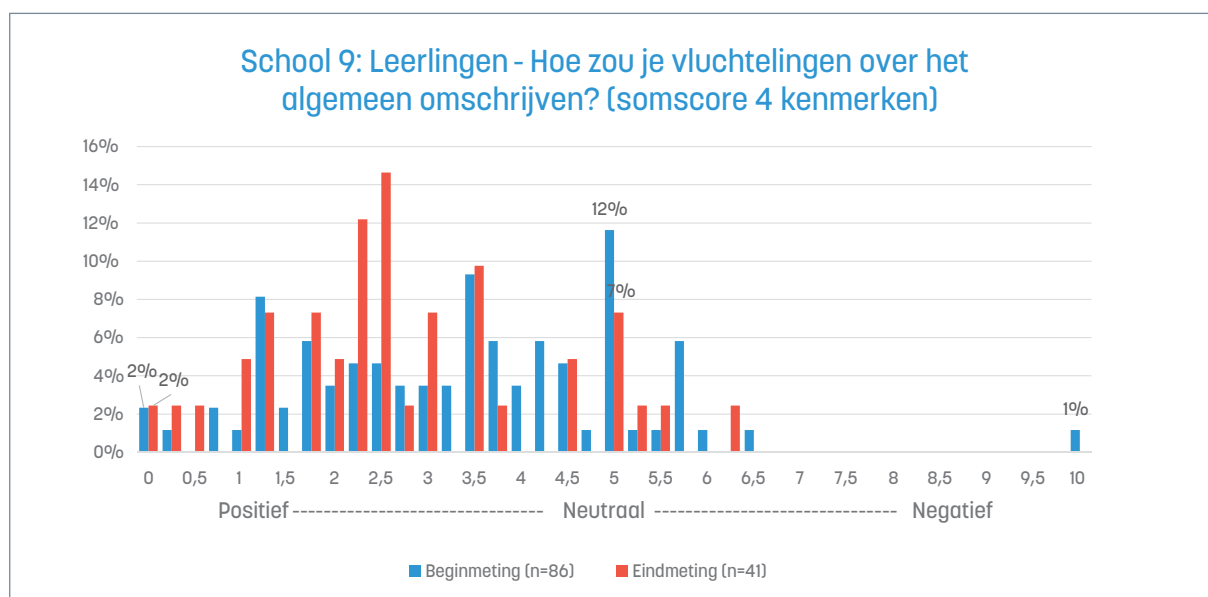

Figuur 64: School 8: Leerlingen - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	65%	74%
neutraal	10%	10%
negatief	25%	16%

In School 8 stijgt het aandeel van de **positieve attitudes** (+9%), ten gevolge van een daling van het aandeel van de **negatieve attitudes** (-9%). Ook de **extreme posities** dalen beide sterk.

School 9

Figuur 65: School 9: Leerlingen - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	77%	85%
neutraal	12%	8%
negatief	12%	7%

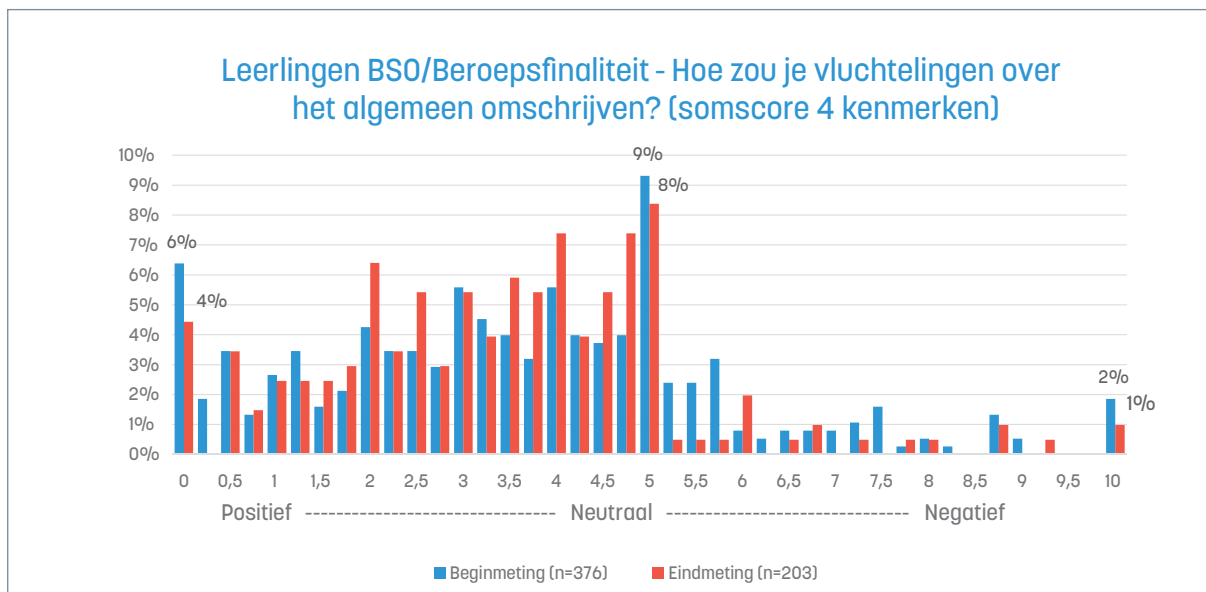
In School 9 stijgt het aandeel aan **positieve attitudes** (+8%). Zowel de **neutrale** (-4%) als de **negatieve attitudes** (-5%) dalen. Het reeds kleine aandeel **extreem negatieve attitudes** verdwijnt.

School 10

Voor School 10 voerden we geen eindmeting uit bij de leerlingen, gezien het begrip van de vragenlijst te laag lag. We organiseerden wel drie focusgroepen met deze leerlingen. Deze werden opgenomen in de algemene analyse.

6.2.2.1.3. Per onderwijsvorm

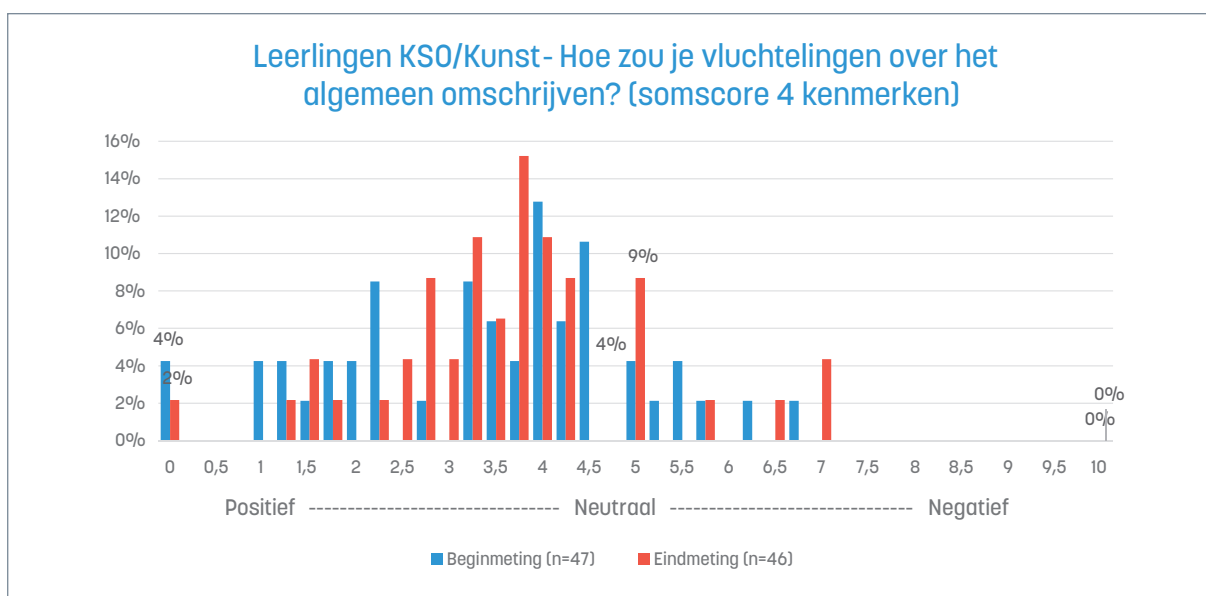
Hieronder bekijken we de veranderingen in attitudes ten opzichte van vluchtelingen per **onderwijsvorm**.

Figuur 66: Leerlingen BSO - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindeindmeting
positief	72%	83%
neutraal	9%	8%
negatief	19%	9%

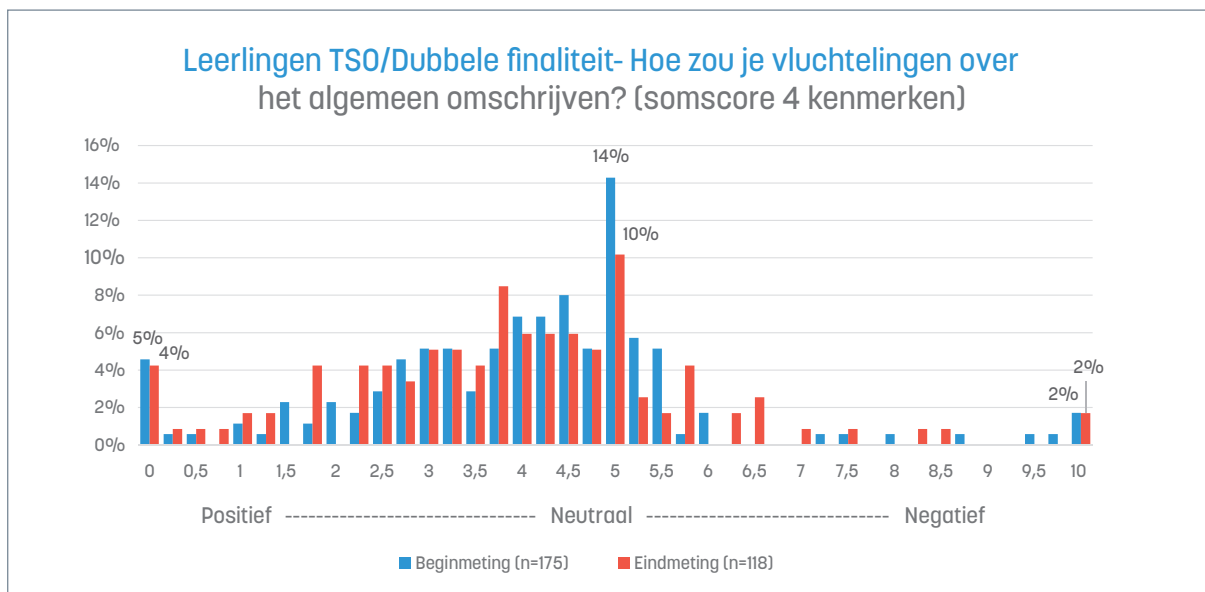
Bij de leerlingen van het BSO/de beroepsfinaliteit stijgen de **positieve attitudes** (+11%) sterk. De **neutrale attitudes** (-1%) dalen lichtjes, en de **negatieve attitudes** dalen sterk. De **extreme positivities** dalen beide.

Figuur 67: Leerlingen KSO - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	83%	83%
neutraal	4%	9%
negatief	13%	9%

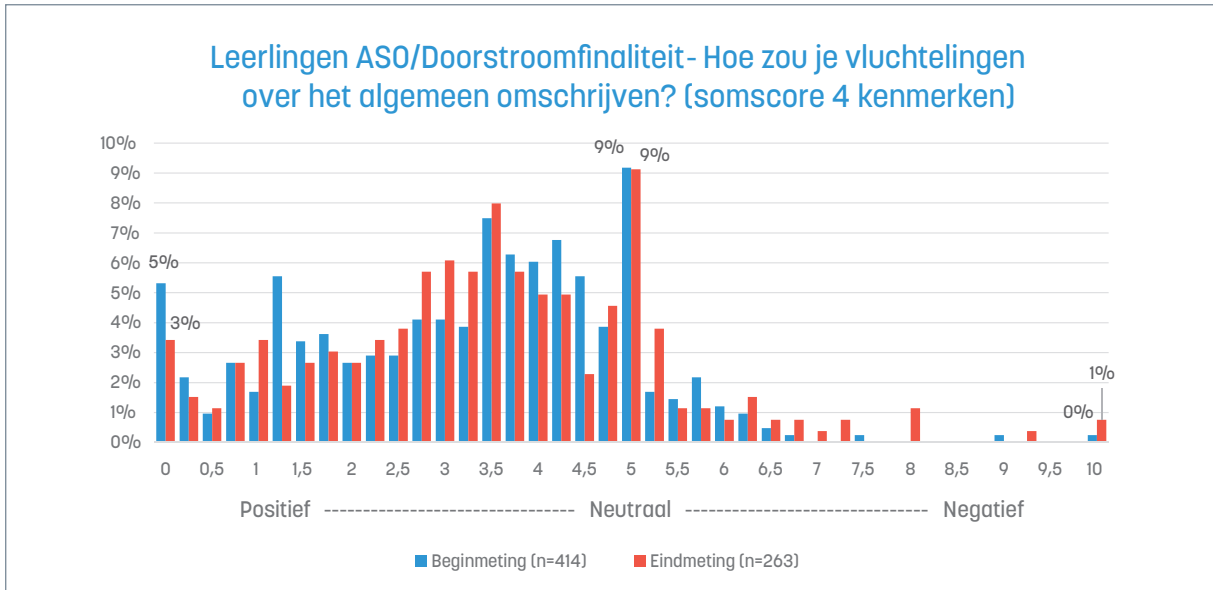
Bij de leerlingen van het KSO/de kunstrichtingen blijven de reeds sterk **positieve attitudes** gelijk. De **neutrale attitudes** stijgen (+5%), en de **negatieve attitudes** (-4%) dalen. De **extreem positieve attitudes** dalen, en de **extreem negatieve attitudes** blijven afwezig.

Figuur 68: Leerlingen TSO - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	67%	72%
neutraal	14%	10%
negatief	18%	18%

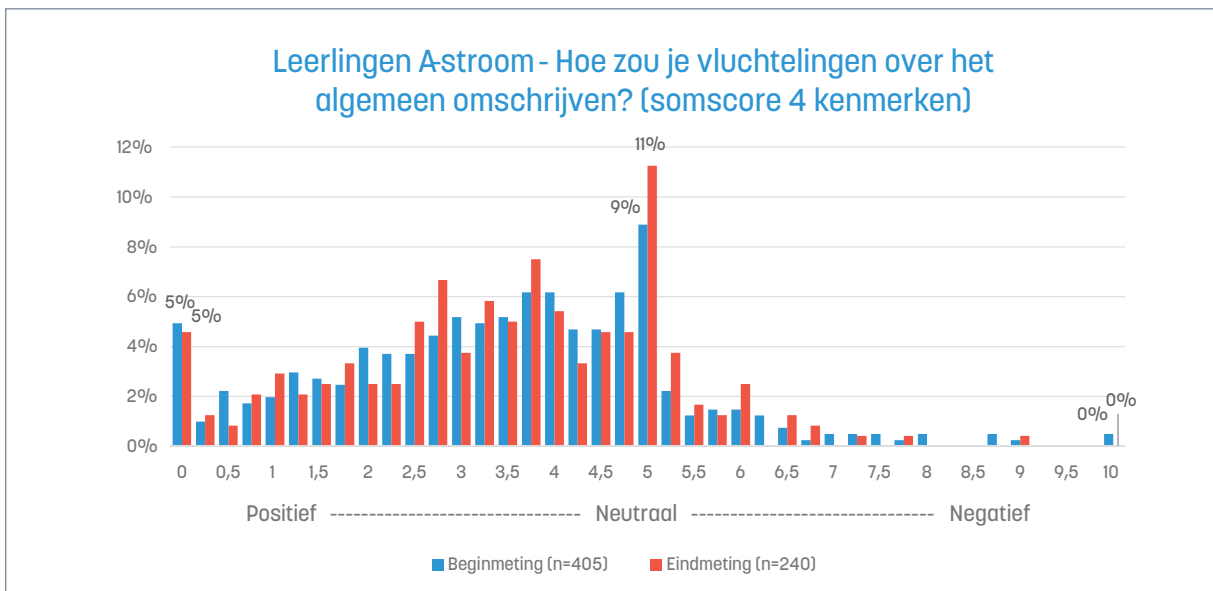
Bij de leerlingen van het TSO/de dubbele finaliteit, stijgen de **positieve attitudes** (+5%). De **neutrale attitudes** dalen (-4%), en de **negatieve attitudes** blijven stabiel. De **extreme posities** dalen heel licht.

Figuur 69: Leerlingen ASO - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	82%	78%
neutraal	9%	9%
negatief	9%	13%

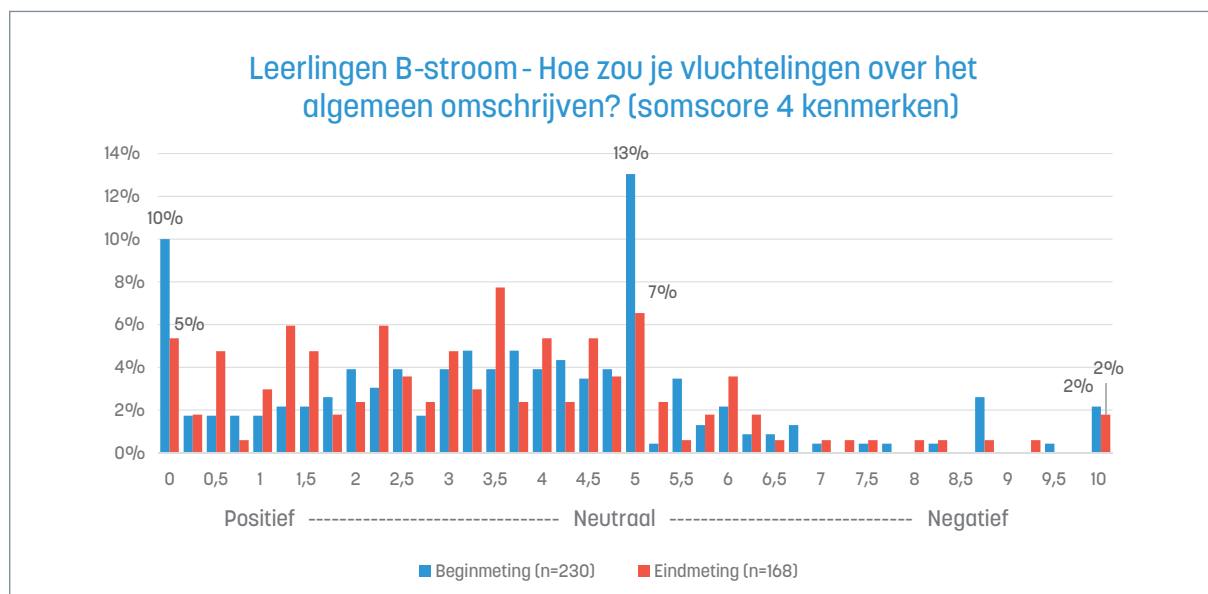
Bij de leerlingen van het ASO/de doorstroomfinaliteit dalen de **positieve attitudes** (-4%), ten voordele van de **negatieve attitudes** (+4%). De **neutrale attitudes** blijven gelijk. De **extreem positieve attitudes** dalen licht, en de **extreem negatieve attitudes** stijgen licht.

Figuur 70: Leerlingen A-stroom - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	79%	76%
neutraal	9%	11%
negatief	12%	13%

Ook bij de leerlingen van de A-stroom dalen de **positieve attitudes** (-3%). Zowel de **neutrale** (+2%) als de **negatieve attitudes** (+1%) stijgen licht. De **extreme posities** dalen beide licht.

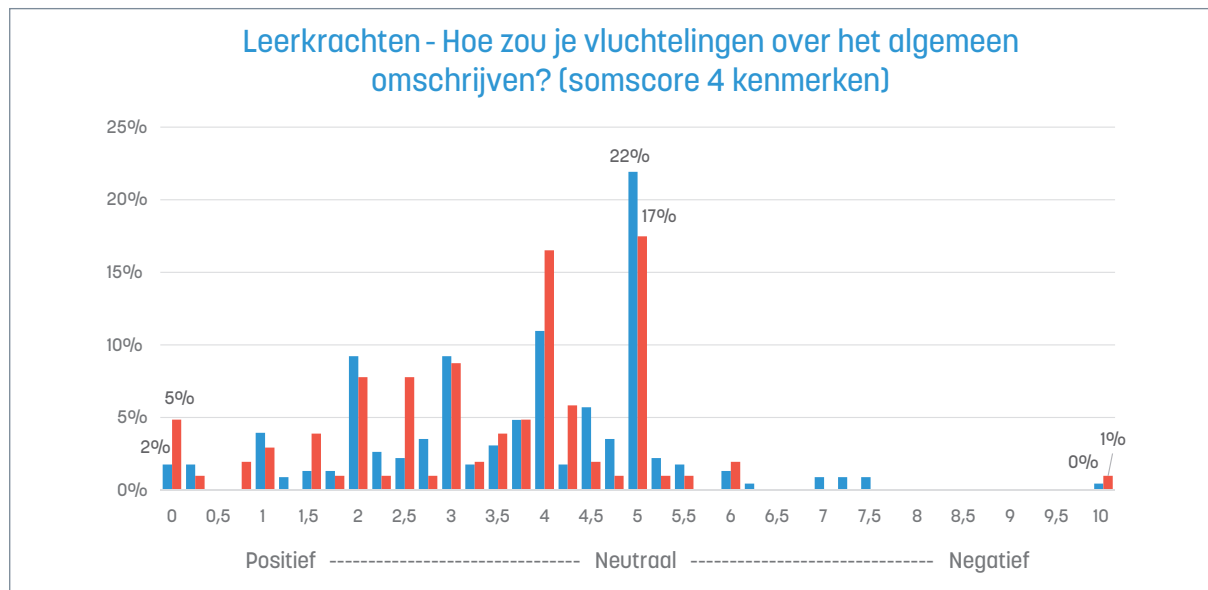
Figuur 71: Leerlingen B-stroom - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	70%	77%
neutraal	13%	7%
negatief	17%	17%

De leerlingen van de B-stroom zien dan weer een grote stijging in het aandeel van de **positieve attitudes** (+7%). De **neutrale attitudes** (-6%) dalen, terwijl de **negatieve attitudes** stabiel blijven. De **extrem positieve attitudes** dalen sterk, en de **extreme negatieve attitudes** dalen licht.

6.2.2.2. Leerkrachten

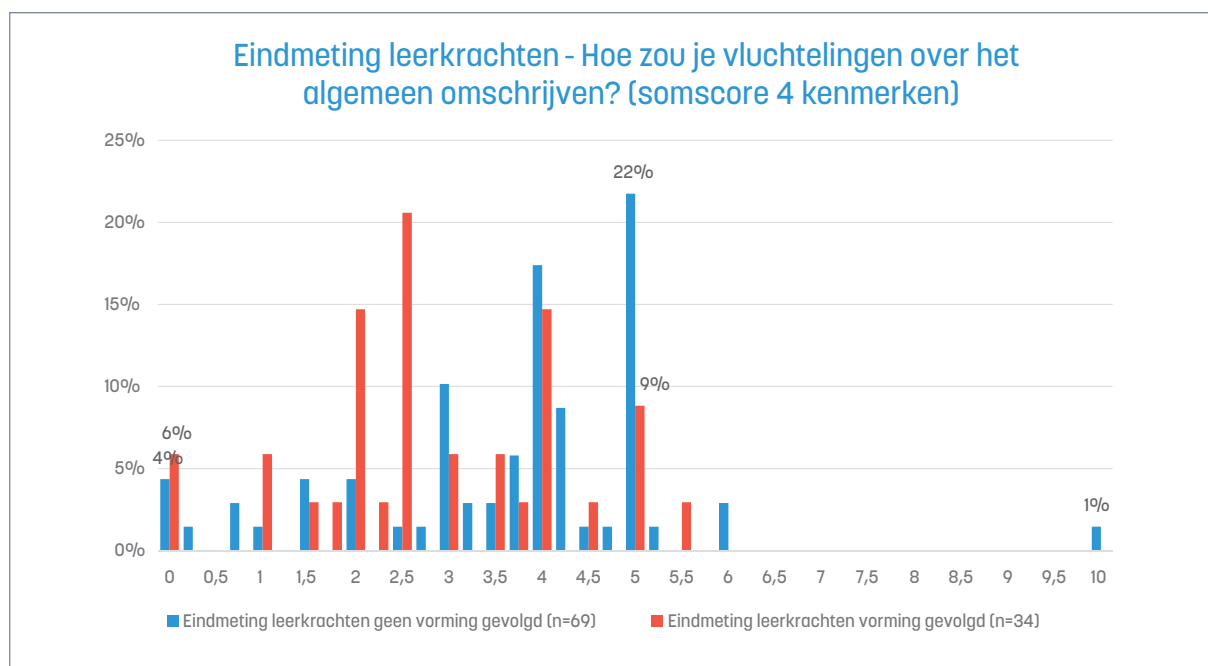
6.2.2.2.1. Globaal

Figuur 72: Leerkrachten algemeen - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	69%	78%
neutraal	22%	17%
negatief	9%	5%

In het algemeen zien we bij leerkrachten een sterke stijging in het aandeel **positieve attitudes** (+9%). Zowel de **neutrale** (-5%) als de **negatieve attitudes** (-4%) dalen. De **extreme posities** stijgen beide.

Figuur 73: Eindmeting leerkrachten vorming/geen vorming - somscore vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting geen vorming	eindmeting wel vorming
positief	69%	72%	88%
neutraal	22%	22%	9%
negatief	9%	6%	3%

Als we de eindmetingen vergelijken tussen leerkrachten die **vorming** hebben gevolgd en leerkrachten die geen vorming hebben gevolgd, dan zien we dat de stijging van **positieve attitudes** bij leerkrachten die vorming hebben gevolgd veel sterker is. Ook de daling van **neutrale** en **negatieve attitudes** is sterker bij de groep die vorming heeft gevolgd over de thema's tijdens het schooltraject.

7. Veranderingen in kennis

7.1. Vragen en kennisniveau

Om het **kennisniveau** te bepalen stelden we leerlingen en leerkrachten **6 vragen** over migratie en vluchtelingen:

1. Hoeveel procent van de mensen in België denk jij dat een migratieachtergrond heeft? (Schaal van 0 tot 100)
2. Hoeveel mensen denk jij dat er wereldwijd op de vlucht zijn? (Meerkeuze)
3. Hoeveel procent van alle vluchtelingen denk jij dat wordt opgevangen in Europa? (Schaal van 0 tot 100)
4. Welk Europees land denk jij dat de meeste vluchtelingen opvangt? (Meerkeuze)
5. Hoeveel vluchtelingen denk jij dat er elk jaar vragen om in België te mogen verblijven? (Meerkeuze)
6. Voor welke redenen krijg je bescherming als vluchteling in België, denk je? (Meerkeuze, meerdere antwoorden mogelijk)

Op basis van de juiste antwoorden, konden we de bevroagden opdelen in **categorieën**:

1. 0 juiste antwoorden: **Zeer slechte kennis**
2. 1-2 juiste antwoorden: **Slechte kennis**
3. 3 juiste antwoorden: **Matige kennis**
4. 4-6 juiste antwoorden: **Goede kennis**

Uiteraard is deze indeling enigszins arbitrair, zeker qua benaming. Toch stellen deze categorieën ons in staat om een zinvolle vergelijking te maken tussen begin- en eindmeting. Daarbij moet worden opgemerkt dat nagenoeg geen enkele respondent 6 juiste antwoorden kon geven op de vragen.

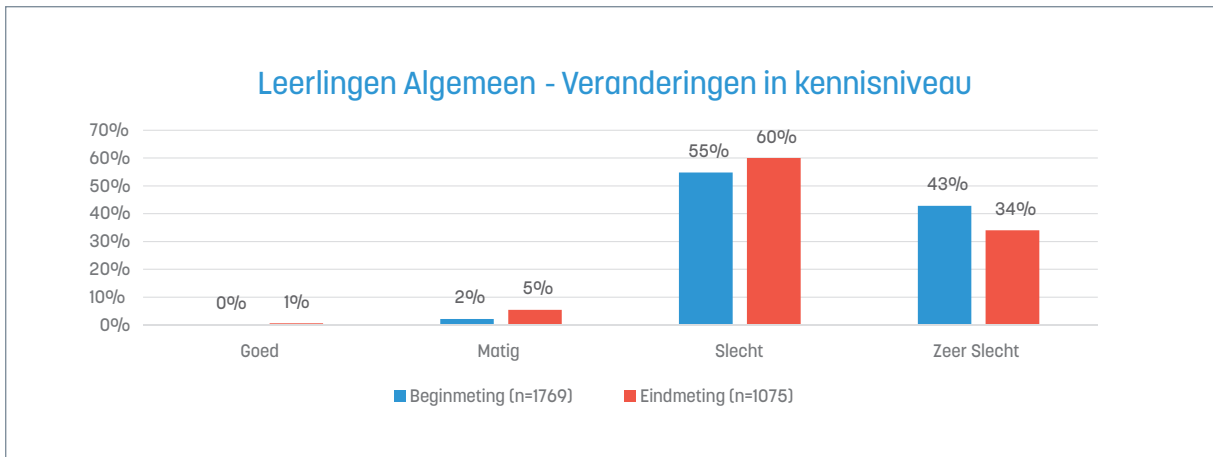
7.2. Verandering

7.2.1. Leerlingen

We beschrijven hieronder eerst de veranderingen in kennisniveau bij **leerlingen**.

7.2.1.1. Algemeen

Als we naar de **algemene trend** kijken bij leerlingen, zien we een **lichte verbetering** van het kennisniveau. Er is een daling van de categorie 'Zeer slechte kennis', ten voordele van een stijging van de categorie 'Slechte kennis', en in mindere mate de categorieën 'Matige kennis' en 'Goede kennis'.

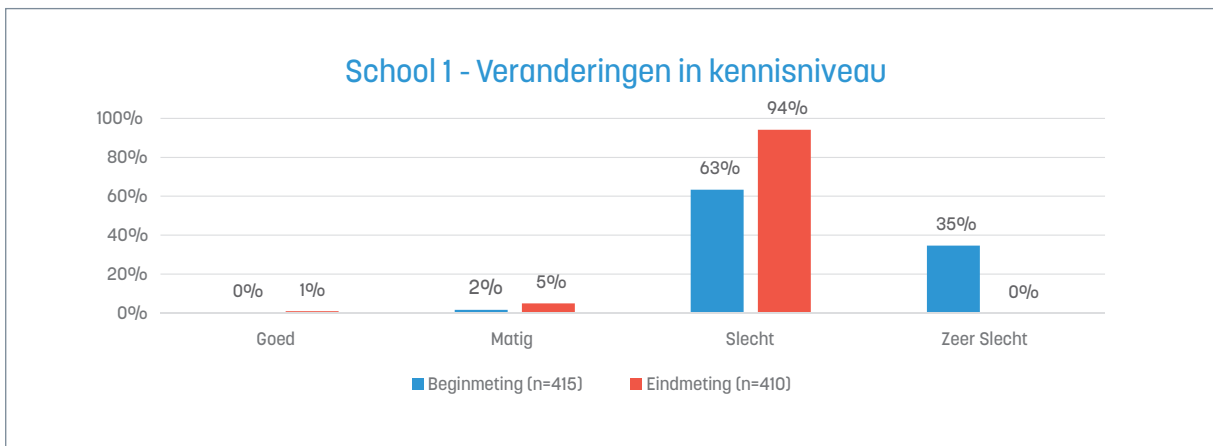

Figuur 74: Leerlingen algemeen - kennisniveau

7.2.1.2. Per school

Opnieuw zien we grote verschillen van school tot school. Hieronder bekijken we de resultaten **per school** in detail.

7.2.1.2.1. School 1

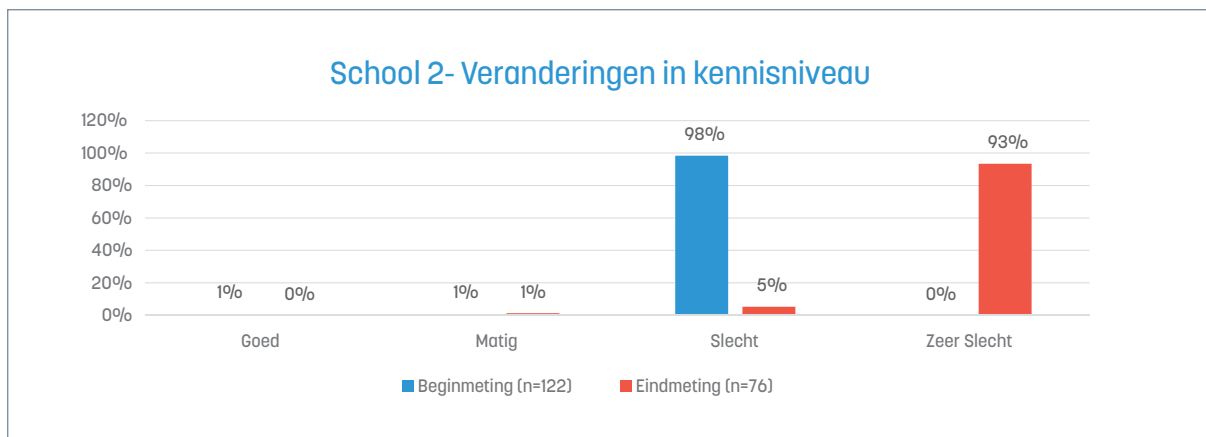

Figuur 75: School 1 – kennisniveau

Bij **School 1** zien we een **algemene stijging** in het kennisniveau. Het aandeel leerlingen dat tot de categorie 'Zeer slechte kennis' behoort, zakt tot 0%, en vooral de categorie 'Slechte kennis' stijgt.

We zien ook lichte stijgingen in de categorieën 'Matige kennis' en 'Goede kennis'.

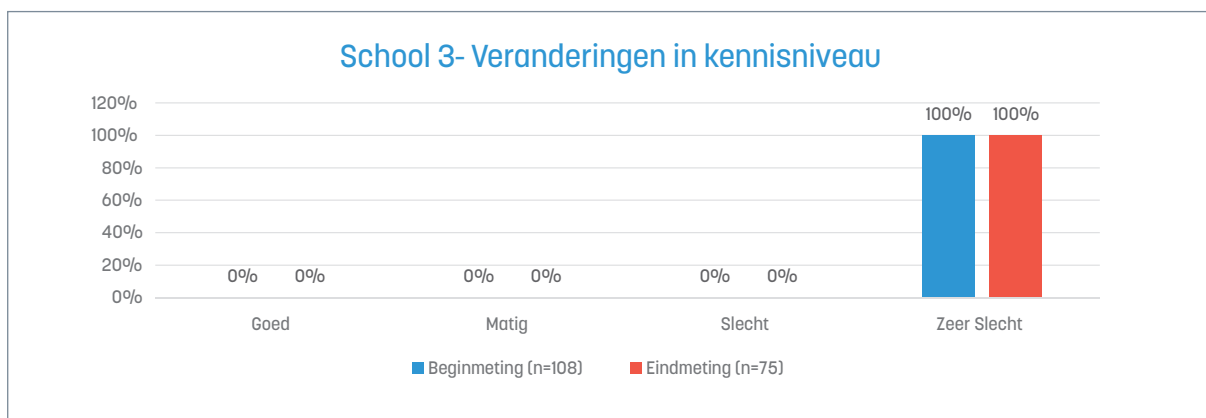
7.2.1.2.2. School 2

Figuur 76: School 2 – kennisniveau

In **School 2** zien we dan weer een **algemene daling** van het kennisniveau. Waar tijdens de beginmeting de overgrote meerderheid behoorde tot de categorie 'Slechte kennis' zakt deze meerderheid in de eindmeting tot de categorie 'Zeer slechte kennis'.

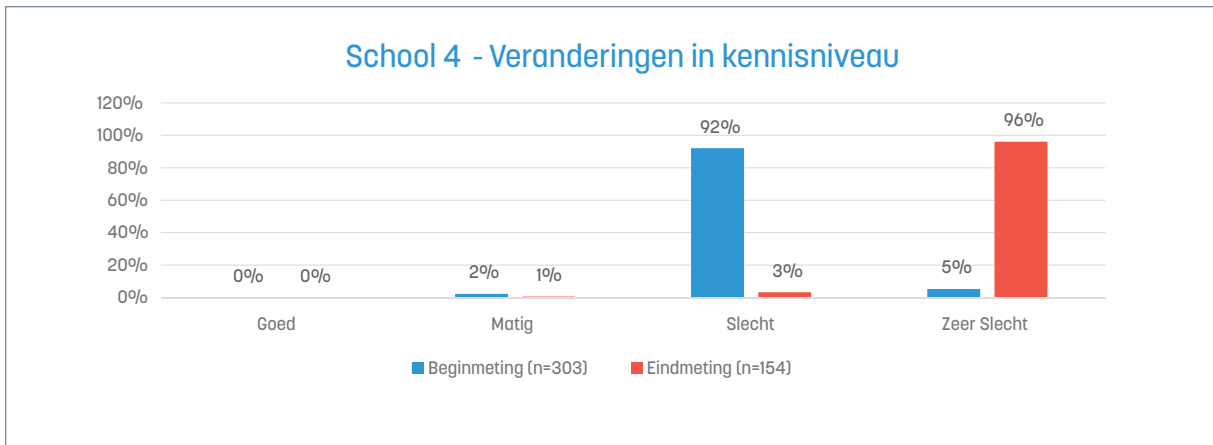
7.2.1.2.3. School 3

Figuur 77: School 3 – kennisniveau

In **School 3** blijft het kennisniveau van alle leerlingen steken op het niveau 'Zeer slecht'.

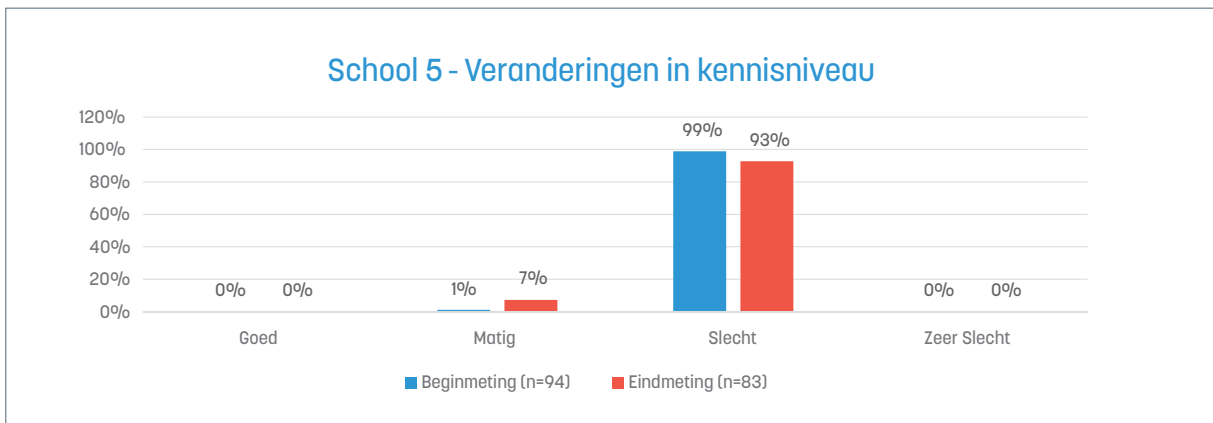
7.2.1.2.4. School 4

Figuur 78: School 4 – kennisniveau

In **School 4** zakt het kennisniveau hoofdzakelijk van ‘Slecht’ naar ‘Zeerslecht’.

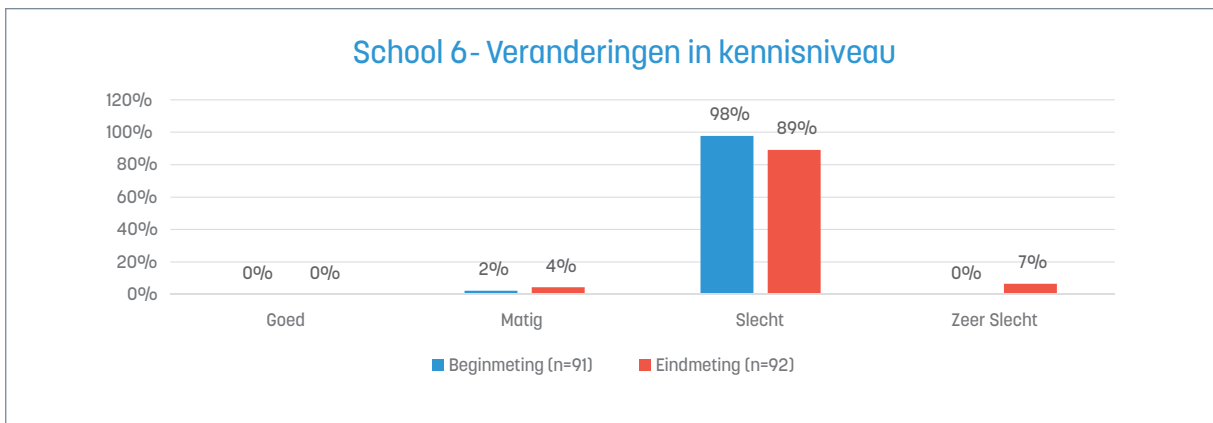
7.2.1.2.5. School 5

Figuur 79: School 5 - kennisniveau

In **School 5** stijgt het kennisniveau een klein beetje, door een toename van leerlingen die het niveau ‘Matig’ halen.

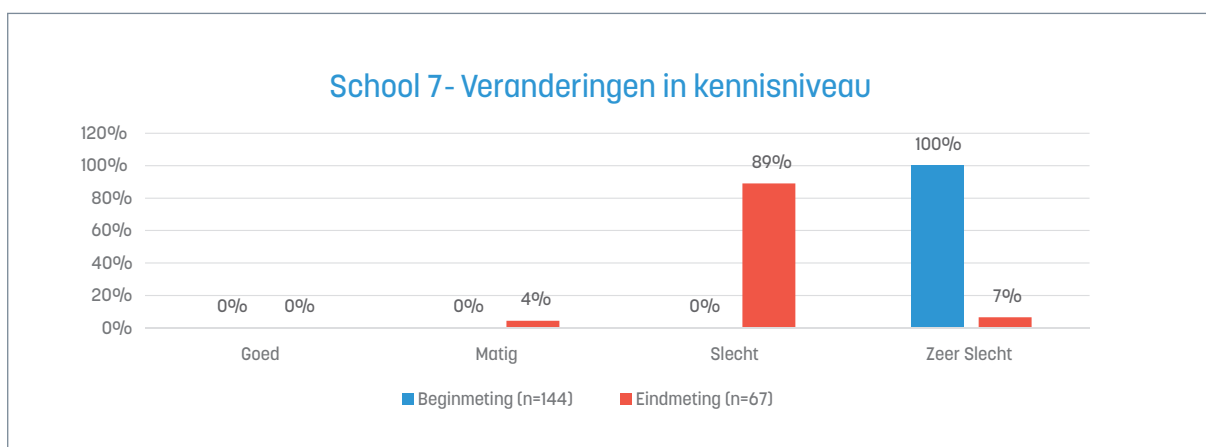
7.2.1.2.6. School 6

Figuur 80: School 6 – kennisniveau

Bij **School 6** zijn de veranderingen niet eenduidig. Hoewel er een stijging is van de categorie 'Matig', is er ook een stijging van de categorie 'Zeer slecht'.

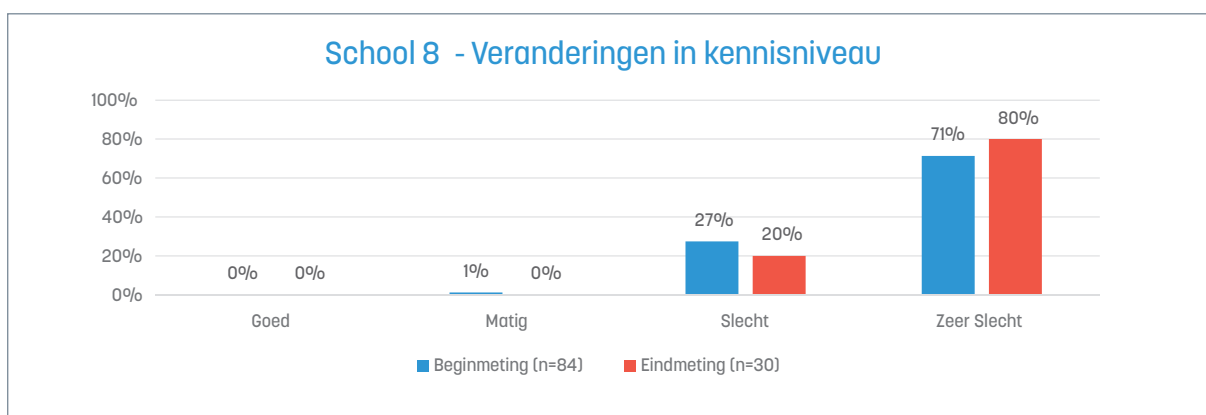
7.2.1.2.7. School 7

Figuur 81: School 7 – kennisniveau

Bij **School 7** zien we dan wel weer een duidelijke stijging, van 'Zeer slecht' naar 'Slecht' en in mindere mate 'Matig'.

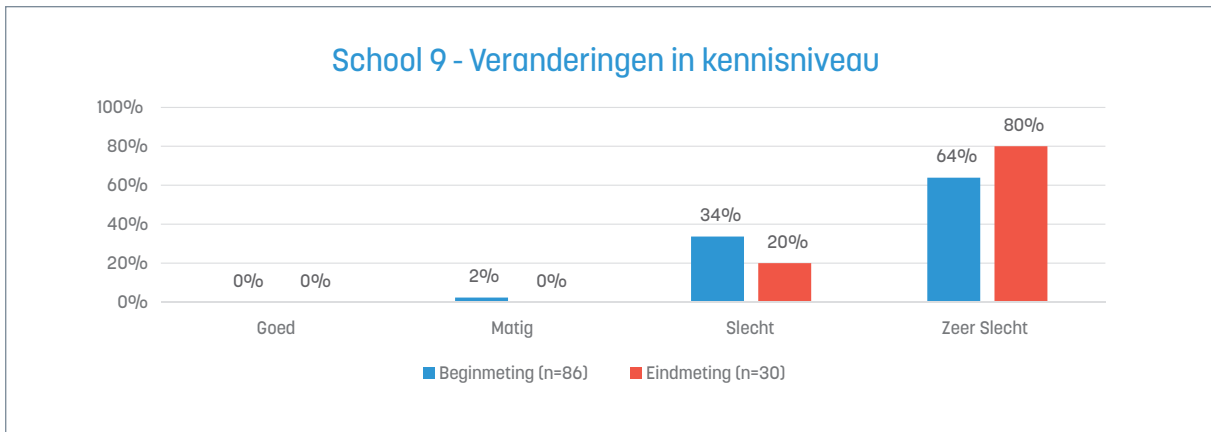
7.2.1.2.8. School 8

Figuur 82: School 8 - kennisniveau

Bij **School 8** zien we een beperkte daling, voornamelijk van de categorie 'Slecht' naar 'Zeer slecht'.

7.2.1.2.9. School 9

Figuur 83: School 9 – kennisniveau

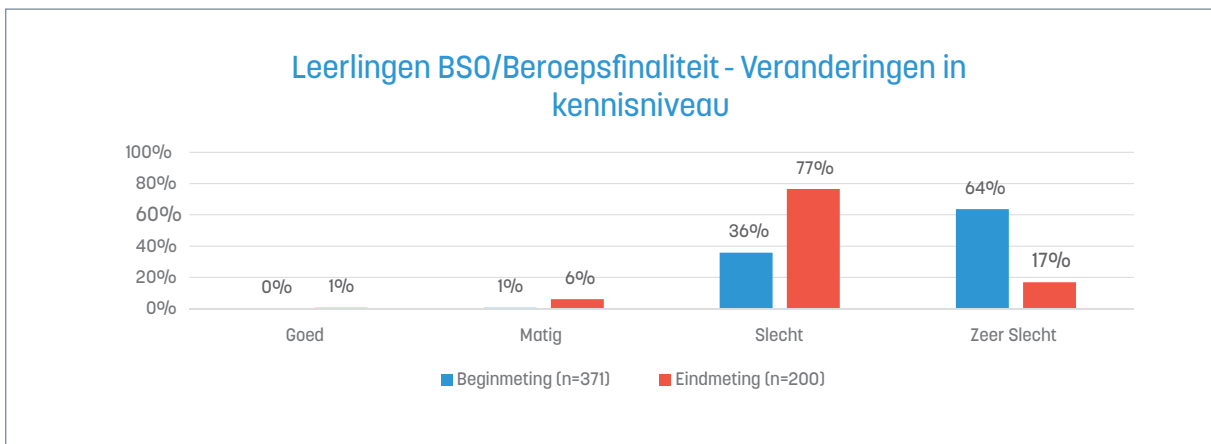
En ook bij **School 9** zien we een beperkte daling, voornamelijk van de categorie ‘Slecht’ naar ‘Zeer slecht’.

7.2.1.2.10. School 10

Voor School 10 voerden we geen eindmeting uit bij de leerlingen, gezien het begrip van de vragenlijst te laag lag. We organiseerden wel drie focusgroepen met deze leerlingen. Deze werden opgenomen in de algemene analyse.

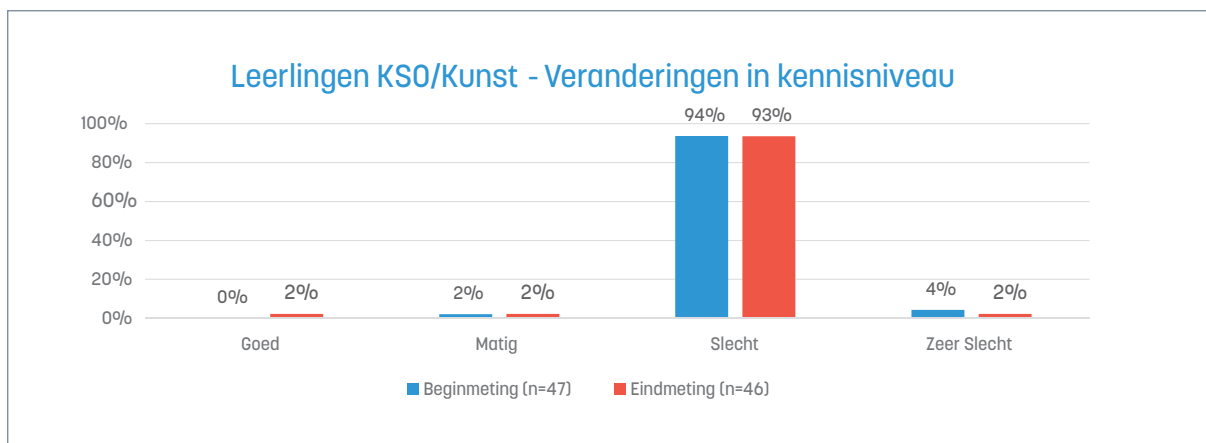
7.2.1.3. Per onderwijsvorm

Ook tussen de verschillende **onderwijsvormen** zien we grote verschillen.

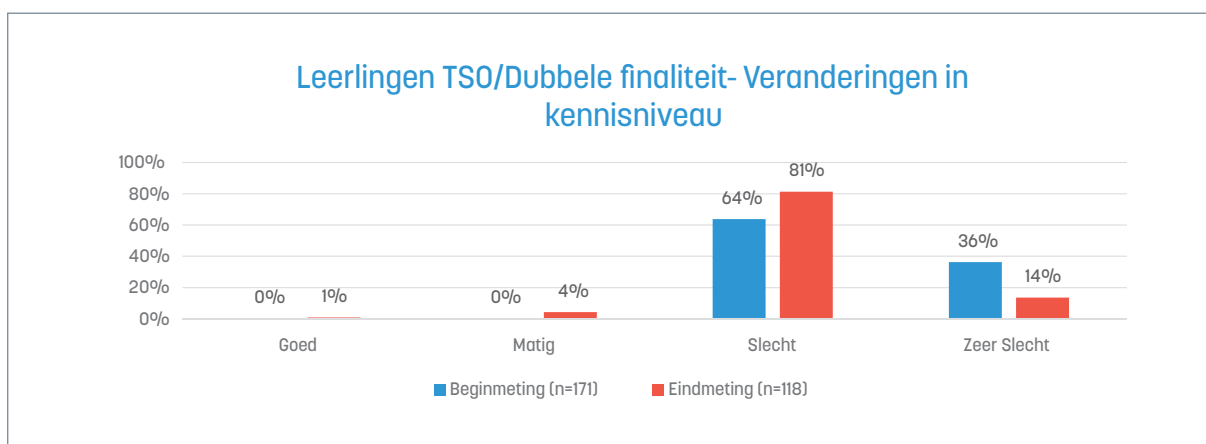
Figuur 84: Leerlingen BSO - kennisniveau

De leerlingen van **het BSO/de beroepsfinaliteit** kennen een algemene stijging in kennisniveau. Waar in de beginmeting de meerderheid tot de categorie ‘Zeer slecht’ behoorde, is dat bij de eindmeting de categorie ‘Slecht’. Ook de categorieën ‘Goed’ en ‘Matig’ stijgen.

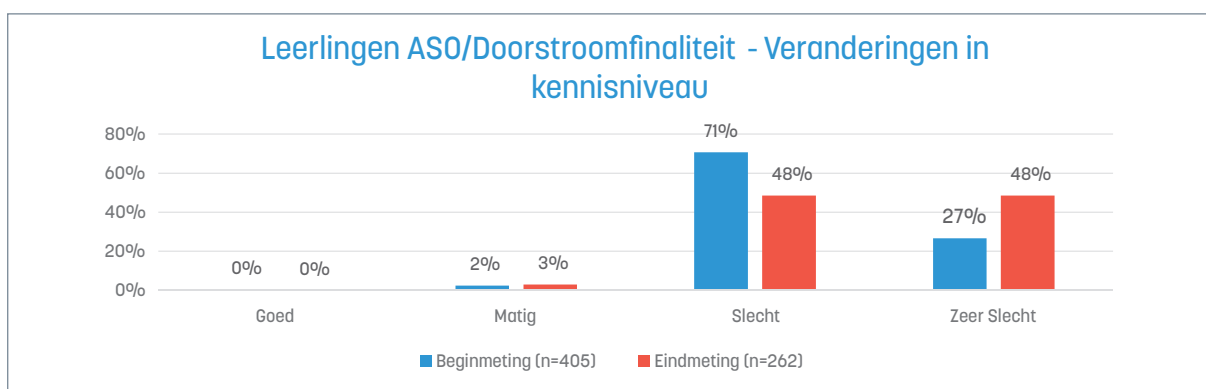
Figuur 85: Leerlingen KSO - kennisniveau

De leerlingen van **het KSO/de kunst**richtingen blijven nagenoeg op hetzelfde kennisniveau. Er is een lichte stijging van de categorie 'Goed'.

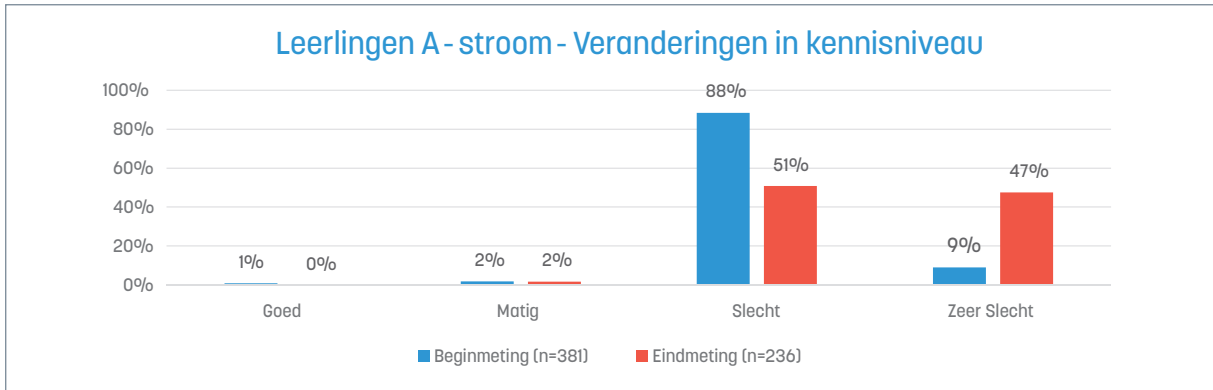
Figuur 86: Leerlingen TSO – kennisniveau

Ook de leerlingen van **het TSO/de dubbele finaliteit** zien hun kennisniveau stijgen. Er is een duidelijke stijging in de categorie 'Slecht' ten opzichte van de categorie 'Zeer slecht'. En ook de categorieën 'Matig' en 'Goed' stijgen beperkt.

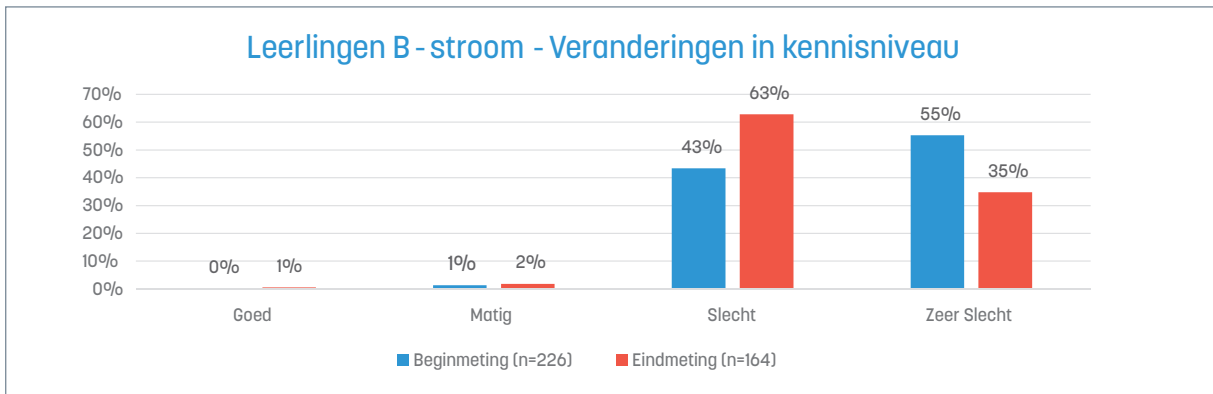
Figuur 87: Leerlingen ASO – kennisniveau

De leerlingen van **het ASO/de doorstroomfinaliteit** daarentegen zien hun kennisniveau dalen.

Figuur 88: Leerlingen A-stroom – kennisniveau

Ook de leerlingen van de **A-stroom** zien hun kennisniveau dalen.

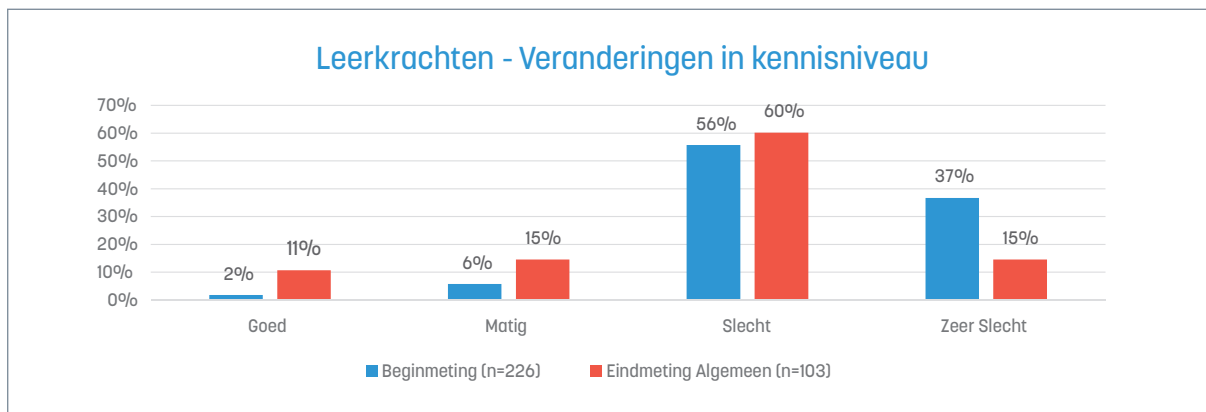
Figuur 89: Leerlingen B-stroom – kennisniveau

De leerlingen van de **B-stroom**, ten slotte, stijgen in kennisniveau, voornamelijk van de categorie 'Zeer slecht' naar 'Slecht'.

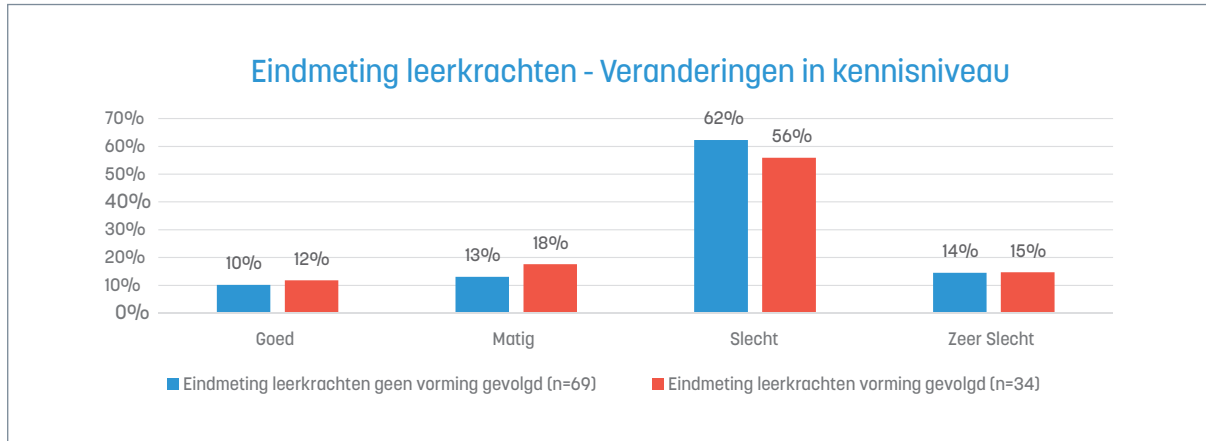
7.2.2. Leerkrachten

Bij **leerkrachten** zien we algemeen een hoger kennisniveau dan bij de leerlingen, zowel in de begin- als in de eindmeting. Er is ook een duidelijke stijging in kennisniveau merkbaar. We zien een daling in de categorie 'Zeër slecht', en een stijging in zowel de categorie 'Slecht', als in de categorieën 'Matig' en 'Goed'.

Figuur 90: Leerkrachten – kennisniveau

Als we inzoomen op de eindmeting, en het verschil tussen leerkrachten die **vorming** hebben gevolgd ten opzichte van leerkrachten die geen vorming hebben gevolgd bekijken, dan zien we dat het kennisniveau van leerkrachten die vorming hebben gevolgd over de thema's tijdens het schooltraject nog net iets hoger ligt dan hun collega's die geen vorming hebben gevolgd.

Figuur 91: Eindmeting leerkrachten vorming/geen vorming - kennisniveau

8. Veranderingen in mediawijsheid

8.1. Vragen

Voor de vragen rond **mediagebruik en -wijsheid**, hebben we ons opnieuw gebaseerd op het onderzoek van StampMedia¹⁵.

We polsten we naar volgende zaken:

- Frequentie van het **gebruik** van verschillende nieuwskanalen (kranten, tv, radio, sociale media, ...)
- Het **vertrouwen** in het nieuws. Via deze stellingen:
  - Als ik een nieuwsbericht zie, controleer ik of het klopt of niet.
  - Ik geloof het nieuws op tv.
  - Ik geloof het nieuws op sociale media.
  - Ik geloof het nieuws in de kant.
  - **Interesse** in nieuwsberichten over bepaalde thema's (klimaat, migratie, politiek, ...).

We willen hierbij opmerken dat we het domein 'mediawijsheid' moeilijk te bevragen vonden. Vertrouwen in het nieuws en factchecking is slechts een klein onderdeel van mediawijsheid. Het echt in kaart brengen van de manier waarop media ons denken en handelen beïnvloeden bleek moeilijk te bevragen via een vragenlijst.

8.2. Verandering

8.2.1. Leerlingen

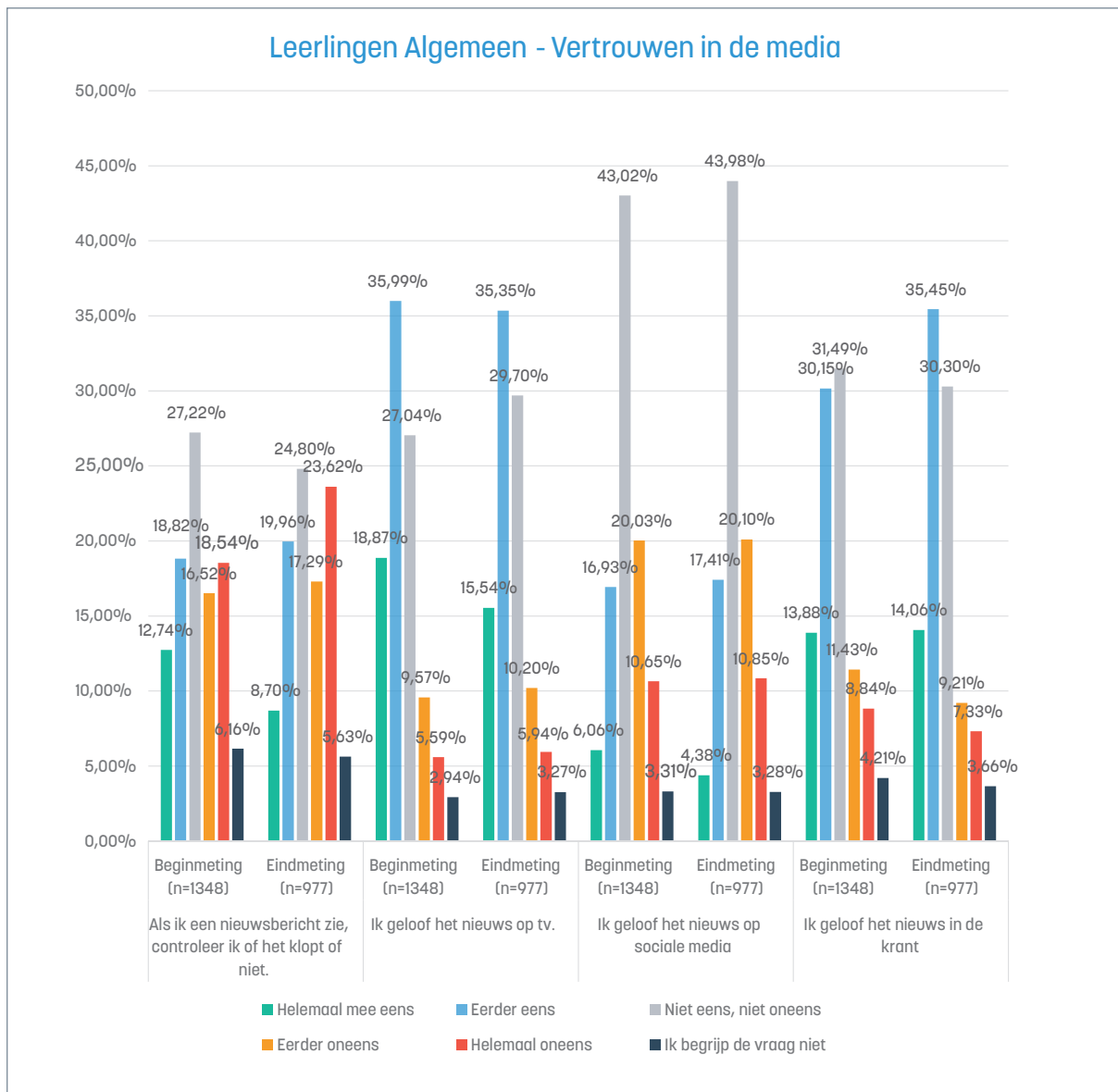
We focussen in dit rapport enkel op de vragen rond vertrouwen in de media. We zien namelijk in het algemeen weinig tot geen noemenswaardige veranderingen op vlak van mediawijsheid.

We bekijken dus eerst de resultaten van de **leerlingen**. Over alle scholen en onderwijsvormen heen zien we gelijkaardige trends, en dus tonen we hier enkel de algemene resultaten van alle leerlingen.

In het algemeen zien we bij leerlingen **opmerkelijk weinig verandering** in het vertrouwen in de verschillende media: leerlingen blijven nieuwsberichten weinig controleren – en zelfs iets minder in de eindmeting ten opzichte van de beginmeting, leerlingen blijven het nieuws op sociale media het minst vertrouwen, en veranderingen in vertrouwen in verschillende media zijn miniem tot onbestaand. Enkel het vertrouwen in het nieuws uit de krant wordt iets groter.

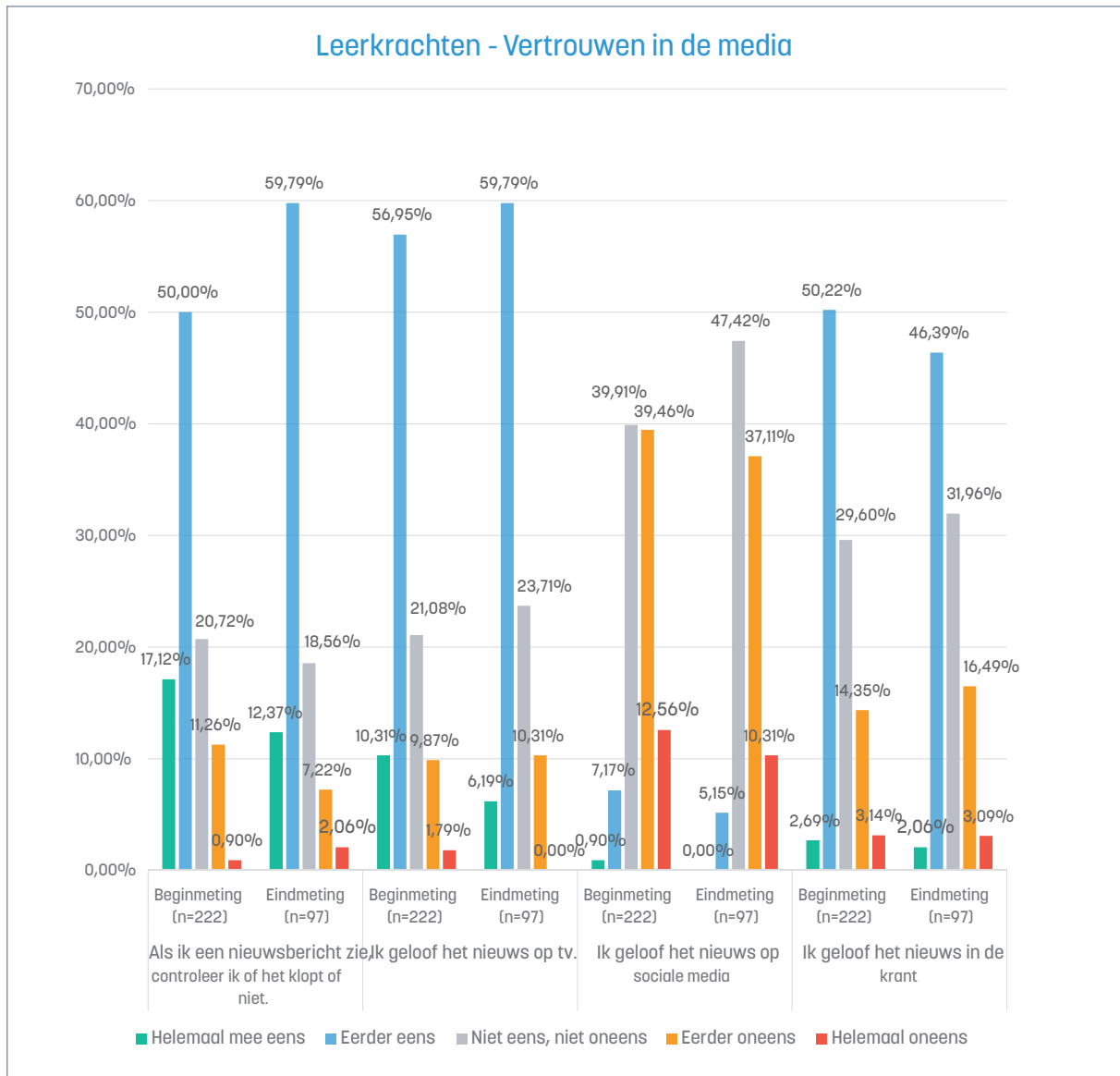
15 StampMedia. (2021). *Other Talk 2021: Een onderzoek naar de attitudes over migratie en mediagebruik bij jongeren in Vlaanderen*. StampMedia.

Figuur 92: Leerlingen - Vertrouwen in de media

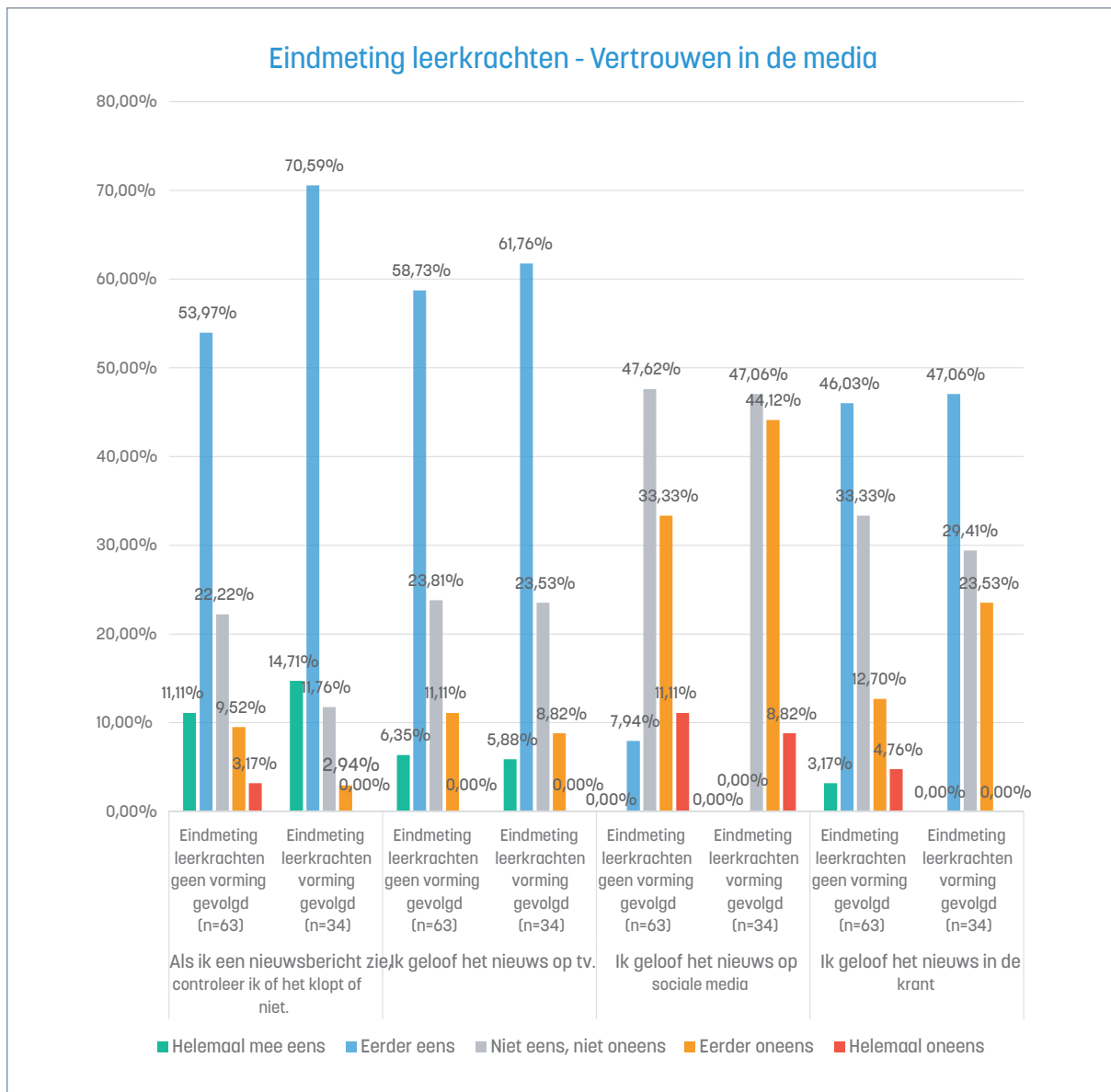
8.2.2. Leerkrachten

Bij **leerkrachten** zien we iets meer verandering. Leerkrachten controleren nieuwsberichten iets meer, en staan iets kritischer ten opzichte van nieuws op sociale media en in kranten.

Figuur 93: Leerkrachten - Vertrouwen in de media

Als we inzoomen op de eindmeting en het verschil tussen **leerkrachten die vorming hebben gevolgd** en hun collega's die geen vorming hebben gevolgd bekijken, dan zien we dat leerkrachten die in de loop van het schooltraject vorming hebben gevolgd over de thema's vaker nieuwsberichten gaan controleren, iets meer vertrouwen hebben in het nieuws op tv, minder vertrouwen hebben in het nieuws op sociale media, en ook iets minder vertrouwen hebben in het nieuws uit de krant.

Figuur 94: Leerkrachten eindmeting vorming/geen vorming - Vertrouwen in de media

9. Veranderingen in ontmoetingsgraad

9.1. Vragen

Gezien we dit domein hebben opgenomen met de contacthypothese van Allport¹⁶ in het achterhoofd, hebben we in de vragenlijst gepolst naar zowel het effectief **contact** tussen leerlingen en leerkrachten enerzijds met vluchtelingen en migranten anderzijds, als daarnaast ook naar de **kwaliteit** van dat contact.

Voor het effectieve contact, wat we hieronder de ontmoetingsgraad noemen, lieten we de respondenten antwoorden op stellingen:

- Een vriend van mij is iemand met een migratieachtergrond/een vluchteling.
- Bij mijn hobby's kom ik mensen met een migratieachtergrond/vluchtelingen tegen.
- Ik kijk naar programma's of series waarin mensen met een migratieachtergrond/vluchtelingen spelen.

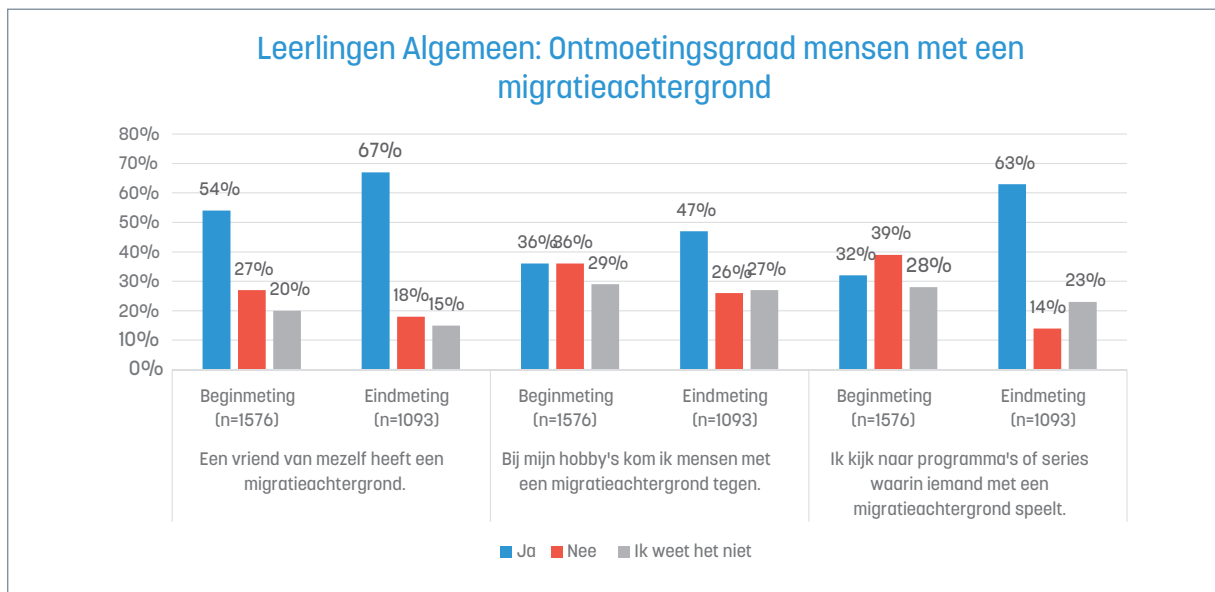
Voor de kwaliteit van het contact vroegen we de respondenten hun contacten met mensen met een migratieachtergrond en vluchtelingen op een schaal van 0 tot 10 te raten.

9.2. Verandering

9.2.1. Leerlingen

Hieronder beschrijven we eerst de veranderingen bij **leerlingen**. We beschrijven eerst de algemene tendens, en gaan daarna dieper in op de veranderingen per school en per onderwijsvorm.

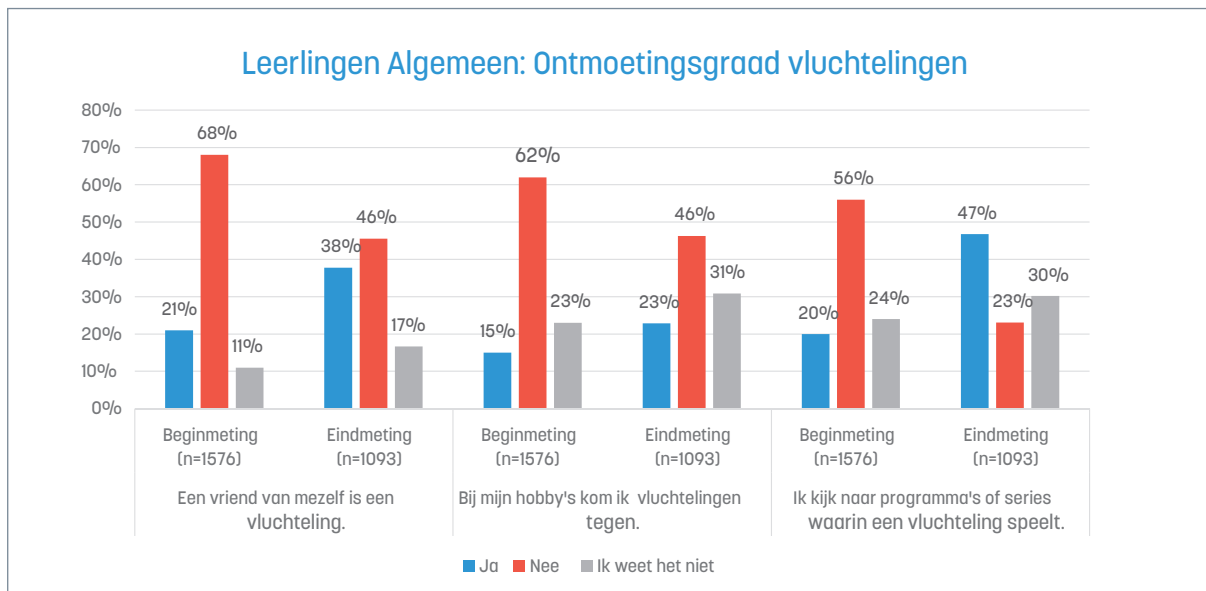
9.2.1.1. Algemeen

Figuur 95: Leerlingen - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond

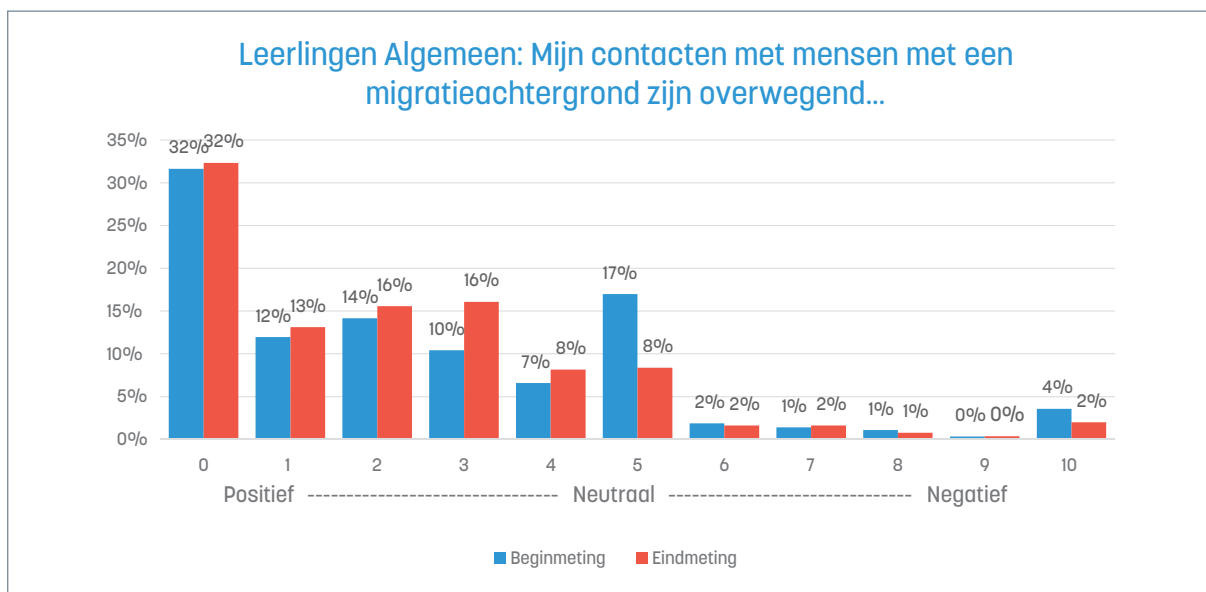
16 Allport, G. W. (1954). The nature of prejudice. Cambridge, MA: Perseus Books

We zien een duidelijke toename van de **ontmoetingsgraad met mensen met een migratieachtergrond**. Meer leerlingen geven aan een vriend te hebben met een migratieachtergrond (+11%) en bij hun hobby's mensen met een migratieachtergrond tegen te komen (+8%). We zien vooral dat leerlingen meer of bewuster naar programma's kijken waarin mensen met een migratieachtergrond meespeelt (+31%).

Figuur 96: Leerlingen - Ontmoetingsgraad vluchtelingen

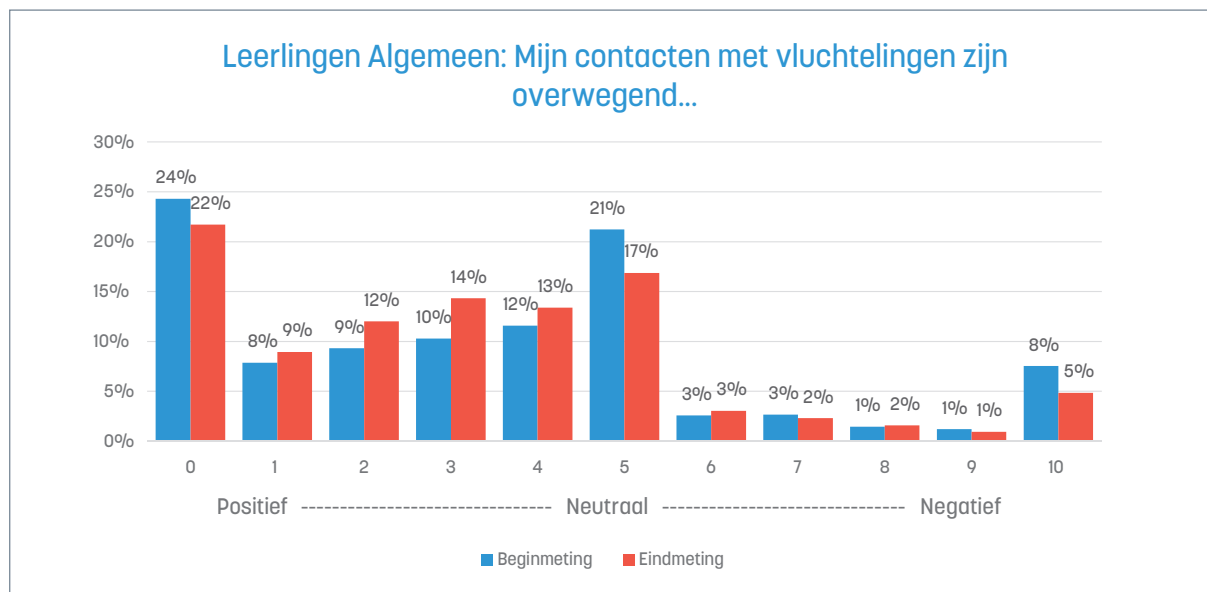
Voor de **ontmoetingsgraad met vluchtelingen** zien we een gelijkaardige stijging, hoewel de ontmoetingsgraad algemeen wel lager ligt dan bij mensen met een migratieachtergrond. Leerlingen geven meer aan dat ze bevriend zijn met een vluchteling (+17%), dat ze tijdens hun hobby's vluchtelingen tegenkomen (+8%), en vooral dat ze vaker of bewuster kijken naar programma's waarin vluchtelingen meespelen (+27%). Voor het contact met vluchtelingen kiezen er tijdens de eindmeting ook meer leerlingen voor de antwoordoptie 'Ik weet het niet'.

Figuur 97: Leerlingen - Kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	75%	85%
neutraal	17%	8%
negatief	8%	7%

Ook de **kwaliteit van de ontmoeting met mensen met een migratieachtergrond** stijgt. Leerlingen hebben 10% meer positieve ontmoetingen. Het aandeel negatieve (-1%), en vooral neutrale ontmoetingen daalt (-9%).

Figuur 98: Leerlingen - Kwaliteit contact vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	63%	70%
neutraal	21%	17%
negatief	16%	13%

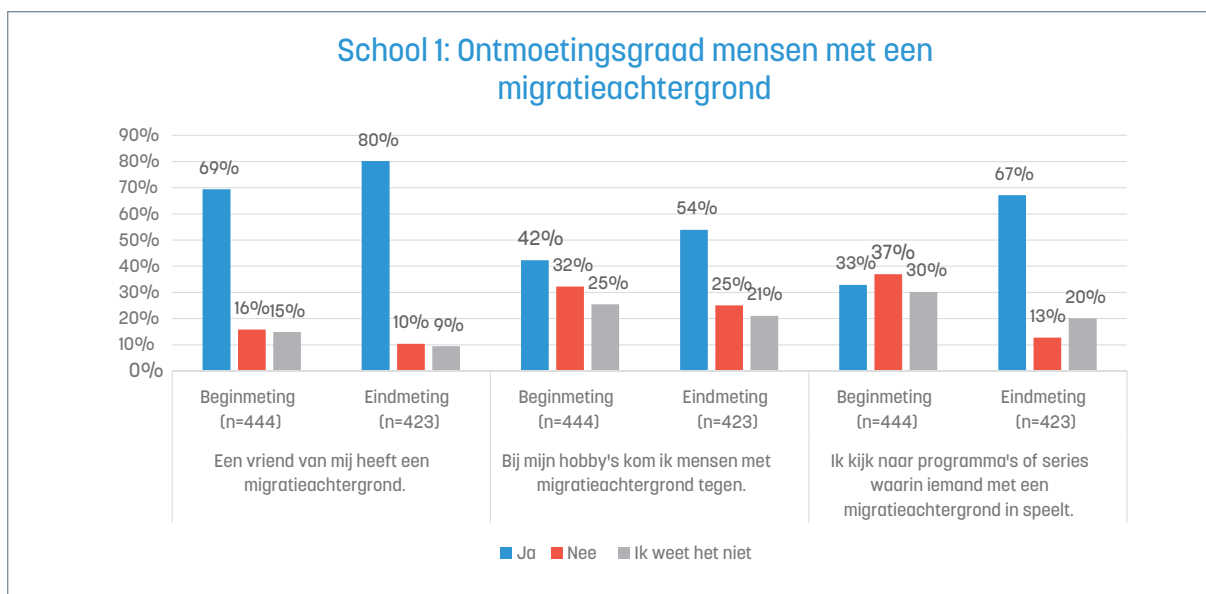
Hoewel de **kwaliteit van ontmoetingen met vluchtelingen** over het algemeen iets negatiever is, stijgt ook hier het aandeel aan positieve ontmoetingen (+7%), en dalen de neutrale (-4%) en de negatieve contacten (-3%).

9.2.1.2. Per school

Ook hier zijn er opnieuw grote verschillen **per school**. Hoewel de meeste scholen de positieve tendens van meer en positiever contact van hierboven volgen, zijn er toch uitzonderingen.

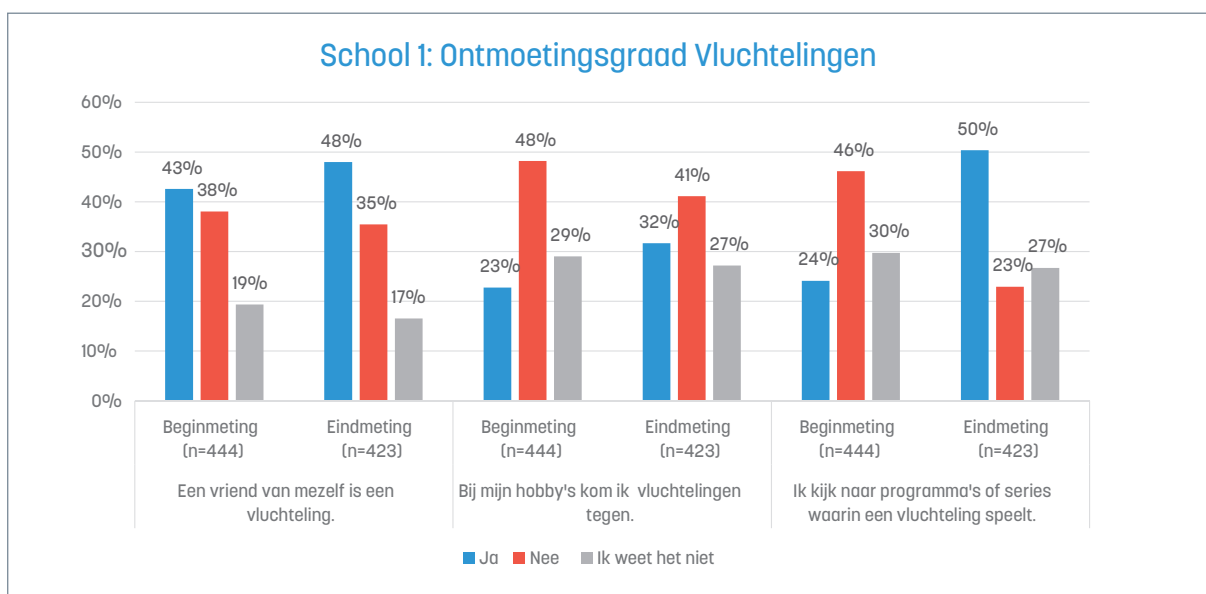

9.2.1.2.1. School 1:

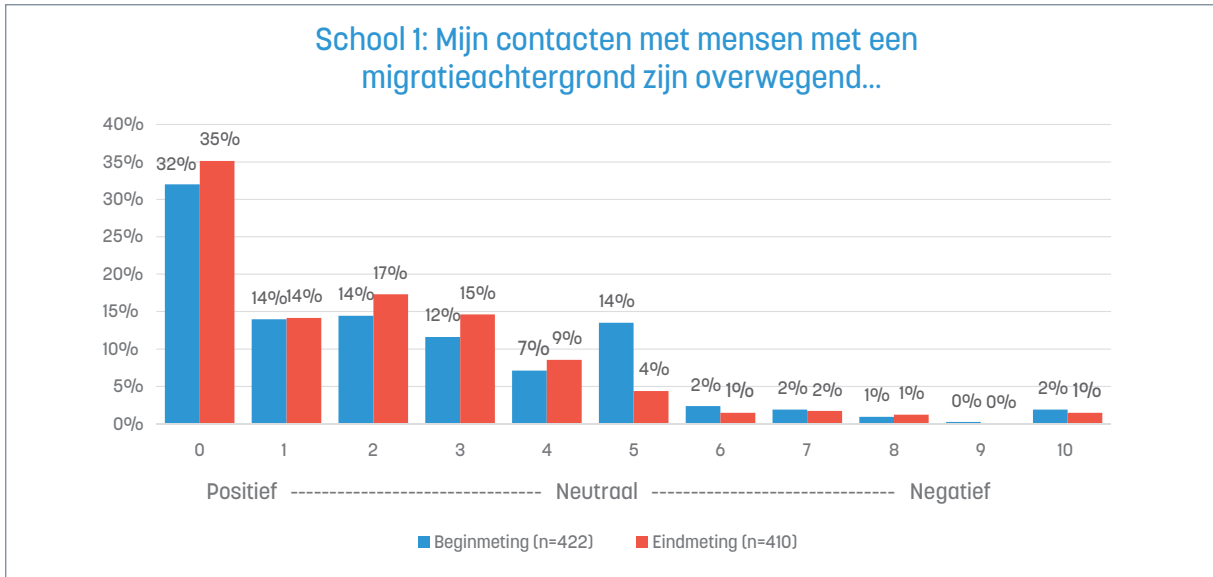

Figuur 99: School 1 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond

School 1 volgt de algemene tendens van een **stijgende ontmoetingsgraad** met mensen met een migratieachtergrond (zie Figuur 99) alsook een stijgende ontmoetingsgraad met vluchtelingen (zie Figuur 100).

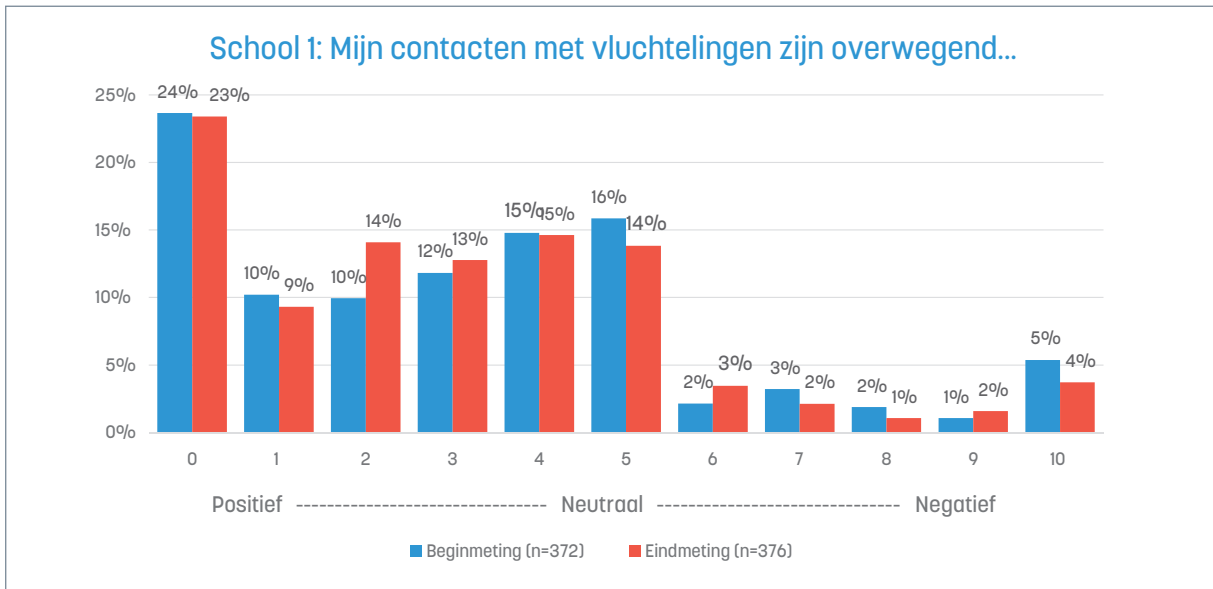
Figuur 100: School 1 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen

Figuur 101: School 1 - Kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	79%	90%
neutraal	14%	4%
negatief	7%	6%

Ook de **kwaliteit van de contacten met mensen met een migratieachtergrond** wordt beter. Zo rapporteren 90% van de leerlingen van School 1 overwegend positieve contacten tijdens de eindmeting, ten opzichte van 79% in de beginmeting (+11%).

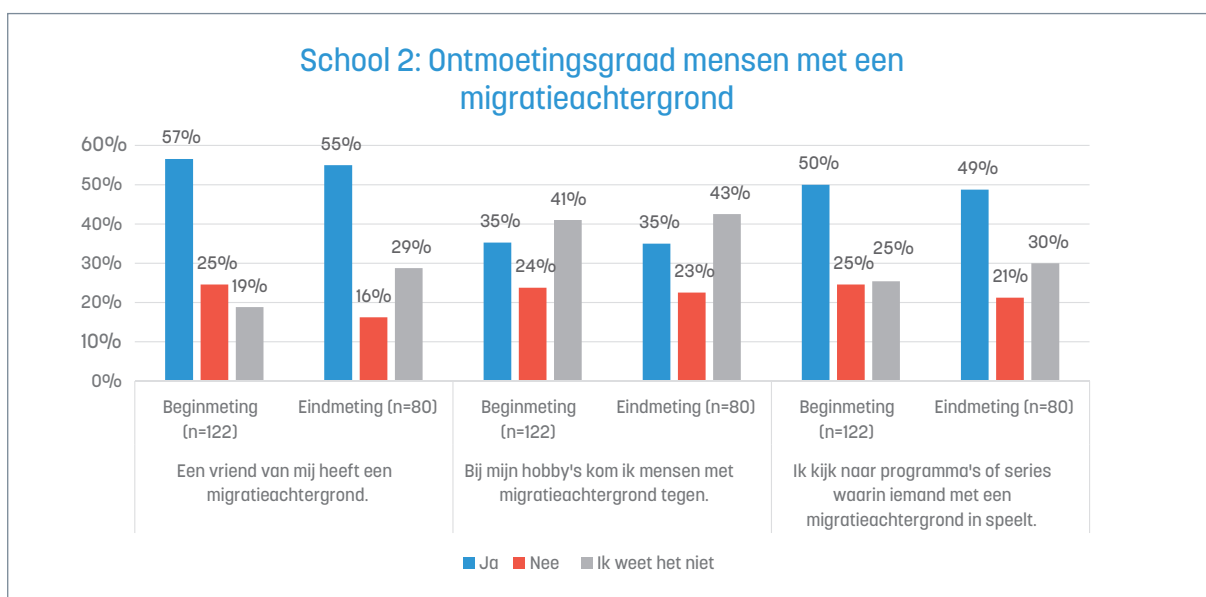

Figuur 102: School 1: Kwaliteit contact vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	70%	74%
neutraal	16%	14%
negatief	14%	12%

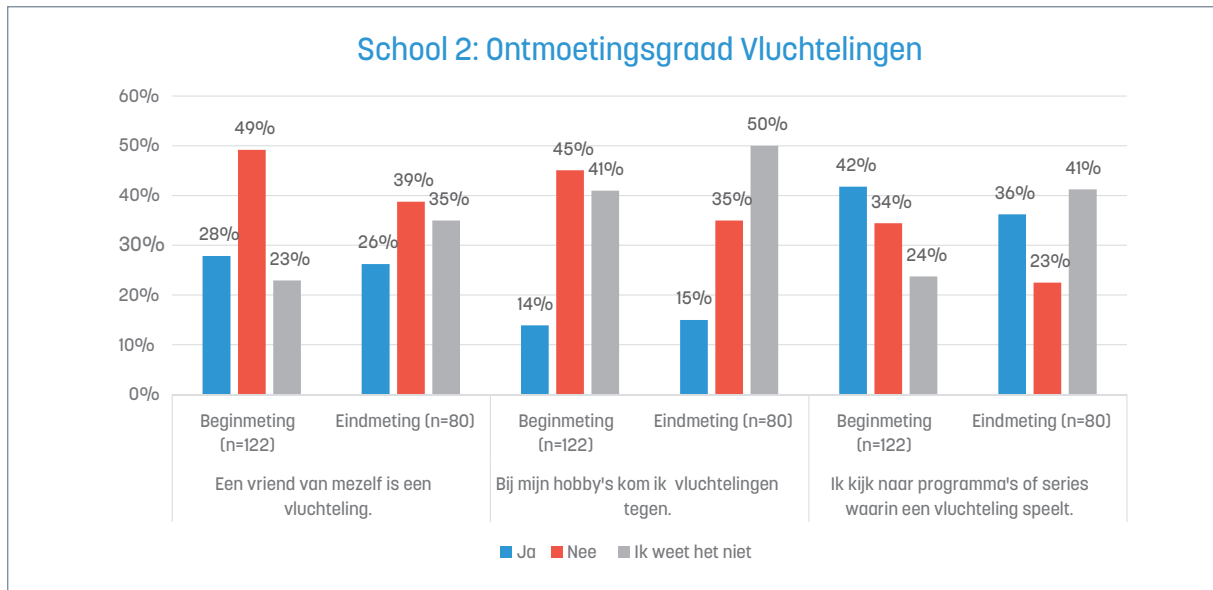
En ook de **kwaliteit van de contacten met vluchtelingen** wordt positiever (+4%).

9.2.1.2.2. School 2:

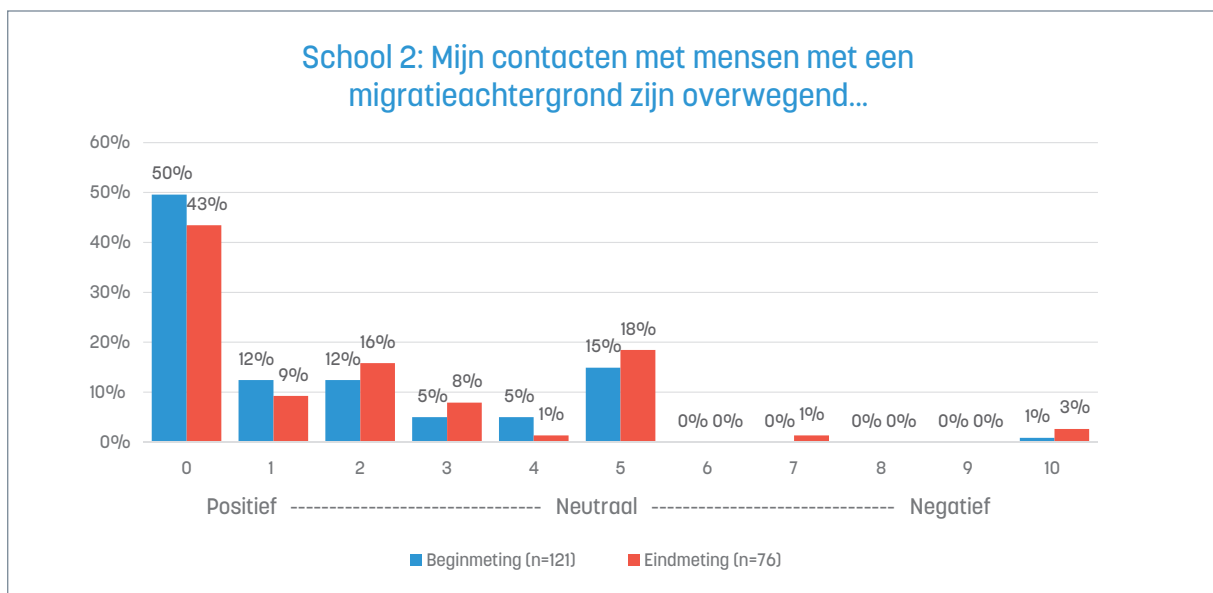

Figuur 103: School 2 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond

De leerlingen van School 2 rapporteren dan weer een **stagnatie**, en zelfs een **daling in de ontmoetingen** met mensen met een migratieachtergrond én met vluchtelingen (met uitzondering van ontmoetingen tijdens het uitvoeren van de hobby's). Opvallend is ook dat er tijdens de eindmeting meer geopteerd wordt voor de antwoordkeuze 'Ik weet het niet'.

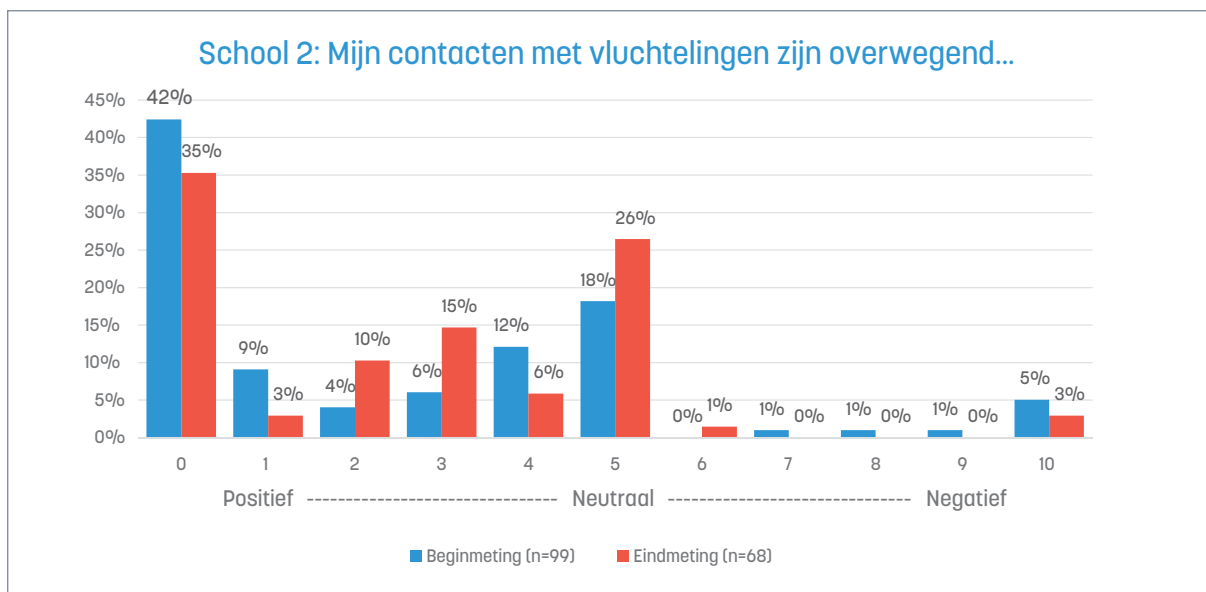
Figuur 104: School 2 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen

Figuur 105: School 2 - Kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	84%	78%
neutraal	15%	18%
negatief	1%	4%

De kwaliteit van de contacten met mensen met een migratieachtergrond, hoewel nog steeds overwegend positief, daalt ook. De positieve contacten dalen (-6%) en de neutrale (+3%) en de negatieve contacten (+3%) stijgen.

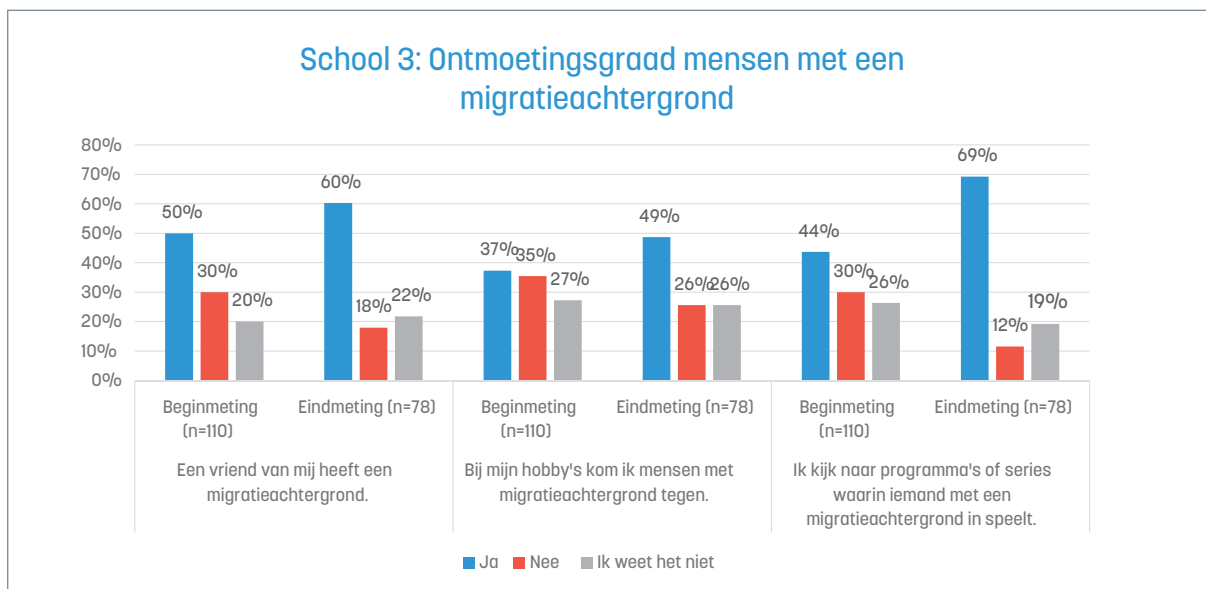

Figuur 106: School 2 - Kwaliteit contact vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	74%	69%
neutraal	18%	26%
negatief	8%	4%

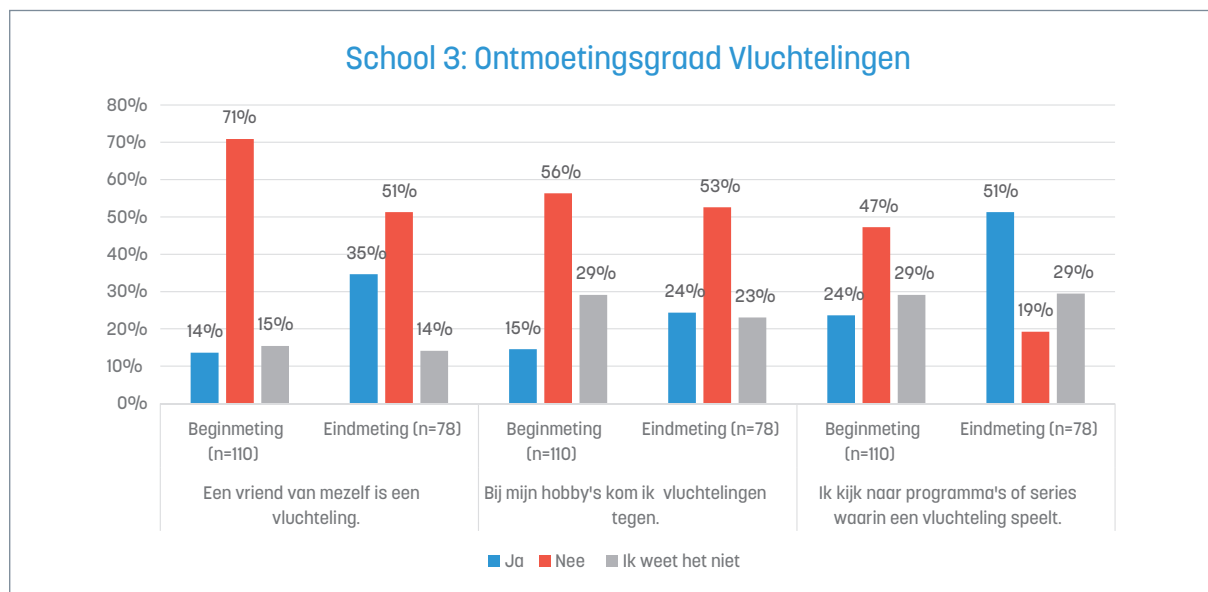
Voor de **kwaliteit van de contacten met vluchtelingen** zien we eveneens een daling van de positieve contacten (-5%), maar ook een daling in de negatieve contacten (-4%). we zien voornamelijk een stijging van de neutrale contacten (+8%).

9.2.1.2.3. School 3:

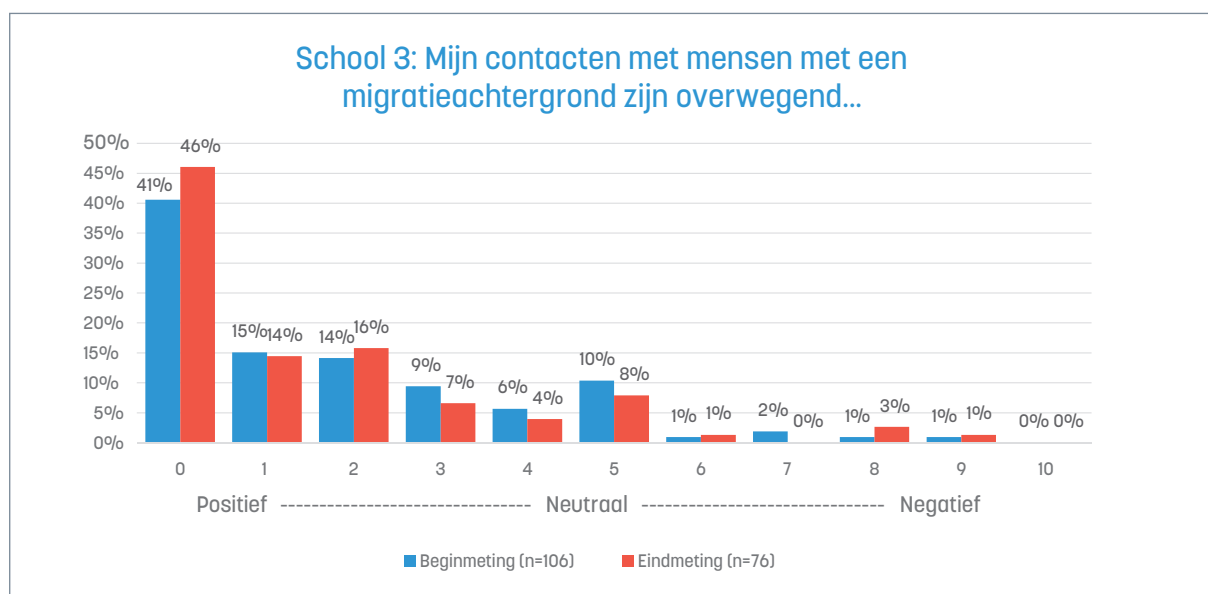

Figuur 107: School 3 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond

De leerlingen van School 3 rapporteren een duidelijke **stijging** van de **ontmoetingsgraad** met zowel mensen met een migratieachtergrond, als met vluchtelingen.

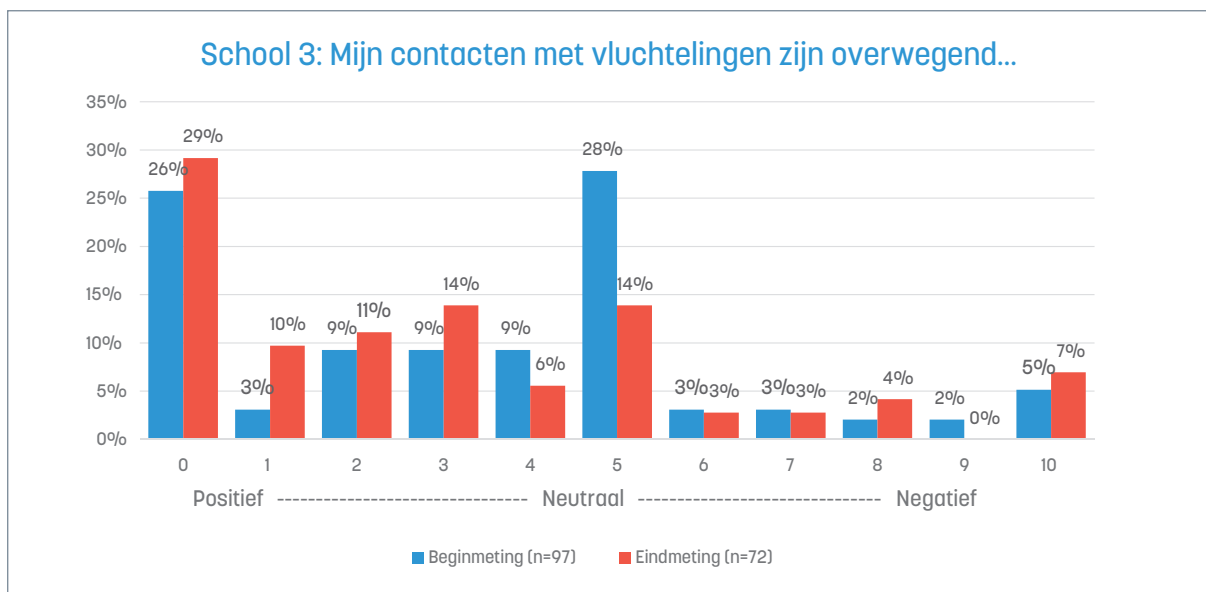
Figuur 108: School 3 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen

Figuur 109: School 3 - Kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	85%	87%
neutraal	10%	8%
negatief	5%	5%

De contacten van de leerlingen van School 3 met mensen met een migratieachtergrond worden licht positiever (+2%).

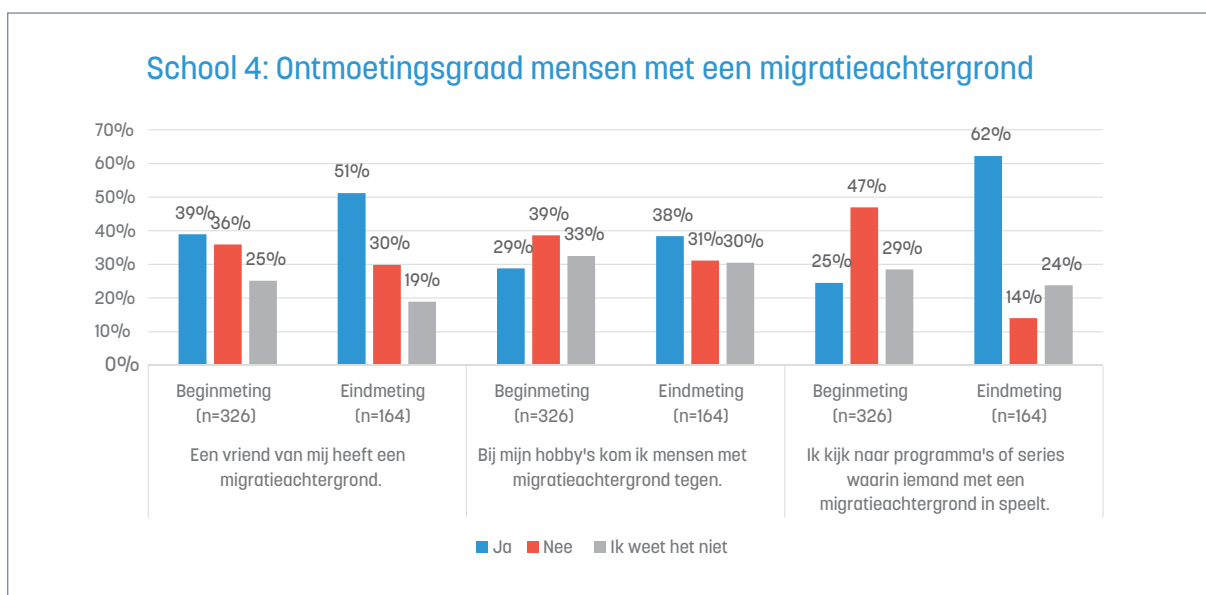

Figuur 110: School 3 - Kwaliteit contact vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	57%	69%
neutraal	28%	14%
negatief	15%	17%

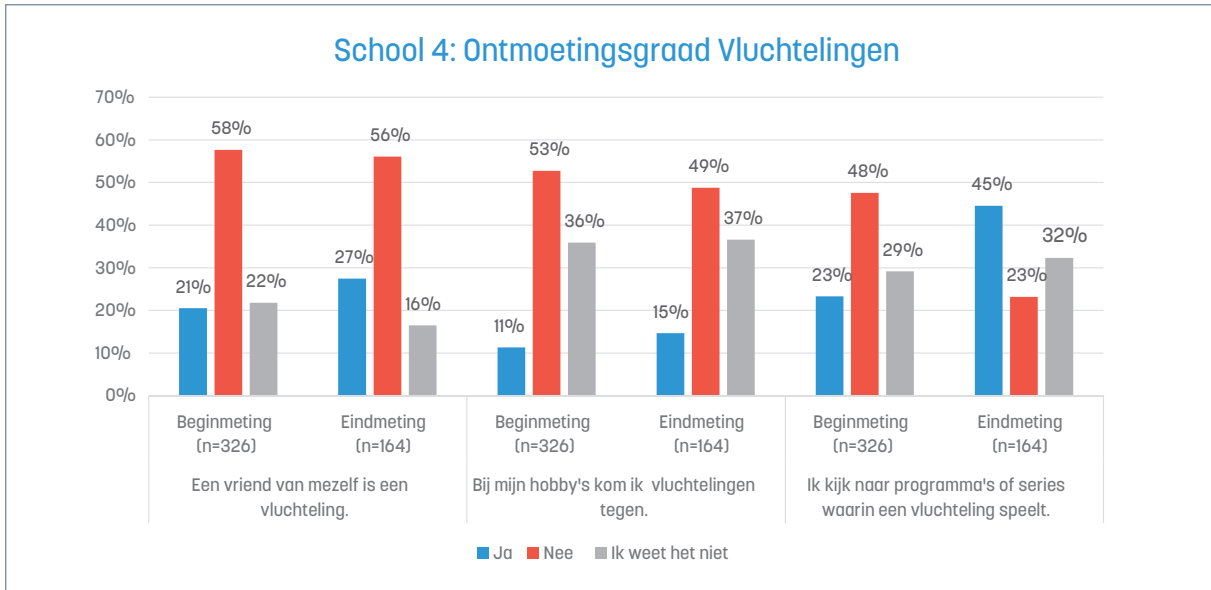
Ook de **contacten met vluchtelingen** worden positiever (+12%). Dit voornamelijk door een daling van de neutrale contacten (-14%), gezien ook de negatieve contacten licht stijgen (+2%).

9.2.1.2.4. School 4:

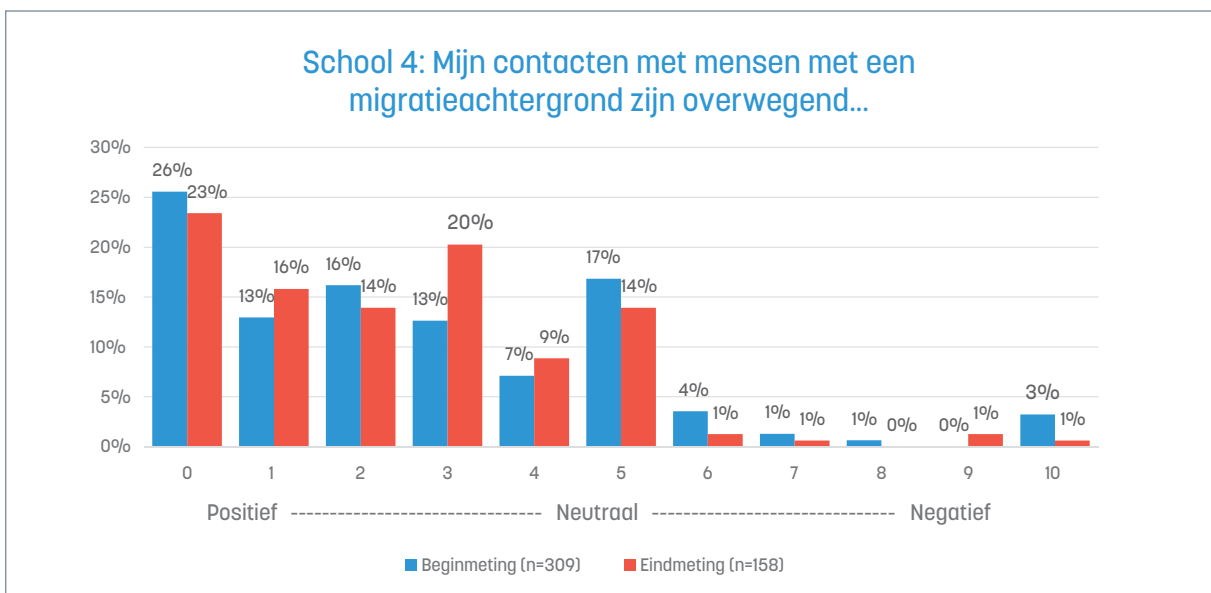

Figuur 111: School 4 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond

Ook bij de leerlingen van School 4 stijgt de **ontmoetingsgraad** met mensen met een migratieachtergrond én vluchtelingen.

Figuur 112: School 4 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen

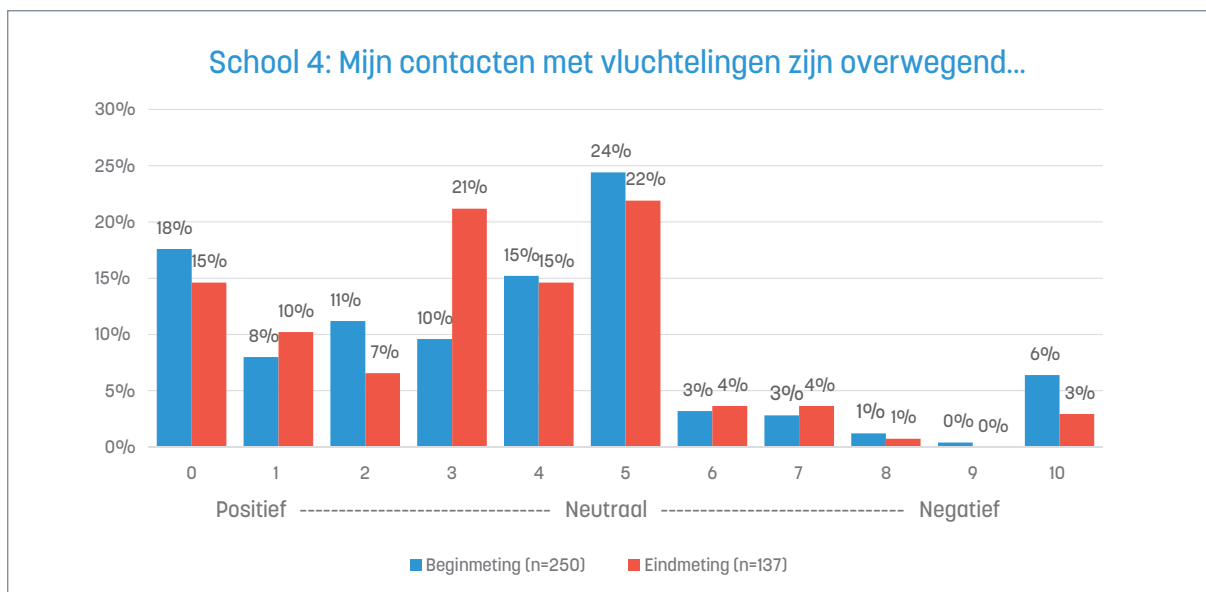

Figuur 113: School 4 - Kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	74%	82%
neutraal	17%	14%
negatief	9%	4%

De contacten met mensen met een migratieachtergrond worden ook duidelijk positiever (+8%). Zowel de neutrale (3%) als de negatieve contacten (-5%) dalen.

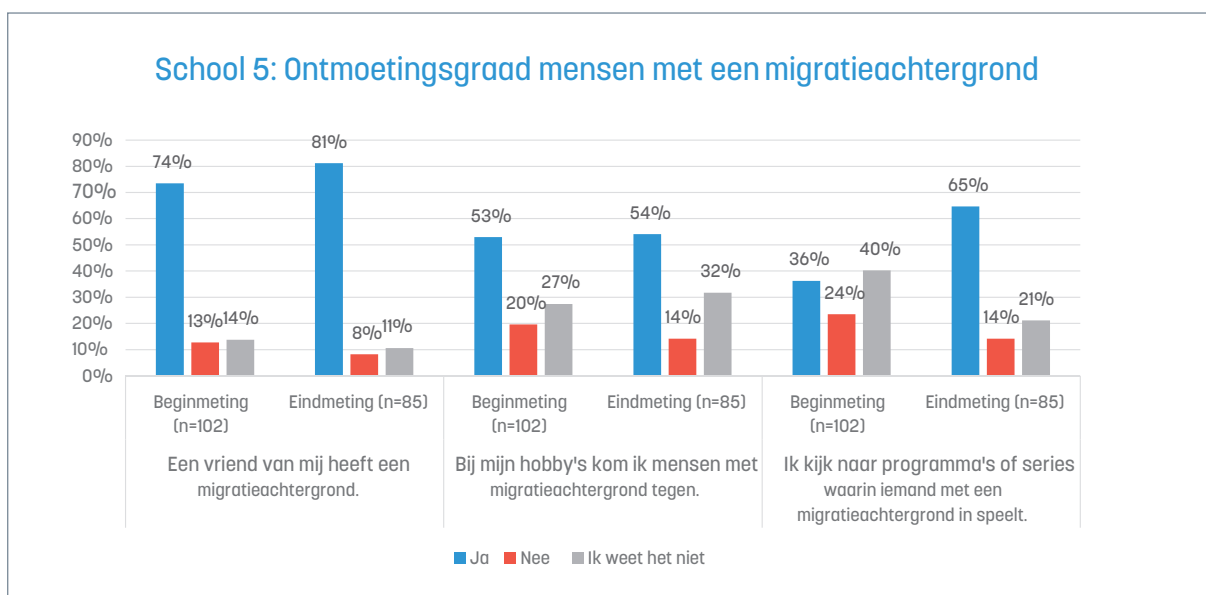

Figuur 114: School 4 - Kwaliteit contact vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	62%	67%
neutraal	24%	22%
negatief	14%	11%

En ook de contacten met vluchtelingen worden positiever (+5%), terwijl de neutrale (-2%) en de negatieve contacten (-3%) dalen.

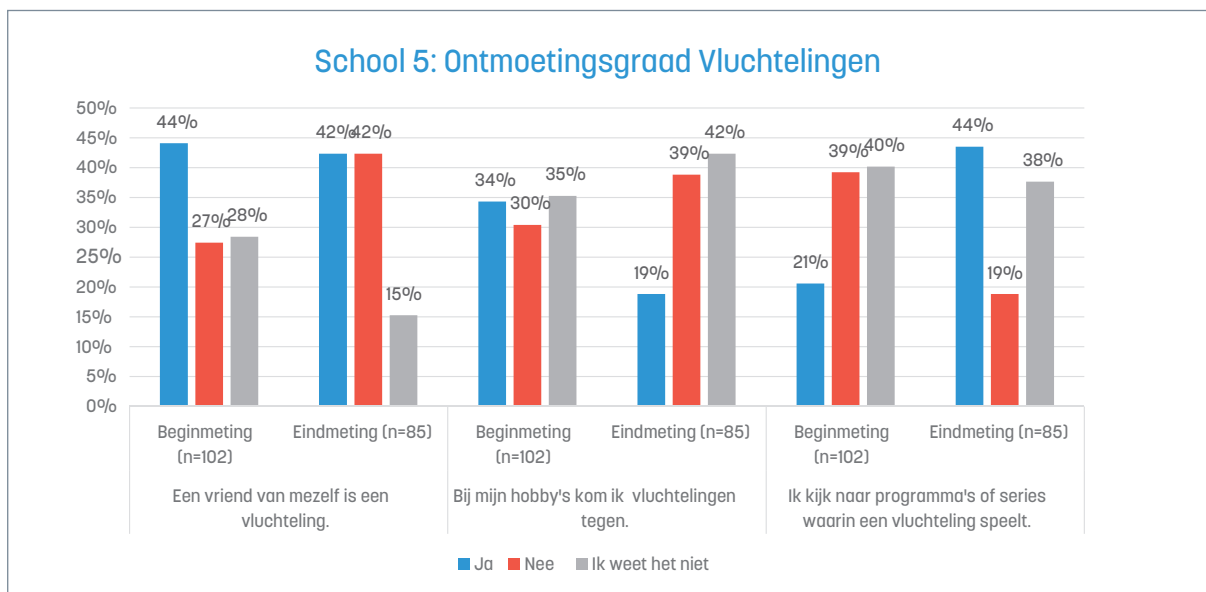
9.2.1.2.5. School 5:

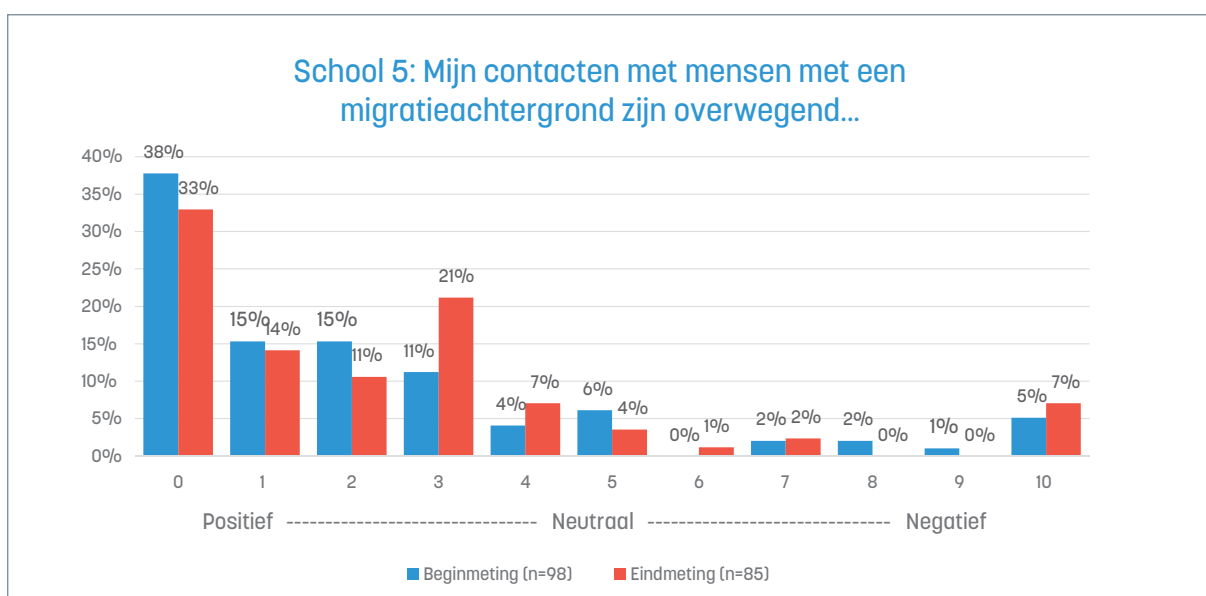
Figuur 115: School 5 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond

Bij School 5 zijn de resultaten niet eenduidig. We zien een relatief beperkte stijging in de **ontmoetingsgraad** met mensen met een migratieachtergrond. Bij de ontmoetingsgraad met vluchtelingen

zien we echter een daling in vriendschappen en ontmoetingen tijdens hobby's, en een stijging in het kijken naar programma's met vluchtelingen.

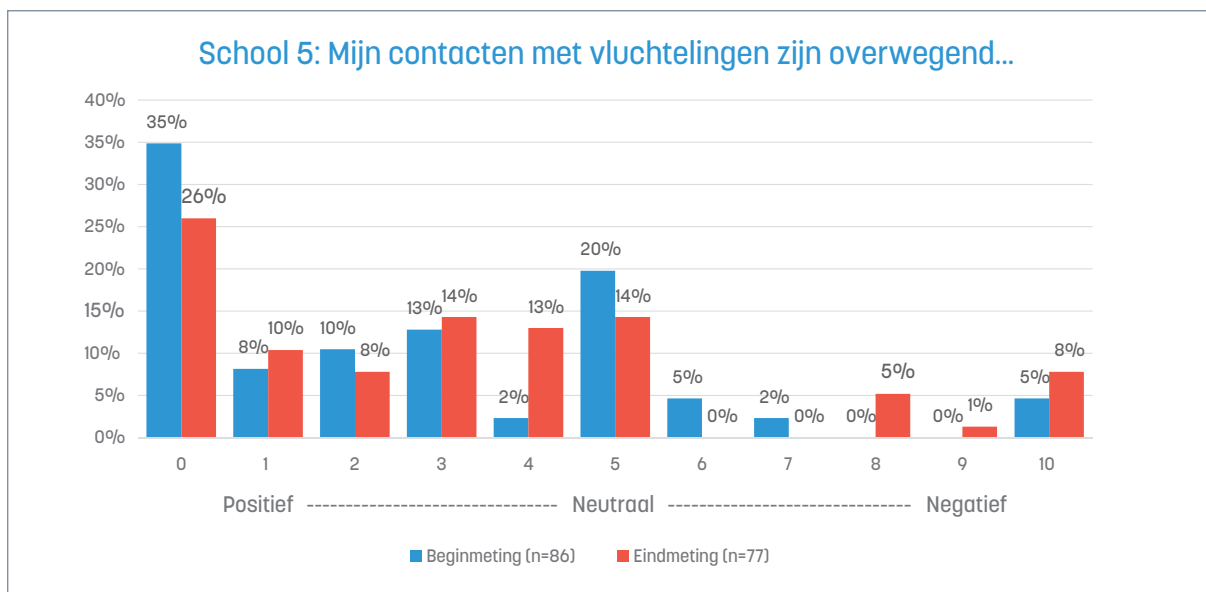
Figuur 116: School 5 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen

Figuur 117: School 5 - Kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	84%	86%
neutraal	6%	4%
negatief	10%	11%

Ook de verandering in de kwaliteit van het contact met mensen met een migratieachtergrond is niet eenduidig. Er is een kleine stijging in zowel de positieve als de negatieve contacten.

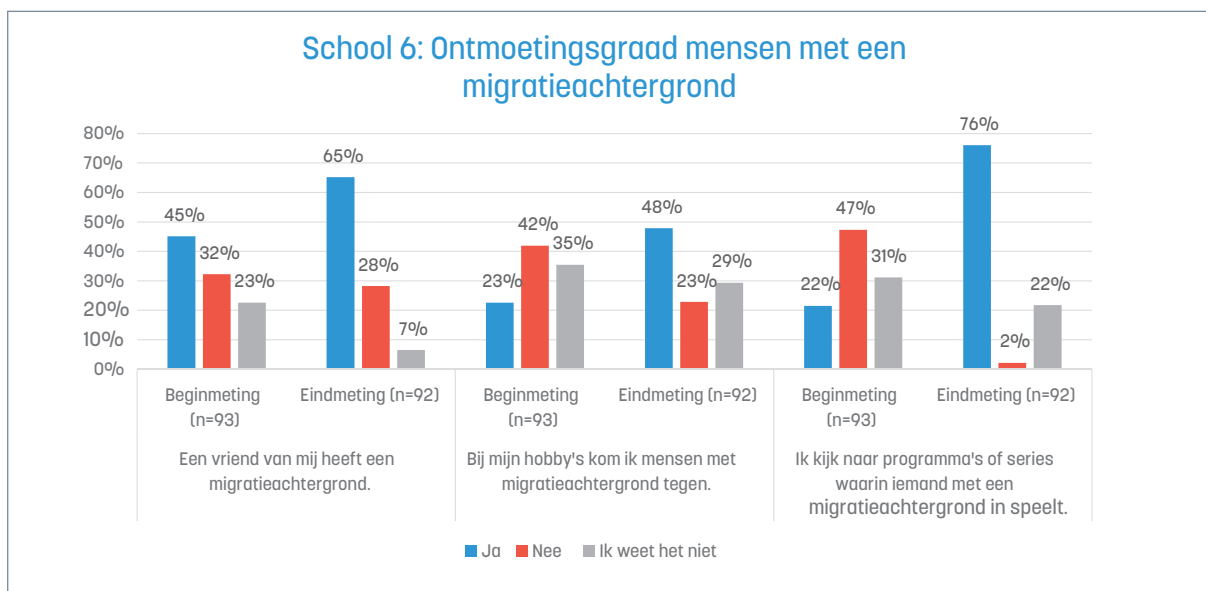

Figuur 118: School 5 - Kwaliteit contact vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	69%	71%
neutraal	20%	14%
negatief	12%	14%

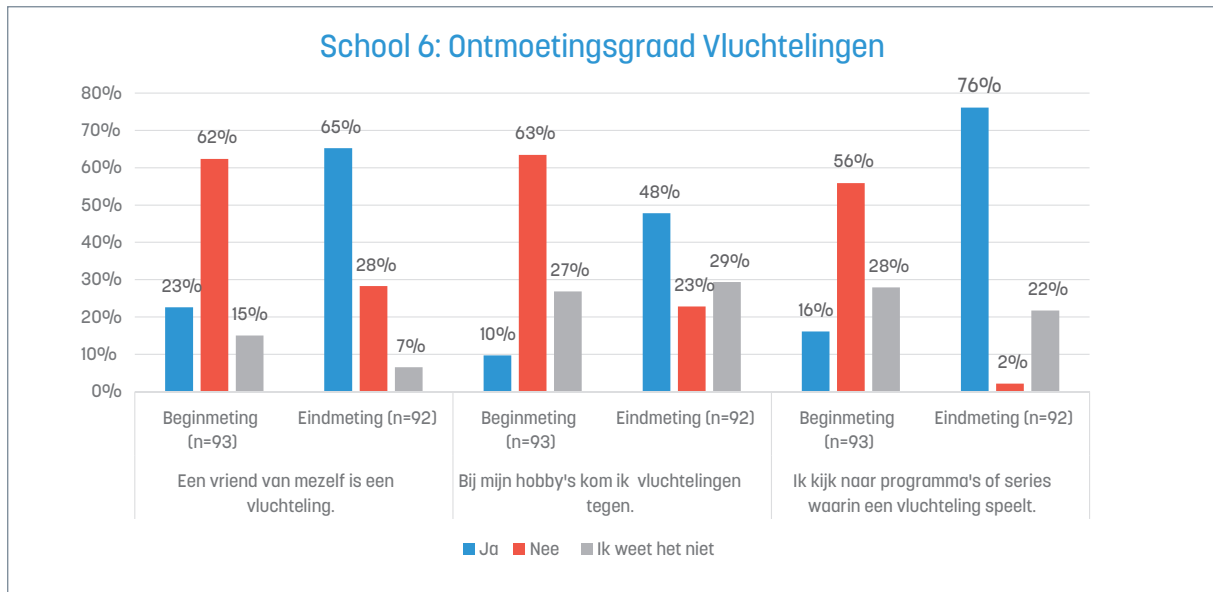
Ook in de **kwaliteit van de contacten met vluchtelingen** zien we deze dubbele lichte stijging.

9.2.1.2.6. School 6:

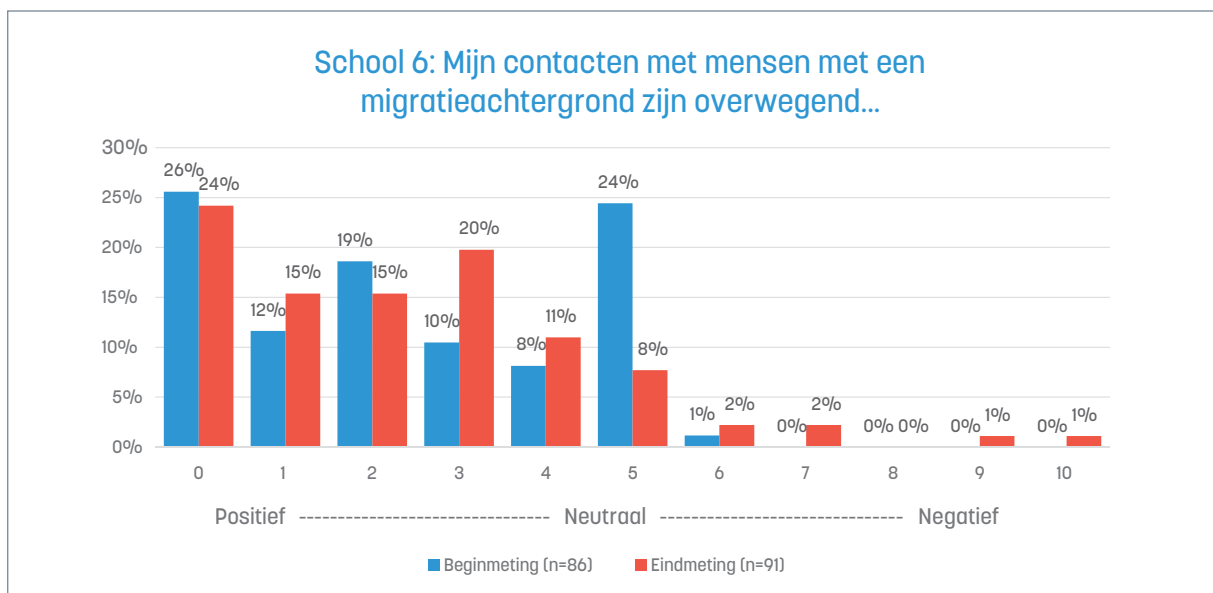

Figuur 119: School 6 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond

In School 6 stijgt de **ontmoetingsgraad** met zowel mensen met een migratieachtergrond, als vooral met vluchtelingen heel sterk.

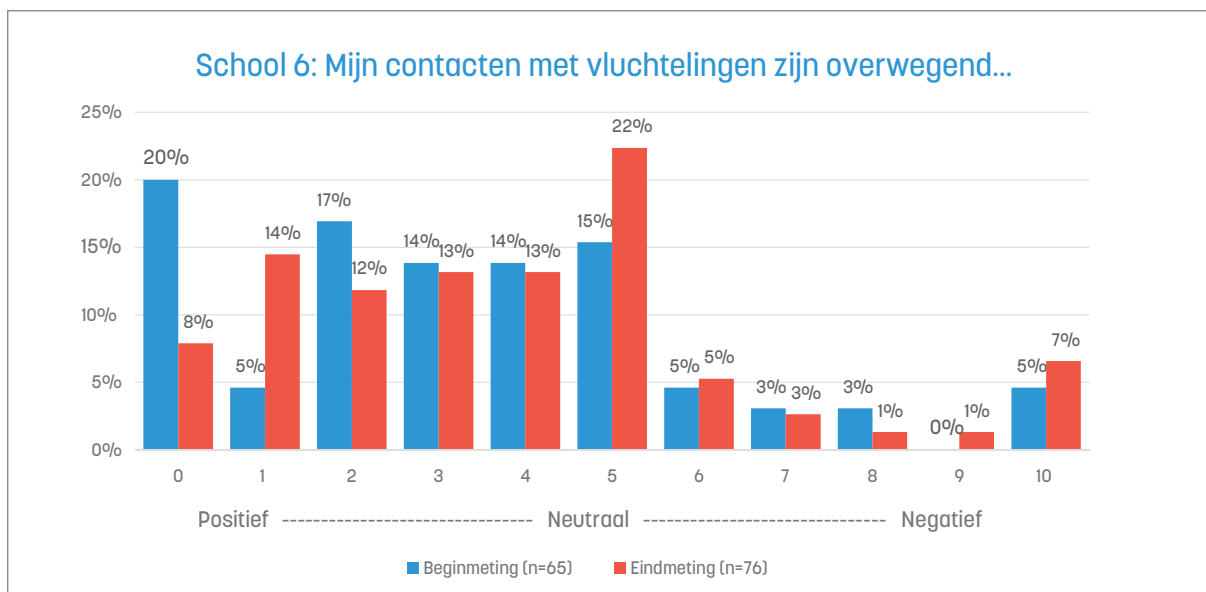
Figuur 120: School 6 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen

Figuur 121: School 6 - Kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	74%	86%
neutraal	24%	8%
negatief	1%	7%

Daarnaast zien we in de **kwaliteit van de ontmoetingen met mensen met een migratieachtergrond** een duidelijke stijging van de positieve contacten (+12%), en een nog sterkere daling van de neutrale contacten (-16%). Het aandeel negatieve contacten stijgt echter ook (+6%).

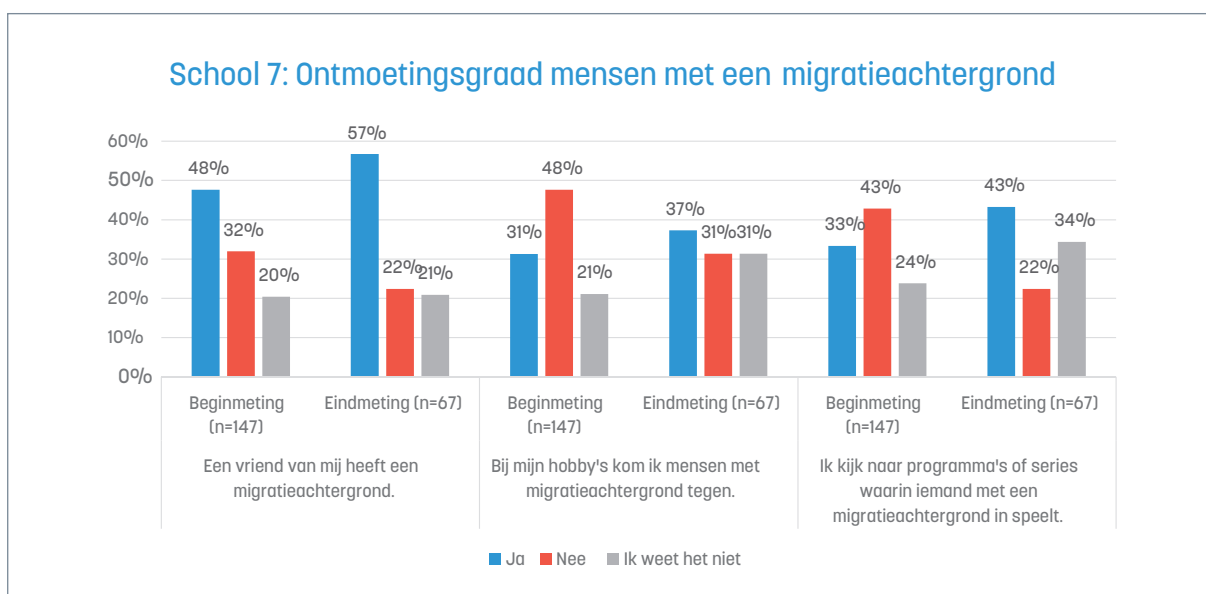

Figuur 122: School 6 - Kwaliteit contact vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	69%	61%
neutraal	15%	22%
negatief	15%	17%

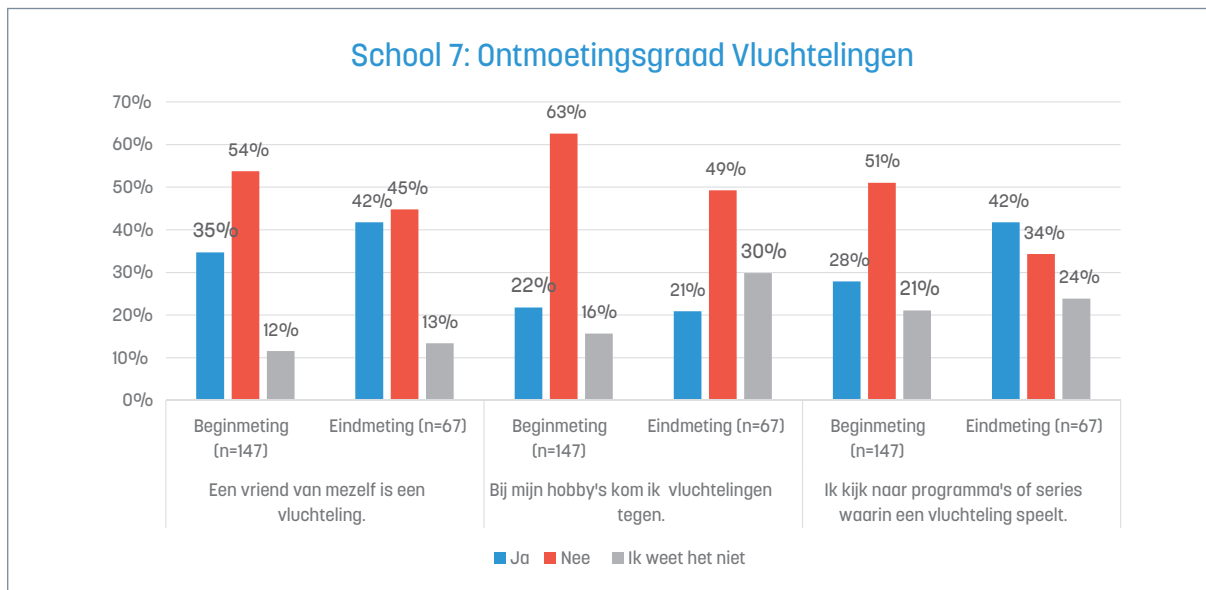
Voor de **kwaliteit van de contacten met vluchtelingen** zien we vooral een daling van de positieve contacten (-8%) en een stijging van de neutrale contacten (+7%). De negatieve contacten stijgen ook licht (+2%).

9.2.1.2.7. School 7:

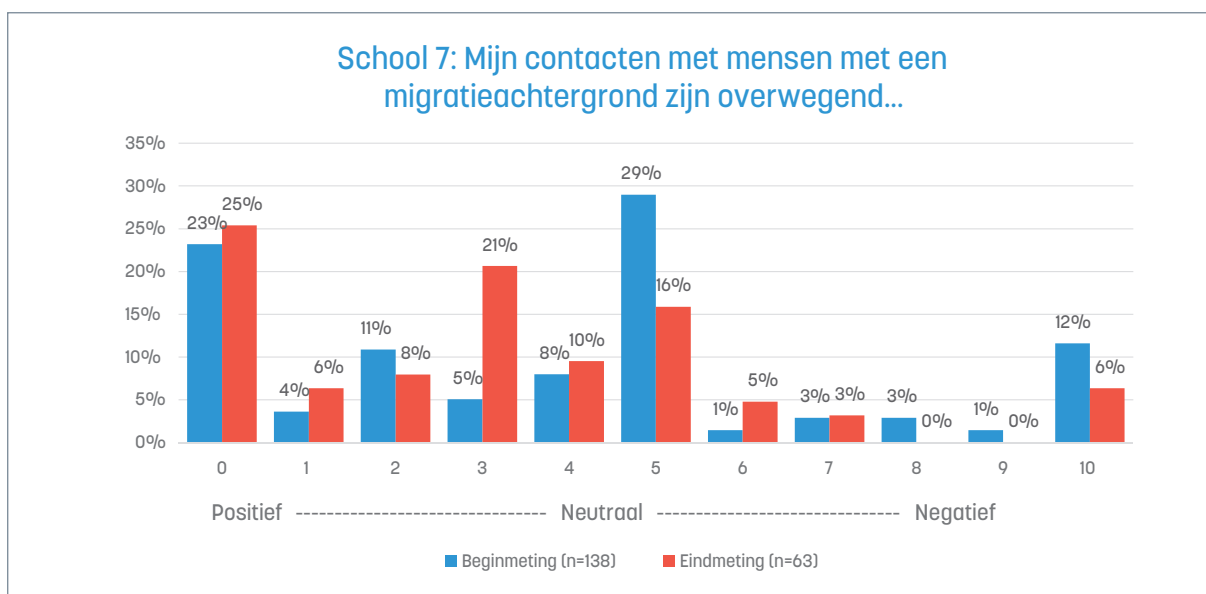

Figuur 123: School 7 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond

In School 7 stijgt de **ontmoetingsgraad** met zowel mensen met een migratieachtergrond, als met vluchtelingen lichtjes.

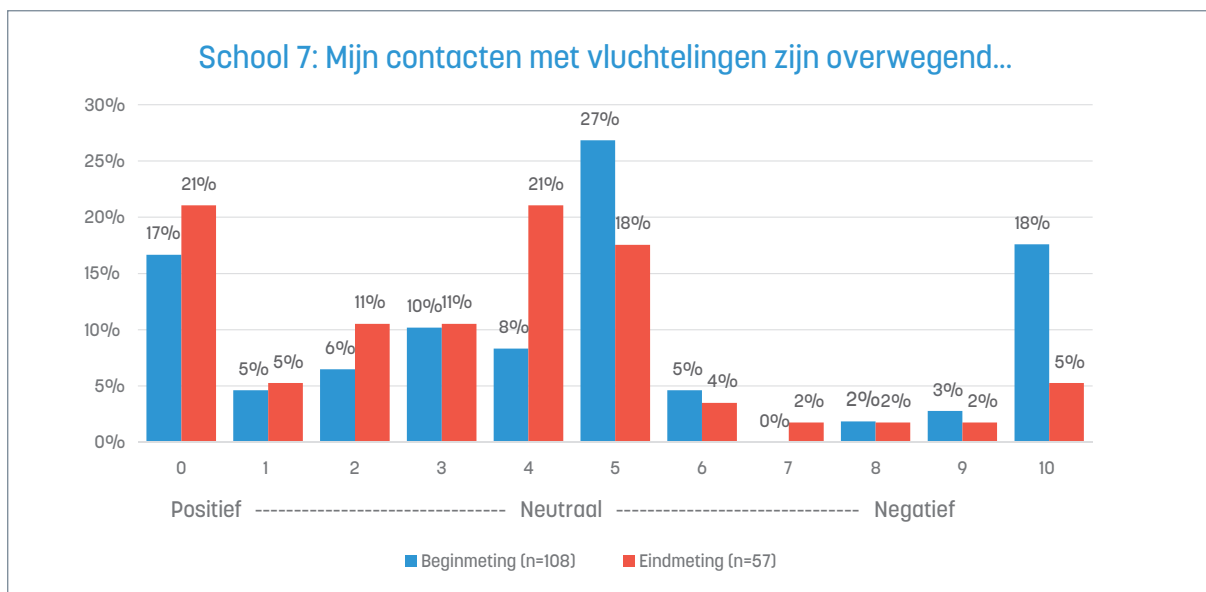
Figuur 124: School 7 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen

Figuur 125: School 7 - Kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	51%	70%
neutraal	29%	16%
negatief	20%	14%

Ondanks de slechts relatief lichte stijging in ontmoetingsgraad, stijgt de **kwaliteit van de contacten met mensen met een migratieachtergrond** heel sterk (+19%). Zowel de negatieve (-6%) als vooral de neutrale contacten dalen (-13%).

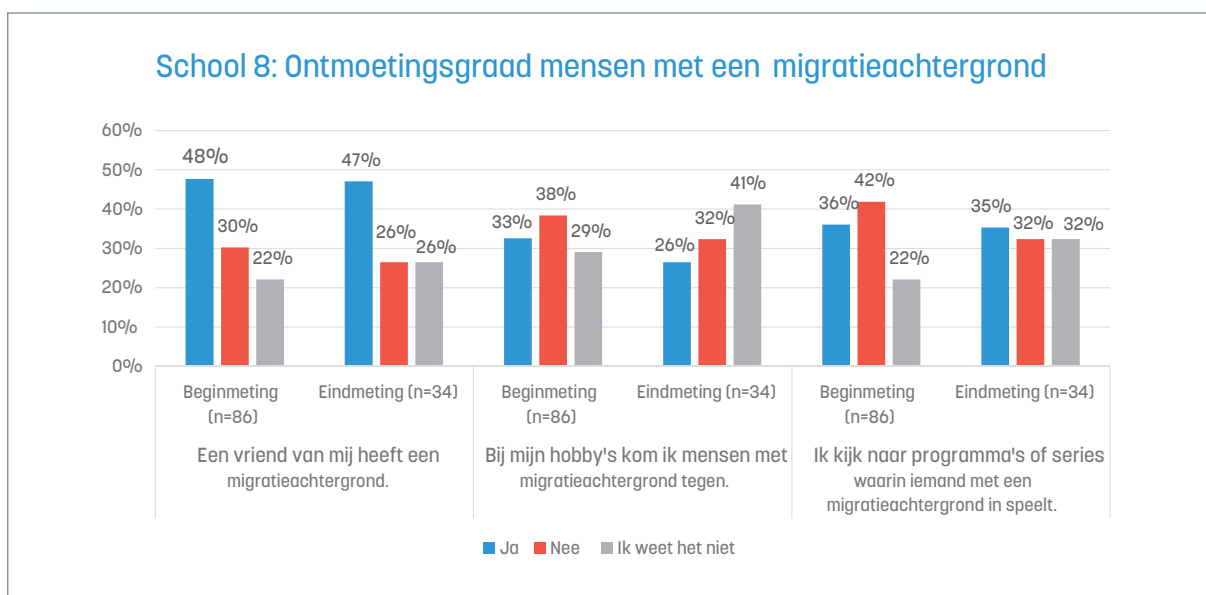

Figuur 126: School 7 - Kwaliteit contact vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	46%	68%
neutraal	27%	18%
negatief	27%	14%

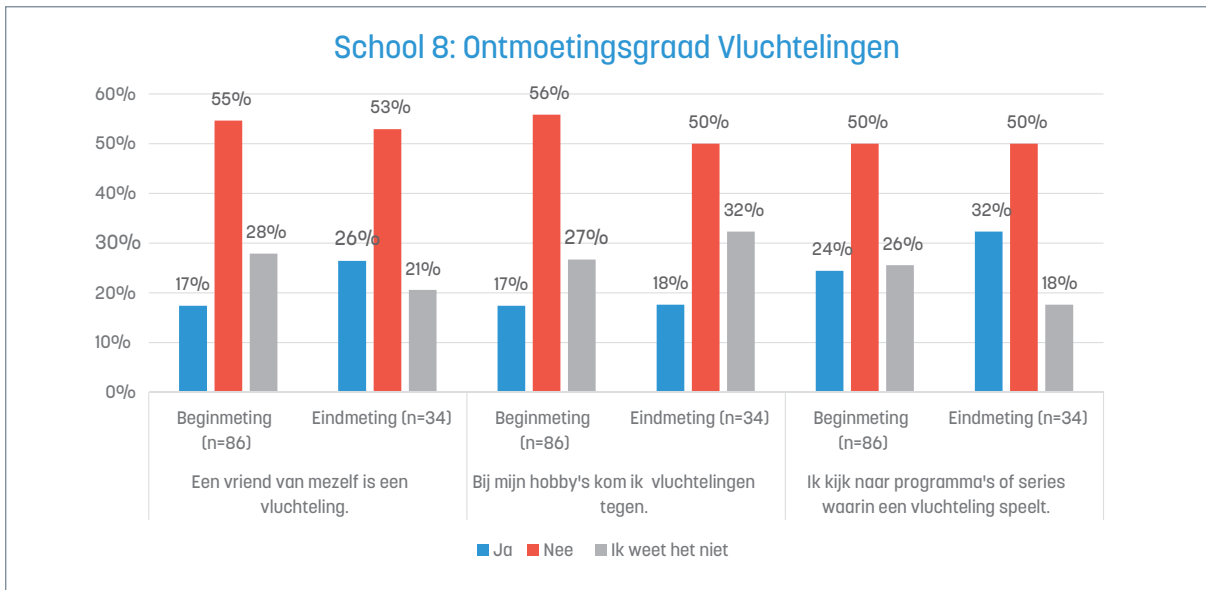
Ook de **contacten met vluchtelingen** worden sterk positiever (+22%). De neutrale (-9%) en de negatieve contacten (-13%) dalen sterk.

9.2.1.2.8. School 8:

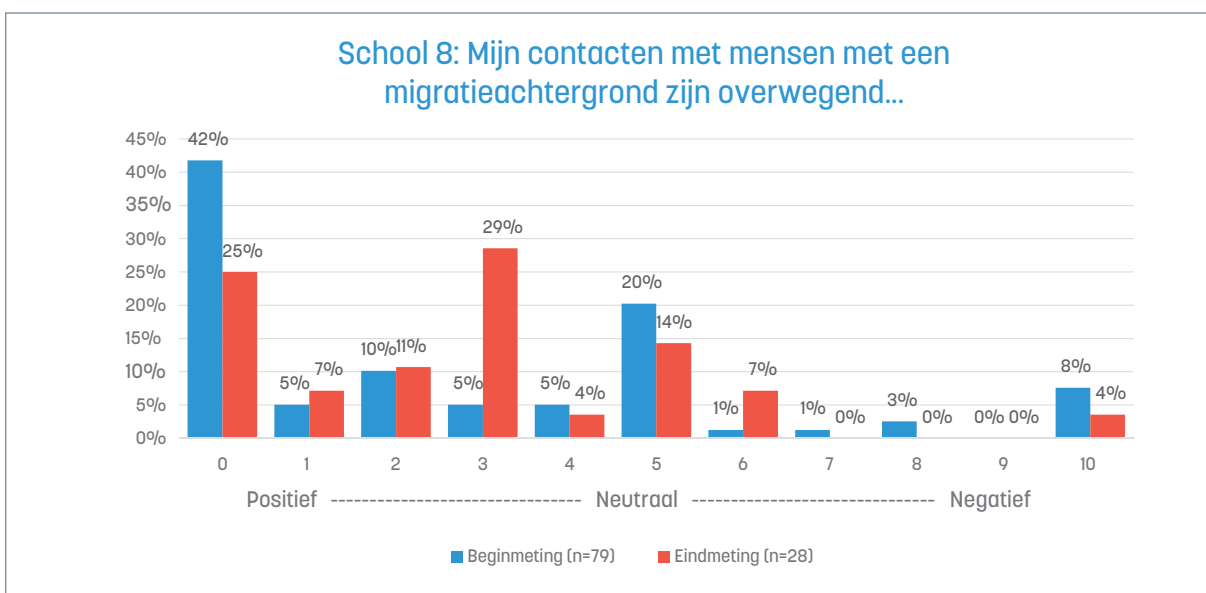

Figuur 127: School 8 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond

In School 8 daalt de **ontmoetingsgraad** met mensen met een migratieachtergrond lichtjes, terwijl de ontmoetingsgraad met vluchtelingen net stijgt.

Figuur 128: School 8 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen

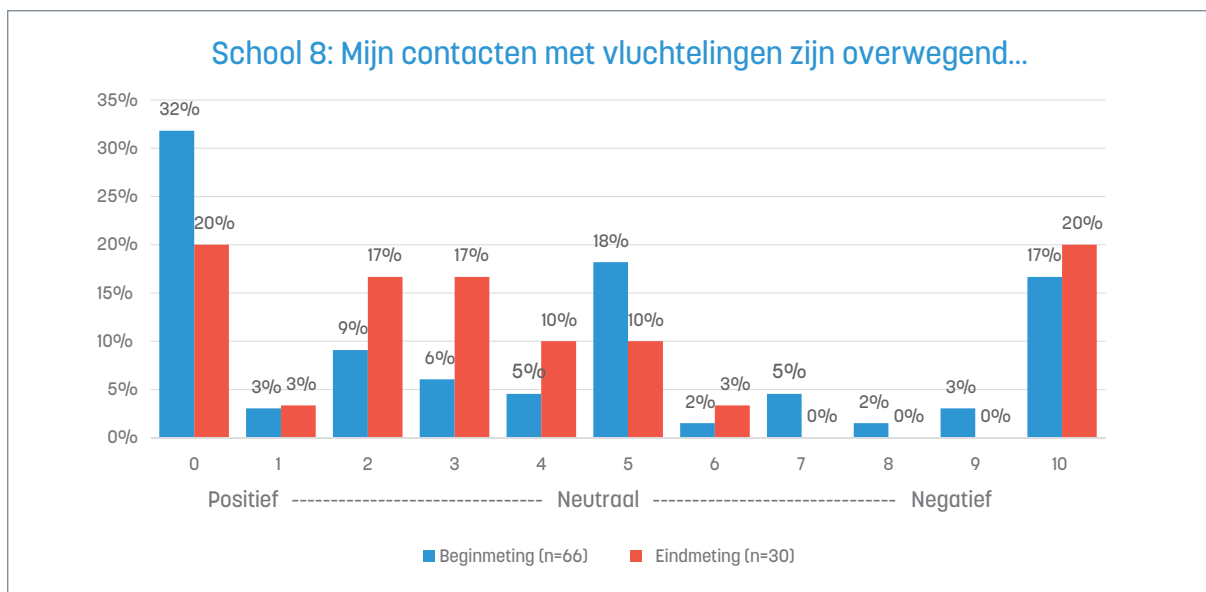

Figuur 129: School 8 - Kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	67%	75%
neutraal	20%	14%
negatief	13%	11%

De kwaliteit van het contact met mensen met een migratieachtergrond wordt wel positiever (+8%). De neutrale (-6%) en negatieve (-2%) dalen.

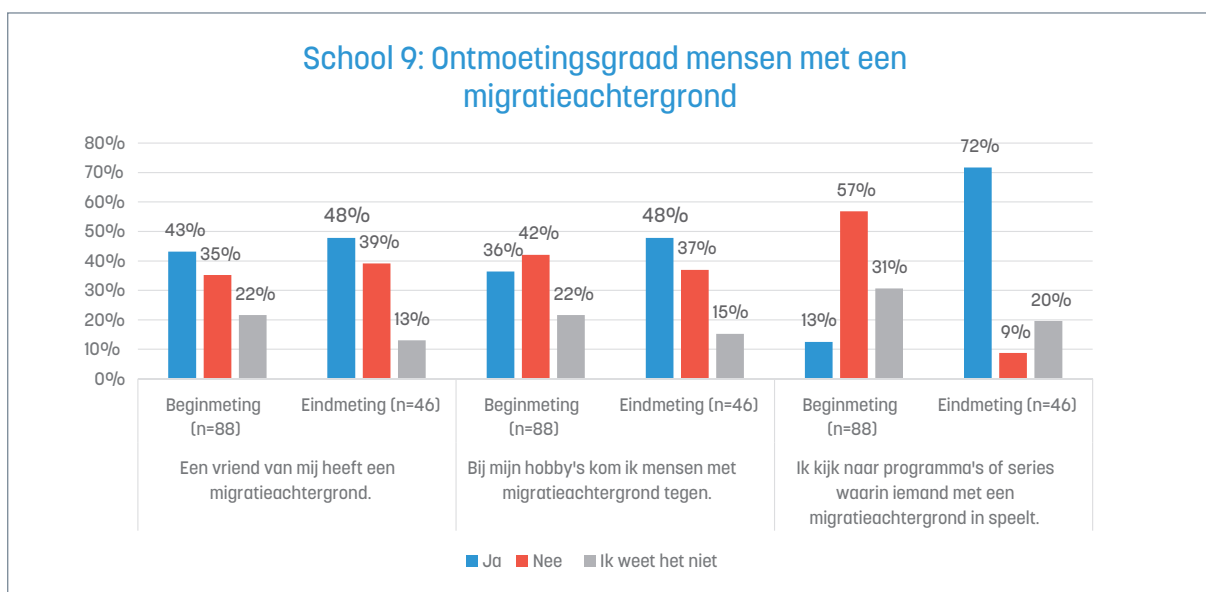

Figuur 130: School 8 - Kwaliteit contact vluchtelingen

	begin	eind
positief	55%	67%
neutraal	18%	10%
negatief	27%	23%

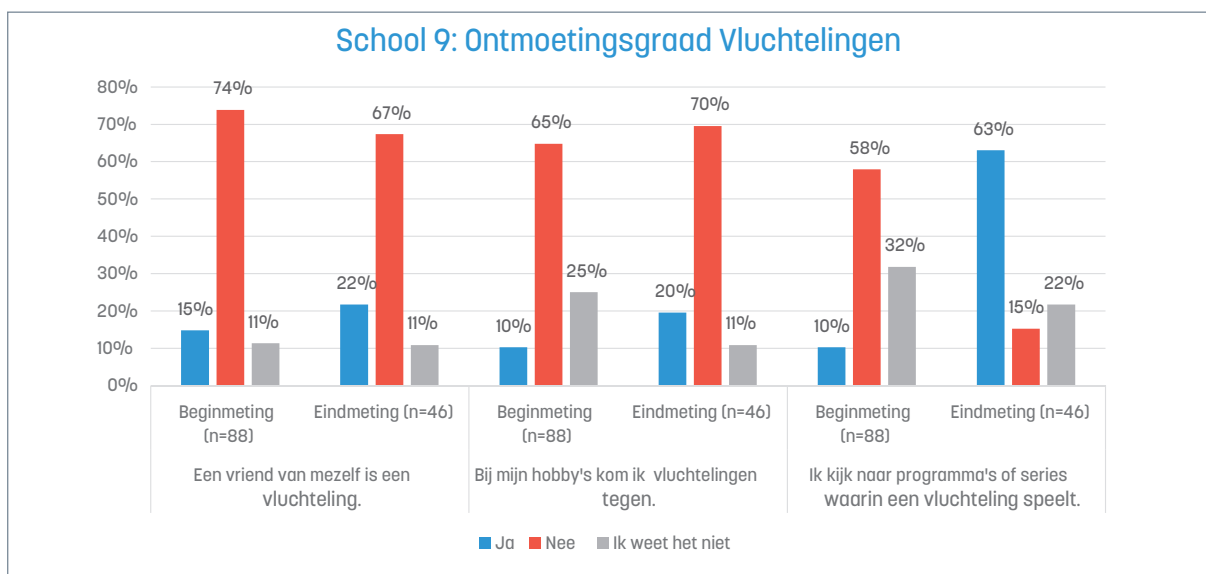
En ook de **contacten met vluchtelingen** worden positiever (+12%), te gevolge van een daling van de neutrale (-8%) en negatieve contacten (-5%).

9.2.1.2.9. School 9:

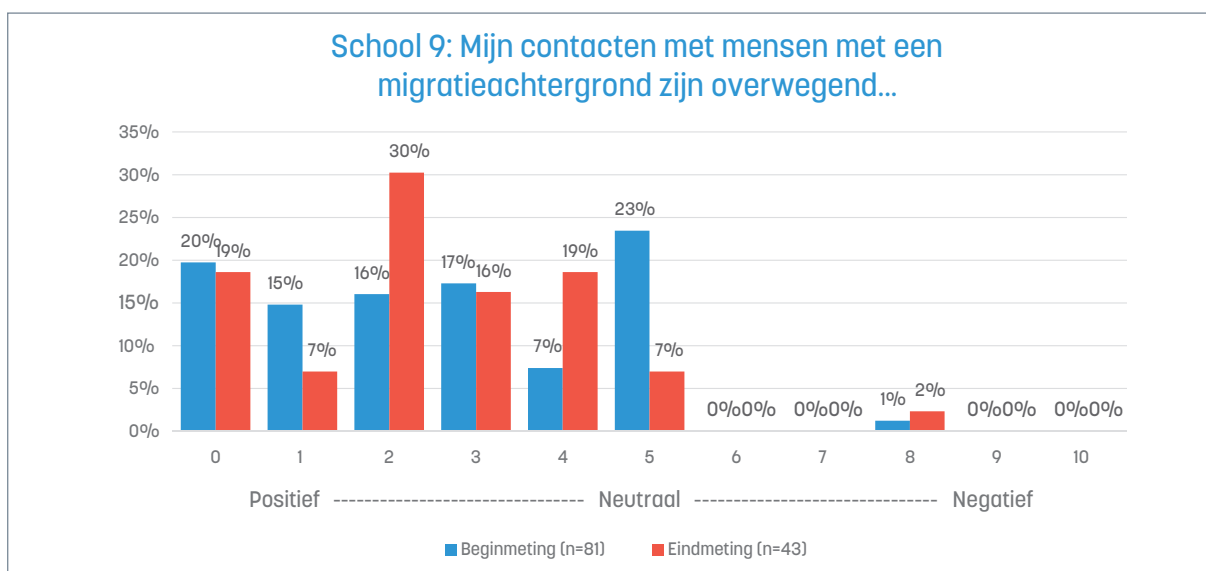

Figuur 131: School 9 - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond

Bij School 9 stijgt de **ontmoetingsgraad** voor zowel vluchtelingen als voor mensen met een migratieachtergrond. Vooral op de vraag rond het bekijken van programma's of series waarin vluchtelingen of mensen met een migratieachtergrond spelen zien we een enorm sterke stijging.

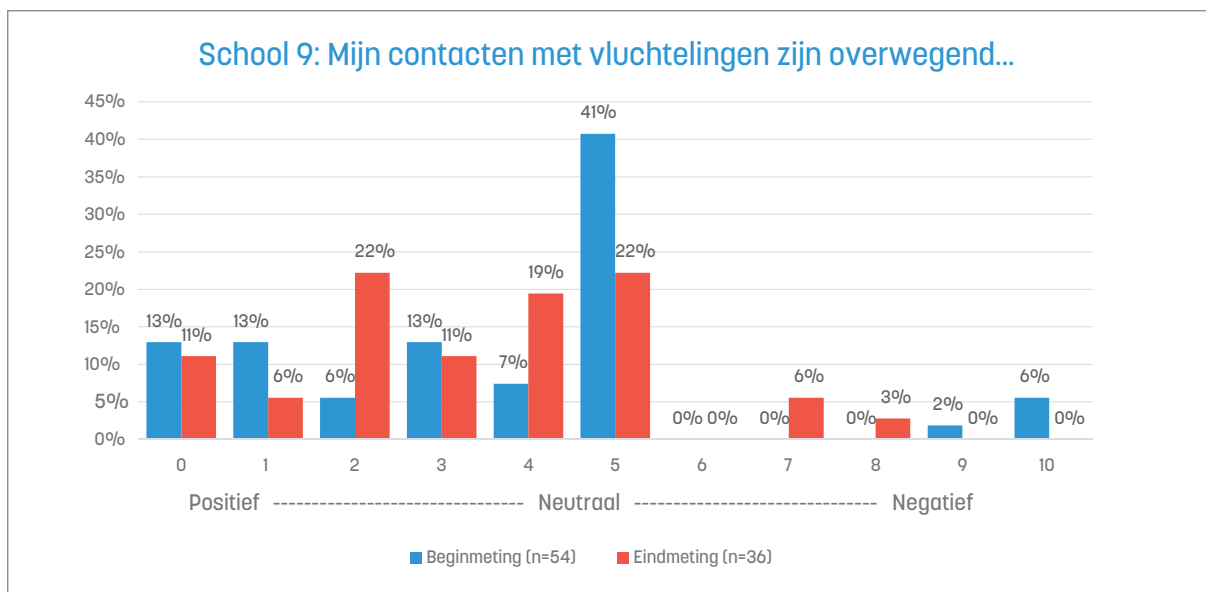
Figuur 132: School 9 - Ontmoetingsgraad vluchtelingen

Figuur 133: School 9 - Kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	75%	91%
neutraal	23%	7%
negatief	1%	2%

Ook de **kwaliteit van het contact met mensen met een migratieachtergrond** wordt sterk positiever (+16%). Dit voornamelijk door een daling van de neutrale contacten (-16%). De negatieve contacten stijgen ook heel licht (+1%)

Figuur 134: School 9 - Kwaliteit contact vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	52%	69%
neutraal	41%	22%
negatief	7%	8%

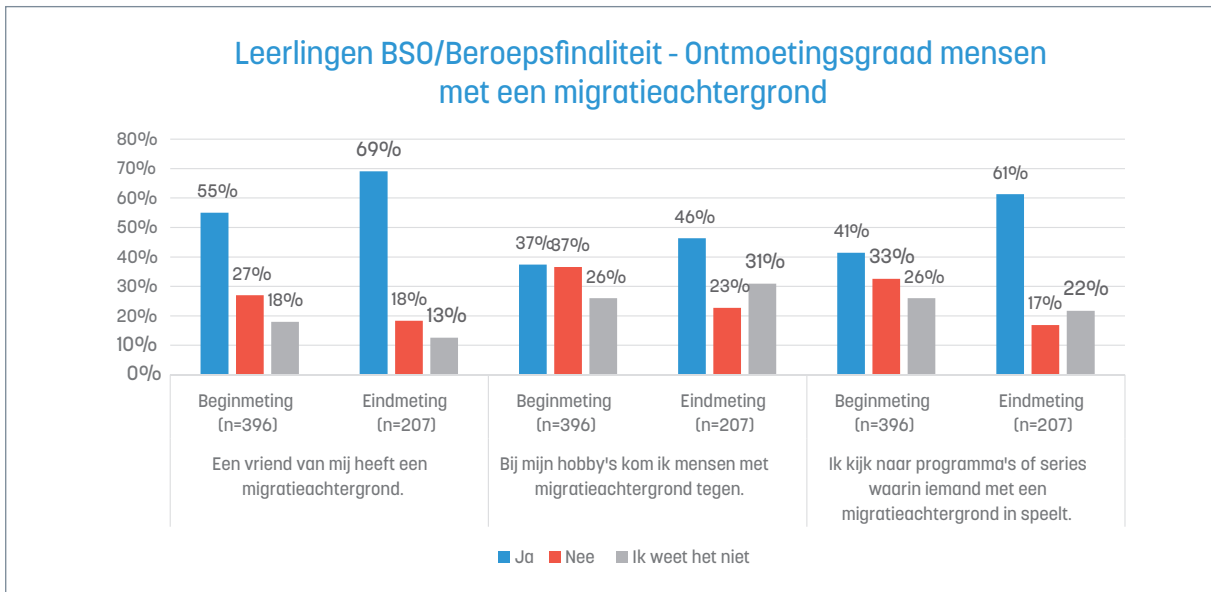
Voor de **contacten met vluchtelingen** zien we een gelijkaardige evolutie: een sterke stijging van de positieve contacten (+17%), een sterke daling van de neutrale contacten (-18%), en een lichte stijging van de negatieve contacten (+1%).

9.2.1.2.10. School 10

Voor School 10 voerden we geen eindmeting uit bij de leerlingen, gezien het begrip van de vragenlijst te laag lag. We organiseerden wel drie focusgroepen met deze leerlingen. Deze werden opgenomen in de algemene analyse.

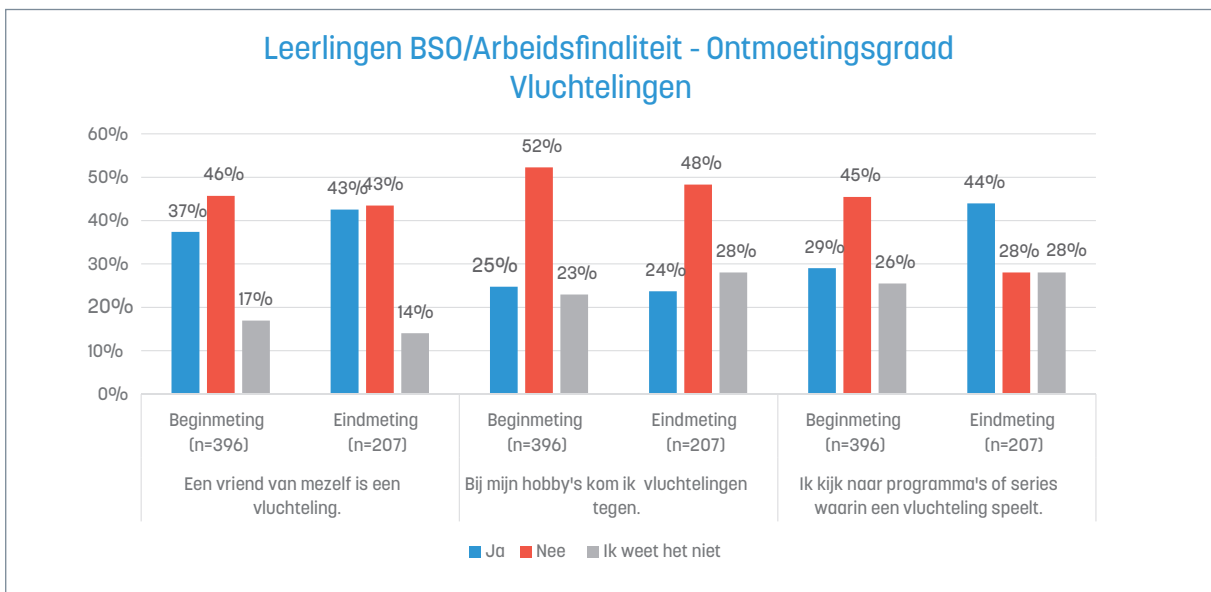
9.2.1.3. Per onderwijsvorm

9.2.1.3.1. BSO/Beroepsfinaliteit

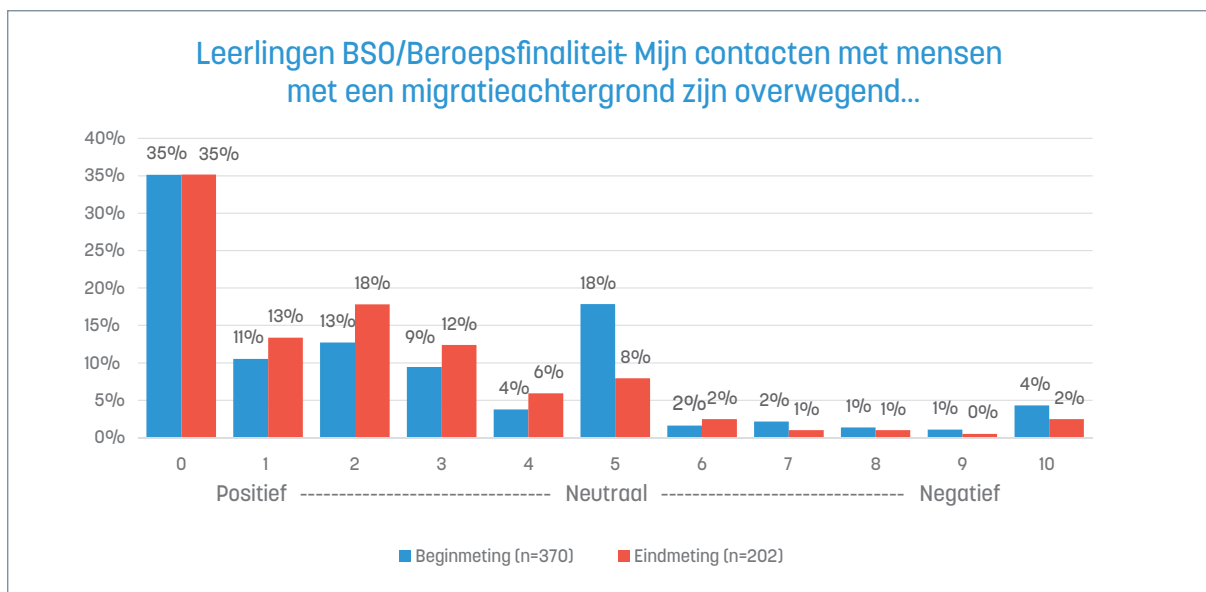

Figuur 135: Leerlingen BSO - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond

Bij leerlingen van het BSO/de arbeidsfinaliteit zien we een sterke stijging in de **ontmoetingsgraad** met mensen met een migratieachtergrond, en een lichte stijging in de ontmoetingsgraad met vluchtelingen.

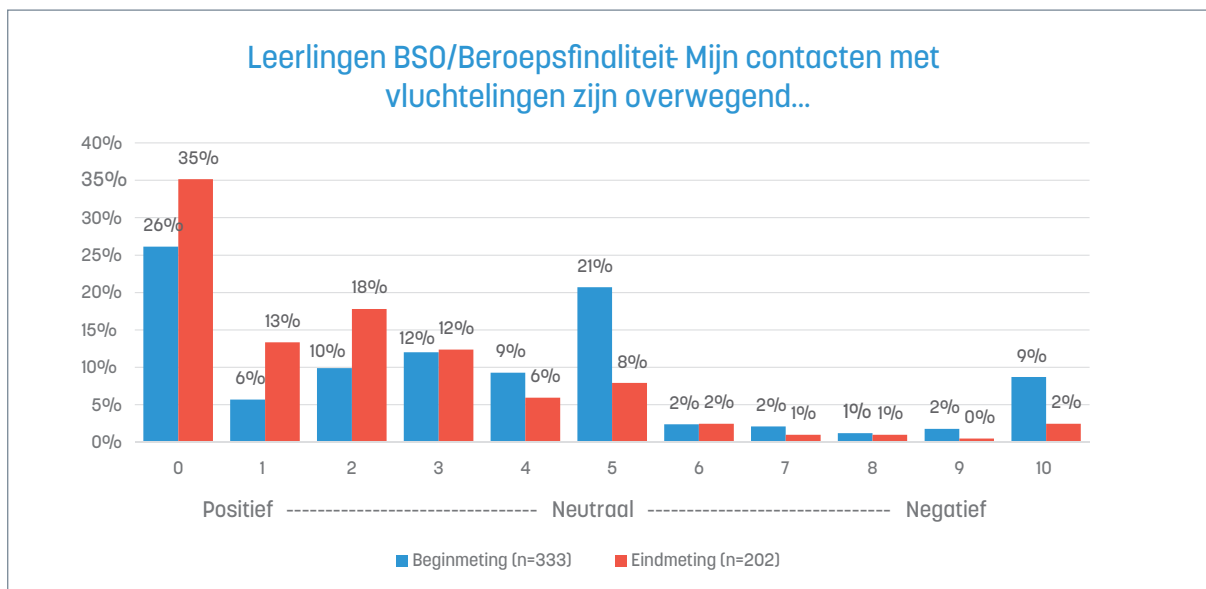
Figuur 136: Leerlingen BSO - Ontmoetingsgraad vluchtelingen

Figuur 137: Leerlingen BSO - Kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	83%	89%
neutraal	13%	8%
negatief	4%	3%

De contacten met mensen met een migratieachtergrond worden positiever (+6%). De neutrale en negatieve contacten nemen af.

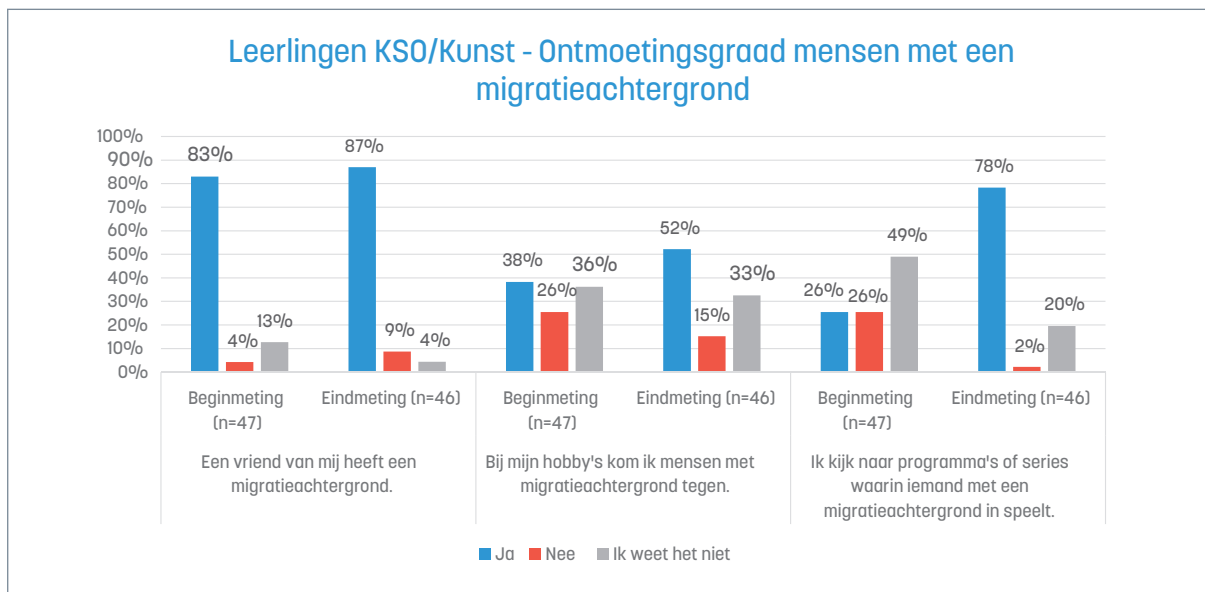

Figuur 138: Leerlingen BSO - Kwaliteit contact vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	63%	85%
neutraal	21%	8%
negatief	16%	7%

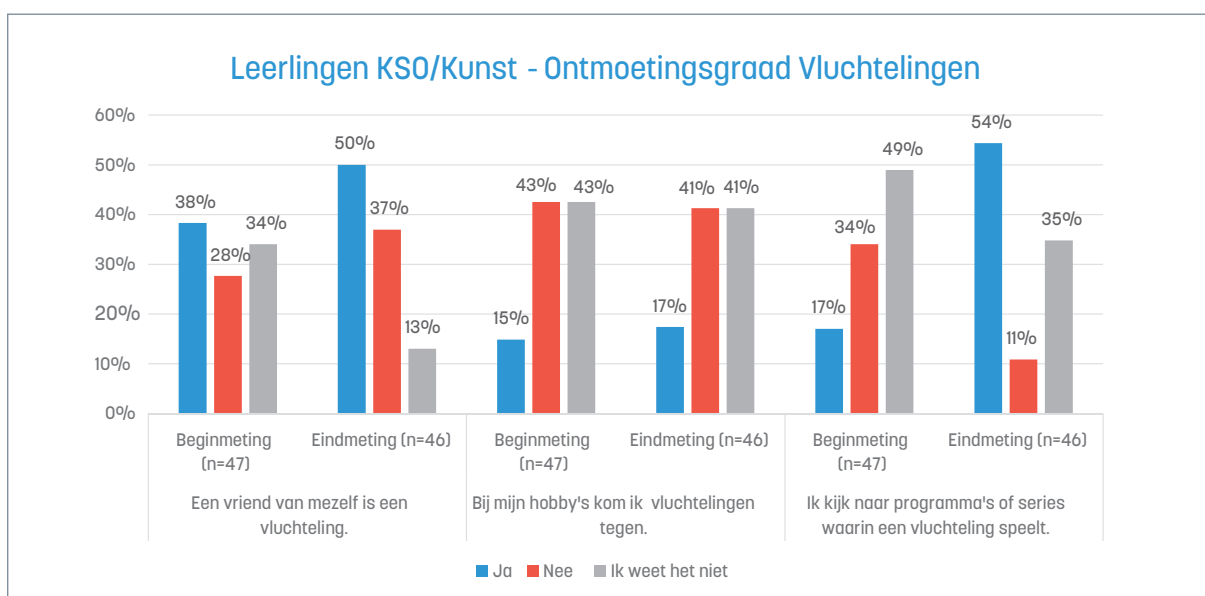
De contacten met vluchtelingen worden heel sterk positiever (+23%). Zowel de neutrale als de negatieve contacten dalen sterk.

9.2.1.3.2. KSO/Kunst

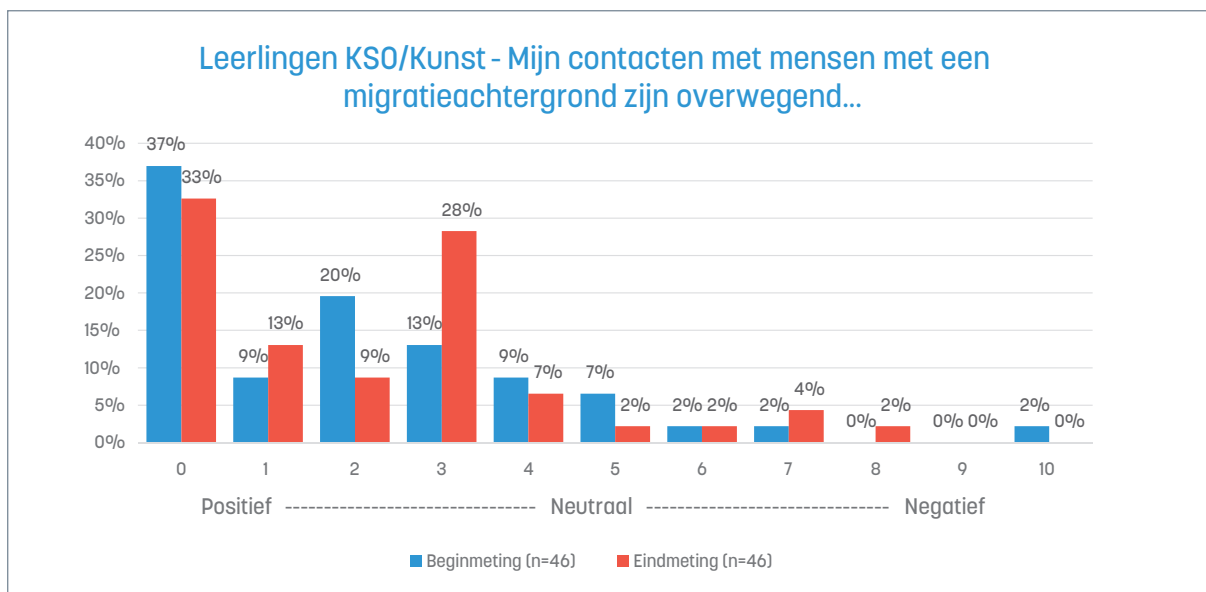

Figuur 139: Leerlingen KSO - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond

In het KSO/de kunstrichtingen zien we opnieuw een stijging in de ontmoetingsgraad met zowel vluchtelingen als mensen met een migratieachtergrond.

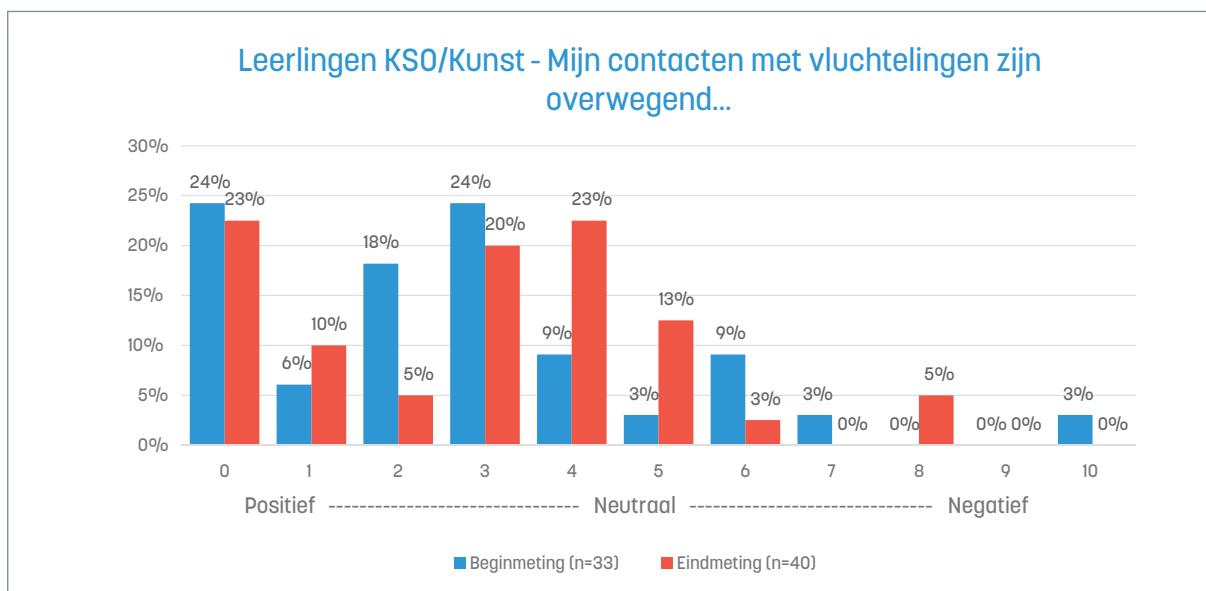
Figuur 140: Leerlingen KSO - Ontmoetingsgraad vluchtelingen

Figuur 141: Leerlingen KSO - Kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	87%	89%
neutraal	7%	2%
negatief	7%	9%

De kwaliteit van de contacten met mensen met een migratieachtergrond was reeds zeer positief bij de beginmeting. De neutrale contacten nemen af, en zowel het aandeel van de positieve als van de negatieve contacten stijgt licht.

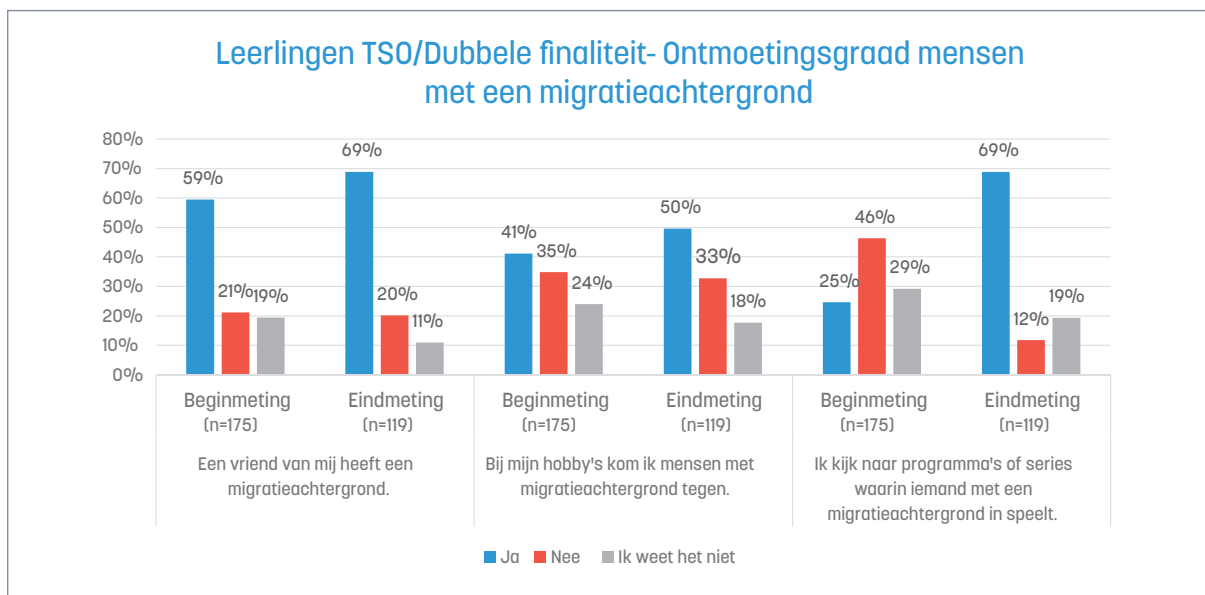

Figuur 142: Leerlingen KSO - Kwaliteit contact vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	82%	80%
neutraal	3%	13%
negatief	15%	8%

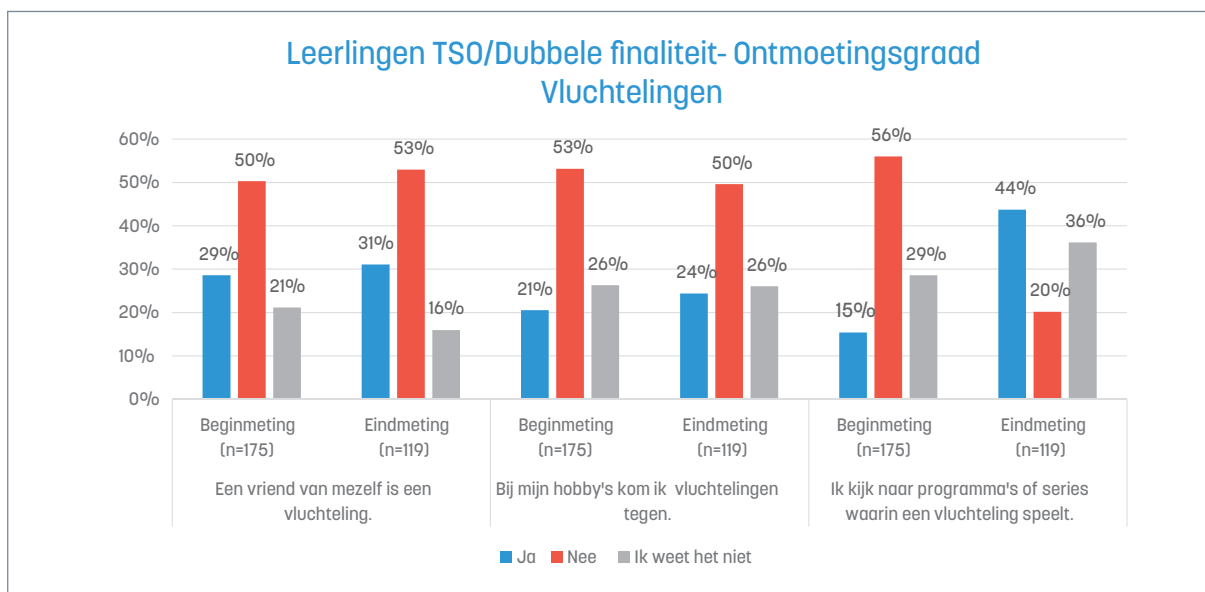
Bij de **contacten met vluchtelingen** zien we het omgekeerde: het aandeel neutrale contacten stijgt, en de positieve en negatieve contacten dalen. De negatieve contacten dalen wel sterker dan de positieve.

9.2.1.3.3. TSO/Dubbele finaliteit

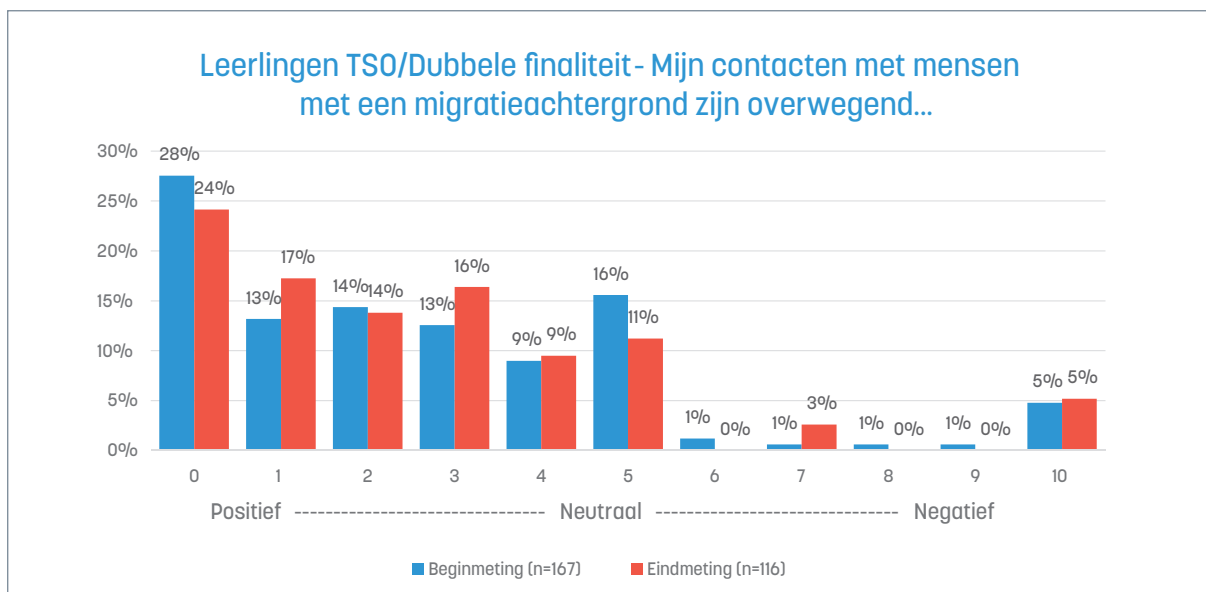
Figuur 143: Leerlingen TSO - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond

Leerlingen uit het TSO/de dubbele finaliteit zien ook een duidelijke stijging in de **ontmoetingsgraad** met mensen met een migratieachtergrond, en een lichte stijging in de ontmoetingsgraad met vluchtelingen.

Figuur 144: Leerlingen TSO - Ontmoetingsgraad vluchtelingen

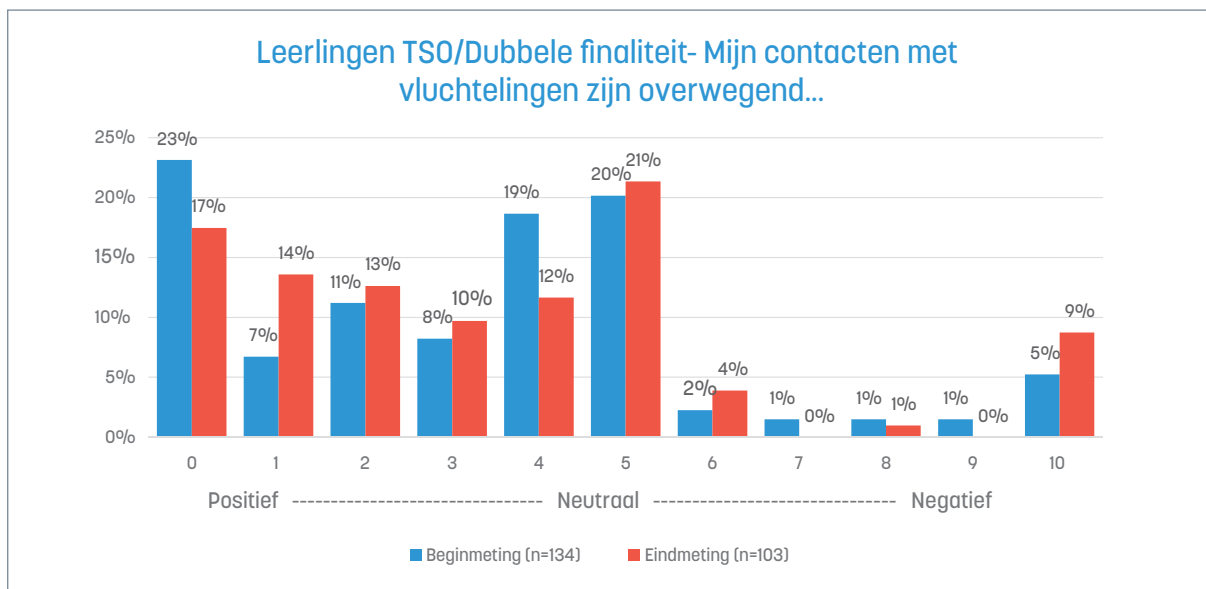

Figuur 145: Leerlingen TSO - Kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	77%	81%
neutraal	16%	11%
negatief	8%	8%

De kwaliteit van de contacten met mensen met een migratieachtergrond worden licht positiever. Dit door een daling van de neutrale contacten. De negatieve contacten blijven stabiel.

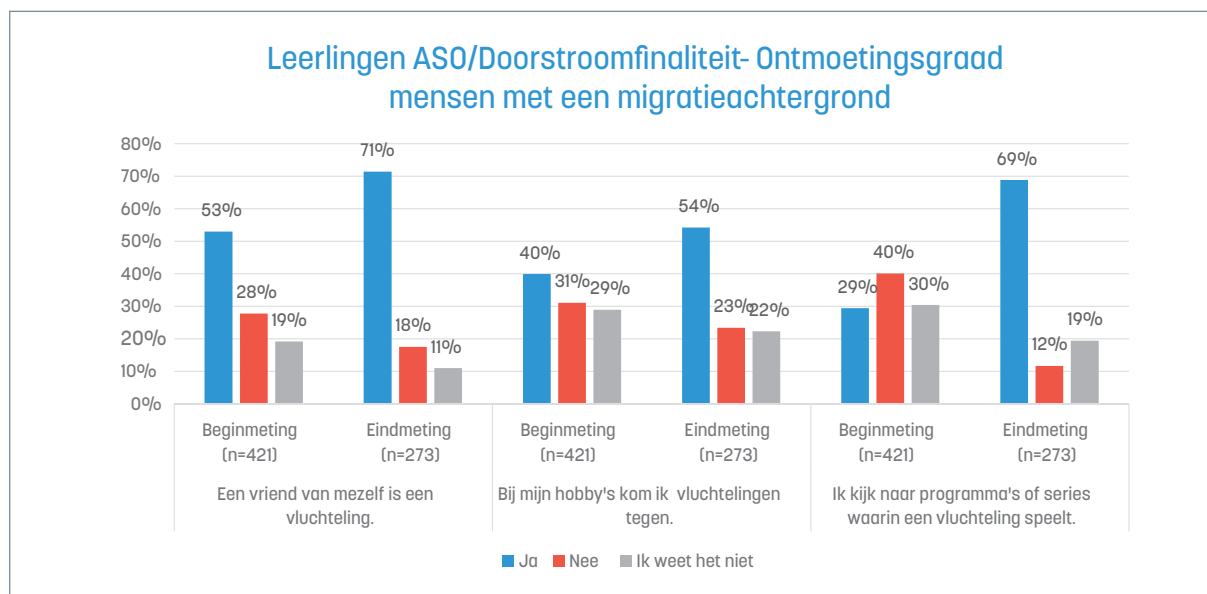

Figuur 146: Leerlingen TSO - Kwaliteit contact vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	68%	65%
neutraal	20%	21%
negatief	12%	14%

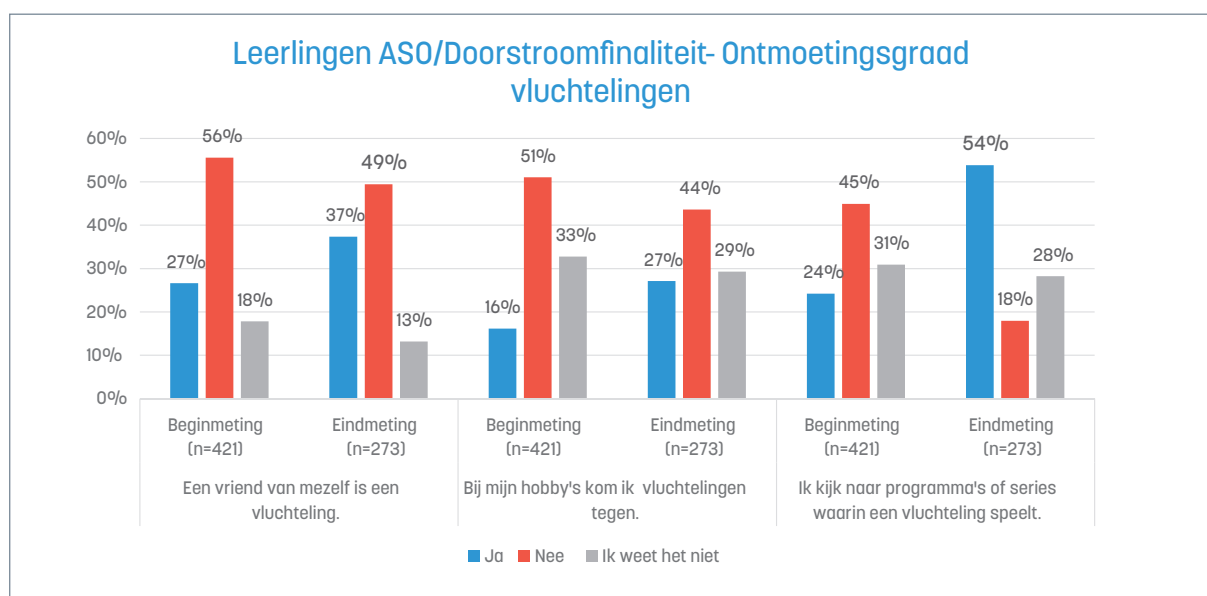
De **contacten met vluchtelingen** worden dan weer iets negatiever en neutraler. De positieve contacten dalen lichttejes.

9.2.1.3.4. ASO/Doorstroomfinaliteit

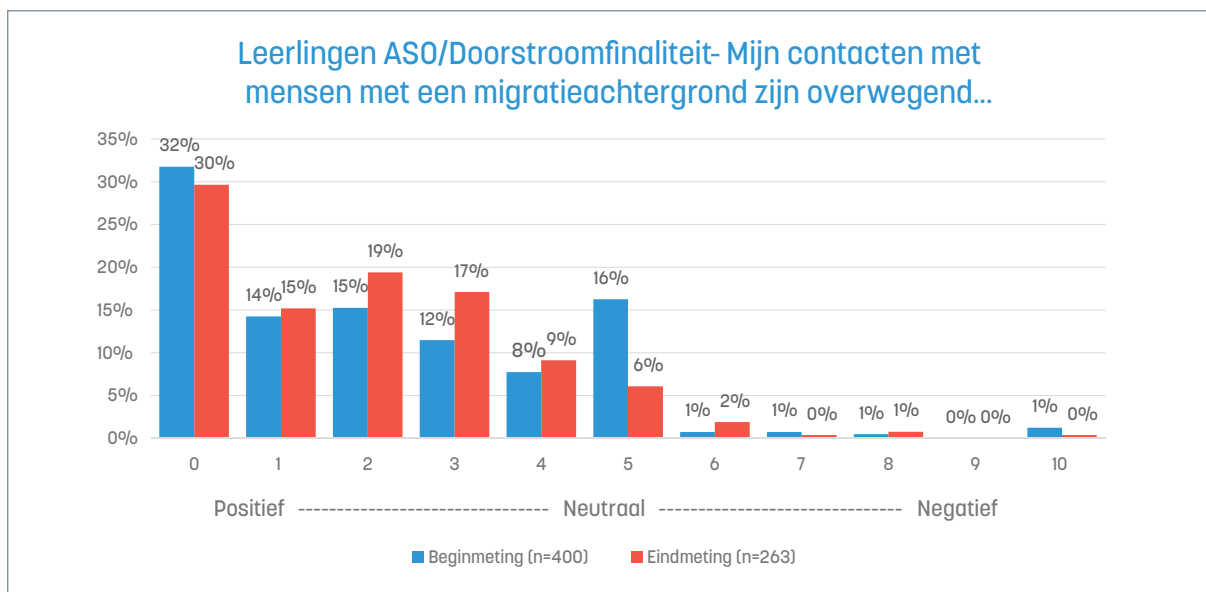

Figuur 147: Leerlingen ASO - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond

Voor leerlingen van het ASO/de doorstroomfinaliteit stijgt de **ontmoetingsgraad** voor zowel vluchtelingen als mensen met een migratieachtergrond duidelijk.

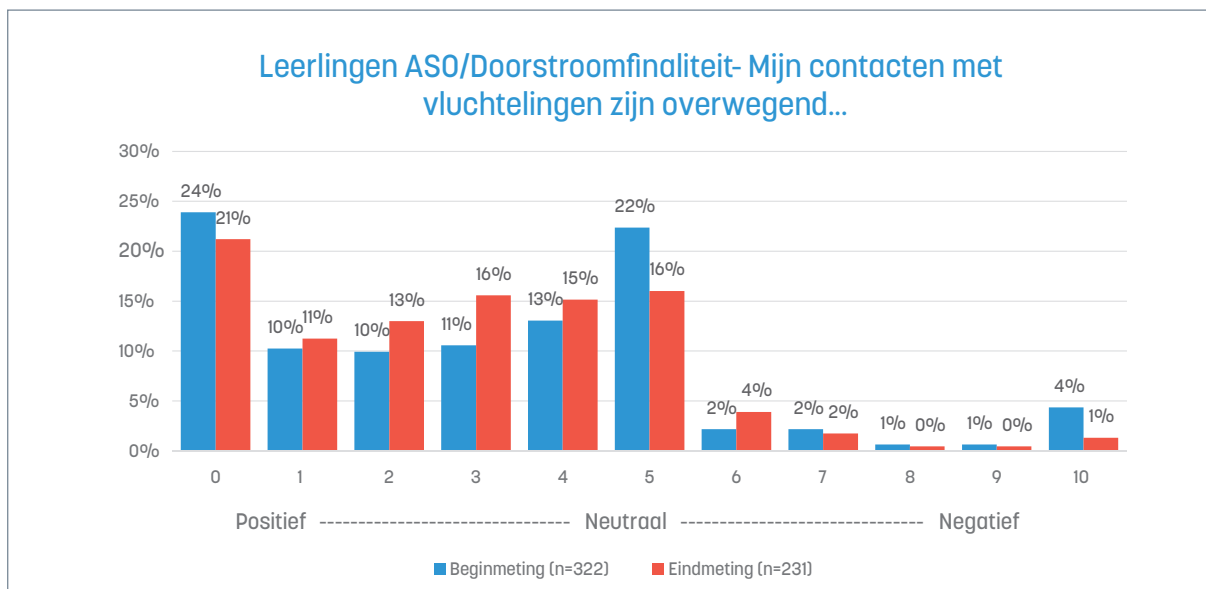
Figuur 148: Leerlingen ASO - Ontmoetingsgraad vluchtelingen

Figuur 149: Leerlingen ASO - Kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	81%	90%
neutraal	16%	6%
negatief	3%	3%

De kwaliteit van de contacten met mensen met een migratieachtergrond, die al sterk positief was, stijgt verder. De neutrale contacten dalen, en de negatieve contacten blijven stabiel.

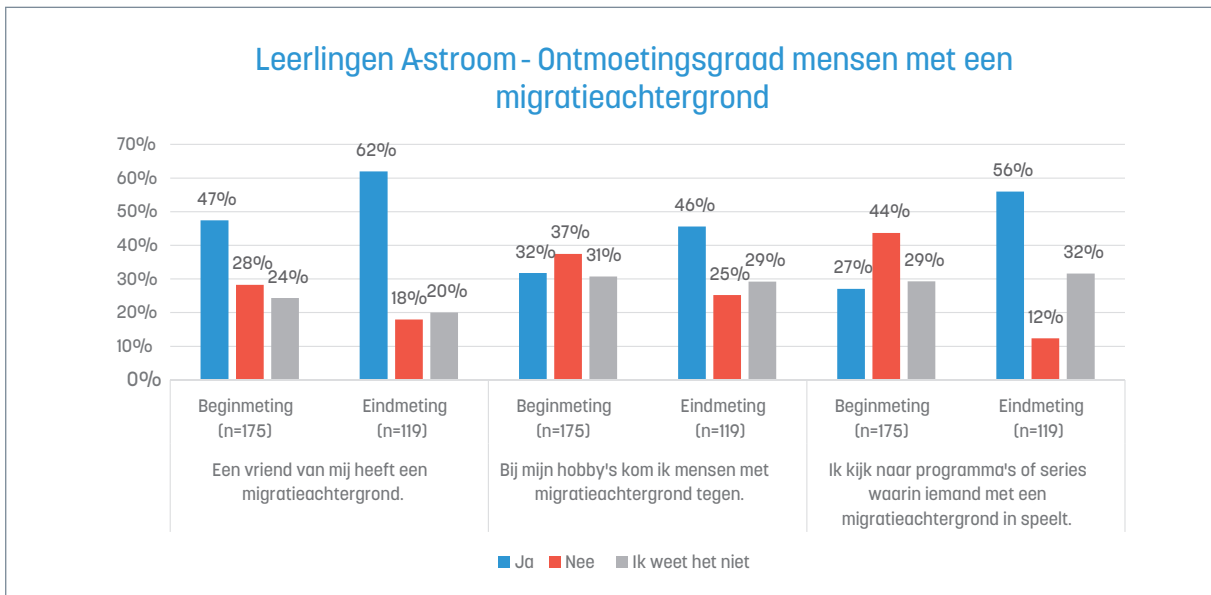

Figuur 150: Leerlingen ASO - Kwaliteit contact vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	68%	76%
neutraal	22%	16%
negatief	10%	8%

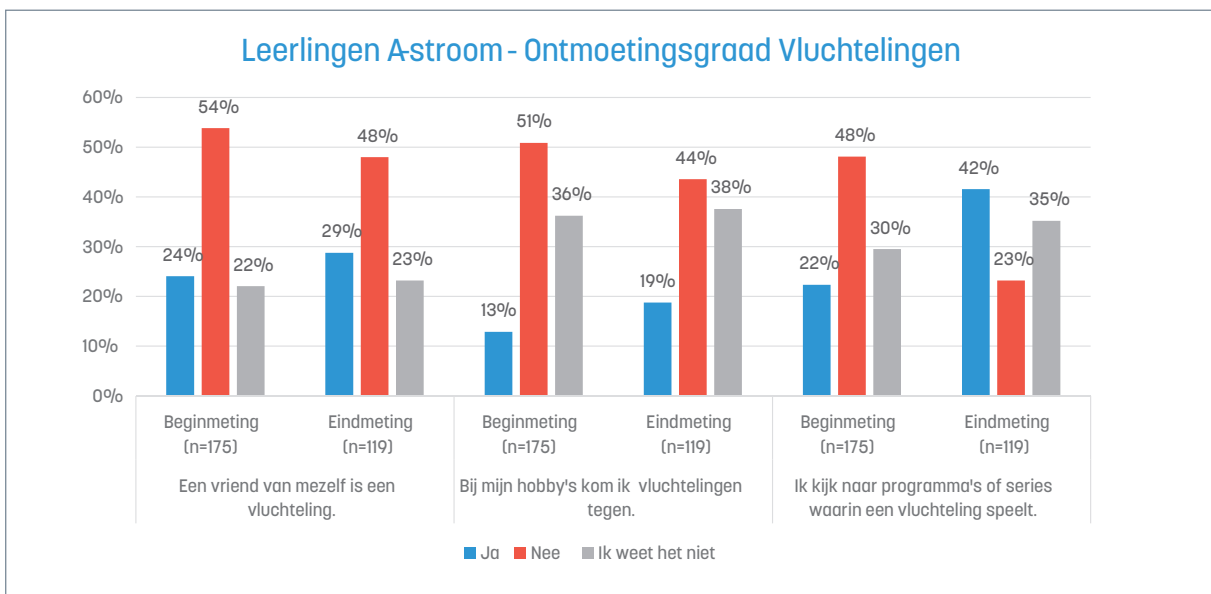
Ook de **contacten met vluchtelingen** worden positiever. Hier daalt het aandeel van zowel de neutrale als de negatieve contacten.

9.2.1.3.5. A-stroom

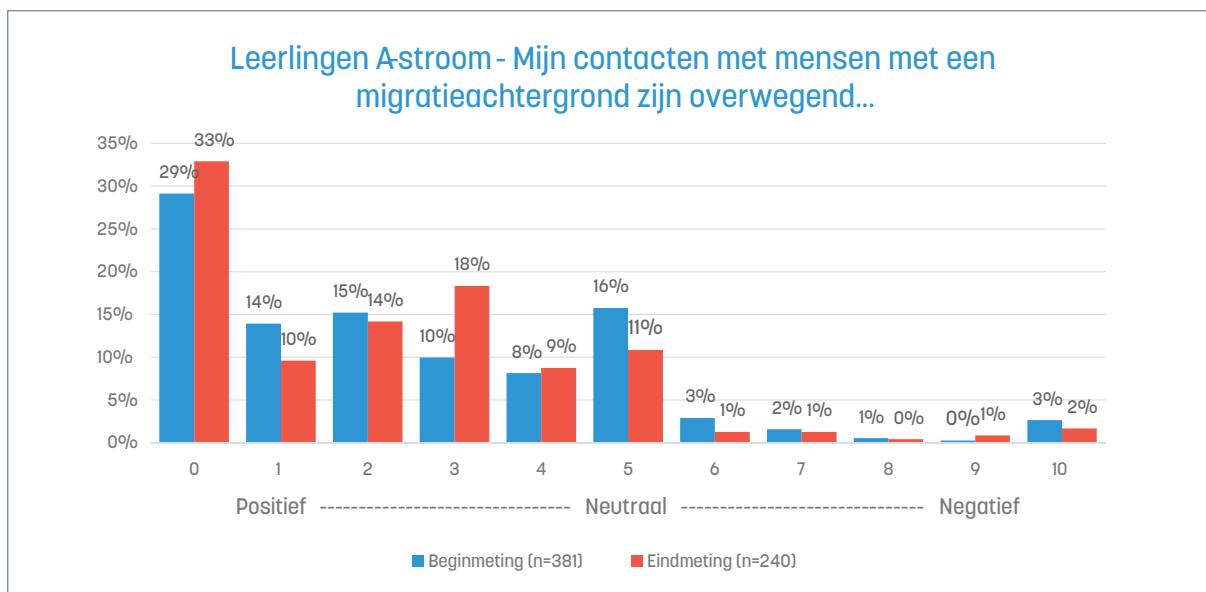

Figuur 151: Leerlingen A-stroom - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond

Ook bij leerlingen van de A-stroom stijgt de **ontmoetingsgraad** met zowel vluchtelingen als mensen met een migratieachtergrond.

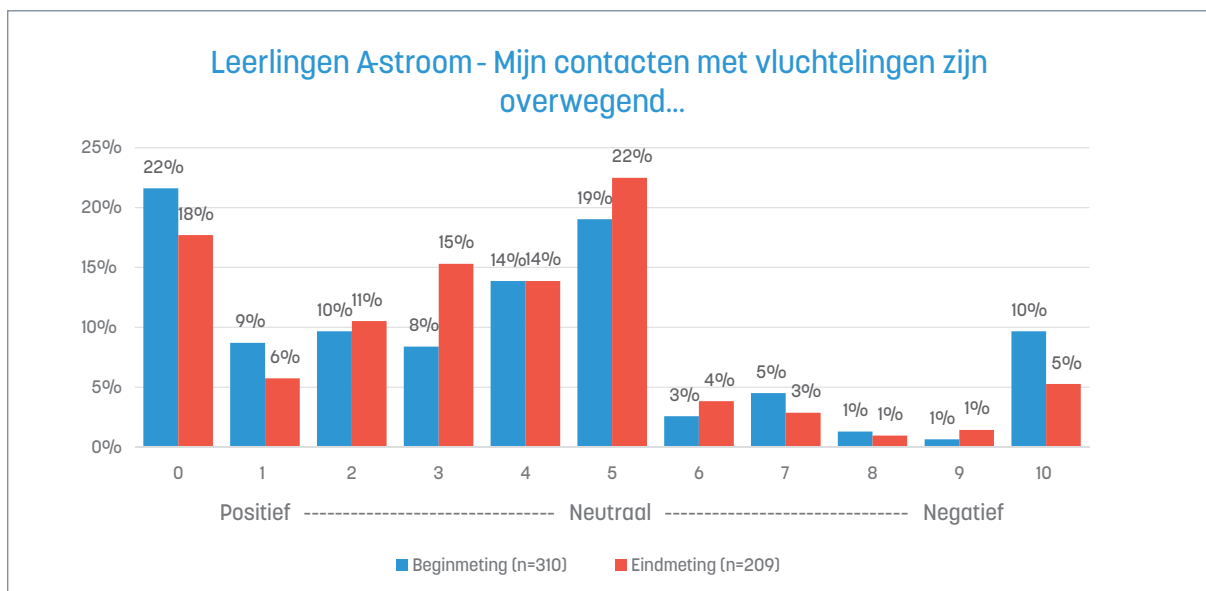
Figuur 152: Leerlingen A-stroom - Ontmoetingsgraad vluchtelingen

Figuur 153: Leerlingen A-stroom - Kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	76%	84%
neutraal	16%	11%
negatief	8%	5%

De contacten met mensen met een migratieachtergrond worden positiever. Zowel de neutrale als de negatieve contacten dalen in aandeel.

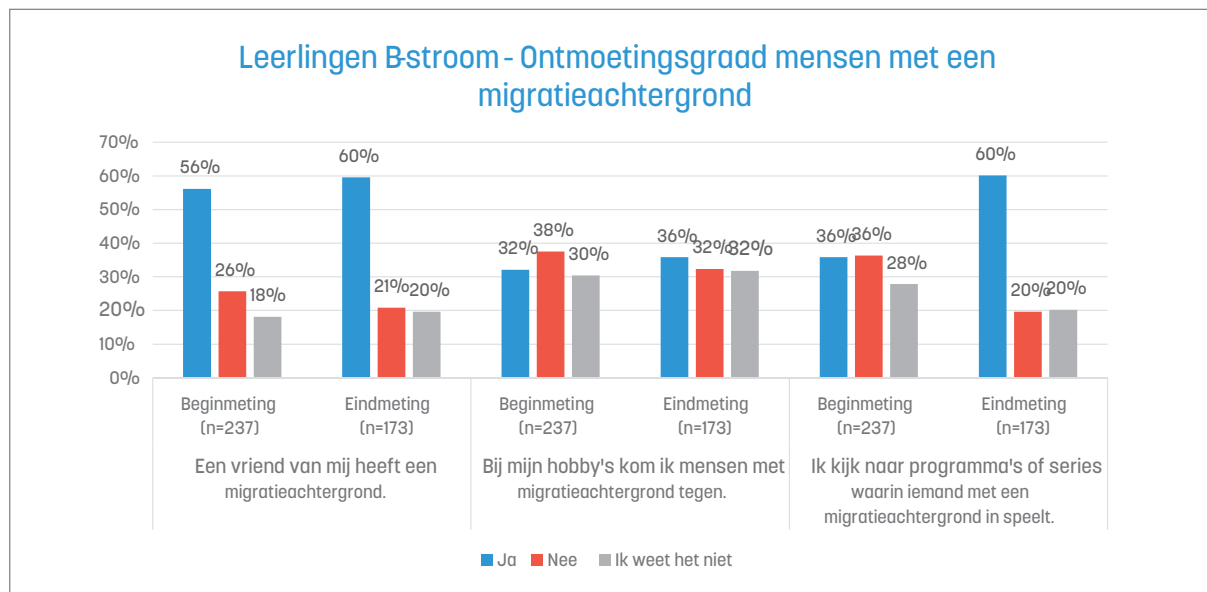

Figuur 154: Leerlingen A-stroom - Kwaliteit contact vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	62%	63%
neutraal	19%	22%
negatief	19%	14%

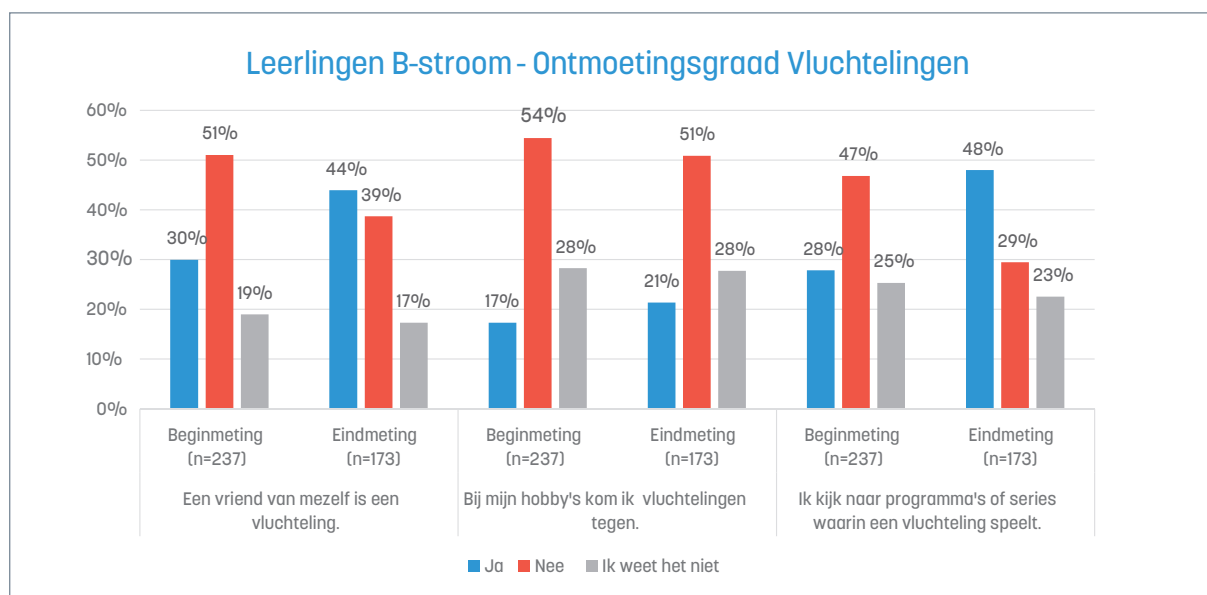
De verandering van de **kwaliteit van het contact met vluchtelingen** is minder groot. De positieve en neutrale contacten stijgen heel licht, en de negatieve contacten dalen.

9.2.1.3.6. B-stroom

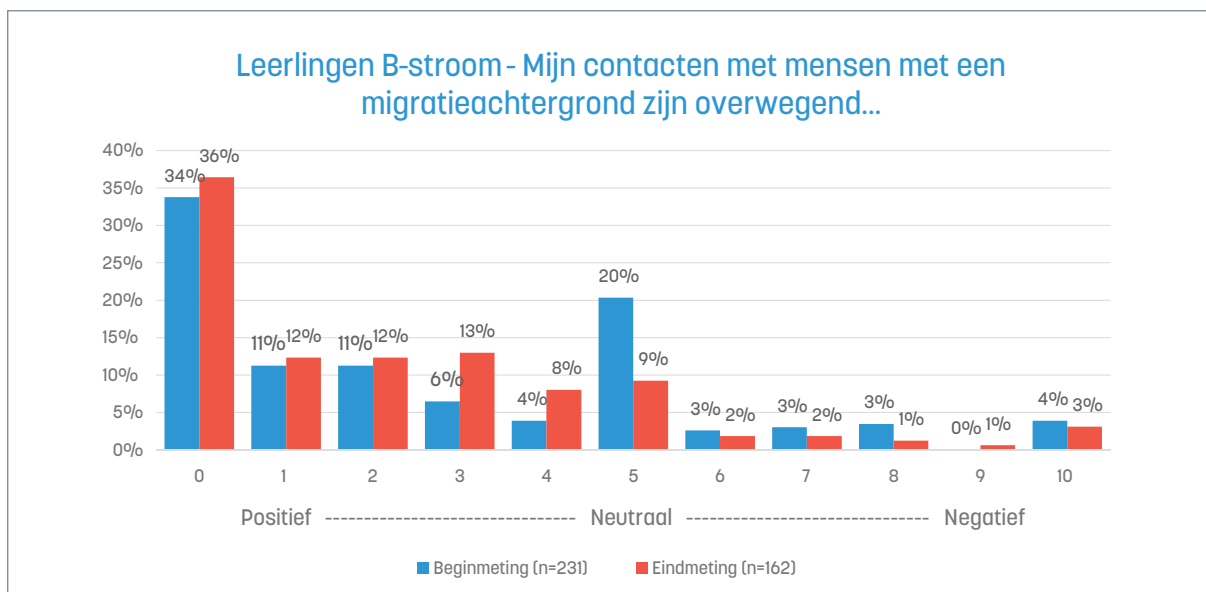

Figuur 155: Leerlingen B-stroom - Ontmoetingsgraad migratieachtergrond

De leerlingen van de B-stroom zien ook een stijging van de **ontmoetingsgraad** met zowel mensen met een migratieachtergrond als met vluchtelingen. Die laatste stijgt relatief sterk.

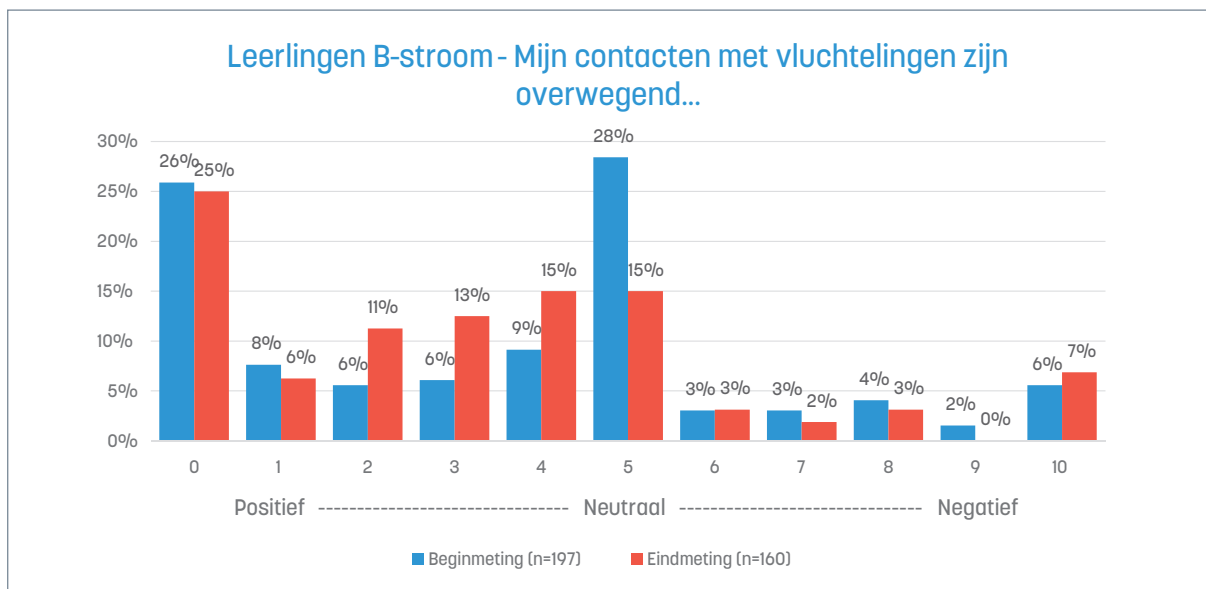
Figuur 156: Leerlingen B-stroom - Ontmoetingsgraad vluchtelingen

Figuur 157: Leerlingen B-stroom - Kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	67%	82%
neutraal	20%	9%
negatief	13%	9%

De kwaliteit van het contact met mensen met een migratieachtergrond stijgt dan weer erg sterk. Zowel de neutrale als de negatieve contacten dalen in aandeel.

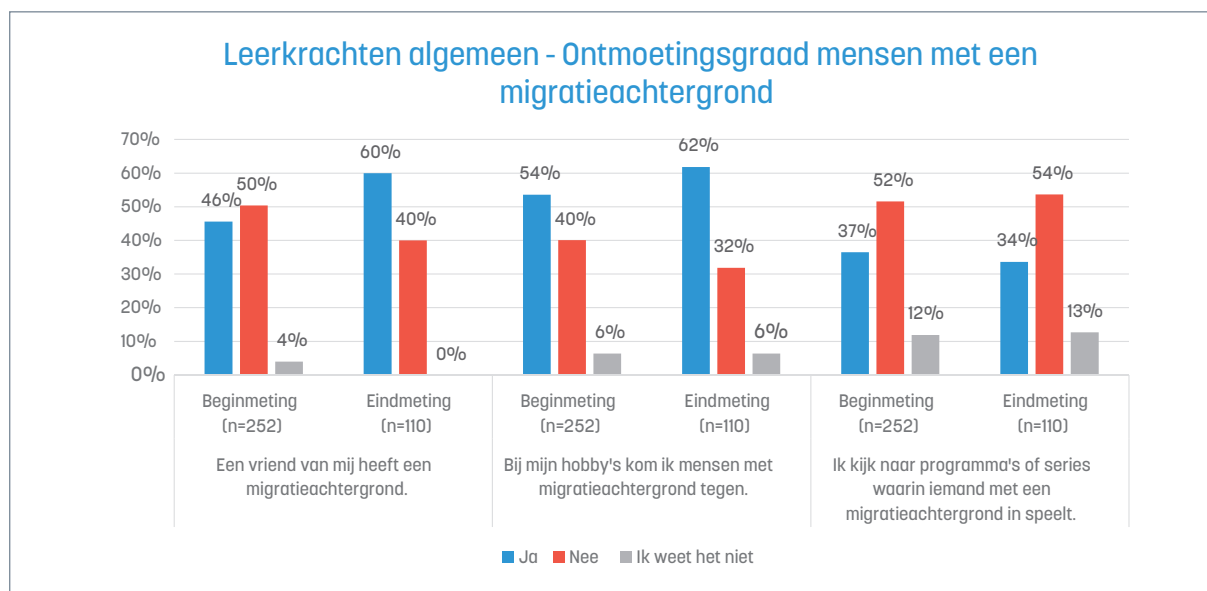
Figuur 158: Leerlingen B-stroom - Kwaliteit contact vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	54%	70%
neutraal	28%	15%
negatief	17%	15%

Hetzelfde zien we voor de **contacten met vluchtelingen**: de positieve contacten stijgen sterk, en de neutrale en negatieve contacten dalen – hoewel dat bij die laatste categorie slechts licht is.

9.2.2. Leerkrachten

Nu gaan we in op de veranderingen bij **leerkrachten**. We beschrijven telkens eerst de algemene tendens, waarna we een onderscheid maken tussen leerlingen die wel en geen vorming gevolgd hebben rond de thema’s migratie, vluchtelingen, en diversiteit tijdens het schooltraject.

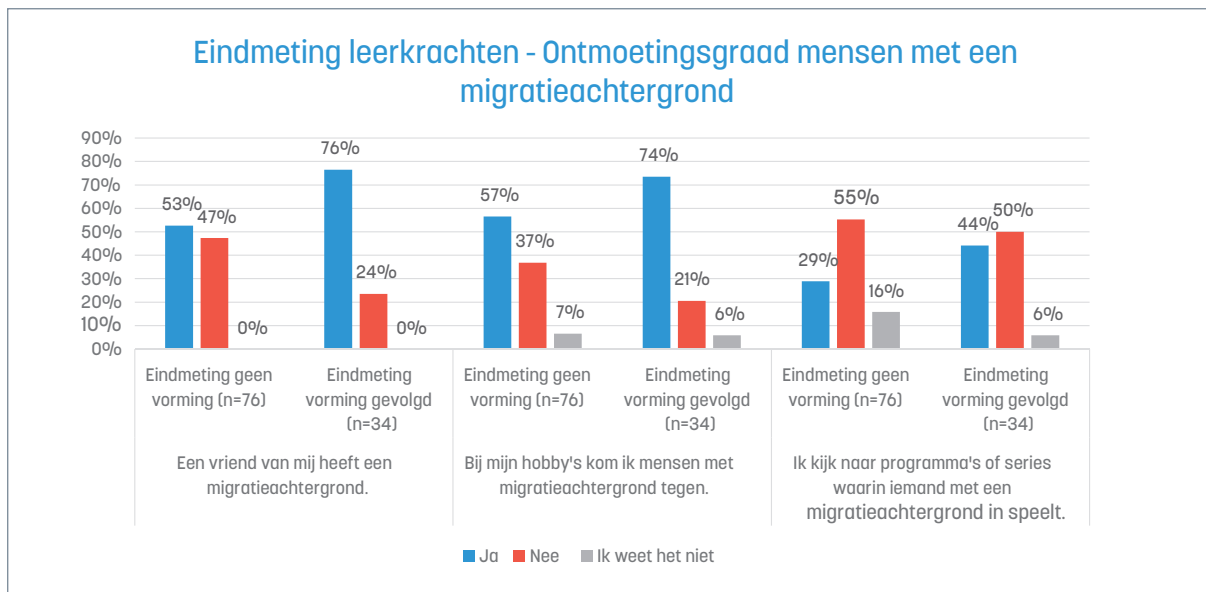

Figuur 159: Leerkrachten algemeen - ontmoetingsgraad migratieachtergrond

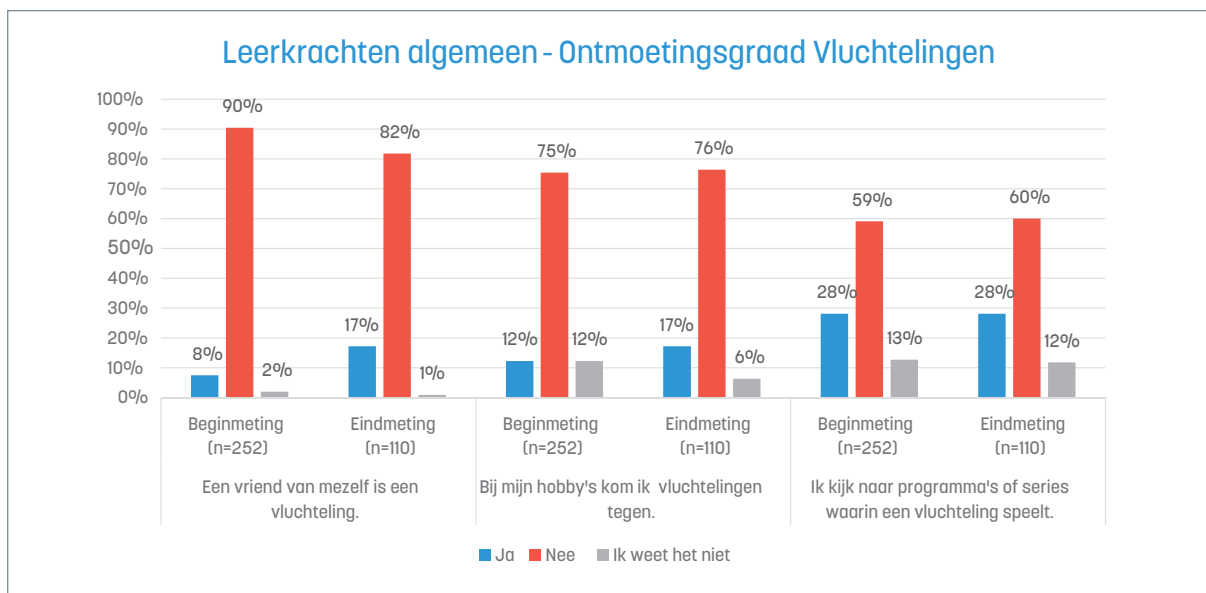
Algemeen kunnen we opmerken dat bij leerkrachten de **ontmoetingsgraad** met zowel mensen met een migratieachtergrond, als met vluchtelingen lager ligt dan bij leerlingen.

De ontmoetingsgraad met mensen met een migratieachtergrond stijgt heel duidelijk. Dit voornamelijk bij leerkrachten die vorming hebben gevolgd rond het thema tijdens het schooltraject (zie Figuur 159). De ontmoetingsgraad bij leerkrachten die geen vorming gevolgd hebben stijgt minder sterk, en daalt zelfs op het vlak van het kijken naar programma’s en series met mensen met een migratieachtergrond.

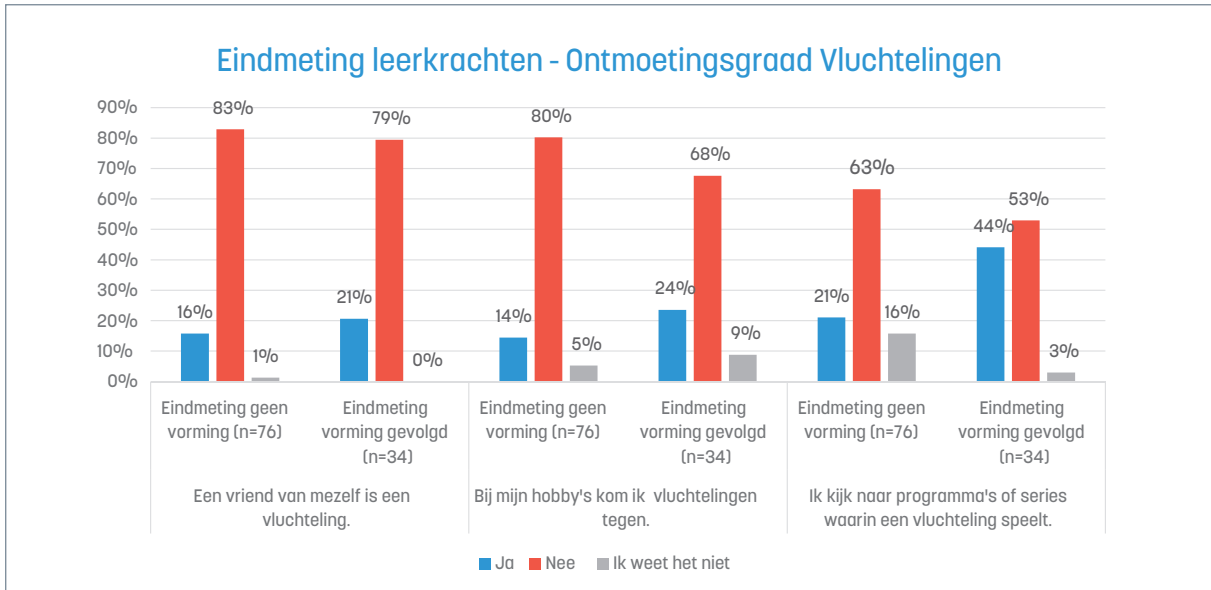

Figuur 160: Eindmeting leerkrachten - ontmoetingsgraad migratieachtergrond

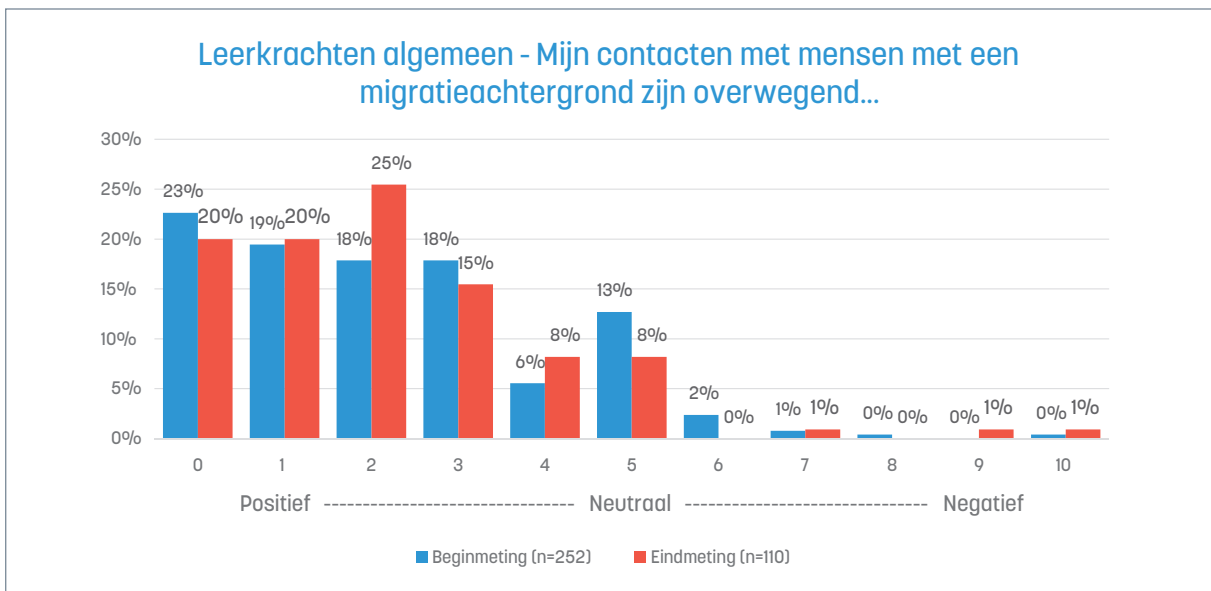

Figuur 161: Leerkrachten algemeen - ontmoetingsgraad vluchtelingen

Eenzelfde evolutie zien we bij de **ontmoetingsgraad met vluchtelingen**. De stijging is algemeen minder sterk, maar ook hier is de stijging sterker bij leerkrachten die vorming hebben gevolgd. En ook hier zien we dat leerkrachten die geen vorming hebben gevolgd minder naar programma's kijken waarin vluchtelingen spelen.

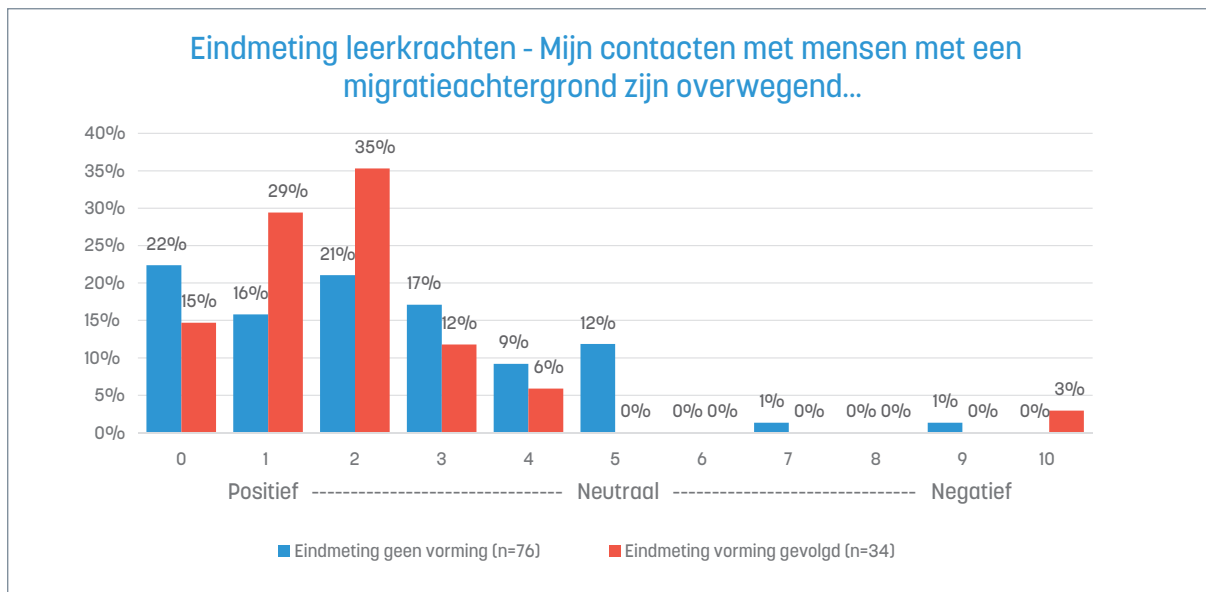
Figuur 162: Eindmeting leerkrachten - ontmoetingsgraad vluchtelingen

Figuur 163: Leerkrachten algemeen - kwaliteit contact migratieachtergrond

	beginmeting	eindmeting
positief	83%	89%
neutraal	13%	8%
negatief	4%	3%

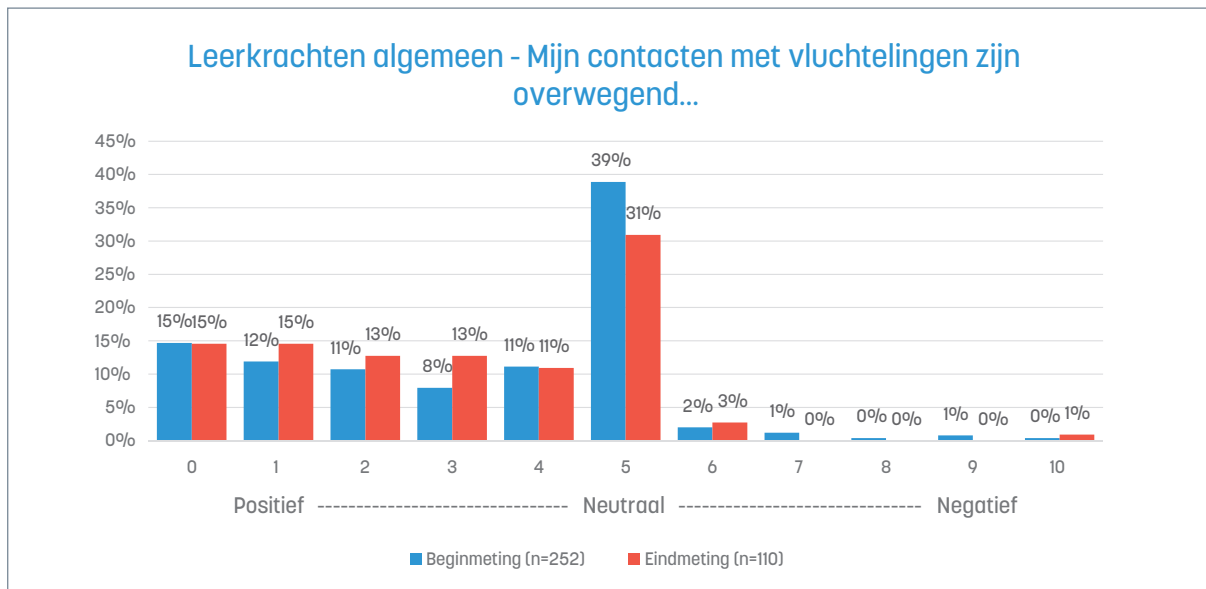
De kwaliteit van contacten met mensen met een migratieachtergrond worden in het algemeen positiever. Er is een daling in zowel de neutrale contacten, als in de negatieve contacten, hoewel slechts licht.

Figuur 164: Leerkrachten eindmeting - kwaliteit contact migratieachtergrond

	geen vorming	wel vorming
positief	86%	97%
neutraal	12%	0%
negatief	3%	3%

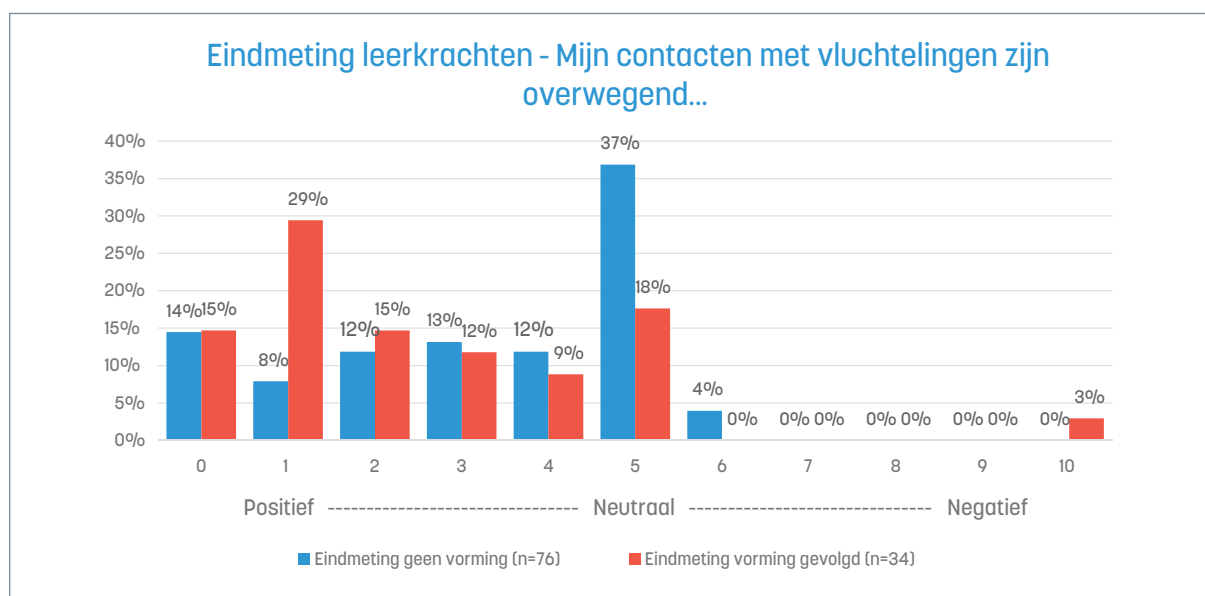
Als we kijken naar de eindmeting, dan zien we dat de stijging in positieve contacten veel uitgesprokener is bij **leerkrachten die vorming hebben gevolgd**.

Figuur 165: Leerkrachten algemeen - kwaliteit contact vluchtelingen

	beginmeting	eindmeting
positief	56%	65%
neutraal	39%	31%
negatief	5%	4%

Ook de **kwaliteit van de contacten met vluchtelingen** wordt positiever. Opnieuw dalen de neutrale contacten en de negatieve contacten, zij het licht.

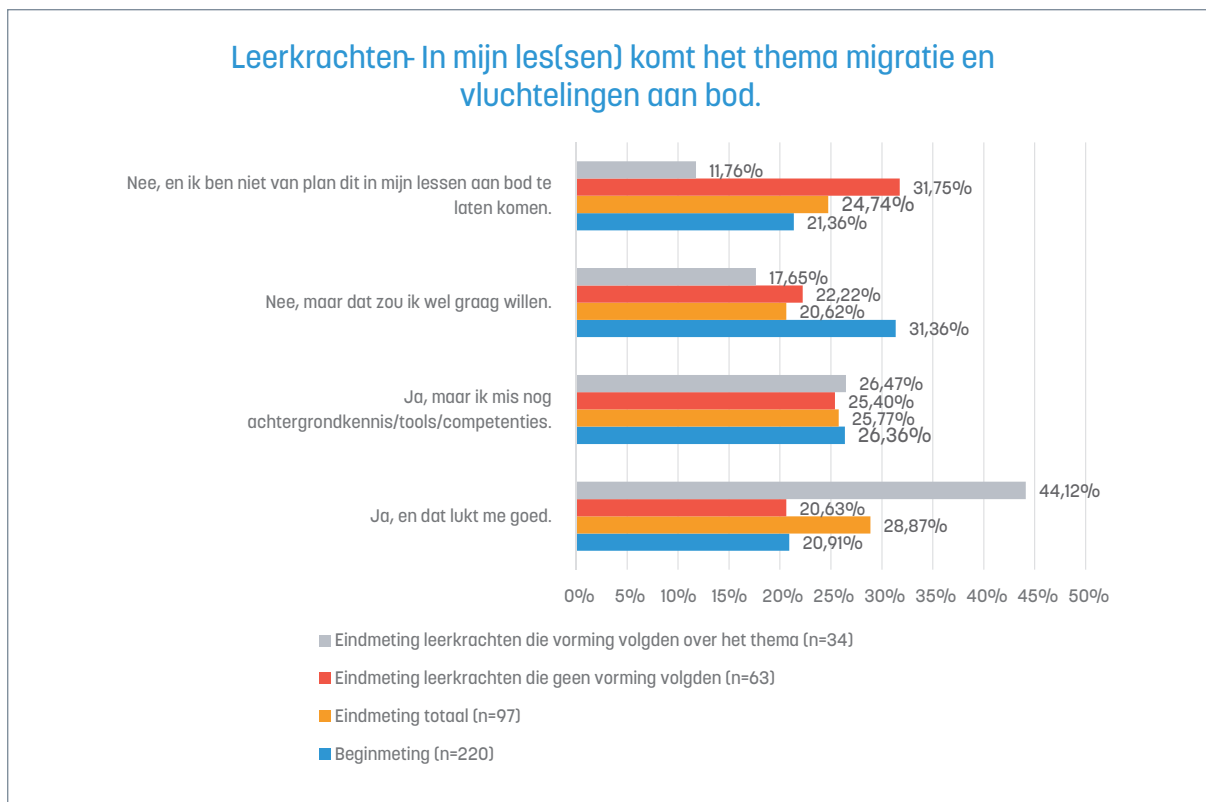
Figuur 166: Leerkrachten eindmeting - kwaliteit contact vluchtelingen

	geen vorming	wel vorming
positief	59%	79%
neutraal	37%	18%
negatief	4%	3%

Als we inzoomen op de eindmeting, dan zien we opnieuw dat de stijging veel sterker is bij **leerkrachten die vorming hebben gevolgd**. Bij leerkrachten die geen vorming hebben gevolgd is de verandering zelfs slechts heel klein.

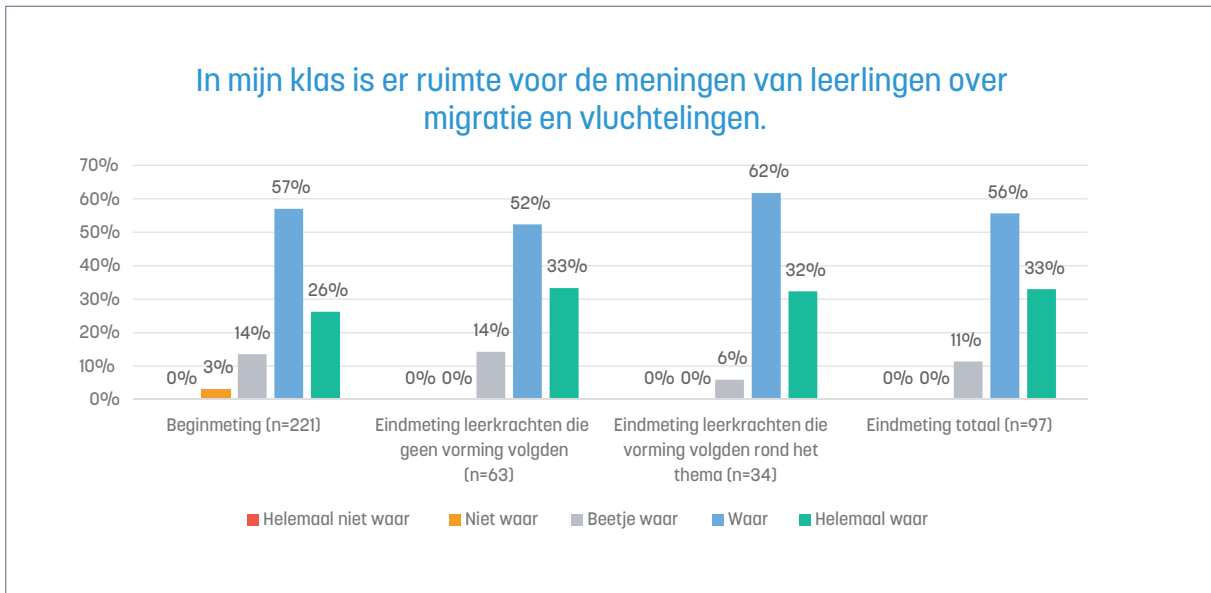
10. Verandering in competentiegevoel leerkrachten

De laatste soort verandering die we in kaart hebben gebracht, is gerelateerd aan het **competentiegevoel van leerkrachten** om met de thema's migratie, vluchtelingen, en diversiteit om te gaan. We stelden een aantal vragen aan leerkrachten die peilden naar dat gevoel van competentie. Ook hier kunnen we opnieuw een onderscheid maken tussen leerkrachten die vorming hebben gevolgd rond deze thematieken tijdens hun schooltraject en leerkrachten die geen vorming volgden.

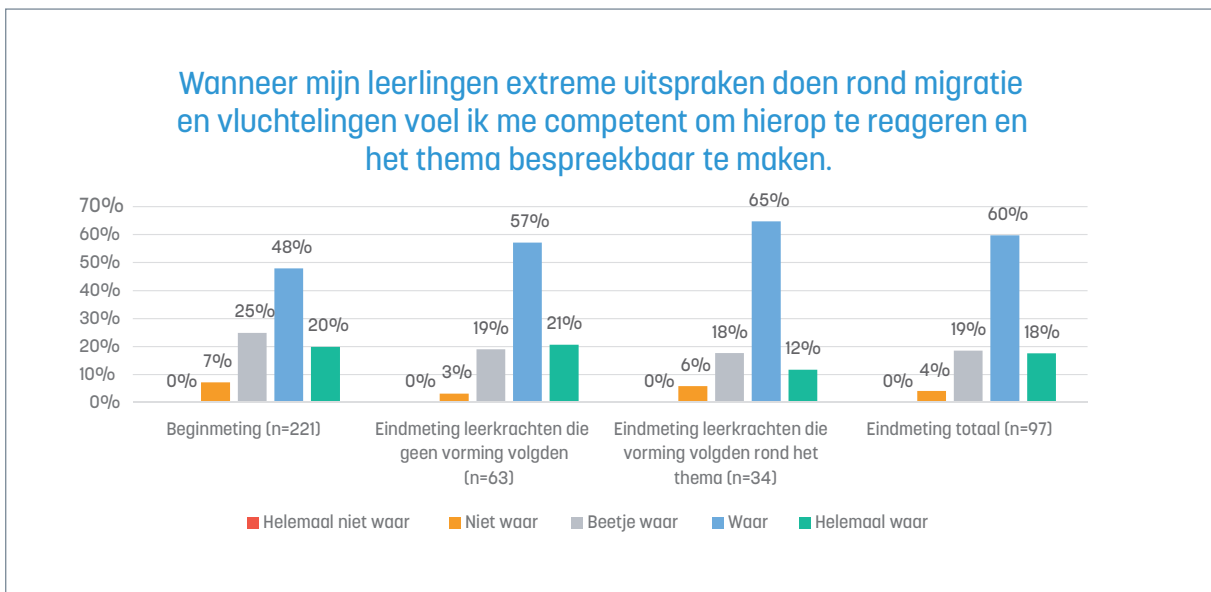
Figuur 167: Leerkrachten - Thema migratie en vluchtelingen

Bij de vraag of **de thema's migratie en vluchtelingen in de lessen aan bod komen** zien we dat leerkrachten die vorming hebben gevolgd het meest positief antwoorden mét het gevoel dat ze daar ook goed in slagen. Leerkrachten die geen vorming hebben gevolgd antwoorden het meest dat ze niet van plan zijn les te geven over deze thema's, zelfs meer dan voor het aanvangen van het schooltraject. Het percentage leerkrachten die het gevoel heeft nog achtergrond, kennis, tools, of competenties te missen blijft over alle categorieën en metingen ongeveer gelijk.

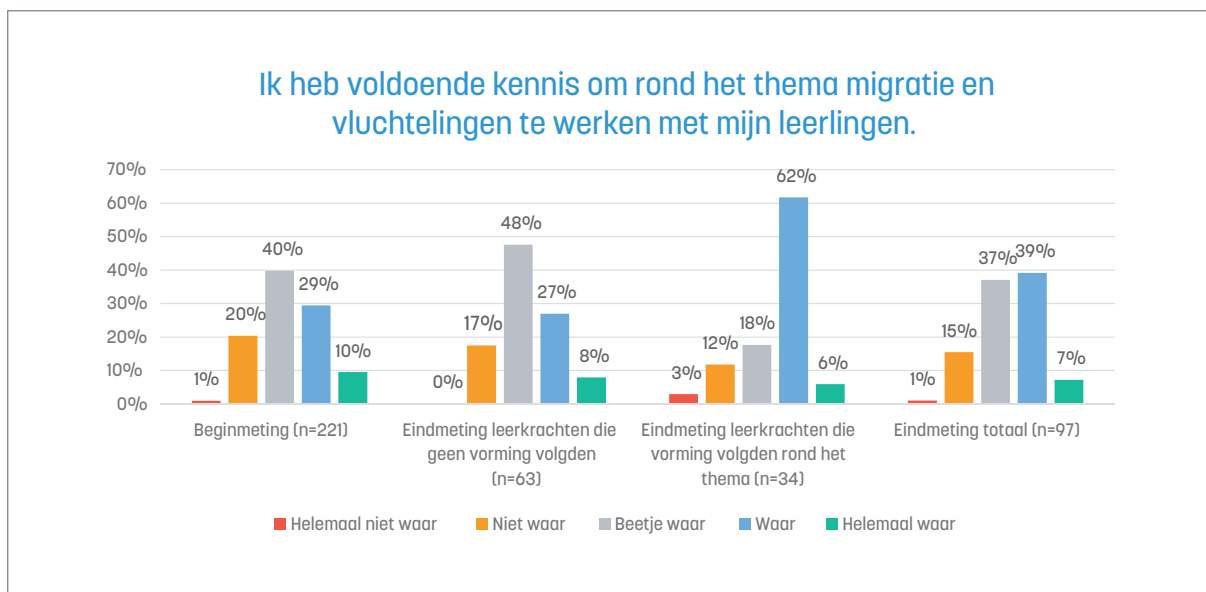
Figuur 168: Ruimte voor de mening van de leerling in de klas

In Figuur 168 zien we dat 83% van de leerkrachten bij de beginmeting positief antwoordde op de stelling dat er in hun klas **ruimte is voor de mening van leerlingen over migratie en vluchtelingen**. In de eindmeting is dat 89% van de leerkrachten in het algemeen, 85% van de leerkrachten die geen vorming volgden, en maar liefst 94% van de leerkrachten die wel vorming volgden.

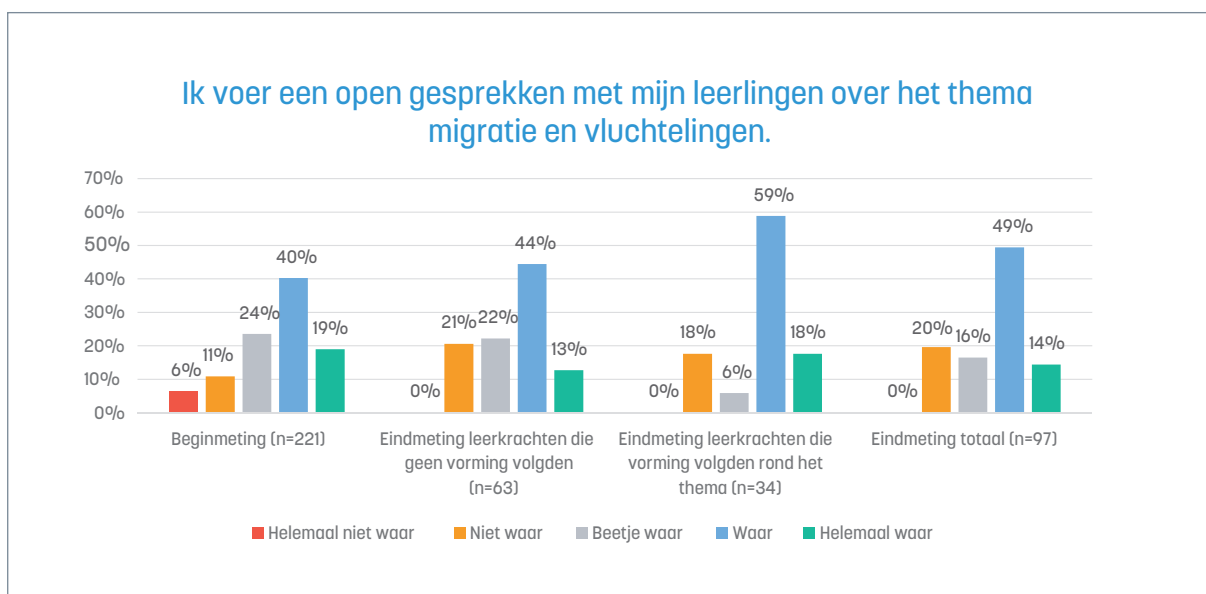
Figuur 169: Reageren op extreme uitspraken van leerlingen

Figuur 169 toont dat 68% van de leerkrachten in de beginmeting aangeven zich **competent te voelen wanneer leerlingen extreme uitspraken doen rond migratie en vluchtelingen**. Bij de eindmeting stijgt dat naar ongeveer 78% van de leerkrachten in het algemeen. Bij de leerkrachten die vorming hebben gevolgd ligt dit aantal een percentage lager.

Figuur 170: Voldoende kennis om rond het thema te werken

Figuur 170 toont dat bij de beginmeting slechts 39% van de leerkrachten vonden dat ze **voldoende kennis hadden om les te geven over het thema**. Bij de eindmeting was dit 46% van de leerkrachten. Deze stijging is het gevolg van het feit dat maar liefst 68% van de leerkrachten die vorming hebben gevolgd positief antwoordden op de stelling. Bij leerkrachten die geen vorming volgden zakte het aantal dat positief antwoorde namelijk tot 35%.

Figuur 171: Open gesprekken met leerlingen rond de thema's

In Figuur 171, ten slotte, zien we dat in de beginmeting 59% van de leerkrachten aangeeft **open gesprekken te voeren met hun leerlingen over het thema migratie en vluchtelingen**. In de eindmeting stijgt dit naar 63% van alle leerkrachten. Bij leerkrachten die vorming volgden is dat maar liefst 77%. Bij leerkrachten die geen vorming volgden zakt het aantal dat open gesprekken voert over het thema tot 57%.

11. Analyse

Nu we de veranderingen die we uit de data hebben kunnen halen in detail in kaart hebben gebracht, kunnen we deze nu iets verder analyseren: waaraan kunnen de veranderingen worden toegeschreven? Uiteraard zijn er veel verschillende factoren die hebben bijgedragen aan de geobserveerde veranderingen. Gezien er grote verschillen zijn tussen de scholen, is het logisch dat er schoolspecifieke factoren meespelen. Ook de actualiteit en de thuissituatie spelen een rol. Hieronder trachten we deze verschillende factoren wat uit elkaar te halen, en vooral ook in te gaan op de contributie die de projectactiviteiten hebben gehad.

11.1. School

Een eerste groep factoren die een impact hebben op het veranderingsproces zijn gerelateerd aan de **specifieke schoolcontext**, en waarop het schooltraject door School zonder Racisme vzw weinig of geen invloed heeft.

11.1.1. Rol van de leerkracht

Leerlingen geven in de focusgroepen vaak de **rol van de leerkracht** aan als beïnvloedende factor op verschillende processen. Zo zullen sommige leerkrachten wel, en anderen niet op racistische incidenten reageren. Soms geven leerlingen ook aan dat leerkrachten zelf racistische uitspraken doen. Sommige leerkrachten kunnen de rol aannemen van vertrouwenspersoon voor dergelijke zaken.

Ook tijdens de lessen kan de leerkracht het verschil maken. Zo kan in elke les het thema migratie en vluchtelingen expliciet of impliciet aan bod komen. Dat kan expliciet door effectief les te geven erover, maar ook impliciet door de voorbeelden die er worden gebruikt, de teksten die worden gelezen, en de gesprekken die worden gevoerd. In School 1, bijvoorbeeld, maakte een leerkracht aardrijkskunde en geschiedenis in zijn lessen stevast de connectie met thema's als migratie, racisme, etc. In veel scholen daarentegen komen de thema's vooral voor in de lessen levensbeschouwing of PAV.

11.1.2. Schoolomgeving

11.1.2.1. Locatie: stad vs. platteland

De **locatie van de school** (grootstad, centrumstad, kleine stad, of platteland) speelt mogelijks een rol. School 1, 6, en 9 situeren zich alle drie in dezelfde centrumstad, en zien gelijkaardige resultaten qua attitudes in de beginmeting, vooral ten opzichte van mensen met een migratieachtergrond.

Toch zijn er vermoedelijk andere schoolafhankelijke factoren belangrijker, gezien School 2 en 8 – beide Brusselse scholen – radicaal verschillende resultaten tonen.

11.1.2.2. Diversiteitsgraad

Het is mogelijk dat de **diversiteitsgraad van de school** de attitudes van de leerlingen beïnvloedt. Zo zien we in School 2 en 3 zowel een hoge diversiteitsgraad, als bij de meest positieve attitudes ten opzichte van vluchtelingen en mensen met een migratieachtergrond in de beginmeting. School 7, een West-Vlaamse plattelandsschool met één van de laagste diversiteitsgraden, scoort dan weer het laagst qua positieve attitudes ten opzichte van vluchtelingen en mensen met een migratieachtergrond.

School 8 is dan weer een uitzondering op deze regel. Er werd wel een grote winst gemaakt in deze school op attitudes in de eindmeting, wat dan weer mogelijks wijst dat andere factoren daar meespelen in de lage score in de beginmeting.

11.1.2.3. Opportuniteiten

Sommige scholen hebben specifieke **opportuniteiten** om bijvoorbeeld ontmoeting te faciliteren, zoals een OKAN-afdeling of een hoge diversiteitsgraad. Deze opportuniteiten tot ontmoeting moeten echter steeds goed gekaderd worden, gezien ze niet vanzelf tot betere attitudes lijken te leiden.

11.1.3. Schoolcultuur

Aandacht voor de dimensie 'schoolcultuur' werd meegenomen in de opzet van het project, gezien onderzoek aantoont dat een **interculturele schoolcultuur** en een dito diversiteitsbeleid een positieve invloed heeft op het gevoel zich thuis te voelen op school en het algemeen welzijn van alle leerlingen.¹⁷ Een impact op de schoolcultuur van de deelnemende scholen vanuit de Other Talk-schooltrajecten kon niet worden vastgesteld. Zulke verandering toont zich ook niet op korte termijn en is bovendien afhankelijk van veel factoren die buiten de invloedssfeer van het project liggen. Tegelijkertijd heeft het project kunnen bijdragen tot een sterk inzicht in de rol van de schoolcultuur en hoe deze een versterkende of belemmerende rol kan spelen bij het toewerken naar de projectdoelstellingen. Zo tonen de resultaten aan dat een **negatieve schoolcultuur** inzake diversiteit alsook het onvermogen of onbereidheid van leerkrachten om met deze thema's om te gaan, de bijdrage van het project kan tegenwerken.

De **surveyresultaten** tonen aan dat leerlingen elementen van de drie diversiteitsvisies herkennen in hun school (zie Figuur 172). Met specifieke vragen wilde School zonder Racisme inzicht krijgen in de mate waarin de school een kleurenblinde visie, een interculturele visie, dan wel een assimilatievisie volgt bij het omgaan met diversiteit. Elke vraag polst naar een specifieke diversiteitsvisie. Door scores te verbinden aan elke vraag bekomen we een **koppelscore** tussen 100 en -100, waarbij 100 aangeeft dat de diversiteitsvisie helemaal aanwezig is, en -100 dat die visie helemaal afwezig is. Een score van 0 wijst dan op noch uitgesproken aanwezig, noch uitgesproken afwezig zijn van die visie.

De resultaten bij de leerkrachten zijn relatief gelijklopend (zie Figuur 173), zij het dan dat bij leerkrachten de aan- of afwezigheid van een diversiteitsvisie over het algemeen sterker wordt gepercipieerd. Als leerlingen bijvoorbeeld vinden dat de school inzet op een interculturele visie, dan zullen leerkrachten dat nog duidelijker aangeven. Als leerlingen aangeven dat ze denken dat de assimilatievisie afwezig is op hun school, dan zullen leerkrachten deze nog sterker afwezig beschrijven (zie ook Figuur 174). Uitzonderingen hierop zijn School 6 en 9 voor de kleurenblinde en interculturele visie, en School 2 voor de kleurenblinde visie.

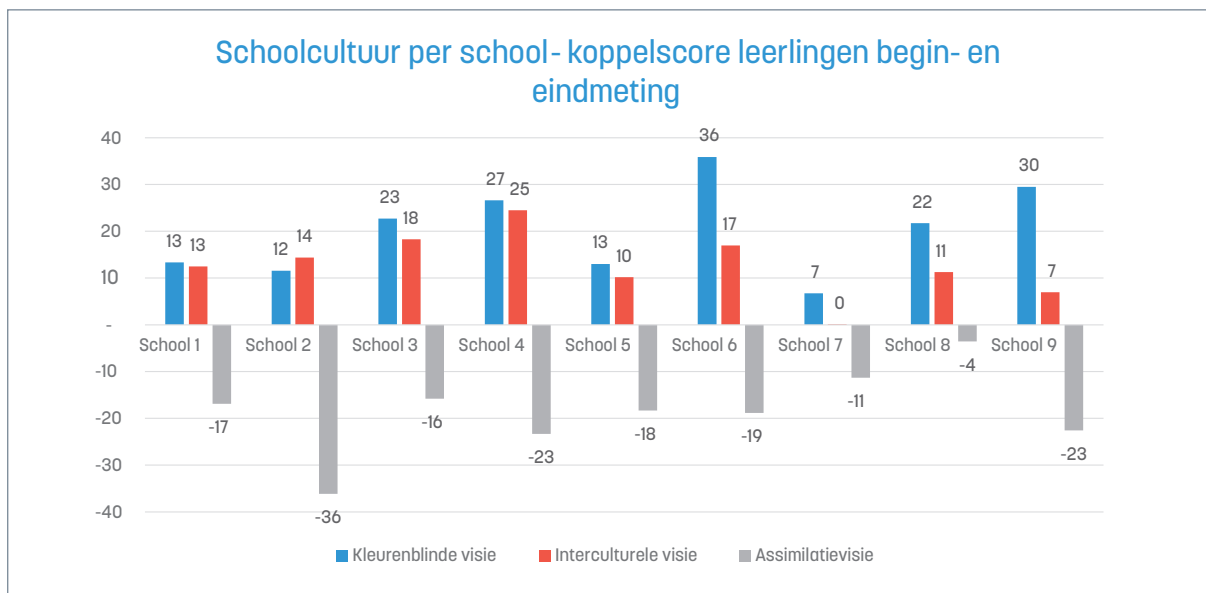
De mate waarin deze visies herkend worden, verschilt uiteraard van school tot school. De **kleurenblinde visie** is de meest aanwezige visie, en wordt het sterkst erkend in de twee scholen met de laagste percentages aan leerlingen met een migratieachtergrond, nl. School 6 en School 9 door leerlingen, en in School 4 en 8 door leerkrachten (waar ook relatief hoge scores gegeven worden door leerlingen).

In School 9 rapporteren de leerkrachten daarenboven een negatieve score voor en dus de afwezigheid van de **interculturele visie**. Bij School 7, die eveneens een lage diversiteitsgraad heeft, zien we dat de interculturele visie een score van 0 krijgt. De hoogste score voor een interculturele visie is voor School 4. Echt grote uitschieters voor de interculturele visie zijn er niet, en de aanwezigheid van deze visie wordt schijnbaar steeds getemperd door de aanwezigheid van de kleurenblinde visie.

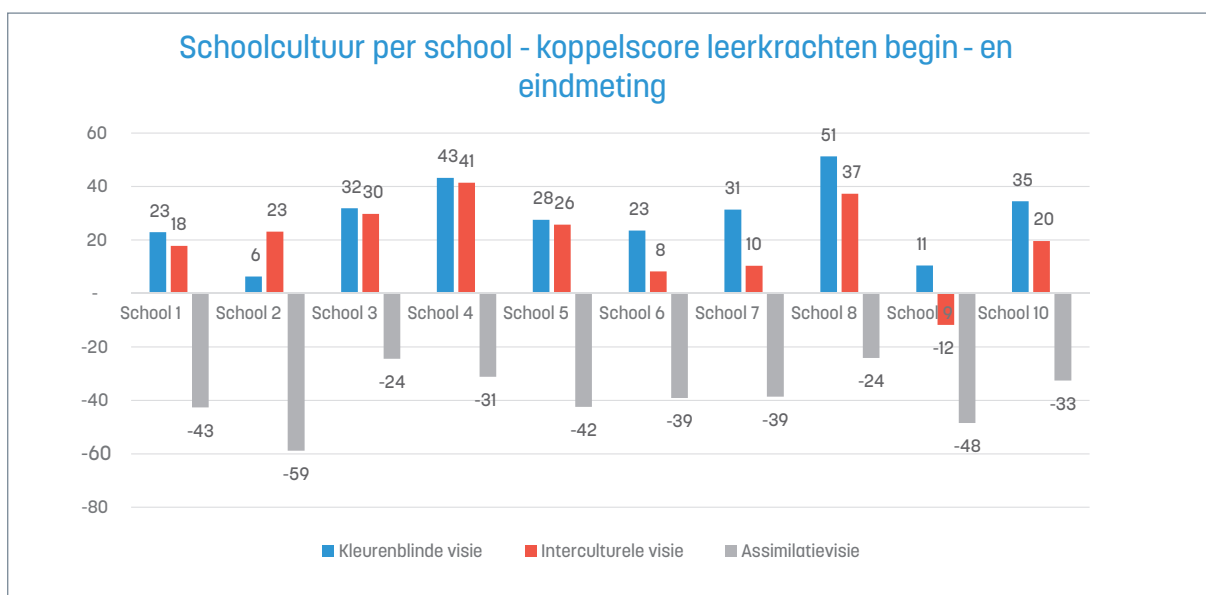
School 2 heeft in vergelijking met de andere scholen het hoogste percentage aan leerlingen met een migratieachtergrond, en wordt het minst geassocieerd met de **assimilatievisie**. Een mogelijke

17 Celeste L, Baysu G, Phalet K, Meeussen L, Kende J. Can School Diversity Policies Reduce Belonging and Achievement Gaps Between Minority and Majority Youth? Multiculturalism, Colorblindness, and Assimilationism Assessed. *Personality and Social Psychology Bulletin*. 2019;45(11):1603-1618. doi:10.1177/01461672198385777

verklaring is het uitgesproken meertaligheidsbeleid in de school. De leerlingen mogen hun thuistaal gebruiken en inzetten in hun leerproces, ook als deze niet Nederlands is. Het exclusief Nederlands spreken op school is een sterke indicator van een assimilatiebeleid. Voor alle scholen is de assimilatievisie overigens in meerdere of mindere mate afwezig.

Figuur 172: Schoolcultuur - koppelscore leerlingen

Figuur 173: Schoolcultuur - koppelscore leerkrachten

Verschil in perceptie van de schoolcultuur van leerlingen ten opzichte van leerkrachten.									
	School 1	School 2	School 3	School 4	School 5	School 6	School 7	School 8	School 9
Kleurenblinde visie	-10	5	-9	-17	-14	12	-25	-29	19
Interculturele visie	-5	-9	-11	-17	-16	9	-10	-26	19
Assimilatievisie	26	23	9	8	24	20	27	21	26

Figuur 174: Schoolcultuur - Verschil in perceptie tussen leerlingen en leerkrachten

De **focusgroepen** bieden bijkomende inzichten over de manier waarop leerlingen de schoolcultuur ervaren en over een aantal factoren die hierop een belangrijke invloed kunnen hebben.

Terugkerend in een meerderheid van de focusgroepen is het gevoel bij leerlingen dat het gesprek over racisme niet genoeg gevoerd wordt. Men heeft ook de indruk dat er niet voldoende doortastend wordt opgetreden wanneer er zich een racistisch incident voordoet.

Het gebruik van de eigen moedertaal is voor verschillende leerlingen een belangrijk punt en niet evident voor leerkrachten om mee om te gaan. Er is blijkbaar ook wel wat verwarring bij leerlingen wat nu de regels hierrond zijn op school.

In meerdere focusgroepen wordt verwezen naar het feit dat leerkrachten niet altijd de nodige knowhow en empathie hebben om rond racisme of de thema's migratie en vluchtelingen te werken.

Activiteiten waarbij er op school kennis wordt gemaakt met andere culturen worden over het algemeen geapprecieerd door de leerlingen (bv. cultuurdagen). Sommige leerlingen vinden het echter stereotyperend als het bij zulke interculturele activiteiten altijd om één aspect van een bepaalde cultuur gaat, bijvoorbeeld "het lekker eten".

Het is interessant om vast te stellen dat moeilijke thema's zoals racisme wel openlijk bespreekbaar werden tijdens de focusgroepen. Men kan er van uitgaan dat de leerlingen die deelnamen aan de focusgroepen ook op die manier (dus niet enkel door het aanbod van het project) belangrijke inzichten hebben opgedaan. In verschillende focusgroepen werden bijvoorbeeld meerdere voorbeelden gegeven door leerlingen met een migratieachtergrond die zelf racisme ervaren op school en buiten de school. Hierdoor wordt geleerd over (soms onbedoelde) racistische opmerkingen. Zulke opmerkingen kunnen immers schadelijk worden ervaren en kunnen leiden tot wat onder meer Naima Charkaoui benoemt als 'micro-kwetsuren'.¹⁸

In School 8 verliep focusgroep 1 erg moeizaam én focusgroep 2 erg chaotisch. Een leerling zei dat het geen zin had om over racisme te praten, gezien "ze" (de leerkrachten, directie, school, volwassenen in het algemeen) toch niet naar hem luisteren. In beide focusgroepen werd het woord 'racist' erg veel gebruikt, vaak om te lachen. Het toont vooral aan dat de leerlingen het niet veilig vonden om over deze thema's te praten. Dat kan een gevolg zijn van de klassfeer, maar ook van de schoolcultuur.

11.2. Buitenschoolse factoren

Ook factoren die niet tot het schooltraject behoren, maar hun oorsprong **buiten de school** kennen hebben een impact op het veranderingsproces.

11.2.1. Actualiteit (Oekraïne, COVID-19, ...)

Leerlingen geven in de focusgroepen relatief vaak de invloed van de actualiteit aan. Dit kan verschillende vormen aannemen: Enerzijds zijn leerlingen door oorlog in Oekraïne zich bewuster van de vluchtelingenthematiek, doordat ze vaker nieuwsberichten te zien krijgen over het thema. Anderzijds wordt er ook in de lessen meer over gepraat, gezien het thema actueel is. Daarnaast heeft het ook een invloed op andere zaken, zoals factchecking: gezien er veel fake news circuleert rond Oekraïne (maar ook bijvoorbeeld rond COVID-19 of de Taliban in Afghanistan), maken sommige leerlingen meer de reflex om te gaan factchecken.

¹⁸ Charkaoui, N. (2020) Racisme. Over wonden en veerkracht. EPO.

11.2.2. Thuisituatie

Sommige leerlingen geven tijdens de focusgroepen aan dat hun **ouders** veel met het thema bezig zijn, en er thuis dus vaak over wordt gesproken. Dan berichten ze dat ze weinig hebben bijgeleerd uit het schooltraject, gezien alles thuis reeds besproken werd. Ook rond factchecking en mediawijsheid horen we gelijkaardige opmerkingen. Eén leerling maakte de opmerking: “Mijn mama is mijn nieuws.”

In één focusgroep geven leerlingen ook aan bewust te zijn van het feit dat ze vooroordelen meekrijgen van hun ouders.

11.2.3. Vrienden

Sommige leerlingen geven tijdens de focusgroepen aan dat ze vooral dingen leren over bijvoorbeeld racisme door **vrienden**: Door het gesprek aan te gaan met vrienden die ervaringen hebben met racisme.

Tegelijk vinden leerlingen het ook moeilijk om op elkaar te reageren. Zo is er het voorbeeld van een leerling die via snapchat racistische filmpjes doorstuurt. De andere leerlingen reageren niet, want ze gaan ervan uit dat het toch niets zou uitmaken.

11.2.4. Sociale media

Leerlingen zijn digital natives. En tijdens de focusgroepen kwamen dan ook veel digitale platforms naar boven waarop leerlingen veel informatie uit halen: Instagram, TikTok, Snapchat, podcasts, ... Vaak volgen leerlingen bepaalde creators of pagina's die ze zelf betrouwbaar achten. Ze kunnen echter niet steeds duidelijk zeggen waarom ze net die bronnen vertrouwen.

Ook geven sommige leerlingen aan dat ze via sociale media in contact kunnen komen met verhalen van mensen “die het echt meemaken”, en dat meer impact heeft dan wat ze op school kunnen leren. School wordt dan soms gezien als een “eerste prikkeling”, om zich daarna gericht te zoeken naar verhalen op bijvoorbeeld TikTok of via podcasts.

11.3. Impact project

Hieronder bespreken we **per dimensie** (kennis, mediawijsheid, en ontmoeting) de **impact van de schooltrajecten** op de gepercipieerde veranderingen.

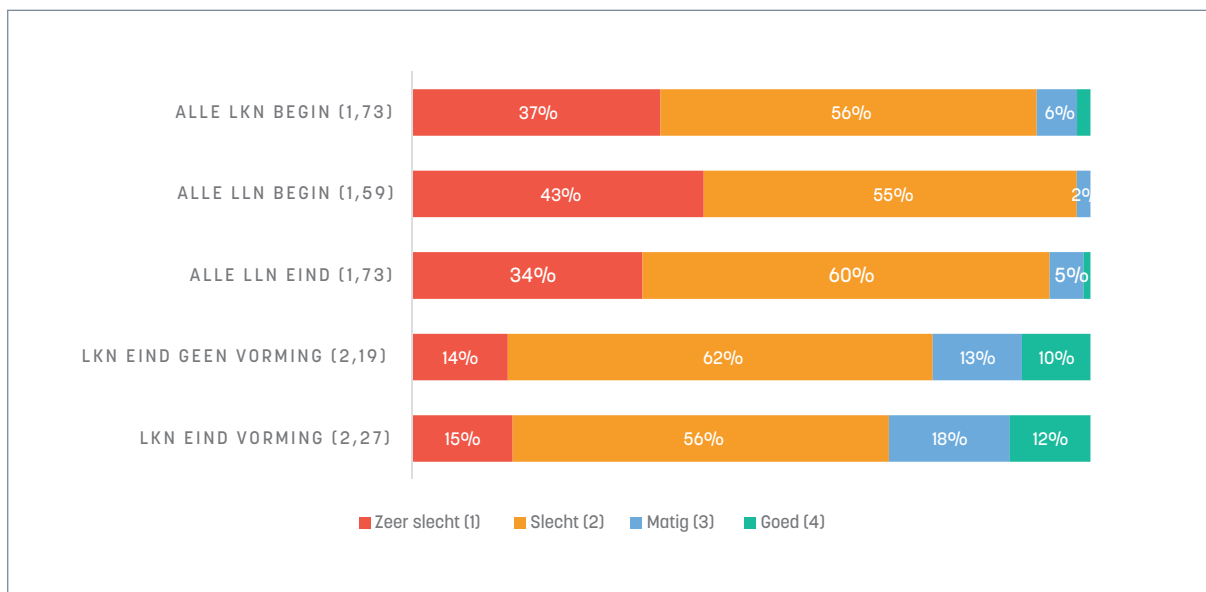
11.3.1. Kennis

Onderzoek¹⁹ toont aan dat het versterken van **feitelijke kennis** een opstap kan zijn naar een meer genuanceerde en ruimere kijk op het thema migratie en een meer positieve en geïnformeerde houding hierover. Er zijn sterke indicaties dat dit project heeft kunnen bijdragen tot versterken van kennis, tenminste bij een (beperkt) deel van de respondenten.

De kennis is over het algemeen heel beperkt, en dit zowel bij de leerlingen als bij de leerkrachten (zie figuur 2). In vergelijking met de beginmeting is er bij de eindmeting een niet onaanzienlijke positieve verschuiving bij de leerlingen van ‘zeer slecht’ naar ‘slecht’ wanneer het gemiddelde van alle scholen wordt beschouwd. Op school niveau zien we deze trend slechts in 4 van de 9 scholen.

---

19 https://11.be/sites/default/files/2021-02/Other_Talk-attitudes-migratie-mediagebruik-jongeren.pdf

Figuur 175: Samenvatting kennisniveau

De meest uitgesproken stijging in het kennisniveau doet zich voor bij de leerlingen van het BSO, TSO en de B-stroom. Deze richtingen worden vaak minder bereikt of 'vergeten' door educatieve organisaties. De resultaten wijzen aldus uit dat er een grote leerwinst kan geboekt worden bij de leerlingen in deze studierichtingen.

Tijdens de focusgroepen was er in elke school telkens een beperkt aantal leerlingen die voorbeelden konden geven van kennis die ze tijdens bepaalde projectactiviteiten hadden opgedaan. Een beperkt aantal getuigenissen biedt bovendien aanwijzingen dat bepaalde activiteiten (o.a. een gesprek met Samy Mehdi, de workshop 'Between Two Worlds' van Caritas International, en de workshop 'Oogkleppen Af' van School zonder Racisme vzw) vanuit het project hebben aangezet tot meer kritisch denken over de thema's migratie en vluchtelingen en in het bijzonder over de vooroordelen die hierrond bestaan.

Bij de leerkrachten is de stijging in kennis meer uitgesproken dan bij de leerlingen. Deze stijging is ook hoger bij de leerkrachten die een vorming volgden wat een sterke indicatie biedt van de bijdrage van het project. Bovendien schatten leerkrachten die een vorming volgden hun kennis om rond de thema's migratie en vluchtelingen te werken met hun leerlingen beduidend hoger in dan leerkrachten die geen vorming volgden.

11.3.2. Mediawijsheid

Het project ging er vanuit dat het versterken van **mediawijsheid** er toe kan bijdragen dat leerlingen en leerkrachten hun mediagebruik aanpassen en meer kritisch kunnen omgaan met de manier waarop migratie en de vluchtelingproblematiek geframed worden via diverse mediakanalen. De resultaten bevestigen deze hypothese voor wat betreft de leerkrachten die een vorming volgden en enkele leerlingen die hun verandering in mediawijsheid expliciet konden linken aan project activiteiten. Voor de meerderheid van de respondenten is het moeilijk om de geobserveerde verandering (die eerder beperkt is) toe te schrijven aan het project. De resultaten tonen aan dat andere factoren buiten de invloed van het project een belangrijke invloed hebben. Hierbij dient te worden opgemerkt dat de schooltrajecten – waarbij de schoolteams werden begeleid, maar steeds vrij waren in het samenstellen van hun eigen programma – weinig hebben ingezet op mediawijsheid. Er bestaat hoe dan ook weinig educatief aanbod dat specifiek inzet op mediawijsheid rond migratie en vluchtelingen. Daarom werkte School zonder Racisme vzw ook een workshop uit met specifiek die focus: 'Migratie in Beeld'²⁰.

20 <https://www.schoolzonderracisme.be/aanbod/leerlingen/migratie-beeld>

Zowel leerlingen als leerkrachten hebben, volgens de resultaten van de beginmeting, beduidend meer vertrouwen in het nieuws op TV en in de krant, dan in het nieuws op sociale media. Bij de eindmeting wordt deze trend nog enigszins versterkt. De meest uitgesproken verandering zien we bij de leerkrachten die een vorming hebben gevolgd. Leerkrachten binnen deze groep stellen zich kritischer op tegenover sociale media en doen ook vaker aan factchecking. Bij leerlingen zien we wat betreft factchecking echter het omgekeerde. De reden hiervoor is niet eenduidig. Zoals hierboven reeds aangehaald zet bijvoorbeeld de oorlog in Oekraïne sommige leerlingen aan tot meer factchecking, terwijl andere leerlingen het nieuws net mijden omdat ze het te eng vinden. Hoe dan ook lijkt de reden buiten de projectactiviteiten te liggen.

Een beperkt aantal leerlingen verwijst tijdens de focusgroepen naar specifieke inzichten die ze tijdens projectactiviteiten hebben opgedaan. In een meerderheid van de gevallen wordt echter verwezen naar de invloed van andere actoren of factoren, bijvoorbeeld een les die ze daarrond gevolgd hebben en die niet gelinkt was aan het project, of de invloed van de ouders.

11.3.3. *Ontmoeting*

Vanuit de contacttheorie kan geargumenteed worden dat meer **ontmoeting** in combinatie met de positieve ervaring van deze ontmoeting, mogelijk heeft bijgedragen tot de positieve trend in attitudes ten opzichte van mensen met een migratieachtergrond en vluchtelingen. De focusgroepen wijzen op het belang van omkadering door en knowhow van de leerkracht of moderator tijdens activiteiten gericht op ontmoeting. Zonder zulke omkadering bestaat het risico dat goed bedoelde activiteiten verkeerd uitdraaien en mogelijk bijdragen tot een negatief effect bij de leerlingen²¹. Hiervan werd tijdens één focusgroepdiscussie een voorbeeld gegeven.

Zowel bij de leerlingen als bij de leerkrachten die een vorming hebben gevolgd zien we bij de eindmeting een positieve trend wat betreft ontmoetingsgraad en de kwaliteit van de contacten met mensen met een migratieachtergrond. Deze trend kan mogelijk verklaard worden door het feit dat respondenten zich binnen hun sociaal netwerk meer bewust zijn geworden van de aanwezigheid van mensen met een migratieachtergrond en vluchtelingen alsook door de meerdere contactmomenten die tijdens het project werden aangeboden. Dit wordt ook bevestigd door de getuigenissen vanuit meerdere focusgroepen. Input uit discussie wijst expliciet op het belang van zulke interactie en ontmoeting zowel fysiek als via sociale of audio-visuele media, bv. beter kunnen inleven in wat andere mensen ervaren, nieuwe mensen leren kennen, bepaalde zaken blijven gemakkelijker bij, gemakkelijker leren via TikTok aangezien mensen daar hun eigen verhaal vertellen.... Tijdens focusgroepen werd meermaals verwezen naar projectactiviteiten die deze ontmoetingen hebben mogelijk gemaakt (bv. uitstap naar Brussel, workshop oogkleppen af, workshop wie ben ik, gastspreker, films rond migratie en vluchtelingen die in de klas werden getoond en besproken ...).

11.3.4. *Competentie leerkrachten*

In de veranderingstheorie van het project wordt er vanuit gegaan dat deelname door leerkrachten aan de projectactiviteiten specifiek gericht op leerkrachten er toe bijdraagt dat zij zich beter uitgerust weten met de nodige capaciteit en instrumenten om met hun leerlingen rond mediawijsheid en de thema's migratie en vluchtelingen aan de slag te gaan, en zich op een kritische manier bewust te worden van hun eigen vooroordelen over deze thema's. De geobserveerde veranderingen qua **competentiegevoel** bij de leerkrachten die een vorming volgden binnen het project ondersteunen deze hypothese. Het bevestigt ook de meerwaarde en het belang van projecten die inzetten op het versterken van de competenties van leerkrachten.

De resultaten tonen immers aan dat leerkrachten die een vorming volgden zich in sterkere mate competent voelen en ook meer bereidheid tonen om deze thema's aan bod te laten komen in hun lessen. Bovendien tonen de resultaten aan dat het vermogen en de bereidheid van leerkrachten om

21 Allport GW. 1954. The Nature of Prejudice. Reading, MA: Addison-Wesley. p. 537

hierrond te werken en om eventuele incidenten gelinkt aan diversiteit aan te pakken een bepalende factor zijn voor een inclusieve en multiculturele schoolcultuur.

Leerkrachten die een vorming volgden stellen zich weliswaar genuanceerder op over de mate waarin ze open gesprekken voeren met hun leerlingen over het thema migratie en vluchtelingen. Mogelijk lijkt men zich na de vorming beter te realiseren wat zulk open gesprek precies inhoudt. M.a.w. leerkrachten die de vorming niet volgden kunnen er mogelijk verkeerdelijk vanuit gaan dat ze open gesprekken voeren die dat eigenlijk niet zijn.

12. Lessons learned

Deze impactmeting zal voeding geven aan een gids/handleiding voor leerkrachten en scholen die zelf trajectmatig aan de slag willen rond de thema's migratie en vluchtelingen. Uiteraard willen we hieraan reeds een aanzet geven in de vorm van lessons learned. Deze kunnen we in twee categorieën opdelen:

1. Lessons rond impactmeting: Als kleine vzw's en sociale organisaties aan de slag willen met impactmeting, begin- en eindmetingen, focusgroepen, en contributieanalyses, hoe pakken ze dat dan best aan? Wat zijn zaken waarop men moet letten?
2. Lessons rond trajectmatig werken rond de thema's migratie en vluchtelingen: Wat kunnen scholen, leerkrachten, maar ook andere educatieve organisaties die trajectmatig willen werken rond deze thema's leren uit deze impactmeting?

Hieronder vatten we deze lessons learned samen.

12.1. Inzake impactmeting

12.1.1. *Onderschat het niet*

De impact van een dergelijke impactmeting op de workload van een kleine organisatie is nauwelijks te overschatten. Enkel en alleen de vragenlijsten afnemen bij de leerlingen neemt reeds een enorme hoeveelheid werkuren in beslag. Een degelijke impactmeting is dan ook niet iets dat je als organisatie er zomaar eventjes bijneemt. In alle fases vergt het tijd en expertise. Bekijk op voorhand goed hoeveel tijd en middelen je kan vrijmaken voor de impactmeting, en pas je ambitie daaraan aan.

12.1.2. *Baken af wat je wil/moet meten*

Té veel data zorgt voor verwarring, te lange vragenlijsten, en meer tijdsinvestering bij de data-verwerking.

Eeneerste stap om goed af te bakenen wat er gemeten moet worden, is een degelijk literatuuronderzoek. Wat is er al geweten over het thema? Kan je verder bouwen op voorgaande onderzoeken of impactmetingen? Niet alleen is dit belangrijk in het opstellen van causale veronderstellingen, maar ook in het opstellen van vragenlijsten, en het ontwerpen van methodieken voor focusgroepen.

Stel jezelf consequent de volgende vragen: 1. Moeten we dit echt meten? 2. Kunnen we dit adequaat meten? 3. Zal deze data bijdragen aan de analyse? 4. Zijn er reeds voorgaande onderzoeken waarop ik de inhoud en de formulering van mijn vragen kan baseren?

12.1.3. *Formuleer en ontwerp vragen met de data-analyse in het achterhoofd*

Terwijl je vragen opstelt is het opportuun om na te denken over hoe deze zullen geanalyseerd worden. Dit zal enorm veel werk uitsparen in de eigenlijke analyse. Bijvoorbeeld: Als je de leeftijd wil weten

van je respondenten kan je een meerkeuzevraag stellen met opties ('20-25 jaar', '26-30 jaar', '30-35 jaar', ...) of je kan in een open vraag het geboortjaar vragen. Het is dus belangrijk om de vraag te stellen 'Hoe precies wil ik de leeftijd kennen? Hoe wil ik dit weergeven in mijn conclusies?'. Als je alle jaartallen achteraf toch nog moet onderverdelen in categorieën verlies je uiteraard enorm veel tijd.

Ook het type vraag je gebruikt is belangrijk. Een rating scale-vraag is moeilijk te analyseren, bijvoorbeeld.

12.1.4. Voorzie ruimte om te testen

Zijn de vragenlijsten aangepast aan het niveau van jouw doelgroep? Haal je met de methodieken in de focusgroep de juiste informatie naar boven? Om op deze en gelijkaardige vragen te kunnen antwoorden moet je testen. Verspreid jouw vragenlijst bijvoorbeeld onder een klein aantal personen uit jouw doelgroep, en vraag feedback.

Voorzie uiteraard ook tijd tussen de test en de uiteindelijke verspreiding van de vragenlijst of het organiseren van de focusgroepen. Zo kan je zeker nog de nodige aanpassingen maken, en vermijd je dat je tijdens het uitrollen van vragenlijsten en focusgroepen nog aanpassingen moet maken.

12.1.5. Hou de causale veronderstellingen in het achterhoofd

Zowel bij het ontwerpen van de vragenlijsten, als de focusgroepen, als bij het analyseren van de data, is het belangrijk om de causale veronderstellingen onderliggend aan jouw project in het achterhoofd te houden. Deze kunnen je helpen bepalen welke vragen wel of niet opgenomen moeten worden in de vragenlijsten, welke info je extra uit de focusgroepen wil halen, en hoe de data uiteindelijk geanalyseerd moet worden. De centrale vraag hierbij is dan: Kan ik met de data die ik uit de impactmeting haal mijn causale veronderstellingen bevestigen of ontkrachten?

12.1.6. Voorzie voldoende tijd en budget voor analyse van de data

Het is reeds gezegd geweest hierboven, maar we kunnen het niet genoeg beklemtonen: zorg dat er tijd is voor de verwerking en analyse van de data. Iemand die hier nagenoeg full-time mee bezig kan zijn is geen overbodige luxe. Het helpt immers om volledig in de data te zitten, zodat potentiële foutjes snel opgespoord kunnen worden, sneller gewerkt kan worden, en er verbanden kunnen gelegd worden die anders moeilijker te zien zijn.

12.1.7. Heb je de expertise niet in huis? Besteed uit!

Zonder de begeleiding van HIVA was deze impactmeting nooit klaar geraakt. Professionele expertise inhuren kost geld, maar het zelf proberen doen zonder begeleiding onrechtstreeks ook, met minder kans op slagen. Laat je begeleiden in het opstellen van causale veronderstellingen, vragenlijsten, methodieken voor focusgroepen, de analyse van de data, en de contributieanalyse.

12.2. Inzake trajectwerking

12.2.1. B-stroom en BSO: veel resultaat mee te boeken!

Eén van de aandachtspunten van deze impactmeting was het effect dat een dergelijk traject zou hebben op de BSO-(Arbeidsfinaliteit-)richtingen en de B-stroom. Deze worden immers vaak vergeten door educatieve organisaties, of scholen organiseren minder snel activiteiten voor deze richtingen. Nochtans zien we in deze impactmeting dat er een grote vooruitgang te boeken is in deze studierichtingen. Door deze leerlingen te betrekken in het projectontwerp (participatie), en didactische methodes te hanteren die werken voor deze doelgroep (spelend/ervarend leren,

ontmoeting, laagdrempelige teksten, ...) kan je de impact van je traject significant vergroten.

12.2.2. Ontmoeting werkt!

Zoals verwacht werkt ontmoeting, als die ontmoeting positief is. In de meeste focusgroepen komen ontmoetingsmomenten redelijk snel terug boven als er gevraagd wordt wat er bijgebleven is van het project, gegeven dat er interventies zijn georganiseerd gericht op ontmoeting.

We moeten hierbij opmerken dat we ontmoeting als iets ruims zien. Zeker in tijden van lockdowns kan je niet steeds fysieke ontmoetingen organiseren. Films, literatuur, en muziek kunnen hierbij ook dienen als vormen van ontmoeting met 'de ander'. Uiteraard is het daarbij van uiterst belang dat ontmoeting, in al zijn vormen, steeds gekaderd wordt.

12.2.3. Kennis is niet noodzakelijk voor positievere attitudes, maar kan een opstap zijn.

De trajecten hebben over het algemeen heel gemengde invloed gehad op het kennisniveau van de leerlingen. Hierbij wordt door sommige leerlingen in de focusgroepen beklemtoond dat ze na workshops of activiteiten nog met veel vragen zitten, die ze niet steeds tijdens de activiteit zelf kunnen stellen. Het wijst op het belang van opvolging door leerkrachten tijdens de lessen: ruimte vrij maken voor de vragen van leerlingen, het open gesprek aangaan over deze thema's. Uiteraard is het dan belangrijk dat leerkrachten zich daar voldoende competent voor voelen (zie volgend punt).

Een betere kennis leidt echter niet zomaar tot positievere attitudes. Het kan wel het begin vormen van een proces, een opstap. Evengoed kan die opstap een ontmoetingsmoment of een ander type activiteit zijn.

12.2.4. Vorming voor leerkrachten werkt!

Bij alle stellingen die toetsen naar het gevoel van competentie van leerkrachten om met deze thema's aan de slag te gaan scoren leerkrachten die vorming gevolgd hebben doorheen het traject beter. Daarnaast staan ze positiever ten opzichte van migratie en vluchtelingen, hebben ze betere kennis, en zijn hun ontmoetingen positiever. Dit zijn de meest eenduidig positieve resultaten van de hele impactmeting.

Inzetten op het vormen van leerkrachten om zelf met deze thema's aan de slag te gaan is dus zeker zinvol. De vraag is hierbij wel of en hoe dit uiteindelijk zal doorspijelen tot de leerlingen. Verder onderzoek is hiervoor nodig.

12.2.5. Leerlingen staan open

Over het algemeen staan leerlingen open om rond deze thema's aan de slag te gaan. Tijdens de focusgroepen gaven sommige leerlingen aan dat ze deze thema's eerder op een structurele manier aan bod willen laten komen in alle lessen en op school. Niet zomaar één les in aardrijkskunde, of één projectdag, maar ook als het gaat om bijvoorbeeld de namen die gebruikt worden in voorbeelden in een oefening in wiskunde (Ahmed of Xiu, in plaats van enkel Jan en Miet), of literatuur in de les Nederlands of Engels (ook auteurs met een migratieachtergrond). Daarbij geven ze aan dat er in die gevallen niet altijd aandacht aan moet gegeven worden, maar behandeld als iets normaal.

Verder hebben we tijdens de startworkshops ook gemerkt dat leerlingen veel opener staan ten opzichte van het toelaten van de hoofddoek op school.

Het loont dus de moeite om in te zetten op leerkrachten, of om leerkrachten in gesprek te laten gaan met leerlingen.

12.2.6. Participatie werkt, als het werkt...

Participatief werken wordt tegenwoordig – terecht – hoog in het vaandel gedragen door menig organisatie. Er wordt verondersteld dat het altijd beter is de doelgroep – leerlingen, ouders, leerkrachten, ... – te raadplegen, mee te laten beslissen, of op een andere manier te betrekken. Hier zijn echter duidelijke kanttekeningen bij te maken. Participatieprocessen creëren verwachtingen bij de deelnemers. Als de verwachtingen niet worden ingelost, dan ontstaat er een soort ‘participation fatigue’, en kan participatie dus zelfs een negatief effect hebben. Heeft dit meegespeeld in School 2? Deze hebben sterk ingezet op participatie, maar zijn de verwachtingen van de deelnemende leerlingen daarbij ingevuld? We moeten hier het antwoord schuldig blijven.

Een ander, duidelijker, voorbeeld hiervan kwam tijdens de focusgroepen in School 8: Beide groepen namen de focusgroep niet echt serieus. Hoewel er zeker andere factoren meespeelden, was één opmerking van een leerling indicatief. De leerling, die een migratieachtergrond had, zei namelijk dat het geen nut had zijn mening over deze thema’s te delen, aangezien er toch nooit naar geluisterd wordt.

Er moet aan participatie dus ook gehoor gegeven worden. De deelnemers van participatieprocessen verwachten enige vorm van resultaat. Dit kan in een minimale vorm ook een simpel terugkoppelmoment zijn, maar liefst zien de deelnemers van participatieprocessen uiteraard ook andere vormen van gehoor.

12.2.7. Je hebt niet alle factoren onder controle

Er speelt ENORM veel mee: woonplaats, geslacht, studierichting, schoolcultuur/omgeving, gedragenheid van het project door directie en het schoolteam, COVID, thuissituatie, actualiteit, toevallige gebeurtenissen op school en daarbuiten, ... Je hebt niet alle factoren onder controle. Welk effect goed bedoelde interventies in de praktijk zullen hebben, hangt dus niet enkel af van hoe competent leerkrachten zich voelen, hoe overkoepelend en vakoverschrijdend er gewerkt wordt, of hoe goed workshops up to date zijn met de laatste pedagogische inzichten en evidence-based methodieken. Het is belangrijk om te beseffen dat trajectmatig werken een proces is dat nooit afgerond is.

12.2.8. Attitudes zijn moeilijker te veranderen dan de andere dimensies

We moeten realistisch zijn over de impact die we tijdens een traject kunnen maken. Attitudes zijn nu eenmaal moeilijk te veranderen, onder meer door de reden uit het vorige punt. Daarnaast focussen op mediawijsheid, kennisniveau, en de graad en kwaliteit van ontmoeting kan hoe dan ook een positieve verandering teweeg brengen.

Opnieuw willen we beklemtonen dat trajectmatig werken een proces is van lange adem. Scholen die een traject doorlopen, en daarbij mee vorm geven aan activiteiten rondom een thema, doen er goed aan de successen van dit traject op te nemen in hun beleid, en te leren uit de zaken die minder goed liepen. Enkel herhaalde inspanning, schooljaar na schooljaar, zal een blijvend en langdurig effect hebben.

13. Bijlage: Vragenlijsten

Hieronder vind je de vragenlijsten die we hebben gebruikt voor de impactmeting. Achtereenvolgens voegen we toe:

1. De beginmeting voor leerlingen
2. De beginmeting voor leerkrachten
3. De eindmeting voor leerlingen
4. De eindmeting voor leerkrachten

bijlage 1: De beginmeting voor leerlingen

Other Talk: Impactmeting Leerlingen

1. Maak hieronder een anonieme code aan:

Je geboortjaar (1990) + initialen eigen voor- en achternaam (FW) + initialen voor- en achternaam van je moeder (AV).

Voorbeeld: 1990FWAV

2. De naam van mijn school is:

Other Talk: Impactmeting Leerlingen

3. Ik ben een

- Man
 Vrouw
 Andere, namelijk

4. Ik ben geboren in het jaar

5. Ik woon in

Naam dorp/stad

Postcode

Other Talk: Impactmeting Leerlingen

6. Heb je de Belgische nationaliteit?

- Ja
 Nee

7. Heb je nog andere nationaliteiten?

- Nee
 Ja, namelijk

8. Hebben je ouders de Belgische nationaliteit?

	JA	NEE	Niet van toepassing
Ouder 1	☐	☐	☐
Ouder 2	☐	☐	☐

9. Hebben je ouders nog andere nationaliteiten?

	JA	NEE	Niet van toepassing
Ouder 1	☐	☐	☐
Zo ja, welke?	<input type="text"/>		
Ouder 2	☐	☐	☐

Zo ja, welke?

10. Mijn geloof is

- Christendom
 Islam (moslim)
 Ik heb geen religie of geloof
 Humanisme
 Andere namelijk,
- Jodendom
 Boeddhisme
 Hindoeïsme
 Ik zeg dat liever niet

Other Talk: Impactmeting Leerlingen

11. Ik zit in het

- 1ste jaar middelbaar
 2de jaar middelbaar
 3de jaar middelbaar

12. Mijn studierichting is

- ASO (Algemeen Secundair Onderwijs)
- BSO (Beroeps Secundair Onderwijs)
- BUSO (Buitengewoon Secundair Onderwijs)
- KSO (Kunst Secundair Onderwijs)
- TSO (Technisch Secundair Onderwijs)
- A-stroom
- B-stroom

Other Talk: Impactmeting Leerlingen

Other Talk: Impactmeting Leerlingen

13. Duid telkens het meest passende antwoord aan.

	Ja	Nee	Ik weet het niet
Ik heb zelf een migratieachtergrond.	☐	☐	☐
Ik woon samen met iemand die een migratieachtergrond heeft.	☐	☐	☐
Ik heb een familied die een migratieachtergrond heeft.	☐	☐	☐
Een vriend van mezelf heeft een migratieachtergrond.	☐	☐	☐
Bij mijn hobby's kom ik mensen met migratieachtergrond tegen.	☐	☐	☐
Ik kijk bewust naar programma's of series waarin iemand met een migratieachtergrond in speelt.	☐	☐	☐

14. Mijn ervaring met mensen met een migratieachtergrond is

Positief	Geen Contact	Negatief
☐		

15. Duid het meest passende antwoord aan.

	Ja	Nee	Ik weet het niet
Ik ben zelf een vluchteling.	☐	☐	☐
Ik woon samen met een vluchteling.	☐	☐	☐
Ik heb een familie lid die vluchteling is.	☐	☐	☐
Een vriend van mezelf is een vluchteling.	☐	☐	☐
Bij mijn hobby's kom ik vluchtelingen tegen.	☐	☐	☐
Ik kijk bewust naar programma's of series waarin een vluchteling speelt.	☐	☐	☐

16. Mijn ervaring met vluchtelingen is

Positief	Geen Contact	Negatief
☐		

Other Talk: Impactmeting Leerlingen

Other Talk: Impactmeting Leerlingen

17. Duid het meest passende antwoord aan.

	Helemaal mee eens	Eens	Niet eens, niet oneens	Oneens	Helemaal oneens	Ik begrijp de vraag niet
Migratie is goed voor België.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.						
<input style="width: 100%;" type="text"/>						

Migratie is slecht voor België.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
---------------------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

Als je wil, kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.

18. Duid aan wat voor jou het beste past.

	Helemaal mee eens	Eens	Niet eens, niet oneens	Oneens	Helemaal oneens	Ik begrijp de vraag niet
Migratie is slecht voor België, het verdeelt ons in voor en tegenstanders.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.						
<input style="width: 100%;" type="text"/>						

Migratie is goed voor België, het maakt België tot een levendige en interessante plaats om te wonen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

Als je wil, kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.

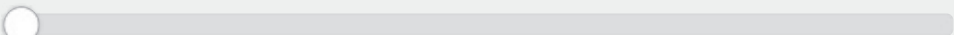
Migratie is goed voor de Belgische economie, het zorgt voor nieuwe werkkrachten.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.						
<input style="width: 100%;" type="text"/>						

19. Over het algemeen, zou ik vluchtelingen beschrijven als:

Hardwerkend	Lui
☐	

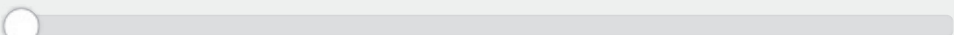
20. Over het algemeen, zou ik vluchtelingen beschrijven als:

Eerlijk Oneerlijk

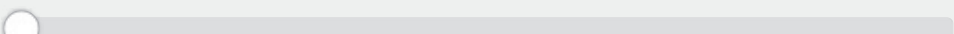
21. Over het algemeen, zou ik vluchtelingen beschrijven als:

Betrouwbaar Onbetrouwbaar

22. Over het algemeen, zou ik vluchtelingen beschrijven als:

Vriendelijk Vijandig

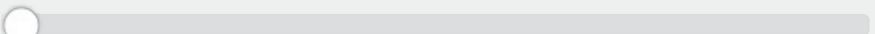

Other Talk: Impactmeting Leerlingen

Other Talk: Impactmeting Leerlingen

23. Hoeveel procent van de mensen in België **denk jij** dat een migratieachtergrond heeft?

0 50 100

24. Hoeveel mensen **denk jij** dat er wereldwijd op de vlucht zijn?

(In België wonen 11 miljoen (11 000 000) mensen)

- Tussen 5 miljoen (5 000 000) en 25 miljoen (25 000 000) Tussen 75 miljoen (75 000 000) en 95 miljoen (95 000 000)
- Tussen 25 miljoen (25 000 000) en 50 miljoen (50 000 000) Meer dan 95 miljoen (95 000 000)
- Tussen 50 miljoen (50 000 000) en 75 miljoen (75 000 000)

25. Hoeveel procent van alle vluchtelingen **denk jij** dat wordt opgevangen in Europa?

0 50 100

26. Welk Europees land **denk jij** dat de meeste vluchtelingen opvangt?

- België
  Duitsland
 Italië
  Frankrijk
 Griekenland

27. Hoeveel vluchtelingen **denk jij** dat er elk jaar vragen om in België te mogen verblijven? (Opmerking: België telt 11 miljoen (11 000 000) inwoners)

- Tussen 0 en 15 000
  Tussen 45 000 en 60 000
 Tussen 15 000 en 30 000
  Meer dan 60 000
 Tussen 30 000 en 45 000

28. Voor welke redenen **denk jij** dat je in België mag blijven als vluchteling? (Kruis alle juiste antwoorden aan.)

Als je vlucht uit je eigen land omdat ...

- Er oorlog is.
  Vrouwelijke genitale verminking
 Je wordt gedwongen om te trouwen met iemand waar je niet mee wil trouwen.
  Je heel arm bent.
 Je omwille van je politieke mening in de gevangenis kan belanden in eigen land.
  Je geen werk kan vinden in je eigen land.
 Je omwille van je geloof in de gevangenis kan belanden in eigen land.
  Je huis kapot is gegaan door overstromingen.
 Je homo bent en dat niet mag in je eigen land.

Proficiat, je bent aangekomen bij het laatste deel van de enquête!

Other Talk: Impactmeting Leerlingen

29. Hoe vaak blijf je via onderstaande kanalen op de hoogte van het nieuws?

	Nooit	Minder dan maandelijks	Maandelijks	wekelijks	Dagelijks	Ik begrijp de vraag niet
Papieren kranten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Online kranten/apps	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Belgische televisie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Buitenlandse televisie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sociale media	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gesprekken met anderen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdschriften (fysiek of online)	☐	☐	☐	☐	☐	☐

30. Duid aan wat voor jou het beste past.

	Helemaal mee eens	Eerder eens	Niet eens, niet oneens	Eerder oneens	Helemaal oneens	Ik begrijp de vraag niet
Als ik een nieuwsbericht zie, controleer ik of het klopt of niet.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vertrouw het nieuws op tv.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik geloof het nieuws dat ik lees op mijn sociale media.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als iets in de krant staat, dan ga ik ervan uit dat het waar is.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

31. Over het algemeen gesproken en over alle media heen, hoe geïnteresseerd ben je in nieuwsberichten over:

	Helemaal niet geïnteresseerd	Weinig geïnteresseerd	Neutraal	Geïnteresseerd	Zeer geïnteresseerd
Milieu/Klimaat	☐	☐	☐	☐	☐
Economie/Jobs	☐	☐	☐	☐	☐
Integratie	☐	☐	☐	☐	☐
Politiek	☐	☐	☐	☐	☐
Mensenrechten	☐	☐	☐	☐	☐
Onderwijs	☐	☐	☐	☐	☐
Migratie	☐	☐	☐	☐	☐
Criminaliteit, veiligheid op straat	☐	☐	☐	☐	☐
Armoede	☐	☐	☐	☐	☐
Kinderrechten	☐	☐	☐	☐	☐
Vluchtelingen	☐	☐	☐	☐	☐
Mentaal/fysiek welzijn	☐	☐	☐	☐	☐

Other Talk: Impactmeting Leerlingen

32. Op mijn school ...

	Helemaal niet waar	Niet waar	Beetje waar	Waar	Helemaal waar	Ik begrijp de vraag niet
... komt het thema migratie en vluchtelingen aan bod in de klas.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... kan ik mijn mening over migratie en vluchtelingen uiten in de klas.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... gaan leerkrachten een gesprek over migratie en vluchtelingen <u>niet</u> uit de weg.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

33. Op mijn school ...

	Helemaal niet waar	Niet waar	Een beetje waar	Waar	Helemaal waar	Ik begrijp de vraag niet
... word ik behandeld als een uniek individu	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... moet iedereen zich Vlaams/Belgisch gedragen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... wordt er aandacht besteed aan de culturele groep waartoe ik behoer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... wordt benadrukt dat ik dezelfde kansen heb als iedereen (als ik maar genoeg mijn best doe)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... wordt mijn culturele achtergrond gezien als een meerwaarde	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... zijn lokalen zo ingericht dat leerlingen met verschillende achtergronden zich thuis kunnen voelen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

34. Op school ...

	Helemaal niet waar	Niet waar	Een beetje waar	Waar	Helemaal waar	ik begrijp de vraag niet
... treden leerkrachten hard op tegen racisme en discriminatie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... is er respect voor verschil in culturen en religies	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... worden leerlingen die racistische uitspraken doen gestraft	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... worden andere culturen en religies dan de Belgische en katholieke gewaardeerd	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... is het goed dat jongeren hun thuiscultuur behouden	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... worden leerlingen die andere jongeren discrimineren gestraft	☐	☐	☐	☐	☐	☐

35. In de klas ...

	Helemaal niet waar	Niet waar	Een beetje waar	Waar	Helemaal waar	Ik begrijp de vraag niet
... praten we over het onderwerpen als armoede en verschillende culturen in België	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... wordt er aandacht besteed aan de verschillende achtergronden van leerlingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... komt informatie over verschillende culturele achtergronden zelden voor in de cursussen/handboeken die we gebruiken	☐	☐	☐	☐	☐	☐

36. Het liefst zou ik werken rond het thema migratie en vluchtelingen via...

- Leerkracht
- Externe lesgevers
- Schooluitstappen
- Onderlinge gesprekken
- Andere, namelijk

Other Talk: Impactmeting Leerlingen

37. De laatste vragen gaan over mensen met een migratieachtergrond.

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet eens, niet oneens	Eerder eens	Helemaal eens
Ik zou bang zijn om met een jongere met migratieachtergrond te praten.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou het vervelend vinden om met een jongere met migratieachtergrond in de klas te zitten.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan me voorstellen dat ik vrienden word met een jongere met migratieachtergrond.	☐	☐	☐	☐	☐
Als de persoon die naast me zit in de klas een jongere met migratieachtergrond was, zou ik liever ergens anders zitten.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou geen jongere met migratieachtergrond uitnodigen voor mijn verjaardagsfeest.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou geen jongere met migratieachtergrond is meenemen als ik met mijn andere vrienden afspreek.	☐	☐	☐	☐	☐
Als ik op uitstap ga met school, zou het beter zijn als jongeren met migratieachtergrond thuis blijven.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou nooit verliefd kunnen worden op een jongere met migratieachtergrond.	☐	☐	☐	☐	☐

Other Talk: Impactmeting Leerlingen

38. Heb je nog een opmerking of wil je graag nog wat kwijt? Dan kan dat hier. Je mag ook steeds een begeleider aanspreken.

Je hebt het einde van de survey bereikt. Dankjewel voor je input!
Wij kijken uit naar het verdere verloop van het project Other Talk op jouw school.

Tot snel!

bijlage 2: De beginmeting voor leerkrachten

Impactmeting voor leerkrachten

Welkom bij de impactmeting voor project Other Talk!

Dankjewel voor jouw deelname aan de Enquête! Jouw inbreng is belangrijk voor de verloop van project Other Talk op uw school.

Deze enquête is anoniem. Probeer deze zo waarheidsgetrouw mogelijk in te vullen.

1. De naam van mijn school is:

2. Maak hieronder een anonieme code aan:

Je geboortjaar (bv. 1990) + initialen eigen voor- en achternaam (bv. FW) + initialen voor- en achternaam van je moeder (bv. AV).

Voorbeeld: 1990FWAV

Impactmeting voor leerkrachten

3. Ik ben een

- Man
 Vrouw
 Andere, namelijk

4. Ik ben geboren in het jaar

5. Ik woon in

Naam dorp/stad

Postcode

Impactmeting voor leerkrachten

6. Heb je de Belgische nationaliteit?

- Ja
 Nee

7. Heb je een andere/meerdere nationaliteit(en)?

- Nee
 Ja, namelijk

8. Hebben je ouders de Belgische nationaliteit?

	JA	NEE	N.v.t
Ouder 1	☐	☐	☐
Ouder 2	☐	☐	☐

9. Hebben je ouders nog andere nationaliteiten?

	JA	NEE	N.v.t.
Ouder 1	☐	☐	☐
Zo ja, welke?	<input type="text"/>		
Ouder 2	☐	☐	☐
Zo ja, welke?	<input type="text"/>		

10. Mijn geloof is

- Christendom
 Islam (moslim)
 Ik heb geen religie of geloof
 Humanisme
 Ander namelijk,
- Boeddhisme
 Jodendom
 Hindoeïsme
 Ik zeg dat liever niet

Impactmeting voor leerkrachten

11. Hoeveel jaren geef je al les?

0 30 60

12. In welke onderwijsvorm(en) geef je les?

- ASO (Algemeen Secundair Onderwijs)
- BSO (Beroeps Secundair Onderwijs)
- BUSO (Buitengewoon Secundair Onderwijs)
- KSO (Kunst Secundair Onderwijs)
- TSO (Technisch Secundair Onderwijs)
- A-stroom
- B-stroom

13. In welk jaar/welke jaren geef je les?

- 1ste jaar middelbaar
- 2de jaar middelbaar
- 3de jaar middelbaar
- 4de jaar middelbaar
- 5de jaar middelbaar
- 6de jaar middelbaar
- 7de jaar middelbaar

14. Welk vak/welke vakken geef je?

Vak 1

Vak 2

Vak 3

Vak 4

Impactmeting voor leerkrachten

15. Kruis bij elke definitie de juiste persoon aan (bij elke definitie hoort slechts 1 persoon).

	Wie is een vluchteling?	Wie is een asielzoeker?	Wie is een migrant?	Wie is een nieuwkomer?	Wie is een persoon zonder papieren?
Iemand die op de vlucht gaat voor geweld of vervolging in het thuisland. Deze persoon kan niet veilig naar eigen land terugkeren.	☐	☐	☐	☐	☐
Iemand die het geboorteland ontvlucht en een officiële aanvraag heeft gedaan om in een ander land erkend te worden als vluchteling. Er is nog geen beslissing gemaakt over die aanvraag.	☐	☐	☐	☐	☐
Iemand die om bijvoorbeeld economische of familiale redenen uit eigen beweging het thuisland verlaat. Deze persoon kan in regel veilig naar eigen land terugkeren.	☐	☐	☐	☐	☐
Iemand die zich recentelijk, voor het eerst en voor langere duur (meer dan 3 maanden) in België komt vestigen.	☐	☐	☐	☐	☐
Iemand die zonder wettige verblijfsvergunning toch in België verblijft.	☐	☐	☐	☐	☐

Impactmeting voor leerkrachten

Voor het vervolg van de enquête is het erg belangrijk dat je een goed begrip hebt van enkele termen. Lees onderstaande informatie rustig door.

Migratie is een brede term voor het verhuizen van plek naar plek binnen of buiten landsgrenzen vanwege bijvoorbeeld economische of familiale redenen.

Een **migrant** is een persoon die het geboorteland verlaat om in een ander land, bijvoorbeeld België te gaan wonen. Migranten beslissen te verhuizen bijvoorbeeld vanwege (seizoensgebonden) werk, opleiding of trouwen met een (buitenlandse) partner.

Een migrant is in regel vrij om in veilige omstandigheden terug naar huis te keren wanneer die dat wenst.

2 voorbeelden:

- Als student doet de belgische Sarah een uitwisseling naar Frankrijk. Die uitwisseling valt zo goed mee dat ze een jaar later beslist werk te zoeken in Frankrijk en voorgoed te verhuizen naar het buitenland.
- Carlo is een jongeman uit Colombia. Hij ziet in Colombia geen toekomst, er zijn maar weinig jobmogelijkheden voor hem. Hij beslist te verhuizen naar België. In België vindt hij werk en probeert hij een nieuw leven op te bouwen.

Een **persoon met een migratie achtergrond** is iemand die **zelf** het geboorteland verlaten heeft om in een ander land te gaan wonen. **En**, iemand die al heel hun leven in een ander land woont maar **wiens ouder(s) of grootouder(s)** hun geboorteland verlaten hebben om in dat een ander land te gaan wonen.

2 voorbeelden:

- Nisa woont al heel haar leven in België. Haar ouders zijn Marokaans. Zij kwamen jaren geleden naar België als gastarbeider.
- Rick woont in België. Zijn moeder is Nederlandse, zijn vader is Belg.

Een **vluchteling** is iemand die gedwongen is het land te verlaten vanwege oorlog, geweld of vervolging. Zij kunnen niet naar huis terug keren omdat het er niet veilig is.

2 voorbeelden:

- Zahid is 16 jaar. Hij zit in de onthaal klas voor nieuwkomers. Hij heeft een jaar geleden Afghanistan verlaten omdat hij vervolgd werd door de Taliban. Hij kon niet terug naar huis om de trouw van zijn broer bij te wonen.
- Artin vluchte samen met zijn vrouw en 4 kinderen voor de oorlog in Kosovo in 1998. Sindsdien woont het gezin in België.

Impactmeting voor leerkrachten

16. Deze vraag gaat over jouw contact met mensen met een migratieachtergrond.

Definitie: mensen met migratieachtergrond zijn mensen die hun geboorteland verlaten hebben om in België te komen wonen. En, mensen die al heel hun leven in België wonen maar wiens ouder(s) of grootouder(s) hun geboorteland verlaten hebben om in België te komen wonen.

Duid telkens het meest passende antwoord aan.

	Ja	Nee	Ik weet het niet
Ik won samen met iemand die een migratieachtergrond heeft.	☐	☐	☐
Ik heb een familie lid die een migratieachtergrond heeft.	☐	☐	☐
Een vriend van mezelf heeft een migratieachtergrond.	☐	☐	☐
Ik werk samen met iemand met een migratieachtergrond.	☐	☐	☐
In mijn vrijtijdsbesteding kom ik in contact met iemand die een migratieachtergrond heeft.	☐	☐	☐
Ik heb wel eens contact gehad met iemand die een migratieachtergrond heeft.	☐	☐	☐
Ik kijk bewust naar televisieprogramma's of series waarin iemand met een migratieachtergrond in beeld komt.	☐	☐	☐

17. Mijn persoonlijke contacten met personen met een migratieachtergrond zijn overwegend

Positief	Geen Contact	Negatief
☐		

18. Deze vraag gaat over jouw contact met mensen op de vlucht.

Definitie: een vluchteling is iemand op de vlucht gaat voor geweld of vervolging in het thuisland. Deze persoon kan niet veilig naar eigen land terugkeren.

Duid het meest passende antwoord aan.

	Ja	Nee	Ik weet het niet
Ik ben zelf een vluchteling.	☐	☐	☐
Ik woon samen met een vluchteling.	☐	☐	☐
Ik heb een familielid die vluchteling is.	☐	☐	☐
Een vriend van mezelf is een vluchteling.	☐	☐	☐
Ik werk samen met een vluchteling.	☐	☐	☐
In mijn vrijtijdsbesteding kom ik in contact met vluchtelingen.	☐	☐	☐
Ik heb wel eens contact gehad met een vluchteling.	☐	☐	☐
Ik kijk bewust naar televisieprogramma's of series waarin een vluchteling in beeld komt.	☐	☐	☐

19. Mijn persoonlijke contacten met vluchtelingen zijn overwegend

Positief	Geen contact	Negatief
☐		☐

Impactmeting voor leerkrachten

20. Duid het meest passende antwoord aan.

	Helemaal mee eens	Eerder eens	Niet eens, niet oneens	Eerder oneens	Helemaal oneens
Over het algemeen, vind ik dat migratie een positieve invloed heeft op België.	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.	<input type="text"/>				
Over het algemeen, vind ik dat migratie een negatieve invloed heeft op België.	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.	<input type="text"/>				

21. Enkele stellingen. Duid aan wat het beste past voor jou.

Definities:

Een migrant is iemand die om bijvoorbeeld economische of familiale redenen uit eigen beweging het land verlaat. Deze persoon kan in regel veilig naar eigen land terugkeren.

Een vluchteling is iemand die op de vlucht gaat voor geweld of vervolging in het thuisland. Deze persoon kan niet veilig naar eigen land terugkeren.

	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet eens, niet oneens	Oneens	Helemaal oneens
Ik vind dat de culturele normen en waarden van migranten niet te verenigen zijn met de normen en waarden van België.	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.					
<input type="text"/>					
Ik vind dat de culturele normen en waarden van vluchtelingen niet te verenigen zijn met de normen en waarden van België.	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.					
<input type="text"/>					
Ik denk dat migranten een bedreiging vormen voor de huidige maatschappij.	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.					
<input type="text"/>					
Ik denk dat vluchtelingen een bedreiging vormen voor de huidige maatschappij.	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.					
<input type="text"/>					
Ik vind dat er te veel migranten naar België komen.	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.					
<input type="text"/>					
Ik vind dat er te veel vluchtelingen naar België komen.	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.					
<input type="text"/>					
Ik denk dat migranten enkel komen profiteren van de economische welvaart in België.	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.					
<input type="text"/>					
Ik denk dat vluchtelingen enkel komen profiteren van de economische welvaart in België.	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.					
<input type="text"/>					

Ik denk dat migranten die in België terecht komen, geholpen moeten worden.

Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.

Ik denk dat vluchtelingen die in België terecht komen, geholpen moeten worden.

Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.

Ik denk dat migranten gewoon mensen zijn zoals jij en ik.

Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.

Ik denk dat vluchtelingen gewoon mensen zijn zoals jij en ik.

Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.

Ik vind dat migranten sterke personen zijn omdat ze een nieuw leven beginnen in een land dat ze niet kennen.

Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.

Ik vind dat vluchtelingen sterke personen zijn omdat ze een nieuw leven beginnen in een land dat ze niet kennen.

Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.

Ik denk dat migranten een positieve bijdrage leveren aan de maatschappij.

Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.

Ik denk dat vluchtelingen een positieve bijdrage leveren aan de maatschappij.

Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.

Ik denk dat migranten van alle tijden zijn. Alles is altijd in verandering.

Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.

Ik denk dat vluchtelingen van alle tijden zijn. Alles is altijd in verandering.

Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.

Ik denk dat migranten vooral baat hebben bij een eerlijke verdeling van macht en middelen tussen noord (Westen/Noord Amerika) en zuid (Afrika, Azië, Zuid-Amerika).

Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.

Ik denk dat vluchtelingen vooral baat hebben bij een eerlijke verdeling van macht en middelen tussen noord (Westen/Noord Amerika) en zuid (Afrika, Azië, Zuid-Amerika).

Als je wil, kan je hier extra uitleg geven bij je antwoord.

22. Definitie: Migratie is het fenomeen waarbij mensen hun geboorteland verlaten om in België te komen wonen.

Helemaal mee eens   Mee eens   Niet eens, niet oneens   Oneens   Helemaal oneens

Migratie is slecht voor België, het verdeelt onze samenleving in voor en tegenstanders.

Als je wil, kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.

Migratie is goed voor het culturele leven in België, het maakt België tot een levendige en fascinerende plaats om te wonen.

Als je wil, kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.

Migratie is goed voor de Belgische economie, het zorgt voor nieuwe werkrachten en mogelijkheden.

Als je wil, kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.

23. Definitie: een vluchteling is iemand die het geboorteland verlaat omdat het er niet meer veilig is.

Over het algemeen, zou ik vluchtelingen beschrijven als:

Hardwerkend Lui

24. Over het algemeen, zou ik vluchtelingen beschrijven als:

Eerlijk Oneerlijk

25. Over het algemeen, zou ik vluchtelingen beschrijven als:

Betrouwbaar Onbetrouwbaar

26. Over het algemeen, zou ik vluchtelingen beschrijven als:

Vriendelijk Vijandig

Impactmeting voor leerkrachten

27. Hoeveel procent van de mensen in België **denk jij** dat een migratieachtergrond heeft?

0 50 100

Impactmeting voor leerkrachten

Op 1 januari 2021 telde ons land ruim 7,81 miljoen Belgen (67,9%), 2,26 miljoen Belgen met een buitenlandse achtergrond (19,7%) en 1,43 miljoen buitenlanders (12,4 %). Dit betekent dat **1 op 3 of 30%** van de Belgen een migratieachtergrond heeft.

Een Belg met buitenlandse achtergrond is iemand die zelf ooit met een buitenlandse nationaliteit is ingeschreven in het bevolkingsregister of minstens één ouder heeft met buitenlandse link.

Een Belg is iemand waarvan de huidige en eerste nationaliteit die in het bevolkingsregister is geregistreerd Belg is en waarvan bij geen van beide ouders een indicatie wordt gevonden voor eerste registratie met buitenlandse nationaliteit.

In Vlaanderen zijn Nederlanders de grootste groep buitenlanders, daarna volgen Roemenen en Polen.

Bron: Statbel, het belgische statistiekbureau.

Impactmeting voor leerkrachten

28. Hoeveel mensen **denk jij** dat er wereldwijd op de vlucht zijn?

Opmerking 1: er zijn 7,674 miljard (7 674 000 000) mensen op de wereld.

Opmerking 2: in België wonen 11 miljoen (11 000 000) mensen.

- Tussen 5 miljoen (5 000 000) en 25 miljoen (25 000 000)   Tussen 75 miljoen (75 000 000) en 95 miljoen (95 000 000)
- Tussen 25 miljoen (25 000 000) en 50 miljoen (50 000 000)   Meer dan 95 miljoen (95 000 000)
- Tussen 50 miljoen (50 000 000) en 75 miljoen (75 000 000)

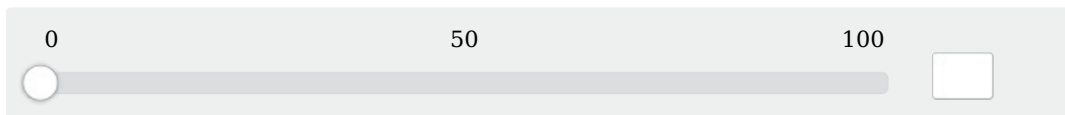
Impactmeting voor leerkrachten

Wereldwijd zijn er ongeveer 82,4 miljoen (82 400 000) mensen op de vlucht, dat is 1 persoon per 95 mensen, meer dan 1% van de wereldbevolking is dus op de vlucht. 42% van alle mensen op de vlucht zijn kinderen.

Bron: Stichting Vluchtelingen

Impactmeting voor leerkrachten

29. Hoeveel procent van alle personen op de vlucht **denk jij** dat wordt opgevangen in Europa?

Impactmeting voor leerkrachten

Eind 2019 woonden **10%** van alle personen op de vlucht wereldwijd in de EU.

Het aandeel vluchtelingen in de EU bedraagt 0,6% van de totale bevolking.

48 miljoen mensen zijn binnen hun eigen land op de vlucht. De meeste vluchtelingen uit Afrika en Azië komen niet naar Europa, maar verhuizen naar buurlanden van crisisgebieden.

Het is moeilijk, gevaarlijk en duur om naar Europa te komen. De meeste mensen op de vlucht vestigen zich in buurlanden of grensstreken nabij hun land van herkomst. Vaak hebben mensen niet de middelen om tot in Europa te geraken. Daarboven willen mensen die vluchten dicht bij huis blijven voor wanneer de situatie verbetert en ze kunnen terugkeren naar hun eigen regio.

Bron: ec.europa.eu

Bron: Stichting vluchtelingen

Impactmeting voor leerkrachten

30. Welk Europees land denk jij dat de meeste vluchtelingen opvangt?

- België
  Duitsland
 Italië
  Frankrijk
 Griekenland

Impactmeting voor leerkrachten

Duitsland vangt 1,2 miljoen mensen op.

De meeste mensen die op de vlucht slaan blijven in eigen land. Als zij wel grenzen oversteken, blijven ze meestal in hun eigen regio. De meeste mensen die hun land ontvluchten, vluchten naar een buurland.

Wereldwijd vangt Turkije de meeste vluchtelingen op (3,7 miljoen vluchtelingen), gevolgd door Colombia (1,4 miljoen) en Pakistan (1,4 miljoen).

Impactmeting voor leerkrachten

31. Hoeveel vluchtelingen **denk jij** dat er elk jaar vragen om in België te mogen verblijven?

Opmerking: België telt 11 miljoen (11 000 000) inwoners

- Tussen 0 en 15 000
  Tussen 45 000 en 60 000
 Tussen 15 000 en 30 000
  Meer dan 60 000
 Tussen 30 000 en 45 000

Impactmeting voor leerkrachten

In 2020 dienden 16.910 personen een verzoek in voor internationale bescherming. In 34,1 % van de gevallen krijgen mensen een positief advies en mogen ze dus in België verblijven.

Impactmeting voor leerkrachten

32. Je wordt in België erkend als vluchteling wanneer je vlucht uit angst voor vervolging omwille van: (Kruis alle juiste antwoorden aan.)

☐ Oorlog	☐ Vrouwelijke genitale verminking
☐ Uithuwelijking	☐ Armoede
☐ Politieke overtuiging	☐ Werkloosheid
☐ Geloofsovertuiging	☐ Extreme weersomstandigheden
☐ Seksuele geaardheid	

Impactmeting voor leerkrachten

Je wordt in België erkend als vluchteling wanneer je vlucht uit angst voor vervolging door **oorlog, uithuwelijking, politieke overtuiging, geloofsovertuiging, seksuele geaardheid** (in 70 landen is homoseksualiteit strafbaar, in 11 landen staat hier de doodstraf op) **en vrouwelijke genitale verminking** (wanneer die nog niet heeft plaats gevonden). Dit betekent dat de persoon voor een periode van 1, 3 of 5 jaar kan verblijven in België. Na deze periode wordt de situatie in land van herkomst bekeken. Wanneer het nog steeds onveilig is krijgt de persoon een permanente verblijfsvergunning. Wanneer het weer veilig is moet de persoon terugkeren naar land van herkomst. Deze regelgeving is vastgelegd in de **Conventie van Genève** (Verdrag van Genève, Vluchtelingenverdrag) van de Verenigde Naties uit 1951. Hierin wordt bepaald wie als vluchteling erkend moet worden, en welke rechten die persoon daardoor krijgt.

Impactmeting voor leerkrachten

33. Hoe vaak blijf je via onderstaande kanalen op de hoogte van de actualiteit?

	Nooit	Minder dan maandelijks	Maandelijks	wekelijks	Dagelijks
Papieren kranten (HLN, De Standaard, GvA, le Soir, buitenlandse kranten, ...)	☐	☐	☐	☐	☐
Online kranten/apps (VRT nws, HLN, sporza, ...)	☐	☐	☐	☐	☐
Radio (Stubru, MNM, Qmusic, Radio 1, ...)	☐	☐	☐	☐	☐
Belgische televisie	☐	☐	☐	☐	☐
Buitenlandse televisie	☐	☐	☐	☐	☐
Sociale media	☐	☐	☐	☐	☐
Zoekmachines (Google, Yahoo, Safari, ...)	☐	☐	☐	☐	☐
Gesprekken met anderen	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdschriften (fysiek of online) (MO*, Flair, National Geographic, Klasse)	☐	☐	☐	☐	☐

34. Duid aan wat voor jou het beste past.

	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet eens, niet oneens	Oneens	Helemaal oneens
Als ik een nieuwsbericht lees of hoor, dan probeer ik te weten te komen of het ook wel echt klopt.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vertrouw het nieuws op tv.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik geloof het nieuws dat ik lees op mijn sociale media.	☐	☐	☐	☐	☐
Als iets in de krant staat, dan ga ik ervan uit dat het waar is.	☐	☐	☐	☐	☐

35. Over het algemeen gesproken en over alle media heen, hoe geïnteresseerd ben je in nieuwsberichten over:

	Helemaal niet geïnteresseerd	Weinig geïnteresseerd	Neutraal	Geïnteresseerd	Zeer geïnteresseerd
Milieu/Klimaat	☐	☐	☐	☐	☐
Economie/Jobs	☐	☐	☐	☐	☐
Integratie	☐	☐	☐	☐	☐
Politiek	☐	☐	☐	☐	☐
Mensenrechten	☐	☐	☐	☐	☐
Onderwijs	☐	☐	☐	☐	☐
Migratie	☐	☐	☐	☐	☐
Criminaliteit, veiligheid op straat	☐	☐	☐	☐	☐
Armoede	☐	☐	☐	☐	☐
Kinderrechten	☐	☐	☐	☐	☐
Vluchtelingen	☐	☐	☐	☐	☐
Mentaal/fysiek welzijn	☐	☐	☐	☐	☐

Impactmeting voor leerkrachten

36. In mijn les(sen) komt het thema migratie en vluchtelingen aan bod.

- Ja, en dat lukt me goed.
- Ja, maar ik mis nog achtergrondkennis/tools/competenties.
- Nee, maar dat zou ik wel graag willen.
- Nee, en ik ben niet van plan dit in mijn lessen aan bod te laten komen.

Impactmeting voor leerkrachten

37. Het is mogelijk om het thema migratie en vluchtelingen te integreren in mijn les(sen).

- Ja
 Nee

Impactmeting voor leerkrachten

38. Om te werken rond het thema migratie en vluchtelingen...

	Waar	Niet waar
...ontwikkel ik graag mijn eigen materiaal.	☐	☐
...gebruik ik graag bestaande lespakketten.	☐	☐
...schakel ik graag de hulp in van externen in de vorm van een workshp of vorming in de klas.	☐	☐

39. Hier kan je eventueel toelichten waarom je een bepaalde werkvorm verkiest (Ontwikkeling eigen materiaal, bestaande lespakketten, externen).

Impactmeting voor leerkrachten

40. Waarom is het thema niet te integreren in jouw les(sen)?

Impactmeting voor leerkrachten

41. Volgende stellingen gaan over je eigen school en klas.

Duid aan wat het beste past.

	Helemaal niet waar	Niet waar	Beetje waar	Waar	Helemaal waar
Over het algemeen is er op mijn school voldoende aandacht voor het thema migratie en vluchtelingen.	☐	☐	☐	☐	☐
In mijn klas is er ruimte voor de meningen van leerlingen over migratie en vluchtelingen.	☐	☐	☐	☐	☐
Wanneer mijn leerlingen extreme uitspraken doen rond migratie en vluchtelingen voel ik me competent om hierop te reageren en het thema bespreekbaar te maken.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb voldoende kennis om rond het thema migratie en vluchtelingen te werken met mijn leerlingen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb geen behoefte om in mijn lessen rond het thema migratie en vluchtelingen te werken.	☐	☐	☐	☐	☐
Als leerkracht vind ik dat ik mijn mening rond het thema migratie en vluchtelingen mag geven in de klas.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voer een open gesprekken met mijn leerlingen over het thema migratie en vluchtelingen.	☐	☐	☐	☐	☐

Impactmeting voor leerkrachten

42. Duid aan wat het beste past.
Op mijn school...

	Helemaal niet waar	Niet waar	Een beetje waar	Waar	Helemaal waar
... behandelen we elke leerling als een uniek individu.	☐	☐	☐	☐	☐
... wordt aandacht besteed aan de socio-culturele groep waartoe leerlingen/leerkrachten behoren.	☐	☐	☐	☐	☐
... wordt de socio-culturele achtergrond van de leerling/leerkracht gezien als een meer waarde.	☐	☐	☐	☐	☐
... wordt benadrukt dat leerlingen allemaal dezelfde kansen hebben als ze maar genoeg hun best doen.	☐	☐	☐	☐	☐
... worden leerlingen bestraft wanneer ze een andere taal dan Nederlands spreken <u>in de klas</u> .	☐	☐	☐	☐	☐
... worden leerlingen bestraft wanneer ze een andere taal dan Nederlands spreken <u>op de speelplaats</u> .	☐	☐	☐	☐	☐

43. Op school...

	Helemaal niet waar	Niet waar	Een beetje waar	Waar	Helemaal waar
... treden we hard op tegen racisme en discriminatie.	☐	☐	☐	☐	☐
... is er respect voor verschillende culturen en religies.	☐	☐	☐	☐	☐
willen we dat iedereen zich 'Belgisch' gedraagt.	☐	☐	☐	☐	☐
... worden leerlingen die racistische uitspraken doen gestraft.	☐	☐	☐	☐	☐
... worden andere culturen en religies dan de Belgische en katholieke niet gewaardeerd.	☐	☐	☐	☐	☐
... vinden we het goed dat jongeren hun thuiscultuur (deels) behouden.	☐	☐	☐	☐	☐
... worden leerlingen die andere jongeren discrimineren gestraft.	☐	☐	☐	☐	☐

44. In de klas ...

	Helemaal niet waar	Niet waar	Een beetje waar	Waar	Helemaal waar
... praat ik met mijn leerlingen over het onderwerp socio-culturele/etnische diversiteit.	☐	☐	☐	☐	☐
... bespreken we positieve en negatieve aspecten van de multiculturele samenleving (waarin mensen uit verschillende groepen samen leven).	☐	☐	☐	☐	☐
... wordt er aandacht besteed aan socio- culturele/etnische verschillen.	☐	☐	☐	☐	☐
... is het lokaal zo ingericht dat leerlingen uit verschillende socio-culturele achtergronden zich thuis kunnen voelen.	☐	☐	☐	☐	☐
... komt socio-culturele diversiteit voor in de cursussen/handboeken die we gebruiken.	☐	☐	☐	☐	☐

Impactmeting voor leerkrachten

45. Deze vragen gaan over vluchtelingen.

Definitie: Een vluchteling is iemand die op de vlucht gaat voor geweld of vervolging in het thuisland. Deze persoon kan niet veilig naar eigen land terugkeren.

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet eens, niet oneens	Eerder eens	Helemaal eens
Ik zou bang zijn om met iemand die gevlucht is te praten.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou het niet vervelend vinden om een jongere die gevlucht is in mijn klas te hebben.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan me voorstellen dat ik vrienden word met iemand die gevlucht is.	☐	☐	☐	☐	☐
Als de persoon naast me in de leraarskamer een persoon was die gevlucht is, zou ik er liever geen gesprek mee aangaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou geen persoon die gevlucht is uitnodigen voor een feest.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou geen persoon die gevlucht is meenemen als ik met mijn andere vrienden afspreek.	☐	☐	☐	☐	☐
Een schooluitstap is moeilijker te organiseren wanneer er leerlingen meegaan die een vluchtverhaal hebben.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou nooit verliefd kunnen worden op een persoon die gevlucht is.	☐	☐	☐	☐	☐

46. Deze vragen gaan over personen met een migratieachtergrond.

Definitie: mensen met migratie achtergrond zijn mensen die hun geboorteland verlaten hebben om in België te komen wonen. En, mensen die al heel hun leven in België wonen maar wiens ouder(s) of grootouder(s) hun geboorteland verlaten hebben om in België te komen wonen.

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet eens, niet oneens	Eerder eens	Helemaal eens
Ik zou bang zijn om met iemand met migratie achtergrond te praten.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou het vervelend vinden om een jongere met migratieachtergrond in mijn klas te hebben.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan me voorstellen dat ik vrienden word met iemand die een migratieachtergrond heeft.	☐	☐	☐	☐	☐
Als de persoon naast me in de leraarskamer een persoon was met migratieachtergrond, zou ik er liever geen gesprek mee aangaan.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou geen persoon met migratieachtergrond uitnodigen voor een feest.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou geen persoon met migratieachtergrond meenemen als ik met mijn andere vrienden afspreek.	☐	☐	☐	☐	☐
Een schooluitstap is moeilijker te organiseren wanneer er leerlingen meegaan die een migratieachtergrond hebben.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou nooit verliefd kunnen worden op een persoon met migratieachtergrond.	☐	☐	☐	☐	☐

Impactmeting voor leerkrachten

47. Heb je nog een opmerking of wil je graag nog wat kwijt? Dan kan dat hier.

Hartelijk dank voor het invullen van de survey. Wij kijken uit naar de verdere verloop van project Other Talk op jouw school. Tot snel!

bijlage 3: De eindmeting voor leerlingen

Eindmeting Other Talk: Leerlingen

1. Maak hieronder een anonieme code aan:

Je geboortjaar (1990) + eerste letters eigen voor- en achternaam (FW) + eerste letters voor- en achternaam van je moeder (AV).

Voorbeeld: 1990FWAV

2. De naam van mijn school is:

Eindmeting Other Talk: Leerlingen

3. Ik ben een

- Man
- Vrouw
- Andere, namelijk

4. Ik woon ...

- in een dorp / op het platteland
- in een kleine stad (zoals Lokeren, Ninove, Halle, Dendermonde, Eeklo, Knokke, Blankenberge, Torhout, Izegem, Diksmuide, Deinze, Oudenaarde, Waregem, Menen, ...)
- in een stad (zoals Brugge, Kortrijk, Sint-Niklaas, Mechelen, Aalst, Oostende, Roeselare, Charleroi, ...)
- in een grootstad (Brussel, Antwerpen, of Gent)

Eindmeting Other Talk: Leerlingen

5. Heb je de Belgische nationaliteit?

- Ja
- Nee

6. Heb je nog andere nationaliteiten?

- Nee
 Ja, namelijk

7. Hebben je ouders de Belgische nationaliteit?

	JA	NEE	Niet van toepassing
Ouder 1	☐	☐	☐
Ouder 2	☐	☐	☐

8. Hebben je ouders nog andere nationaliteiten?

	JA	NEE	Niet van toepassing
Ouder 1	☐	☐	☐
Zo ja, welke?	<input type="text"/>		
Ouder 2	☐	☐	☐

Zo ja, welke?

9. Mijn geloof / levensbeschouwing is

- Christendom (katholiek, protestants, anglicaans, ...)
 Islam (moslim)
 Ik heb geen geloof / levensbeschouwing
 Humanisme / vrijzinnig / NCZ
 Andere namelijk,
 Jodendom
 Boeddhisme
 Hindoeïsme
 Ik zeg dat liever niet

Eindmeting Other Talk: Leerlingen

10. Ik zit in het

- 1ste jaar middelbaar
 2de jaar middelbaar
 3de jaar middelbaar
 4de jaar middelbaar

11. Mijn studierichting is

- ASO (Algemeen) OF Finaliteit Doorstroom
- BSO (Beroeps) OF Finaliteit Arbeidsmarkt
- BUSO (Buitengewoon)
- KSO (Kunst)
- TSO (Technisch) OF Dubbele Finaliteit
- A-stroom
- B-stroom

Eindmeting Other Talk: Leerlingen

Eindmeting Other Talk: Leerlingen

12. Duid telkens het meest passende antwoord aan.

	Ja	Nee	Ik weet het niet
Ik heb zelf een migratieachtergrond.	☐	☐	☐
Ik heb een familie lid die een migratieachtergrond heeft.	☐	☐	☐
Een vriend van mij heeft een migratieachtergrond.	☐	☐	☐
Bij mijn hobby's kom ik mensen met migratieachtergrond tegen.	☐	☐	☐
Ik kijk naar programma's of series waarin iemand met een migratieachtergrond in speelt.	☐	☐	☐

13. Mijn ervaring met mensen met een migratieachtergrond is

Positief	Geen Contact	Negatief
☐		

14. Duid het meest passende antwoord aan.

	Ja	Nee	Ik weet het niet
Ik ben zelf een vluchteling.	☐	☐	☐
Ik heb een familiedid die vluchteling is.	☐	☐	☐
Een vriend van mezelf is een vluchteling.	☐	☐	☐
Bij mijn hobby's kom ik vluchtelingen tegen.	☐	☐	☐
Ik kijk naar programma's of series waarin een vluchteling speelt.	☐	☐	☐

15. Mijn ervaring met vluchtelingen is

Positief	Geen Contact	Negatief
☐		

Eindmeting Other Talk: Leerlingen

Eindmeting Other Talk: Leerlingen

16. Duid het meest passende antwoord aan.

	Helemaal mee eens	Eens	Niet eens, niet oneens	Oneens	Helemaal oneens	Ik begrijp de vraag niet
Migratie is goed voor België.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.	<input type="text"/>					

Migratie is slecht voor België.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
---------------------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

Als je wil, kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.

17. Duid aan wat voor jou het beste past.

	Helemaal mee eens	Eens	Niet eens, niet oneens	Oneens	Helemaal oneens	Ik begrijp de vraag niet
Migratie is slecht voor België, het verdeelt ons in voor en tegenstanders.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.	<input type="text"/>					

Migratie is goed voor België, het maakt België tot een levendige en interessante plaats om te wonen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
--	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

Als je wil, kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.

Migratie is goed voor de Belgische economie, het zorgt voor nieuwe mensen die willen werken.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.	<input type="text"/>					

18. Over het algemeen, zou ik vluchtelingen beschrijven als:

Hardwerkend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Lui
-------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----

19. Over het algemeen, zou ik vluchtelingen beschrijven als:

Eerlijk Oneerlijk

20. Over het algemeen, zou ik vluchtelingen beschrijven als:

Betrouwbaar Onbetrouwbaar

21. Over het algemeen, zou ik vluchtelingen beschrijven als:

Vriendelijk Vijandig

Eindmeting Other Talk: Leerlingen

Eindmeting Other Talk: Leerlingen

22. Hoeveel procent van de mensen in België **denk jij** dat een migratieachtergrond heeft?

0 50 100

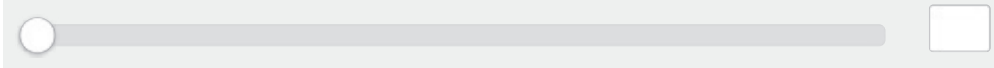
23. Hoeveel mensen **denk jij** dat er wereldwijd op de vlucht zijn?

(In België wonen 11 miljoen (11 000 000) mensen)

☐ Tussen 5 miljoen (5 000 000) en 25 miljoen (25 000 000)	☐ Tussen 75 miljoen (75 000 000) en 95 miljoen (95 000 000)
☐ Tussen 25 miljoen (25 000 000) en 50 miljoen (50 000 000)	☐ Meer dan 95 miljoen (95 000 000)
☐ Tussen 50 miljoen (50 000 000) en 75 miljoen (75 000 000)	

24. Hoeveel procent van alle vluchtelingen **denk jij** dat wordt opgevangen in Europa?

0 50 100

25. Welk Europees land **denk jij** dat de meeste vluchtelingen opvangt?

- België Duitsland
 Italië Frankrijk
 Griekenland

26. Hoeveel vluchtelingen **denk jij** dat er elk jaar vragen om in België te mogen verblijven?
(Opmerking: België telt 11 miljoen (11 000 000) inwoners)

- Tussen 0 en 15 000 Tussen 45 000 en 60 000
 Tussen 15 000 en 30 000 Meer dan 60 000
 Tussen 30 000 en 45 000

27. Voor welke redenen **denk jij** dat je in België mag blijven als vluchteling? (Kruis **alle juiste** antwoorden aan.)

Als je vlucht uit je eigen land omdat ...

- Er oorlog is. Vrouwelijke genitale verminking (bij een meisje wordt de clitoris en/of de schaamlippen worden weggesneden).
 Je wordt gedwongen om te trouwen met iemand waar je niet mee wil trouwen. Je heel arm bent.
 Je omwille van je politieke mening in de gevangenis kan belanden in eigen land. Je geen werk kan vinden in je eigen land.
 Je omwille van je geloof in de gevangenis kan belanden in eigen land. Je huis kapot is gegaan door overstromingen of stormen.
 Je homo bent en dat niet mag in je eigen land.

Proficiat, je bent aangekomen bij het laatste deel van de enquête!

Eindmeting Other Talk: Leerlingen

28. Hoe vaak blijf je via onderstaande kanalen op de hoogte van het nieuws?

	Nooit	Minder dan maandelijks	Maandelijks	wekelijks	Dagelijks	Ik begrijp de vraag niet
Kranten (online of op papier)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdschriften (online of op papier)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Televisie	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sociale media	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gesprekken met anderen	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Andere, namelijk ...

29. Duid aan wat voor jou het beste past.

	Helemaal mee eens	Eerder eens	Niet eens, niet oneens	Eerder oneens	Helemaal oneens	Ik begrijp de vraag niet
Als ik een nieuwsbericht zie, controleer ik of het klopt of niet.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik geloof het nieuws op tv.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik geloof het nieuws op sociale media	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ik geloof het nieuws in de krant	☐	☐	☐	☐	☐	☐

30. Over het algemeen gesproken en over alle media heen, hoe geïnteresseerd ben je in nieuwsberichten over:

	Helemaal niet geïnteresseerd	Weinig geïnteresseerd	Neutraal	Geïnteresseerd	Zeer geïnteresseerd
Milieu/Klimaat	☐	☐	☐	☐	☐
Politiek	☐	☐	☐	☐	☐
Mensenrechten / Kinderrechten	☐	☐	☐	☐	☐
Migratie	☐	☐	☐	☐	☐
Criminaliteit, veiligheid op straat	☐	☐	☐	☐	☐
Armoede	☐	☐	☐	☐	☐
Vluchtelingen	☐	☐	☐	☐	☐
Mentale en fysieke gezondheid	☐	☐	☐	☐	☐

Eindmeting Other Talk: Leerlingen
31. Op mijn school ...

	Helemaal niet waar	Niet waar	Beetje waar	Waar	Helemaal waar	Ik begrijp de vraag niet
... leren we over het thema migratie en vluchtelingen in de klas / in de les.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... kan ik mijn eigen mening over migratie en vluchtelingen geven in de klas / in de les.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

32. Op mijn school ...

	Helemaal niet waar	Niet waar	Een beetje waar	Waar	Helemaal waar	Ik begrijp de vraag niet
... is er respect voor verschillende culturen en godsdiensten.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... moet iedereen zich Vlaams/Belgisch gedragen.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... wordt gezegd dat ik dezelfde kansen heb als iedereen, als ik maar genoeg mijn best doe.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... moet iedereen altijd Nederlands spreken.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... reageren leerkrachten altijd op racisme en discriminatie.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... vieren we naast Kerstmis en Pasen, ook het Suikerfeest en het Offerfeest.	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... zeggen leerkrachten dat iedereen gelijk is.	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Eindmeting Other Talk: Leerlingen

33. Deze vragen gaan over mensen met een migratieachtergrond.

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet eens, niet oneens	Eerder eens	Helemaal eens
Ik wil liever geen contact met mensen met een migratieachtergrond.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan me voorstellen dat ik vrienden word met iemand met een migratieachtergrond.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou nooit verliefd kunnen worden op iemand met een migratieachtergrond.	☐	☐	☐	☐	☐

34. De laatste vragen gaan over vluchtelingen.

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet eens, niet oneens	Eerder eens	Helemaal eens
Ik wil liever geen contact met vluchtelingen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan me voorstellen dat ik vrienden word met een vluchteling.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou nooit verliefd kunnen worden op een vluchteling.	☐	☐	☐	☐	☐

Eindmeting Other Talk: Leerlingen

35. Wil je kans maken op een cadeaubon van bol.com ter waarde van 75 euro? Vul dan hier je e-mailadres in:

36. Heb je nog een opmerking of wil je graag nog wat kwijt? Dan kan dat hier. Je mag ook steeds een begeleider aanspreken.

Je hebt het einde van de survey bereikt.

Dankjewel voor je input!

bijlage 4: De eindmeting voor leerkrachten

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

Welkom bij de impactmeting voor project Other Talk!

Dankjewel voor jouw deelname aan de enquête! Door deze eindmeting ook in te vullen, stel je ons in staat dit soort projecten te optimaliseren in de toekomst en zo onze impact te vergroten.

Deze enquête is anoniem. Probeer deze zo waarheidsgetrouw mogelijk in te vullen.

1. De naam van mijn school is:

2. Maak hieronder een anonieme code aan:

Je geboortejahr (bv. 1990) + initialen eigen voor- en achternaam (bv. FW) + initialen voor- en achternaam van je moeder (bv. AV).

Voorbeeld: 1990FWAV

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

3. Ik ben een

- Man
- Vrouw
- Andere, namelijk

4. Ik ben ...

- jonger dan 25 jaar oud
- tussen 25 en 35 jaar oud
- tussen 36 en 45 jaar oud
- tussen 46 en 55 jaar oud
- tussen 56 en 65 jaar oud
- ouder dan 65 jaar

5. Ik woon in

- een dorp / op het platteland
- in een kleine stad (zoals Lokeren, Ninove, Halle, Dendermonde, Eeklo, Knokke, Blankenberge, Torhout, Izegem, Diksmuide, Deinze, Oudenaarde, Waregem, Menen, ...)
- in een centrumstad (zoals Brugge, Kortrijk, Sint-Niklaas, Mechelen, Aalst, Oostende, Roeselare, Charleroi, ...)
- in een grootstad (Brussel, Antwerpen, of Gent)

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

6. Heb je de Belgische nationaliteit?

- Ja
- Nee

7. Heb je een andere/meerdere nationaliteit(en)?

- Nee
- Ja, namelijk

8. Hebben je ouders de Belgische nationaliteit?

	JA	NEE	N.v.t
Ouder 1	☐	☐	☐
Ouder 2	☐	☐	☐

9. Hebben je ouders nog andere nationaliteiten?

	JA	NEE	N.v.t.
Ouder 1	☐	☐	☐
Zo ja, welke?	<input type="text"/>		
Ouder 2	☐	☐	☐

Zo ja, welke?

14. Welk vak/welke vakken geef je?

Vak 1	<input type="text"/>
Vak 2	<input type="text"/>
Vak 3	<input type="text"/>
Vak 4	<input type="text"/>

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

15. Deze vraag gaat over jouw contact met mensen met **een migratieachtergrond**.

Definitie: mensen met migratieachtergrond zijn mensen die of hun geboorteland zelf verlaten hebben om in België te komen wonen. Of, mensen die al heel hun leven in België wonen maar wiens ouder(s) of grootouder(s) hun geboorteland verlaten hebben om in België te komen wonen.

Duid telkens het meest passende antwoord aan.

	Ja	Nee	Ik weet het niet
Ik heb zelf een migratieachtergrond.	☐	☐	☐
Ik won samen met iemand die een migratieachtergrond heeft.	☐	☐	☐
Ik heb een familielid die een migratieachtergrond heeft.	☐	☐	☐
Een viend van mezelf heeft een migratieachtergrond.	☐	☐	☐
Ik werk samen met iemand met een migratieachtergrond.	☐	☐	☐
In mijn vrijtijdsbesteding kom ik in contact met iemand die een migratieachtergrond heeft.	☐	☐	☐
Ik heb wel eens contact gehad met iemand die een migratieachtergrond heeft.	☐	☐	☐
Ik kijk bewust naar televisieprogramma's of series waarin iemand met een migratieachtergrond in beeld komt.	☐	☐	☐

16. Mijn persoonlijke contacten met personen met een migratieachtergrond zijn **overwegend**

Positief	Geen Contact	Negatief
☐		

17. Deze vraag gaat over jouw contact met **mensen op de vlucht**.

Definitie: een vluchteling is iemand op de vlucht gaat voor geweld of vervolging in het thuisland. Deze persoon kan niet veilig naar eigen land terugkeren.

Duid het meest passende antwoord aan.

	Ja	Nee	Ik weet het niet
Ik ben zelf een vluchteling.	☐	☐	☐
Ik woon samen met een vluchteling.	☐	☐	☐
Ik heb een familie lid die vluchteling is.	☐	☐	☐
Een vriend van mezelf is een vluchteling.	☐	☐	☐
Ik werk samen met een vluchteling.	☐	☐	☐
In mijn vrijtijdsbesteding kom ik in contact met vluchtelingen.	☐	☐	☐
Ik heb wel eens contact gehad met een vluchteling.	☐	☐	☐
Ik kijk bewust naar televisieprogramma's of series waarin een vluchteling in beeld komt.	☐	☐	☐

18. Mijn persoonlijke contacten met vluchtelingen zijn **overwegend**

Positief	Geen contact	Negatief
☐		

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

19. Duid het meest passende antwoord aan.

	Helemaal mee eens	Eerder eens	Niet eens, niet oneens	Eerder oneens	Helemaal oneens
Over het algemeen, vind ik dat migratie een positieve invloed heeft op België.	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.	<input type="text"/>				
Over het algemeen, vind ik dat migratie een negatieve invloed heeft op België.	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.	<input type="text"/>				

20. *Definitie: Migratie is het fenomeen waarbij mensen hun geboorteland verlaten om in België te komen wonen.*

	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet eens, niet oneens	Oneens	Helemaal oneens
Migratie is slecht voor België, het verdeelt onze samenleving in voor- en tegenstanders.	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.					
<input type="text"/>					
Migratie is goed voor het culturele leven in België, het maakt België tot een levendige en fascinerende plaats om te wonen.	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.					
<input type="text"/>					
Migratie is goed voor de Belgische economie, het zorgt voor nieuwe werkrachten en mogelijkheden.	☐	☐	☐	☐	☐
Als je wil, kan je hier meer uitleg geven over jouw antwoord.					
<input type="text"/>					

21. *Definitie: een vluchteling is iemand die het geboorteland verlaat omdat het er niet meer veilig is.*

Over het algemeen, zou ik vluchtelingen beschrijven als:

Hardwerkend Lui

22. Over het algemeen, zou ik vluchtelingen beschrijven als:

Eerlijk Oneerlijk

23. Over het algemeen, zou ik vluchtelingen beschrijven als:

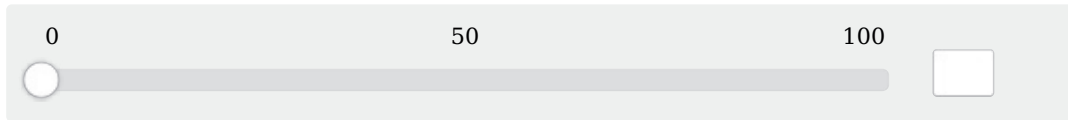
Betrouwbaar Onbetrouwbaar

24. Over het algemeen, zou ik vluchtelingen beschrijven als:

Vriendelijk Vijandig

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

25. Hoeveel procent van de mensen in België **denk jij** dat een migratieachtergrond heeft?

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

Op 1 januari 2021 telde ons land ruim 7,81 miljoen Belgen (67,9%), 2,26 miljoen Belgen met een buitenlandse achtergrond (19,7%) en 1,43 miljoen buitenlanders (12,4 %). Dit betekent dat **1 op 3 of 30%** van de Belgen een migratieachtergrond heeft.

Een Belg met buitenlandse achtergrond is iemand die zelf ooit met een buitenlandse nationaliteit is ingeschreven in het bevolkingsregister of minstens één ouder heeft met buitenlandse link.

Een Belg is iemand waarvan de huidige en eerste nationaliteit die in het bevolkingsregister is geregistreerd Belg is en waarvan bij geen van beide ouders een indicatie wordt gevonden voor eerste registratie met buitenlandse nationaliteit.

In Vlaanderen zijn Nederlanders de grootste groep buitenlanders, daarna volgen Roemenen en Polen.

Bron: Statbel, het belgische statistiekbureau.

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

26. Hoeveel mensen **denk jij** dat er wereldwijd op de vlucht zijn?

Opmerking 1: er zijn 7,674 miljard (7 674 000 000) mensen op de wereld.

Opmerking 2: in België wonen 11 miljoen (11 000 000) mensen.

- Tussen 5 miljoen (5 000 000) en 25 miljoen (25 000 000)

  Tussen 75 miljoen (75 000 000) en 95 miljoen (95 000 000)
- Tussen 25 miljoen (25 000 000) en 50 miljoen (50 000 000)

  Meer dan 95 miljoen (95 000 000)
- Tussen 50 miljoen (50 000 000) en 75 miljoen (75 000 000)

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

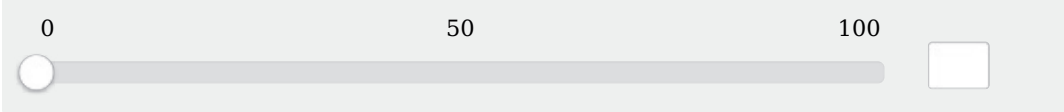
Wereldwijd zijn er ongeveer 82,4 miljoen (82 400 000) mensen op de vlucht, dat is 1 persoon per 95 mensen, meer dan 1% van de wereldbevolking is dus op de vlucht. 42% van alle mensen op de vlucht zijn kinderen.

Bron: Stichting Vluchtelingen

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

27. Hoeveel procent van alle vluchtelingen **denk jij** dat wordt opgevangen in Europa?

0 50 100

A horizontal progress bar with a white circle at the 0 mark and a white square at the 100 mark. The bar is currently empty, indicating 0%.

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

Eind 2019 woonden **10%** van alle personen op de vlucht wereldwijd in de EU.

Het aandeel vluchtelingen in de EU bedraagt 0,6% van de totale bevolking.

48 miljoen mensen zijn binnen hun eigen land op de vlucht. De meeste vluchtelingen uit Afrika en Azië komen niet naar Europa, maar verhuizen naar buurlanden van crisisgebieden.

Het is moeilijk, gevaarlijk en duur om naar Europa te komen. De meeste mensen op de vlucht vestigen zich in buurlanden of grensstreken nabij hun land van herkomst. Vaak hebben mensen niet de middelen om tot in Europa te geraken. Daarboven willen mensen die vluchten dicht bij huis blijven voor wanneer de situatie verbetert en ze kunnen terugkeren naar hun eigen regio.

Bron: ec.europa.eu

Bron: Stichting vluchtelingen

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

28. Welk Europees land denk jij dat de meeste vluchtelingen opvangt?

- België Duitsland
 Italië Frankrijk
 Griekenland

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

Duitsland vangt 1,2 miljoen mensen op.

De meeste mensen die op de vlucht slaan blijven in eigen land. Als zij wel grenzen oversteken, blijven ze meestal in hun eigen regio. De meeste mensen die hun land ontvluchten, vluchten naar een buurland.

Wereldwijd vangt Turkije de meeste vluchtelingen op (3,7 miljoen vluchtelingen), gevolgd door Colombia (1,4 miljoen) en Pakistan (1,4 miljoen).

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

29. Hoeveel vluchtelingen **denk jij** dat er elk jaar vragen om in België te mogen verblijven?

Opmerking: België telt 11 miljoen (11 000 000) inwoners

- Tussen 0 en 15 000

  Tussen 45 000 en 60 000
 Tussen 15 000 en 30 000

  Meer dan 60 000
 Tussen 30 000 en 45 000

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

In 2020 dienden 16.910 personen een verzoek in voor internationale bescherming. In 34,1 % van de gevallen krijgen mensen een positief advies en mogen ze dus in België verblijven.

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

30. Je wordt in België erkend als vluchteling wanneer je vlucht uit angst voor vervolging omwille van: (Kruis alle juiste antwoorden aan.)

- Oorlog

  Vrouwelijke genitale verminking
 Uithuwelijking

  Armoede
 Politieke overtuiging

  Werkloosheid
 Geloofsovertuiging

  Extreme weersomstandigheden
 Seksuele geaardheid

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

Je wordt in België erkend als vluchteling wanneer je vlucht uit angst voor vervolging door **oorlog, uithuwelijking, politieke overtuiging, geloofsovertuiging, seksuele geaardheid** (in 70 landen is homoseksualiteit strafbaar, in 11 landen staat hier de doodstraf op) **en vrouwelijke genitale verminking** (wanneer die nog niet heeft plaats gevonden). Dit betekent dat de persoon voor een periode van 1, 3 of 5 jaar kan verblijven in België. Na deze periode wordt de situatie in land van herkomst bekeken. Wanneer het nog steeds onveilig is krijgt de persoon een permanente verblijfsvergunning. Wanneer het weer veilig is moet de persoon terugkeren naar land van herkomst. Deze regelgeving is vastgelegd in de **Conventie van Genève** (Verdrag van Genève, Vluchtelingenverdrag) van de Verenigde Naties uit 1951. Hierin wordt bepaalt wie als vluchteling erkend moet worden, en welke rechten die persoon daardoor krijgt.

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

31. Hoe vaak blijf je via onderstaande kanalen op de hoogte van de actualiteit?

	Nooit	Minder dan maandelijks	Maandelijks	wekelijks	Dagelijks
Krant (online of papier)	☐	☐	☐	☐	☐
Tijdschrift (online of papier)	☐	☐	☐	☐	☐
Radio	☐	☐	☐	☐	☐
Belgische televisie	☐	☐	☐	☐	☐
Buitenlandse televisie	☐	☐	☐	☐	☐
Sociale media	☐	☐	☐	☐	☐
Gesprekken met anderen	☐	☐	☐	☐	☐

32. Duid aan wat voor jou het beste past.

	Helemaal mee eens	Mee eens	Niet eens, niet oneens	Oneens	Helemaal oneens
Als ik een nieuwsbericht lees of hoor, dan probeer ik te weten te komen of het ook wel echt klopt.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik vertrouw het nieuws op tv.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik geloof het nieuws dat ik lees op mijn sociale media.	☐	☐	☐	☐	☐
Als iets in de krant staat, dan ga ik ervan uit dat het waar is.	☐	☐	☐	☐	☐

33. Over het algemeen gesproken en over alle media heen, hoe geïnteresseerd ben je in nieuwsberichten over:

	Helemaal niet geïnteresseerd	Weinig geïnteresseerd	Neutraal	Geïnteresseerd	Zeër geïnteresseerd
Milieu/Klimaat	☐	☐	☐	☐	☐
Politiek	☐	☐	☐	☐	☐
Mensenrechten / Kinderrechten	☐	☐	☐	☐	☐
Onderwijs	☐	☐	☐	☐	☐
Migratie	☐	☐	☐	☐	☐
Criminaliteit, veiligheid op straat	☐	☐	☐	☐	☐
Armoede	☐	☐	☐	☐	☐
Vluchtelingen	☐	☐	☐	☐	☐
Mentaal/fysiek welzijn	☐	☐	☐	☐	☐

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

34. In mijn les(sen) komt het thema migratie en vluchtelingen aan bod.

- Ja, en dat lukt me goed.
- Ja, maar ik mis nog achtergrondkennis/tools/competenties.
- Nee, maar dat zou ik wel graag willen.
- Nee, en ik ben niet van plan dit in mijn lessen aan bod te laten komen.

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

35. Het is mogelijk om het thema migratie en vluchtelingen te integreren in mijn les(sen).

- Ja
- Nee

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

36. Om te werken rond het thema migratie en vluchtelingen...

	Waar	Niet waar
...ontwikkel ik graag mijn eigen materiaal.	☐	☐
...gebruik ik graag bestaande lespakketten.	☐	☐
...schakel ik graag de hulp in van externen in de vorm van een workshoop of vorming in de klas.	☐	☐

37. Hier kan je eventueel toelichten waarom je een bepaalde werkvorm verkiest (Ontwikkeling eigen materiaal, bestaande lespakketten, externen).

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

38. Waarom is het thema niet te integreren in jouw les(sen)?

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

39. Volgende stellingen gaan over je eigen school en klas.

Duid aan wat het beste past.

	Helemaal niet waar	Niet waar	Beetje waar	Waar	Helemaal waar
In mijn klas is er ruimte voor de meningen van leerlingen over migratie en vluchtelingen.	☐	☐	☐	☐	☐
Wanneer mijn leerlingen extreme uitspraken doen rond migratie en vluchtelingen voel ik me competent om hierop te reageren en het thema bespreekbaar te maken.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb voldoende kennis om rond het thema migratie en vluchtelingen te werken met mijn leerlingen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik heb geen behoefte om in mijn lessen rond het thema migratie en vluchtelingen te werken.	☐	☐	☐	☐	☐
Als leerkracht vind ik dat ik mijn mening rond het thema migratie en vluchtelingen mag geven in de klas.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik voer een open gesprekken met mijn leerlingen over het thema migratie en vluchtelingen.	☐	☐	☐	☐	☐

40. Volgde je dit schooljaar een vorming / nascholing over het thema migratie, vluchtelingen, diversiteit, en racisme? (Duid alles aan wat past)

- Nee
- De startworkshop van Other Talk van School zonder Racisme
- 'Omgaan met diversiteit' van School zonder Racisme
- 'Reageren op racistische en discriminerende uitspraken' van School zonder Racisme
- 'Van Kleurenblind naar Intercultureel' van School zonder Racisme
- 'Omgaan met Meertaligheid' van School zonder Racisme
- Andere, namelijk ...

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

41. Duid aan wat het beste past.

Op mijn school...

	Helemaal niet waar	Niet waar	Een beetje waar	Waar	Helemaal waar
... behandelen we elke leerling als een uniek individu, zonder rekening te houden met hun afkomst of achtergrond.	☐	☐	☐	☐	☐
... wordt aandacht besteed aan de socio-culturele groep waartoe leerlingen/leerkrachten behoren.	☐	☐	☐	☐	☐
... wordt er les gegeven over verschillende culturen en perspectieven.	☐	☐	☐	☐	☐
... wordt benadrukt dat leerlingen allemaal dezelfde kansen hebben, als ze maar genoeg hun best doen.	☐	☐	☐	☐	☐
... worden leerlingen bestraft wanneer ze een andere taal dan Nederlands spreken <u>in de klas</u> .	☐	☐	☐	☐	☐
... worden leerlingen bestraft wanneer ze een andere taal dan Nederlands spreken <u>op de speelplaats</u> .	☐	☐	☐	☐	☐
... reageren leerkrachten <u>altijd</u> op racisme en discriminatie.	☐	☐	☐	☐	☐
... vieren we naast Kerstmis en Pasen, ook het Suikerfeest en het Offerfeest	☐	☐	☐	☐	☐
... moeten leerlingen zich Vlaams / Belgisch gedragen.	☐	☐	☐	☐	☐

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

42. Deze vragen gaan over **vluchtelingen**.

Definitie: Een vluchteling is iemand die op de vlucht gaat voor geweld of vervolging in het thuisland. Deze persoon kan niet veilig naar eigen land terugkeren.

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet eens, niet oneens	Eerder eens	Helemaal eens
Ik wil liever geen contact met vluchtelingen.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou het vervelend vinden om een jongere die gevlucht is in mijn klas te hebben.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan me voorstellen dat ik vrienden word met iemand die gevlucht is.	☐	☐	☐	☐	☐
Een schooluitstap is moeilijker te organiseren wanneer er leerlingen meegaan die een vluchtverhaal hebben.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou nooit verliefd kunnen worden op een persoon die gevlucht is.	☐	☐	☐	☐	☐

43. Deze vragen gaan over personen met een **migratieachtergrond**.

Definitie: mensen met migratieachtergrond zijn mensen die hun geboorteland verlaten hebben om in België te komen wonen. En, mensen die al heel hun leven in België wonen maar wiens ouder(s) of grootouder(s) hun geboorteland verlaten hebben om in België te komen wonen.

	Helemaal oneens	Eerder oneens	Niet eens, niet oneens	Eerder eens	Helemaal eens
Ik wil liever geen contact met mensen met een migratieachtergrond.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou het vervelend vinden om een jongere met migratieachtergrond in mijn klas te hebben.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik kan me voorstellen dat ik vrienden word met iemand die een migratieachtergrond heeft.	☐	☐	☐	☐	☐
Een schooluitstap is moeilijker te organiseren wanneer er leerlingen meegaan die een migratieachtergrond hebben.	☐	☐	☐	☐	☐
Ik zou nooit verliefd kunnen worden op een persoon met migratieachtergrond.	☐	☐	☐	☐	☐

Eindmeting Other Talk: Leerkrachten

44. Heb je nog een opmerking of wil je graag nog wat kwijt? Dan kan dat hier.

Hartelijk dank voor het invullen van de survey. Wij kijken uit naar de verdere verloop van project Other Talk op jouw school. Tot snel!

**SCHOOL
ZONDER
RACISME**

